

YIL 31 SAYI 109 2021/1

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin üç ayda bir yayınlanan Ulusal Hakemli Dergisidir.
Yerel Süreli Yayın

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyeleri için ücretsizdir. Web sayfası üzerinde açık kaynaktır.

Yayınlayan

Mimarlar Odası İzmir Şubesi adına;

Yayın Komitesi

Sahibi İlker Kahraman**Yayın Editörü** Çiçek Ş. Tezer Yıldız**Grafik Tasarım** Güler Ertan**Konsept Tasarım** Emre Çikinoğlu**Yayın Komitesi**

Hikmet Eldek Güner

Ferhat Hacılibeyoğlu

Ülkü İnceköse

Seçkin Kutucu

Aslı Ceylan Öner

Deniz Özkut

Çiçek Ş. Tezer Yıldız

(Soyadına göre alfabetik)

Ege Mimarlık Bilimsel Danışma Kurulu

Yenal Akgün, Doç. Dr.

Ayşe Güliz Bilgin Altınöz, Prof. Dr.

Neslihan Dostoğlu, Prof. Dr.

Gül Kaçmaz Erk, Doç. Dr.

Emine Özen Eyüce, Prof. Dr.

Hikmet Sivri Gökmen, Doç. Dr.

Deniz Güner, Prof. Dr.

Berin Gür, Prof. Dr.

Emel Kayın, Prof. Dr.

Tuğçe Kazanasmaz, Prof. Dr.

İpek Özbek, Prof. Dr.

Güven Arif Sargın, Prof. Dr.

İkbal Sevil Sarıyıldız, Prof. Dr.

Uğur Tanyeli, Prof. Dr.

Koray Velibeyoğlu, Prof. Dr.

(Soyadına göre alfabetik)

Tarandığı Veritabanları

DAAI - Design and Applied Arts Index

Yayın Yeri

Mimarlar Odası İzmir Şubesi - İzmir Mimarlık Merkezi

1474 Sokak No: 9 Alsancak İzmir

Tel: (232) 463 66 25 (pbx)

Faks: (232) 463 52 12

egemim@izmimod.org.tr

www.izmimod.org.tr

Akhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50

Aydın Temsilciliği: (0256) 213 45 33

Dikili Temsilciliği: (0232) 671 85 02

Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91

Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07

Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83

Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73

Salihli Temsilciliği: (0236) 715 08 23

Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21

Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57

Abone ve Reklam İletişim

Binat İletişim & Danışmanlık

Barbaros Bulvarı Dörtüzlü Çeşme Sok. No: 2

Güneş Apt. K: 6 D: 7 34353 Beşiktaş / İstanbul

Tel: (212) 259 90 79 Faks: (212) 259 16 46

info@binatdanismanlik.com

Reklam Yöneticisi: Ayşegül Tuğtepe

abonelik.binatdanismanlik.com

Baskı

12.matbaa

İbrahim Karaoğluanoğlu Cad.

No:35 34418 Kağıthane, İstanbul

T. +90 212 281 25 80

info@onikincimatbaa.com

Sertifika No: 46618

• Ege Mimarlık makale seçimleri hakemler tarafından yapılmaktadır. Sadece hakemli değerlendirme sürecinden geçen yazılar "makale" kategorisinde yer almaktadır.

KAPAK **Glyfada'da Devlet Anaokulu**
 FOTOĞRAF **Mariana Bisti**

BAŞYAZI ...2**İNGİLİZCE ÖZET ...4****HABERLER ...6****YARIŞMA**

Olivelo İzmir Kent Çeperinde Ekolojik Ortak Yaşam Alanı Fikir Projesi Yarışması ...14

Koray Velibeyoğlu

Olivelo Sürecinin Öğrettikleri: Kente Sosyo-Ekolojik Vizyondan Bakmak...15

İzmir Büyükşehir Belediyesi Ana Transfer Merkezi Mimari Proje Yarışması ...22

Tülin Hadi

İzmir Ana Transfer Merkezi Proje Yarışması Süreci Üzerine Bir Değerlendirme ...23

İZ BIRAKANLAR

Yasemin Yılmaz Sayar, Özlem Erdoğan

Mimarlık Pratiği ve Eğitimi Arasında Bir Köprü: Prof. Dr. Ing. Doğan Tuna ...30

KOMŞU YAKA

Klab Architecture

Glyfada'da Anaokulu ...38**MAKALE (Araştırma Makalesi)**

Ahmet İlker Yalın, Erdal Onur Diktaş
İzmir Yeni Kent Merkezinde Yer Alan Yüksek Yapıların Yakın Çevrelerinde Yarattığı Gölge Alanların Işık Hakkı Bağlamında İrdelenmesi ...42

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Ahmed Emin Saka, Ayhan Usta

Mimarlığı Deneyimlemenin Arayüzü Olarak Mimarlık Okulları ...48

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Dalya Hazar Kalonya, Sevim Pelin Öztürk

Kentsel Belleğin Müşterek Mekânı: Kültürpark ...54**MAKALE (Araştırma Makalesi)**

Hasan Begeç, A. İlker Yalın

Ekonomik Durgunluk Dönemlerinde Yüksek Binalar: Kriz Dönemleri ve 2021 Beklentisi ...60

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Su Kardelen Erdoğan, Gaye Birol

20. Yüzyıl Konut Tasarımı Anlayışında Mekânsal Arayüzler Üzerine Bir inceleme: İzmir, İnönü Caddesi Örneği ...68

YAYIN TANITIM

M. Batu Kepekcioglu

Neo-liberalizmin Mimarlığı ya da Birinci Dijital Dönümde Yıldız Mimarlığın Yakın Geçmişine Dair Beklenen Bir Hesaplaşma ...76

EGE MİMARLIK BİLGİLENDİRME**Ege Mimarlık Yayın Çizgisi****Ege Mimarlık Gönderim Koşulları ...80**

Değerli meslektaşlarımız, Alışkanlıklarımızın dışında gelişen, yeni normal olarak adlandırılan bir sürecin içerisindeyiz. Bizler için çok zor olan mesafeli yaşam kurgusu içinde, endişeli bir dönemden geçiyor, korkuyor ve önlemlerle bir arada olmaya çalışıyoruz.

Mart 2020 den beri çeşitli kısıt ve engellerle hayatımıza devam ederken, bir yandan da bir arada olma ihtiyacını elektronik ortamlarda gidermeye çalışıyoruz.

Salgın zorluklarıyla beraber yaşarken, 30 Ekim 2020 tarihinde deprem ile yüzleşiyoruz. İçinde yaşadığımız yüzyılda beklenenin çok altında bir deprem ile yitirdiğimiz 107 hemşehrimiz için üzüntümüz, acımız hâlâ çok taze.

Her ölüm erken ölümdür, ama içinde çocuklarımızın da olduğu 107 hemşehrimiz için kahroluyoruz. Yaşadığımız depremden çok daha şiddetli depremlerde farklı ülkelerde hiç can kaybı yaşanmazken şehrimizde yaşananı kader olarak kabul etmiyoruz. Edemiyoruz.

Can Yücel'in "Üzülme bil ki ağladığın kadar güleceksin" dizeleri umut veriyor, Ahmet Arif'in dediği gibi umut ile, sevdâ ile, düş ile dayanıyoruz...

2020 yılını kapatıp 2021 yılına girdiğimiz bu günlerde yeni yıldan umutluyuz.

Deprem ve salgın gibi iki önemli felaket ile hatırlayacağımız

2020 yılı yerine aşının bulunması ile umutlandığımız yeni bir yıla başlıyoruz.

Geçen süreç ortak mekânlarda yapılan paylaşımların önemini bir kez daha hatırlattığı için İzmir Mimarlık Merkezi kullanıcıları olarak hepimiz Merkezimizde bir arada buluşmayı, konuşmayı, paylaşmayı özledik. Mahrum kalma sebebi ile değerini daha iyi anladığımız bir arada olma, bir arada üretme, bir arada paylaşma ihtiyacımızı giderecek buluşmaları hayal ediyoruz.

Bu buluşmaları zihinsel olarak devam ettiren ve elinizde 109. sayısını tuttuğunuz Ege Mimarlık dergimize bu nedenle minnettarız.

Hepimizin yeni sayısını özlem ile beklediği dergimizin bu sayısında Doğan Tuna'yı ağırlıyoruz. Deneyimlerinden faydalıyoruz.

Glyfada'da Anaokulu'nu Komşu Yaka bölümümüz sayesinde tanıyoruz.

İzmir için çok önemli olan iki tasarım yarışmamız üzerinden gelecek umutlarımızı arttırıyor, bu güzel yaklaşımların İzmirimiz'e katacağı değerleri düşünerek heyecanlanıyoruz. Bu yarışmaların mutfağında olan kalemlerden detayları öğreniyoruz.

İzmir'le özdeşleşmiş Kültürpark'ı farklı bir açı ile inceliyor, ışık hakkımızı ve mekânsal ara yüzleri sorguluyor, mimarlık okullarımızı ve yüksek binaları tartışıyor.

Ege Mimarlık dergimiz Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin üyeleri ve mimarlığa ilgi duyan kentliler ile buluşmasında çok önemli bir rol oynuyor. Sizleri düşünsel yolculuğa çıkartacak olan dergimizin hazırlanmasında büyük bir ekip özveri ile çalışıyor. Bu sayede sizlerle buluşabiliyor, kentlerimizin ve mesleğimizin dününü bugünü ve yarınını konuşabiliyoruz.

Elinizde tuttuğunuz dergimize katkı koyan herkese çok teşekkür ediyor, gelecek güzel günlerde yüz yüze buluşmak dileği ile sizleri dergimiz ile baş başa bırakıyoruz.

YÖNETİM KURULU

ŞUBE'DEN EGE MİMARLIK'TAN

Ege Mimarlık'a katkı sunan değerli yazarlarımızın ve kıymetli okurlarımızın; tıpkı mesleki pratiklerimiz gibi, farklı alanlarda uzmanlaşmış olduklarını ve bilgi birikimini taşıdıklarını biliyoruz. Dergimiz, özgünlüğünü buradan alan ve bu çeşitliliğe kucak açan bir yayın. Elbette, bir mesleki yayın olarak temelde kuram ile pratiği bir araya getirmenin, çeşitli bakış açılarını derlemenin ve bunun yanında kendi içinde tutarlı ve bütüncül bir içerik oluşturma bir çok yolu var. Ege Mimarlık, bildiğiniz üzere yakın zamanda, derginin yaklaşımını bu bağlamda ele alarak, belirlenen temalar çerçevesinde şekillenen sayılar üretmeye karar verdi. Geçtiğimiz iki sayı, 107 ve 108, bu kararın bir sonucu olarak, "Temas" ve "Tamir" başlıklarıyla sizlere ulaştı. Bu iki sayıda dergimize editör olarak katkı sunmuş ve emek vermiş hocamız Özlem Erdoğan Erkaraslan'a teşekkürlerimizi sunuyoruz. Kendisi bu sayıdan itibaren maalesef Yayın Komitesi'nde bizlerle olamayacak.

Birazdan okumaya başlayacağınız 109. sayımız ise, Ege Mimarlık'ın temalı içerikler sunma kararının tersine, karma bir sayı olarak üretildi. Bu sayımızda, bir süredir dergimizde yer vermek istediğimiz önemli değerlendirme yazıları ve bölümler, yayınlanmaya değer görülmüş ve fakat tema dışında kalan makaleler yer alıyor. 109'un, bu anlamda, özel seçki oluşturan bir ara sayı olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Ege Mimarlık 110. sayısından itibaren, yine, temalar kapsamında üretilmiş içeriğiyle sizlerle buluşmaya devam edecek.

Bu sayımızda, dergimizin klasikleşmeye aday bölümlerinden "İz Bırakanlar'da Yasemin Y. Sayar ve Özlem E. Erkaraslan'ın derlemesiyle Doğan Tuna dosyasına yer veriyoruz. Çok önemseydiğimiz, sürekliliğini sağlamaya kararlı olduğumuz bir başka bölüm olan "Yarışmalar'da İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin son dönemde açmış olduğu yarışmalardan ikisini, "Olivelo İzmir Kent Çeperinde Ekolojik Ortak Yaşam Alanı Fikir Projesi Yarışması" ile "Ana Transfer Merkezi Mimari Proje Yarışması'nı ele alıyoruz. Yarışma süreçlerini, jüri başkanları Koray Velibeyoğlu ve Tülin Hadi bizim için değerlendiriyorlar. "Komşu Yaka" bölümümüzde Klab Architecture'ın Glyfada'daki anaokulu projesine yer veriyoruz. Ege Mimarlık hakemli değerlendirme sürecinden başarıyla geçmiş olan beş makale; kentlerimizi, İzmir'in farklı bölgelerini ve mimarlık eğitim mekânlarını ele alıyor. Yine dergimizin klasikleşmiş bölümü "Yayın Tanıtım'da, alışık olduğumuzun aksine daha çok sayfaya yayılan, bir yayını derinlemesine ele alan bir yorum yazısına yer veriyoruz. Bu bölümde M. Batu Kepekçioğlu dergimiz için Douglas Spencer'ın "Neoliberalizmin Mimarlığı" kitabını değerlendiriyor.

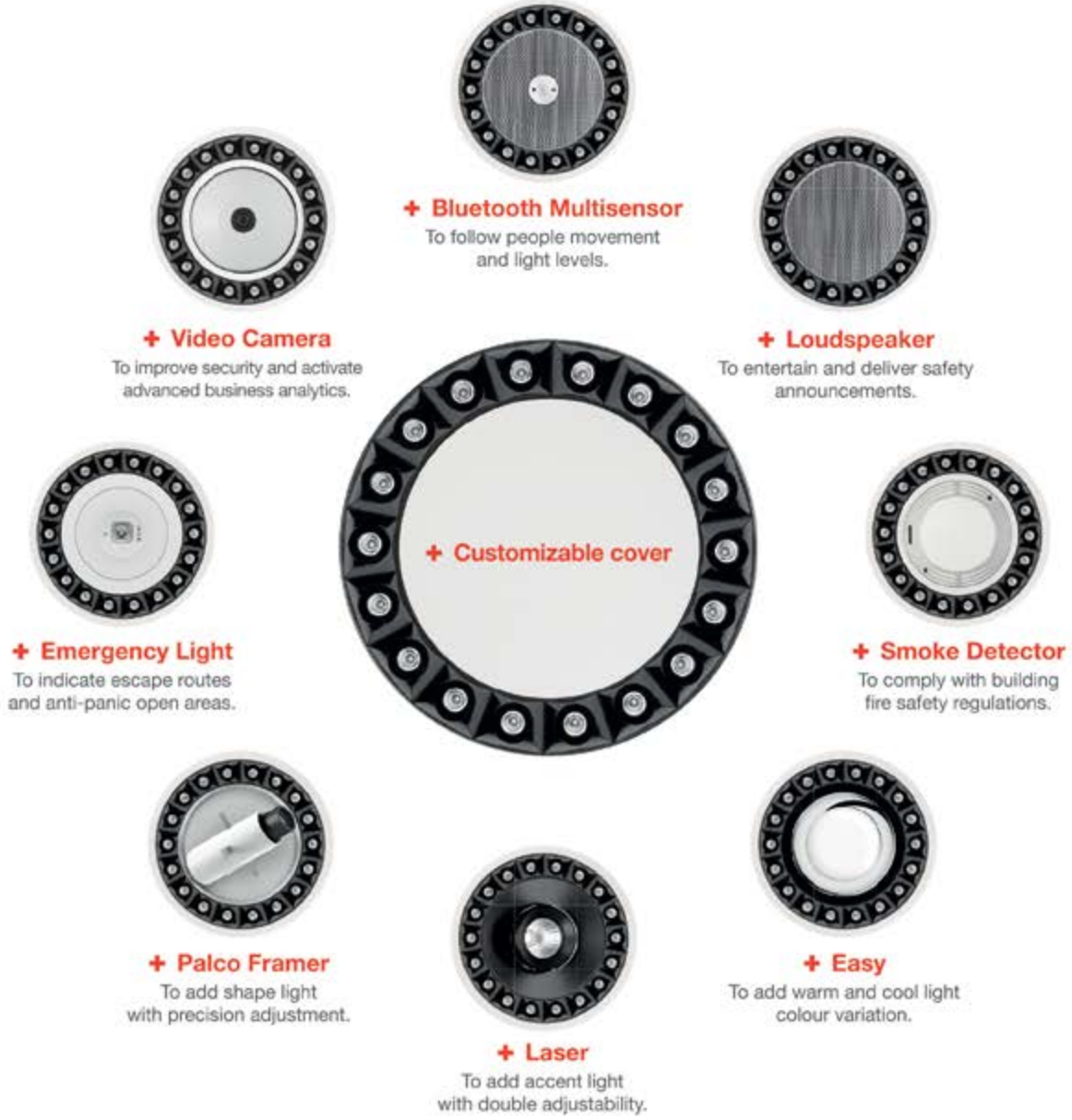
Sonraki sayılarımızın ilan edilen tema çağrılarını web sitemizden ve sosyal medya hesaplarımızdan takip etmenizi rica ediyor, değerli katkılarınızı bekliyoruz.

İyi okumalar diliyoruz.

YAYIN KOMİTESİ

iGuzzini

FROM CHAOS TO ORDER. Blade R

Blade R tasarımını incelemek
için QR kodu okutunuz.

TEPTA

AYDINLATMA

COMPETITION**Olivelo: Ecological Cohabitation Space in the Periphery of İzmir - Idea Project Competition****What the Olivelo Process Teaches: Looking at the City from a Socio-Ecological Vision**

Koray Velibeyoğlu, Assoc. Prof. Dr., İzmir Institute of Technology Department of City and Regional Planning, Jury Chair of the Competition

COMPETITION**İzmir Metropolitan Municipality Main Transfer Center Architectural Project Competition****An Evaluation of İzmir Main Transfer Center Project Competition Process**

Tülin Hadi, Architect, Jury Chair of the Competition

MEMORABLE FIGURES**A Bridge Between Architectural Practice and Education: Prof. Dr. Ing. Dogan Tuna**

Yasemin Yılmaz Sayar, Ph.D, Architect
Özlem Erdoğan Erkarıslan, Prof. Dr.

NEIGHBOR SHORE**Nursery in Glyfada**

KLab Architecture
trans. by Çiçek. Ş. Tezer Yıldız

ARTICLE**Investigation of Shadow Areas Created by High-rise Buildings in İzmir New City Center in the Context of Right to Light**

Ahmet İlker Yaliner, Research Asst., M. Arch., Dokuz Eylül University Department of Architecture
Erdal Onur Diktaş, Assoc. Prof., Architect, Urban Planner, Dokuz Eylül University Department of City and Regional Planning

Developing a new city center in İzmir Bayraklı Adalet Neighbourhood has been going on since 2000's. This development also involves the production of high-rise buildings which have effects on their surroundings, such as wind, heat, daylight, both to their users and to the urbanites. In this study, it is aimed to examine the shading effects of eight high-rise buildings on the urban public spaces, both quantitatively and qualitatively, taking into account the right of the citizens to benefit from daylight.

KEYWORDS high-rise buildings; environmental effect; shading effect; right to light; İzmir New City Center; urban transformation

ARTICLE**Architecture Schools as the Interface to Experience Architecture**

Ahmed Emin Saka, Research Asst., Hatay Mustafa Kemal University Department of Architecture
Ayhan Usta, Prof. Dr., İstanbul Kültür University Department of Architecture

Architecture, as a spatial problem-solving practice, is the act of intervening

in the relationship between man and his environment. This intervention is primarily a mental action (design) and includes a creative thought. The important point here is how the intervention will be taught, as well as how to intervene. While the nature of the intervention directly determines the (physically and spiritually) quality of the designed space, how to teach it also gains importance. With the architecture schools of modern times, learning styles based on the traditional master-apprentice relationship have turned into an area where different models are applied together. But in any case, the source that feeds creative thought is memory. Because, memory is not only a place where we learn and experience it is a workshop where we relate events or things, or we reconstruct events and things for solutions to different problems. In this context, as the places where the architecture profession is learned, the architecture schools become an instructor in which the students develop their memory with spatial experience. In this study, it is discussed that the spatial qualities (design studios and circulation areas) of architectural schools are experienced by architecture students and this serves as an interface in memory for the development of creative thinking.

KEYWORDS studio spaces, circulation spaces, architecture schools, architectural design studios

ARTICLE**The Common Space of Urban Memory: Kültürpark**

Dalya Hazar Kalonya, Asst. Prof. Dr., Pamukkale University Department of Urban and Regional Planning
Sevim Pelin Öztürk, Asst. Prof. Dr., İzmir Democracy University Department of City and Regional Planning

The study examines the importance of Kültürpark as an urban common, which is an important urban park and public space of İzmir, through comparative analyses of literature and media surveys, activities, user interviews and personal observations. The citizens' interest on ecology and memory of Kültürpark reveal that the park has become more owned as an urban common in recent years. The citizens continue to share their demands on the park through various activities in order to form a common mind and attitude.

KEYWORDS commons, public space, urban ecology, urban memory, Kültürpark

ARTICLE**Tall Buildings During Periods of Economic Recession: Crisis Periods and 2021 Expectation**

Hasan Begeç, Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylül University Department of Architecture
A. İlker Yaliner, Research Asst., Dokuz Eylül University Department of Architecture

As in all architectural concepts, the economy is binding, limiting and challenging in tall buildings. This study aims to evaluate the relationship between the economic crises in the world and the tall buildings in the tall building development process. In this context, the quantitative effects of the economic crises experienced in tall buildings and height increase of the buildings were tried to be conveyed with the graphs created with the data of the Council of the Tall Buildings and Urban Habitat (CTBUH) and evaluations were made. In the study, it is also aimed to establish the foresight about the future of tall buildings in possible new economic crisis periods.

KEYWORDS economic crisis, high-rise buildings, the relation between high-rise buildings and the economic crisis

ARTICLE**A Research on Spatial Interfaces in the 20th Century Apartment Design Concept: The Example of İnönü Street, İzmir**

Su Kardelen Erdoğan, Research Asst., İzmir Demokrasi University Department of Architecture
Gaye Birol, Prof. Dr., İzmir Demokrasi University Department of Architecture

The main subject of the study is to discuss the "spatial interfaces" that determine the interaction between public and private spaces and enrich urban life, in modern urban environment. In the scope of the study, the spatial interfaces of apartments in İnönü Street were examined with the pattern-based method suggested in the book "A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction" (Alexander et al., 1977). It was concluded that these apartments, shaped by local dynamics, have interfaces that support the housing-city relationship.

KEYWORDS spatial interfaces, public-private space, modernism in Turkey, modern housing, İzmir

PUBLICATION**The Architecture of Neoliberalism or An Anticipated Settlement of the Recent History of Star Architecture in the First Digital Transition**

M. Batu Kepekcioglu, Ph.D, Architect, Doğuş University Department of Architecture

KNAUF

Alçı Bazlı Yapı Malzemelerinde
Dünya Lideri

1932 'den beri

90 'den fazla ülke

250 'den fazla üretim tesisi

Dünya genelinde çalışan
35.000

En Geniş Performans Çözümleri

Yıllık 10 milyar euro üzerinde ciro

Yıllık 1,1 milyar m² üzerinde alçı plaka satışı

Yıllık 815 milyon metre profil satışı

İnciraltı Bölgesi ile İlgili Basın Açıklaması

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu olarak; bir süredir “İnciraltı Sorunu Çözüm Bekliyor”, “İnciraltı’nı Hep Birlikte Planlayacağız”, “İnciraltı ve Çeşme Projesi Bir Düşünüyor” gibi haberler ile çeşitli yayın organlarında yer alan ve kamuoyuna İnciraltı Bölgesinin imara açılmasına yönelik taleplerin hayata geçirilmesine yönelik ilk işaretlerin verilmekte olduğu süreci hassasiyetle takip ediyoruz.

Bölgenin yıllardır çözümsüz bir leke olarak kaldığı, bölgedeki arazi sahiplerinin mağdur olduğu, bölgede tarımın yapılamaz durumda olduğu, bahçelerin kuruduğu, yeraltı sularının tuzlandığı, seracılığın para kazandırmadığı gibi her türlü gerekçenin oluşturulduğu ve devlet büyüklerinden pankartla yardım istendiği bir süreci geride bırakmanın ardından son olarak, İl Toprak Koruma Kurulu tarafından 23.09.2020 tarihinde alanın yapılaşmaya açılmasının dayanağı olan ve “tarım dışı amaçla kullanılabilir” görüşü veren karar oy çokluğuyla alınmıştır.

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu olarak bir kez daha ifade ediyoruz; “Bu Bölge 2006 yılından beri politikacılar tarafından yöre insanına umut tacirliği yapılarak, arazilerinizi imara açacağız sözleri verilerek, oy simsarlığının sonucu olarak bu günlere gelmiştir. Bu bölge son yıllarda arazi sahibi olup ben buraları imara açtırırım diyerek yöre halkını inandıranların yüzünden bugünlere gelmiştir.”

Bilindiği gibi, İnciraltı, Üçkuyular Vapur İskelesinden başlayan ve

Bahçelerarası mahallesini de içine alan yaklaşık 7000 dekarlık “yoğun tarımsal faaliyetin yapıldığı” alandır. Bu alandaki tarımsal faaliyetler arasında; narenciye bahçeleri, örtüaltı (sera) tarımı ve çeşitli meyve bahçeleri yer almaktadır. Kentimizin batı gelişme aksında bulunan ve doğal, kültürel ve ekonomik anlamda önemli değerler içeren İnciraltı, kentimizin en önemli açık ve yeşil alan olma özelliğine sahip bölgesi konumundadır. Dolayısıyla adı Koruma Amaçlı olup yapılaşmaya ve betonlaşmaya onay veren plan kararlarının değil; bugün ve gelecekte İnciraltı’nın özelliklerini ve geçmiş ile ilişkisini koruyan ve süreklilik gösteren planlama kararlarının yaşama geçirilmesi önemlidir.

İlk defa 9-12 Kasım 2006 tarihlerinde İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen ve Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi’nde yapılan “İnciraltı’nın Geleceğini Birlikte Kuralım” toplantısı ile gündeme taşınmış, ardından 2007 yılında başlayan EXPO-2015 adaylığı sürecinde bölge sağlık turizmi amaçlı planlanmak istenmiştir. Hâlbuki alan özellikle “sağlık” temasının işleneceği Expo 2015 organizasyonunun, insan ve çevre sağlığını gözetken ve bunun gereğini yerine getirebilecek nitelikte bir alan olması gerekirken, İnciraltı’nın aday gösterilmesi temanın kendisiyle ters düşmüştür.

Ardından tüm bu uyarılara rağmen İnciraltı bölgesine ilişkin Turizm Merkezi ilanı sonrası onaylanan, alanın ve çevresinin doğal niteliklerini, tarımsal niteliğini, doğal sit olma özelliğini yok sayan, şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına aykırı olan, kamu yararı içermeyen Toprak Koruma Kurulu Kararı ve çok sayıdaki mekânsal plan Odalarımız tarafından açılan davalar sonucunda iptal edilmiştir. 2012 yılında tamamlanan dava süreciyle de bölgenin tarımsal amaç dışında kullanılamayacağı tescillenmiştir.

2020 yılında geldiğimiz noktada ise yine bölgenin sağlık turizmi amaçlı planlanmak istendiği önce kamuoyuna ısıtılarak getirilmiş, bölgenin çözümsüz ve atıl bir alan olduğu, tarımsal aktivitelerin yapılamadığı, tarımsal

özelliğinin yitirildiği, hatta bölgede binlerce yıldır var olan jeotermalin tarımı bitirdiği, kaçak yapılaşmaya açıldığı gibi hiçbir bilimsel temele dayanmayan gerekçeler ile kamuoyu yaratılmaya çalışılmış, bunun içinde kamu kurumlarının görüşleri olduğu öne sürülerek siyasi bir ortam oluşturulmuş ve en sonunda Çevre Şehircilik Bakanlığı tarafından Koruma Amaçlı İmar Planı yapılması amacıyla planlama süreci başlatılmıştır.

Bilinmelidir ki; Koruma Amaçlı İmar Planı ile ortaya getirilen süreç bölgenin tarımsal ve doğal özelliklerinin korunmasına yönelik bir planlama yapılacağı anlamına gelmemektedir.

Bu açıklamaların yapılmasını getiren süreci yürütenlerin asıl amacı; sadece arazilerinden daha fazla para kazanarak rant elde etmek istemeleridir. Ancak bu kişiler isteklerini bilimsel temellere dayandırmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Tarım, doğa, planlama, mühendislik bilimi görmezden gelinerek turizm odaklı rant hedefi ile İzmir için eşsiz bir değer olan İnciraltı’nın tahribine izin verilemez.

2. Bir alanın tarım dışına çıkarılması kanunlarda belirtilmiştir. Sadece bölgede alternatif bir alanın olmaması ve kamu yararı olması gerekçeleri ile tarım dışına çıkarılabilir.

3. Yapılan iş ve işlemler yürürlükteki yasalara göre hiçbir şekilde uygunluk göstermemektedir. Bölgede yapılmak istenen Koruma Amaçlı İmar Planı için alternatif alan çalışması yapılmamıştır. Yapıldığı takdirde bölgenin güneyinde bu tür tesislerin varlığı ve genişleyebileceği potansiyel alanlar olduğu görülecektir

4. Bölge için tarım dışı kullanıma dönük henüz alınmış bir “Kamu Yararı Kararı” yoktur. Buna karşın belli bir kesimin faydalanmasına yönelik turizmin kamu yararı sayılması bölgenin tarihsel geçmişine, bilimsel ve sosyolojik kriterlerine de aykırıdır.

5. Planlama yapılmak istenen alan “Mutlak Tarım Arazisi” ve “Dikili Tarım Arazisi”dir. Bu yüzden tarımsal amaç dışında ne çeşit bir uygulama

olursa olsun kullanımı yasalara uygun değildir.

6. Alan yine kuzeyindeki doğal sit alanı ile güneyindeki kentsel alan arasında tampon görevi görmekte, kentsel kullanımların sulak alan üzerindeki etkilerini düşürmektedir.

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında ve Toprak Koruma Kanunda mevcut tarımsal alanların üretim özelliklerini korumak ve iyileştirmek devletin ve kurumlarının sorumluluğu olarak tanımlanmaktadır. 2006 yılından bu yana tarımsal bir alan olan bölgede tarımı etkileyecek uygulamaların yapılmasına izin verenler ve bölgenin toprak özelliklerinin iyileştirilmesi için görevlerini yerine getirmeyenler için de sürecin özel olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

8. Alanın olası bir toprak veya su kalitesindeki bozunumunda, Toprak ve Su Islah projeleri ile rahatlıkla bunun önüne geçilebilir. İklim Değişikliği dahil olmak üzere tarımsal arazilerin korunması ve iyileştirilmesi devletin ilgili kurumlarının sorumluluğu altındadır.

9. Bu bölgede yapılması gereken 2006 yılından beri vurguladığımız gibi bölgenin doğal niteliklerini ve ekolojik hassasiyetlerini dikkate alarak, yapılaşmayı düşünmeden düzenlenmesi temel ilke olmalıdır. Bölge geneli jeolojik açıdan yoğun fay kırıklarına sahip yapılaşma için uygun olmayan bir alt yapıya sahiptir. Bu sebeple bölgeyi, yoğun ya da seyrek olsun bir şekilde yapılaşmayı hedefleyen gizli rant hesaplaşması için manivela olarak kullanmak isteyenlere izin verilmemelidir.

10. Siyasilerden beklenen kendi istekleri doğrultusunda kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini yorumlamamaları ve halka beyanat verirken de çarpıtmadan sunmalarıdır. Tarım İl Müdürlüğü'nün bölgedeki tarımsal faaliyetler ile yaptığı çalışmalar sürekli olarak kurumun kendi haber ve paylaşımlarında görülmektedir. Marjinal Tarım Arazisi olarak sınıflandırılan bölge uluslararası anlaşmalarla koruma altına alınmış sulak alan olan Doğal Sit Alanıdır. Bu çalışmalar varken "Tarım İl Müdürlüğü'nde yarısını Marjinal Tarım Arazisi olarak tanımlamış" gibi

hatalı beyanatlar vermek kurumların güvenilirliğini sarsmaktadır. Öte yandan bir talebin İl Toprak Koruma Kurulu tarafından gündeme alınabilmesi için arazinin ya Büyük Ova sınırları içerisinde olması yada Mutlak-Dikili-Özel Ürün Arazisi olması gerekmektedir. Büyük Ova dışındaki Marjinal Tarım Arazileri zaten gündeme alınmadan ilgili bakanlık tarafından doğrudan uygun görüş verilmektedir.

11. İnciraltı Türkiye'nin 3. büyük kenti olan ve yeşil alan bakımından sıkıntılı olan İzmir için vazgeçilmez bir yeşil alandır. Alanda yapılacak her müdahale bölgenin bütünsel koruma anlayışından uzaklaşılarak bitişinde bulunan İnciraltı Kent Ormanı ve İnciraltı lagünü için bir tehdit oluşturacaktır. Bölgedeki sulak alanlar (lagünler) su dengesini koruyan birer tampon niteliği taşımaktadır. Bu hassas dengenin yapılaşma ile daha çok bozulacağı bir gerçektir. Bu durumda olası baskınlar bölge için ciddi tehdit oluşturacak noktaya gelecektir.

TMMOB, kurulduğu günden bu yana Kamu Yararını ön plana koyarak bilimsel verilerin ışığı altında görüşlerini bağımsız olarak ifade etmiştir. Plansız programsız, "ben yaptım oldu" anlayışıyla, kamu yararı ve hukuk ilkelerini hiçe sayan ve ranta hizmet eden politikalara da her zaman karşı çıkmıştır. Bu karşı çıkışlarda bilimi temel almış, bireysellikten uzak, kentin ve kentlinin yararına tüm projelerin yanında yer almış, yaşama geçmesinde çaba harcamıştır. İnciraltı'nın tarımsal potansiyeli dikkate alınarak, bölgedeki hak sahiplerinin sürdürülebilir bir şekilde arazilerinden gelir elde edebilecekleri bir uygulama kararında TMMOB'a bağlı odalar olarak tüm desteği vereceğimizi, ancak bölgede yapılacak ranta yönelik tüm uygulamaların da karşısında mücadeleyi kamu yararı, kent ve İzmirli yurttaşlarımız için büyüteceğimizi kamuoyu ile bir kez daha paylaşıyoruz. Saygılarımızla

TMMOB

İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU
8 Ekim 2020

İzmirli Değerli Mimar Fahri Nişli'yi Kaybettik

İzmir'in hafızasında önemli yeri olan mekânlara imza atmış değerli mimar Fahri Nişli'yi kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyiz.

1944-1990 yılları arasında mesleki pratiğini sürdürmüş; Alsancak'ta Hocazade Camii ve Fuar Apartmanı Karşıyaka'da Süller Villası, Buca'da Filipucci Konutu gibi yapılarla imza atmış olan mimarı derin saygıyla anıyoruz.

Nişli'nin ailesine, yakınlarına ve tüm meslektaşlarımıza baş sağlığı diliyoruz.

M.O. Balıkesir Şubesi Eski Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Ali Özerk'i Kaybettik

Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi önceki dönem Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Ali Özerk'i kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyiz.

Yurt dışında ve İstanbul'da çeşitli mimarlık atölyelerinde çalışan ve ardından, 1994 yılında kazandığı bir proje yarışması sonucunda Balıkesir'e dönerek kendi firmasını kurmuş olan Özerk, Balıkesir'de birçok önemli projeye imza atmıştır.

Özerk'in ailesine, yakınlarına ve tüm meslektaşlarımıza baş sağlığı diliyoruz.

İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri İzmir Depremi Basın Açıklaması

Basına ve Kamuoyuna,
30 Ekim 2020 günü saat 14:51'de, Kandilli Rasathanesine göre 6.9 şiddetinde olan depremde Bayraklı'da 17 apartman yıkıldı. Bu binalar 115 yurttaşımıza mezar oldu. Binin üzerinde yurttaşımız yaralandı. On binlerce yurttaşımız evsiz kaldı. Adliye, sağlık kurumları, okullar başta olmak üzere çok sayıda kamu binası ve işyeri kullanılamaz duruma geldi.

Acımız büyük. Yakınlarını kaybeden yurttaşlarımızın acısını paylaşıyor, yaralılara acil şifalar diliyoruz. Seferihisar açıklarında, İzmir'e 70 km. uzaklıkta gerçekleşen bu depremin sonuçları bir kez daha "deprem değil bina öldürür" gerçeğini gözler önüne serdi. Bayraklı'nın depremden bu derece etkilenmesinin, depremin can ve mal kayıplarını artıran bir felakete dönüşmesinin, rantı dayalı imar politikaları, imar affı gibi kaçak yapılaşmayı olağan hale getiren politikaların yanında bölgenin zemini ve bu zemine uygun bina yapılmaması olduğunu, konu ile ilgili bileşenimiz olan kurum yetkilileri açıkladı. Şu an itibarıyla Şu an itibarıyla 7 müteahhit tutuklanmış durumda ancak, sorumluluk sadece bu kişilerle sınırlı değil elbette. Şimdi, bir yaşam alanından toz yığınına dönüşen, insanlarımızı mezar olan binaları yapan 3-5 müteahhitin bileğine kelepçe takarak bu büyük felaketin sorumlularından hesap sorulabilir mi?

Soruyoruz: 115 kişinin hayatını çalan, on binlerce yurttaş sokakta yaşamaya iten sorumluluk zinciri 3-5 müteahhitten mi ibarettir? Bu ölümcül hırsızlığa göz yuman, binaların temel kamusal denetimlerini gerçekleştirmeyenler neden yargılanmıyor? Ülkemizin acil ve yaşamsal sorunu olan depremlerden kaynaklanan tahribatların üstü kolayca örtülemez.

Felaketin yaşandığı andan itibaren çok sayıda kurum ve gönüllüler ile birlikte bileşenimiz olan emek, meslek örgütleri ve siyasi partiler olarak alanda

idik. Bu felakete ilişkin gözlemlerimizi ve bundan sonraki süreçle ilişkin görüşlerimizi paylaşmak istiyoruz.

Öncelikle görece planlı, geniş caddelerin, parkların bulunduğu deprem alanında, 99 depremini de yaşamış bir ülke olmamıza rağmen ilk göze çarpan yine plansızlık ve koordinasyonsuzluk oldu. Arama kurtarma ekipleri can kurtarma derdinde iken, kendilerini göstermeye çalışan bakanları gördük enkaz üzerinde. Çadırların kurulması, yardımların toplanması ve ulaştırılması noktasında da iktidar partizanlıkta sınır tanımadı. Yerel yönetimleri, meslek örgütlerini süreçten dışlamaya çalıştı. İktidar yanlısı her türlü oluşum her türlü serbestlik içinde hareket ederken halkın yardımlarını depremzedelere ulaştırmaya çalışan, sadece maddi olarak değil ruhsal olarak da depremden zarar görenlere moral destek sunmaya çalışanlar çadır alanlarından çıkarıldı. Engellenmek istenen İzmir halkının dayanışmasıdır. Bundan sonra da İzmir halkının dayanışma konusunda sergilediği örnek tutumun sürmesi için İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri elinden geleni yapacaktır.

Dayanışmayı engellemeye çalışan iktidar, STK'ları ve diğer gönüllüleri sahadan çıkarırken gerekçe olarak sağlık koşullarını ve pandemiye gerekçe gösterdi. Ancak Pandemi koşullarında yaşanan depremde, pozitif olan ve karantinede bulunan depremzedeler için bir çözüm üretilmedi. Çadır alanlarında semptom taraması, gerektiğinde test yapılması, izolasyon alanlarının oluşturulması gibi talepler yerine getirilmedi. Pandemi bir sağlık sorunu olmaktan çıkarılıp hükümetin elinde siyasi bir enstrüman haline getirildi. Bu hususta, Sağlık Bakanlığı gerçek bir sağlık sorunu olan salgın ile mücadelede tam olarak yetersiz kalmış, bilimsel gerçeklerden kopmuş, birinci basamakta salgın yönetimi tam bir kaos haline gelmiştir. Salgın mücadelesi tümüyle hastanelere ve üçüncü basamak sağlık sisteminin üzerine yıkılmıştır. Salgın yakında, ülkemizi ve halkımızı çok ağır bir şekilde yıkıma uğratacak ve ülkemizi esir alacaktır.

Depremin yaralarını sarmak uzun bir süreç gerektiriyor. Binlerce kişi bu kışı konteynirlarda geçirmek zorunda kalacak. Geçici barınma alanlarının yeri bir an önce belirlenmeli, gerekli altyapıya bir an önce kavuşturulmalıdır. Depremden etkilenen halkın eğitim ve sağlık sorunlarının çözümünün yanı sıra psikolojik destek ihtiyacı da bulunmaktadır. Binaların gerçek anlamda hasarlarının ne durumda olduğunun tespiti gereklidir. Deprem bir felaket ve bağlı sorunlar kümesi olmaktan çıkarılıp hükümet için bir şov enstrümanı haline getirilmektedir. Bu alanda yeni rant alanları yaratma çabalarının ilk belirtileri uç vermektedir... Bu konuda kısa, orta ve uzun vadeli gerçekçi programlar ile ele alınmak zorundadır. Zira deprem de birçok yönüyle sağlık sorunudur...

Geçmişte yaşadığımız pek çok deneyim hasarlı binaların artışı depremde felakete yol açtığı yönünde. Bu nedenle, TMMOB ve İzmir Tabip Odası başta olmak üzere ilgili kurumlar doğrudan sürece dahil edilmelidir.

Hasarlı kamu binaları ve işyerlerinde çalışmaya izin verilmemelidir.

Herkesin güvenli konutlarda yaşama hakkı vardır ve İzmir bir deprem kentidir. İzmir'deki tüm binaların depreme dayanıklılık envanteri çıkarılmalıdır. Deprem vergilerinin nasıl kullanıldığı halka açıklanmalıdır.

İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri olarak depremden etkilenen halkın yanında olmaya, dayanışmaya, yaraları birlikte sarmaya devam edeceğimizi ve yaşanan tüm mağduriyetlerin giderilmesinin, sorumlularının açığa çıkarılmasının takipçisi olacağımızı kamuoyuna duyuruyoruz.

Rant için değil, bilim ve emeğin ışığında kurulacak sağlıklı ve güvenli bir yaşam için mücadelemizi sürdüreceğiz. Dayanışmayı değil, depremin felakete dönüşmesini engelleyin.

1. İzmir'den giden aylık verginin %12'si yardım amaçlı gönderiliyor.
2. Belediyelerin iller bankası payının yaralar sarılana kadar kesintiye uğramamasını talep ediyoruz.
3. Afet bölgesi mutlaka ilan edilmeli.
4. Soruyoruz: Deprem vergileri nerede?

. Geçici barınma alanlarının yerleri bir an önce belirlenmeli, önümüzdeki kış koşulları da dikkate alınarak bu alanlar sağlıklı ve güvenli yaşam için gerekli alt yapıya kavuşturulmalıdır.

. Pandemi koşullarında sağlık ve hijyen şartlarının sağlanması yaşamsal önem taşımaktadır. Alanda çalışan görevli personel ve yurttaşlarımızın salgından korunma açısından güvenliği sağlanmalıdır. Kişisel korunma araçlarının temini, maske kullanımının teşvik edilmesi ve denetimi, sosyal mesafe kuralının uygulanmasının, korunmasının sağlanması ile yeterli ve düzenli dezenfektan ihtiyacının giderilmesi gerekmektedir.

. Hasar görmüş veya boşaltılmış binaların yarattığı risklere karşı öncelikle yurttaşların can güvenliği sağlanmalıdır. Aynı zamanda yurttaşlarımızın bu binalarda bulunan eşyaları güvence altına alınarak bir an önce kurtarılması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

. Geçici barınma alanlarında birinci basamak sağlık hizmetleri sağlanmalı, Covid testlerinin alanda yaygın olarak yapılması, izolasyon ve karantina koşullarının oluşturulması, mevsimsel grip aşılarının yapılması hayati öneme sahiptir.

. Her türlü olağandışı durumdan eşitsiz biçimde daha fazla etkilenen dezavantajlı gruplar olan kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler daha fazla korunmalıdır.

. Zarar gören herkesin, hizmet verenlerin psikolojik destek ve travma değerlendirmesinin sadece kamu eliyle yönetilmesi mümkün değildir. Uzman gönüllülüğün İzmir Tabip Odası aracılığı ile sağlanması oldukça önemlidir.

(...) İzmir bir deprem kentidir. Buna rağmen ne merkezî hükümetler ne de yerel yönetimler maalesef önlemler ve planlamalar konusunda yeterli çabayı bugüne kadar göstermemiştir. Ve 2020 yılında, yani inşaat teknolojisinin (Japonya'da görüldüğü gibi) çok ileri bir seviyede olduğu günümüzde ne yazık ki 115 hemşehrımızı kaybettik; yüzlercemiz yaralandı; binlercemiz evsiz kaldı.

Üstelik 6,9 büyüklüğündeki bu depremin merkezinden, yani Sisam Adası'ndan onlarca km. uzaklıkta Bayraklı'da yıkımlar meydana geldi.

Kentin diğer bölgelerinde de hasarlar olmuş olsa da kayıplarımız Bayraklı'da yıkılan binalardan kaynaklanmıştır.

Bayraklı, özellikle Manavkuyu ve Mansuroğlu mahalleleri, dere yatağına kurulmuş yerleşimlerdir. Biri Yamanlar tarafından gelen ve birçok derenin suyunun birleştiği Laka Deresi, diğeri Pınarbaşı tarafından gelen ve yine birçok derenin suyunun birleştiği Manda Çayı Bayraklı'dan Körfez'e akmaktadır. Böylece burası yüzlerce yılda alüvyonların birikmesi ile oluşmuş bir ovadır. Hatta denize daha yakın kısımları bataklık bölgesidir.

Bu bölgede yapılaşma 1980'den önce gecekondu tarzındaydı. 1978'de İzmir Belediyesi hazırladığı nazım Planı ile bu bölgenin yeni kent merkezi olması yönünde ilk adımı atmıştır. 1980'den sonra imar afları ile gecekondulara yasallık kazandırılmış ve böylece de çok katkı binaların yapımına başlanmıştır. Ama asıl büyük kusur, 2001 yılında Liman ile Turan arasındaki bölgenin Yeni Kent Merkezi olması için açılan planlama yarışması ile başlamıştır. 2003 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin hazırladığı ve onayı alınan İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı, burasının ticaret merkezi olmasını hedeflemektedir.

2004 yılında tamamlanan Yeni Adliye Binası, iş merkezlerinin yapımını hızlandırmıştır. Odaların ve İzmir halkının tüm itirazlarına rağmen hükümetin 2008 yılında aldığı kararla yapımına başlanan bölgenin ucube simgeleri olan Folkart Kuleleri, Bayraklı'yı geri dönülmez bir yola sürüklemektedir.

Bataklık ve alüvyon üzerine iş merkezlerini dikerseniz, olası daha büyük bir depremde çok daha korkunç bir felakete de kapı açarsınız. Hükümetin desteğini arkasına alan sermaye grupları ortaya çıkan yüksek rant uğruna insan hayatını hiçe saymaktan geri durmamaktadırlar. Şimdi de hasarlı binaları yıkıp acele kamulaştırma kararlarıyla yeni "Kulelerin" yapılmasının zemini hazırlanmaktadır. Bu bölgede her türlü yapılaşmanın tehlikeli olduğu aşikârken depremde halkımızın üzerinden yeni rantlar sağlanmasına İzmir halkı ve İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri asla izin vermeyecektir.

İZMİR EMEK VE DEMOKRASİ GÜÇLERİ
11 Ekim 2020

İzmir Depreminde Kaybettiğimiz Canlar Anısına Mekânsal Çalışmalar

Dergimiz yayına girdiğinde, 30 Ekim 2020 İzmir depreminin üzerinden üç ay geçmiş olacak. Geçen üç ay içinde deprem gerçeği gündemden düşmeye başladı. Normal günlük koşturmacalarımız, günlük sıkıntılarımız öne çıktı. Depremde zarar gören vatandaşlarımız can ve mal kayıplarını telafi etmek için normal hayat akışlarına döndüler.

Peki, bu depremde yakınlarını kaybetmiş olanlar? Onlar ne durumda farkında mıyız? Her ölüm erken ölümdür, biliyoruz; ancak, ya en değerli varlıkları, çocuklarını kaybedenler. Onlar normal hayatlarına dönebildiler mi? Dönebilirler mi?

Sadece Rıza Bey apartmanında yirmi yedi çocuğumuz hayata gözlerini kapattı. İzmirli olarak, televizyonlardaki duraklat düşmesine benzer bir düşmeye basarak, hayatı durdurup gerekli sorgulamayı yaptıktan sonra yaşamımızı değiştirmemiz gerekirken, hayatlarımız normalmiş gibi yapmaya devam ediyoruz.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi olarak hayatları asla tekrar normal olmayacak, en değerli varlıklarını basit bir doğa olayında, anlamadıkları bir şekilde kaybetmiş aileler ile bir araya gelmeye çalışıyoruz. Hayatlarını yitirmiş vatandaşlarımızın en azından anılarını yaşatabilmek için çaba sarf ediyoruz. Hepimizin başı sağ olsun.

Kültürpark Koruma Amaçlı İmar Planı Çalışmaları

Kamuoyunun da bildiği üzere Kültürpark Koruma Amaçlı İmar Planı çalışmaları 2016 yılından bu yana kentimizin en önemli konularından birisi olarak İzmir gündeminde önemli bir yer teşkil etmektedir.

31.03.2019 tarihinde yapılan yerel seçimler sonrasında İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile yeniden ivme kazanan plan çalışmaları doğrultusunda İzmir Büyükşehir Belediyesi teknik ekibi ile TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu arasında bugüne kadar 11 adet toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılarda önceki dönemde hazırlanan planın yetersizliği kurulumuzca anlatılmış ve gerekli çalışmaların yapılması önerilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi teknik ekibi bu uyarılarımız doğrultusunda; Kültürpark'ın Kent Ekosistemine Katkıları, Kültürpark'ın Kullanım-Kullanıcı Profili, Kültürpark'ın Taşıma Kapasitesinin Değerlendirilmesi, Afet Acil Toplanma Mekanı Olarak Kültürpark, Kültürpark Yapı Envanteri, Kültürpark Florasının güncellenmesi çalışması, Kültürpark Faunası, Kültürpark'ın Kent Ekosistemine Katkıları ve Kültürpark Heykelleri raporlarını hazırlatarak korunacak yapıların tespiti, heykel, yapay göl, havuz vb. kentsel sanat ve tasarım unsurlarının envanterlenerek korunacak nitelikte olanların saptanması yönünde bilimsel çalışmaları yaptırmışlardır.

Planın analiz çalışmaları çerçevesinde hazırlanan bu bilimsel raporlara ve daha önceden yapılan Kültürpark'ın bitki envanteri raporuna istinaden kurulumuz 20.10.2020 tarihinde bir çalışma gerçekleştirerek, ekte de sunulan taleplerimizi 39 maddeyi içerecek şekilde, Kültürpark'ın Koruma Amaçlı İmar Planı çalışmalarının nihai haline kavuşması öncesi İzmir Büyükşehir Belediyesi teknik ekibine sunmuştur (ilgili dokümana TMMOB İKK web sitesinden erişilebilir).

15.12.2020 tarihinde gerçekleştirilen son toplantıda, İzmir Büyükşehir Belediyesi

teknik ekibi kurulumuzun talepleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri çalışmaları tarafımıza sunmuştur (ilgili dokümana TMMOB İKK web sitesinden erişilebilir).

Kültürpark; tüm İzmir'lilerin bildiği gibi tarihsel bir geçmişle birlikte doğal bir yapıya kavuşmuş, doğal sit statüsüne sahip ve kentin merkezinde bulunan en önemli kent parkıdır. Kültürpark, kendine özgü bitki dokusu ile ekosistemi ile korunması gereken hassas ekolojik bir alandır. Bu bölgenin önemli bir bölümü (yaklaşık 220.000 m²) yapısal öğeler ile geniş sert zeminler, yollar ve otoparklarla kaplanmış bulunmaktadır. Bu nedenle öncelikli konu Kültürpark'ın hassas ekolojik yapısının tanımlanarak geliştirilmesinin sağlanmasıdır. Bu sayede Kültürpark'ta tanımsız ve anlamsız olarak yer alan binlerce metrekare sert zeminin kaldırılarak bu alanların park ekosistemine dahil edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla kurulumuzca yapılan talebe istinaden Kültürpark'ın ekolojik haritası da çıkartılmış ve yoğun sert zemin olan bölgeler "Ekolojik Niteliği Arttırılacak Alanlar" olarak bu haritada tanımlanmıştır. Yine bu haritada Kültürpark " Ekolojik Niteliği Hassas Alanlar " ve "Ekolojik Niteliği Yüksek Alanlar" olarak taramalarla gösterilerek tanımlanmıştır.

Kültürpark'ın yapı envanteri araştırmaları, alanda tescillenmesi gereken kültür varlığı niteliğinde yapı ve mimari öğelerin bulunduğunu ortaya koymuştur. İdare, söz konusu yapı ve öğelerin bir kısmı için tescil sürecini tamamlamış, ancak bir kısmını planda "korunacak yapı" kategorisinde değerlendirmiştir. "Korunacak Yapı" gösterimi, bir plan kararı olarak bağlayıcılık taşısa da, yapı ve öğelerin ülkemiz ve kentimizin kültür envanteri olarak belgelenmesinin ve korunmasının bilimsel süreçlerle gerçekleşmesini sağlamakta yetersiz kalabilecektir. Bu sebeple, korunacak yapı niteliğindeki yapılar için ivedilikle tescil sürecinin başlatılması gerekmektedir. Benzer bir süreç Kültürpark'ın heykel ve havuzları için de geçerlidir. Dönemlerinin kentsel

sanat ve tasarım akımlarını yansıtan ve Kültürpark'ın kimliği açısından önemli bir unsur olan korunacak heykel ve havuz gibi mekânsal öğelerin de plana işlenmesi ve tescilleri için gerekli işlemlerin gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır.

Park'ın ekolojik açıdan plan üzerinde önemli kazanımlar elde edildiği bu çalışma gibi alanda yer alan hangarların kaldırılması da taleplerimiz arasında yer almaktadır. 15.12.2020 tarihli toplantıda İBB Meclisine sunulacak koruma amaçlı uygulama imar planı önerisi kurulumuzca gösterildiğinde, yine kurulumuzun talebi ile A ve B bölge ayrımının kaldırıldığı ve alanın bütün olarak değerlendirildiği görülmüştür. Park'ta Tescilli ve Korunacak Yapılar emsal dışı bırakılmış ve alanın tamamı için E=0,05 belirlenmiştir. İhtisas fuarı başka bir alana taşınmışsa da koruma amaçlı imar planı olmamakla birlikte, mevcut plan olarak kabul edilen plandaki inşaat alanının öneri planda kısmen azaltılmış olduğu, inşaat alanına ilişkin temel itiraz noktasının alanın bir fonksiyonunun başka bir alana taşınmış olmasının oluşturduğu, bu yapılaşma hakkının kullanımı için mevcut hollerin bulunduğu alanda Taban Alanı=12.000m² olacak şekilde Y1 gösterimi ve Sosyo-Kültürel Tesis (Sergi Holü, Çok Amaçlı Salon vb.) işlevi ile, Celal Atik Spor Salonu'nun bulunduğu alanda da Taban Alanı=6000m² olacak şekilde Y2 gösterimi ve Spor Salonu+ Yüzme Havuzu işlevi ile yapı alanları belirlenmiştir.

Yapılan hesaplamalar sonucunda verilen emsal değeri ile yaklaşık 21.022 m² inşaat alanı, Yeraltı Otoparkı hariç olmak üzere; Tescilli Yapıların mevcut inşaat alanı yaklaşık 4000 m² ve Korunacak Yapıların mevcut inşaat alanı yaklaşık 16.038 m² olmak üzere alanda toplamda 47.367 m² inşaat alanı oluşacağı öngörülmüştür. Ayrıca emsal olarak belirlenen alan dışında herhangi bir emsal dışı alan kullanımının olmayacağı tarafımıza sözlü iletilmiş olsa da, bu durumun plan kararlarına dönüşmediği sürece bir iyi niyet beyanından öteye gidemeyeceği, yöneticilerin değişmesi durumunda Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde ifade edildiği şekilde uygulanmasının önünde (21.002 m² inşaat alanına ek % 30'a kadar emsal harici inşaat alanı) bir engel

bulunmamaktadır. (Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin 5. maddesinde “22’nci maddeyle veya ilgili idarelerin imar yönetmelikleri ile getirilebilecek emsal harici tüm alanların toplamı; parselin toplam emsale esas alanının % 30’unu aşamaz” şeklinde belirtilen hüküm doğrultusunda alanda öngörülen emsal değeri ile 21.002 m² inşaat alanına ek % 30’a kadar emsal harici inşaat alanı oluşabilecektir). Öte yandan mevcut hollerin yerine yapılacak yapının da tanımlanan fonksiyon dışında bir fonksiyona çevrilmeyeceğinin plan notlarıyla belirtildiği bilgisi tarafımıza ifade edilmiş olsa da, geçmiş plan süreçleri ve toplantılarda ifade ettiğimiz şekliyle hangarların tamamen kaldırılıp yerine hiçbir yapı yapılmaması konusundaki talebimizin yeniden gözden geçirilmesinin önemli olduğunu düşünüyoruz. Bununla birlikte alanda gerçekleştirilecek olan yapılaşma oranının, alanın taşıma kapasitesi ve belirlenen çağdaş “bilgi toplumu” vizyonu gereksinimi çerçevesinde gerekçelendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Yapılaşma oranının, yapılaşma gereksiniminin amacı ve ihtiyaç duyduğu büyüklük belirlenmeden saptandığı anlaşılmakla beraber bu konuda gerekçeli bir açıklama yapılması gereklidir (Mevcut plan ve öneri plana ait hesaplara TMMOB İKK web sitesinden erişilebilir).

*Not 1: Kültürpark A ve B alanlarının toplamı, TKGM parsel sorgu sitesinde 1068 Ada 1 Parsel’in alanı olan 420.440,50 m² olarak kabul edilmiş; A ve B alanları çizim üzerinden yaklaşık olarak hesaplanmıştır.

*Not 2: Hesaplara 16,391 m² inşaat alanına sahip yeraltı otoparkı alanı dahil değildir.

*Not 3: Bina inşaat alanları hesabında İBB tarafından sunulan proje alanları kabul edilmiştir.

*Not 4: 0,05 emsal verilen alanlara ait inşaat alanları şu anda yürürlükte olan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği uyarınca %30 ilave edilerek hesaplanmıştır.

Yeni süreçte yaklaşık 15 ay süren ve 11 toplantı sonucu İBB Meclisine getirilen Kültürpark Koruma Amaçlı İmar Planına baktığımızda ekolojik yönden çok önemli kazanımlar sağlandığı yadsınamaz bir gerçektir. Plan notlarının ekine yerleştirilen ekolojik raporlar ve plan

notları Kültürpark’ın bundan sonraki gelişimi açısından önemli bir rehber ve bağlayıcı öge olacaktır. Bu plan üzerinde mevcut holler yerine yapılması düşünülen yapı dışında kurulumuzun pek çok talebi karşılık görmüştür. Ayrıca mevcut sert zeminler, otoparklar ile mevcut hollerden yeşil alana dönüşecek olan alan göz ardı edilemeyecek büyüklüktedir. Buna ek olarak özellikle geçmiş yıllarda Kültürparkın A bölgesinde tesis edilen yeraltı otoparkının zeminde kapladığı alan; yeşil alanların artırılmasına yönelik olarak planlama aşamasında önemle dikkat edilmesi gereken alandır.

Bu noktada “Koruma Amaçlı İmar Planı” onaylandıktan sonra ekosistem tabanlı ve korumacı bir yaklaşımla yapılması gereken Kentsel Tasarım / Peyzaj Projesi de kurulumuz tarafından aynı derecede önemsenmektedir. Bu nedenle projenin kurulumuzun kontrolünde ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin bünyesinde yapılarak, planda gözetilen tüm hassasiyetlerin yerine getirilmesinin sağlanması İzmir Büyükşehir Belediyesi teknik ekibinden istenilmiştir.

Sonuç olarak; Koruma Amaçlı İmar Planı sürecinde Kurulumuzca talep edilen birçok maddenin idare tarafından kabul edilmesi olumlu bir gelişme olmakla birlikte, özellikle yapılaşma koşullarına ilişkin başından beri talep ettiğimiz hususların yeniden gözden geçirilmesi konusundaki talebimizi yinelediğimizi belirtmek isteriz. Bilinmelidir ki Kültürpark’la ilgili toplumun tüm kaygılarını kurulumuz da aynı hassasiyetle taşımaktadır. Bu kaygıların giderilmesi için önemli bir çaba sarf edilmiştir ve her zaman edilecektir. TMMOB olarak bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Kültürpark’ın yeniden, tarihi ve doğal değerleriyle korunarak, kamusal bir yaklaşımla tasarlanmış ekolojik olarak güçlü, yaşayan dinamik bir Kent Parkı oluncaya kadar geçecek olan tüm süreçlerde konunun takipçisi olacağımızı, Kültürpark ile ilgili yaşanan süreci ve gelinen noktayı kamuoyunun bilgilerine saygılarımızla sunarız.

**TMMOB
İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU
22 Aralık 2020**

Kemal Kılıçdaroğlu İzmir Mimarlık Merkezi’nde TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu ile Buluştu

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Kemal Kılıçdaroğlu 8 Aralık 2020 tarihinde İzmir Mimarlık Merkezi’nde TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu’nu ziyaret etti. Kılıçdaroğlu, CHP İzmir Milletvekilleri, CHP İl Yönetimi ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer ile CHP’li Belediye Başkanlarının katılımıyla gerçekleştirilen toplantıya TMMOB’a bağlı Odaların İzmir Şube Başkanları ve temsilcileri katıldı.

Ziyaret sırasında, İKK tarafından İzmir depremi sürecinde yapılan çalışmalar ve değerlendirmeler aktarıldı. Mimarlar Odası İzmir Şubesi’nin “TMMOB Olmasaydı İzmir Nasıl Bir Kent Olurdu” sorusuna cevaben kurgulanmış sunumunun da katkısıyla TMMOB ve bağlı Odalar tarafından kente yönelik yürütülen projeler Kılıçdaroğlu ile paylaşıldı. Kent Suçları Haritası üzerinden değerlendirmeler yapılırken, diğer taraftan kentte sürdürülen ile ilgili görüşler ve mücadeleler paylaşıldı.

TMMOB İKK tarafından yapılan mücadelenin devam etmesi gerektiğini belirten Kılıçdaroğlu; Belediye Başkanlarına da hukuka ve mahkeme kararlarına uymaları çağrısında bulundu.

Fotoğraf: İzmir Büyükşehir Belediyesi

İzmir Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası Hakkında Basın Açıklaması

Kamuoyuna duyurumuzdur,

27 Kasım 2020 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası hakkında Belediye Başkanımız Sayın Tunç Soyer'in yaptığı "İzmir Büyükşehir Belediye binasını depremde bu yana kullanmıyoruz. Yaptırdığımız incelemede binamız az-orta hasarlı çıktı ve güçlendirilerek kullanılması önerildi. Ama biz bunu tercih etmiyoruz. Binayı yıkıp yerine tarihi Hükümet Konağı ile bütünleşen sembolik bir başkanlık ve meclis binası yaparak kalan alanı Atatürk Meydanı'na katacağız" açıklaması üzerine yazıyoruz.

İzmir Atatürk Meydanı ve meydandaki yapılar kent belleği açısından değerlidir.

İzmir Atatürk Meydanı'nı tanımlayan, ölçeğini belirleyen önemli odaklardan birisi de İzmir Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binasıdır. Bina; zemin ve üstü kotlarda kentliyi kamusal mekâna ortak eden boşluk çözümleri ile ve de belediye kurumunun varlık sebebi olan "halkla birlikte kente hizmet" anlayışının mekânsal temsili olarak kentin diğer kamu yapıları arasında özel bir yere ve etki katkı değerine sahiptir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binasının Mimari Projeleri 1966 yılında açılan "Mimari Proje Yarışması" sonucu elde edilmiştir. Yarışma Jürisi, Prof. Utarit İzgi, Dr. Muhteşem Giray, Muhlis Türkmen, Affan Karaca ve Emin Ertam gibi şu anda da isimlerini saygıyla andığımız, zamanının seçkin isimlerinden oluşturulmuştur. Birinci olan proje Özdemir Arnas - Altan Akı - Erhan Demirok'tan oluşan mimari gruba aittir.

Bu yapının yıkılması gibi önemli bir meselenin enine boyuna tartışmadan "yıkılması ve Hükümet Konağı binaları ile bütünleşen bir yapı yapılması" şeklinde yapılan açıklamayı talihsiz ve aceleci bir açıklama olarak görüyoruz.

Bu görüşümüzü oluşturmamızda etkili olan maddeleri sıralamak isteriz.

1. Bina, 1975 yönetmeliğinin tüm şartlarını sağlamaktadır. Az-orta hasar verilmiş bu bina yıkılacak ise 1975 yönetmeliğine göre inşa edilmiş az-orta hasar verilmiş tüm yapılar yıkılmalıdır.

Binanın statik mühendisi Uğur Belger ile ve arkadaşı inşaat mühendisi Osman Akbaşak ile konuştuk. Kendilerinin aktarımı ile:

. Bina her ne kadar 1975

yönetmeliğinden önce yapılmış olsa da 1975 yönetmeliğinin tüm şartlarını yerine getirmektedir.

. 1975 yönetmeliği binanın salınmasına izin vermektedir ve bu nedenle bina esnek- elastik yapılmıştır.

. Binanın hesaplarına ait 4 cilt 1500 sayfa raporun orijinaleri belediyeye teslim edilmiştir. Bu rapor üzerinden istenildiğinde güçlendirme hesabı rahatlıkla yapılabilir.

. Kazık başlarını birbirine bağlayan ve kolonların bağlantısını sağlayan üç metre kalınlığında temel katmanı vardır.

. Nervürlü demir ancak 1998 yönetmeliğinden sonra zorunlu olmasına rağmen yapıda demir olarak da, "St-3/A Metaş imalatı nervürlü demir" kullanılmıştır.

. Statik ve betonarme projede, kirişlerde, pilye yerine, yine daha sonraki yönetmeliklerde zorunlu hâle gelen etriye sıklaştırılması uygulanmıştır. Kolonlarda da aynı titizlikle etriye sıklaştırması yapılmıştır. Bu betonarme teçhizat uygulaması, İzmir'de yapılan ilk uygulamalardan birisidir.

. Projede beton sınıfı olarak B 225 öngörülmüştür ve imalatda da uygulanmıştır (Beton; "hacım usulü", ince, kalın mıcır ve kum ile yapılmıştır. Betoniye ile karılmış, kalıba konan beton vibratörlerle ile sıkıştırılmıştır. Hazır beton daha ortada yokken, firmalardan mıcır temin edilerek beton kalitesi olanaklar ölçüsünde yükseltilmiştir).

İnşaat mühendisi Sayın Muzaffer Tunçağ'ın yazılarından öğrendiğimize göre:

. Temel inşaatı kazıklarla başlamıştır

ve de uygulamadaki bir aksaklığı gidermek için her taşıyıcı kolonun altına projelerdeki kazık adedinden bir fazlası çakılmıştır.

. 2005 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'nin yaptığı bir performans analizi vardır (Bu çalışma ile güçlendirme projesi hazırlanabilir.). Daha sonra Prota firmasına, son zamanlarda şehir hastanelerinde kullanılan deprem izolatörleri (sönümcüleri) de kullanılarak çözülen bir proje çalışması yaptırılmıştır, ancak bina boşaltılmadan bu uygulamanın gerçekleştirilemeyeceğine karar verilmiştir. Son deprem yönetmeliğinin koordinatörü Prof. Dr. Nuray Aydınoglu'nun danışmanlığında temelleri de kapsayan bir ön çalışma yaptırılmıştır ancak sonlandırılmamıştır.

İzmir Büyükşehir Belediye Binası'ndan 28 yıl önce 1950 yılında Pasaport semti kıyısında benzer bir zemin yapısında inşa edilmiş olan Eski Merkez Bankası (günümüzde KEY Otel) 2011 yılında zemini ve taşıyıcı sistemi güçlendirilerek otel olarak yeniden işlevlendirilmiş ve hâlen hizmet vermeye devam etmektedir.

Görülmektedir ki, binanın güçlendirilmesi olasıdır.

2. Yıkım gerçekleşirse İzmir Atatürk Meydanı tanımsız hâle gelecektir.

İzmir Atatürk Meydanı (Konak Meydanı) çok değerli mimarımız Ersen Gürsel tarafından tasarlanmıştır. İzmir kent tarihi içinde önemli bir yeri bulunan Konak Meydanı, Sarı Kışla'nın 1957'de yıkılmasıyla tanımsız ve belirsiz hâle gelmiştir. Bu belirsizlik Sayın Ersel Gürsel'in tasarımı ile 2003 yılında sona ermiştir.

Yaklaşık 20 hektarlık bir alanın, üzerinde hiçbir bina yapılmadan, çağdaş yorumlara ve kullanımlara uygun açık alan olarak düzenlenmesi sağlanmıştır. Büyükşehir Binası'nın yıkılması meydanın büyümesine %10 oranında bile katkı yapmayacaktır.

İzmir Saat Kulesi'nin içinde yer aldığı kentsel ve kamusal boşluğu tanımlayan İzmir Büyükşehir Belediye

Binası'nın ortadan kalkacak olması, İzmir Atatürk Meydanı'nın yeniden kontrolsüz ve uçsuz bucaksız bir boşluğa dönüşmesine neden olacaktır.

İzmir'de aynı hat üzerinde Gündoğdu Meydanı, Cumhuriyet Meydanı, Atatürk Meydanı bulunmaktadır. Gündoğdu Meydanı'nda miting ve benzeri kalabalık etkinlikler yapılmakta, Cumhuriyet Bulvarı'nda resmi törenler gerçekleştirilmektedir. İzmir Atatürk Meydanı'nda diğer meydanlarla yarışacak bir büyüklüğe ihtiyaç duyulmamaktadır. Görüşme yaptığımız Ersen Gürsel; Belediye Hizmet Binası'nın müelliflerinin üniversiteden sınıf arkadaşları olduğunu ve yapının o döneme ait yarışmalar içinde en nitelikli yapılardan birisi olduğunu söylemiştir. Bu nedenle de meydan tasarlanırken bu yapıyı dikkate aldığını belirtmiştir.

3. Bina yarışma ile elde edilmiş kültür mirasıdır. Binanın korunması sayesinde bölgede farklı tarihsel katmanlardan izler bulunması sağlanacaktır.

Yapının güncel ihtiyaçlara daha etkin şekilde yanıt veren bir kamusal yapıya dönüşmesinin sağlanması durumunda, İzmir Atatürk Meydanı'nda Antik, Osmanlı, Modern ve Çağdaş dönemlere ait tüm tarihi katmanların bir arada korunması mümkün olabilecektir. Böylece Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türkiye Cumhuriyeti'nin her zaman öncü kenti olmuş İzmir'in sahip olduğu simge değeri ve özgün mekânsal değerlerinin anlaşılması mümkün kılınacaktır.

İzmir Büyükşehir Belediye Binası'nın güçlendirilerek korunması, son 20 yıldır Cumhuriyet döneminin modern mimarlık mirası yapılarının rant projeleri uğruna yıkımına sahne olmuş ülkemiz için örnek uygulama olacak ve İzmir Yerel Yönetimi'nin pek çok alanda üstlendiği öncü rolünü modern mimarlık mirasının korunması konusunda da göstermesine fırsat sağlayacaktır. Tarihi Kemeraltı Çarşısı'nın ve Konak semtinin sahip olduğu çok katmanlı

kültürel iz ve bellekten modern mimarlık mirasının silinmesi İzmir'in "modern" kimliğini zedeleyecek, bölgedeki diğer önemli modern mimarlık miras örneklerinin yok edilmesine emsal oluşturmaktadır.

4. Bina yıkılır ise kentin en önemli meydanında sadece merkezi hükümete ait binalar kalacak, yerel yönetime ait temsiliyet zayıflayacaktır.

1950'lerde yapılmış olan kent planları, Konak Meydanı çevresinde var olan yönetici merkez işlevlerinin gelişmesi kararını önermiştir.

İzmir Büyükşehir Belediye Binası, İzmir Atatürk Meydanı'nın 19. yüzyıl ortasından itibaren kentin "yönetim merkezi" olarak oluşmasında, bilinmesinde ve sürdürülmesinde aktif rol alan önemli bir yönetim binasıdır.

Katipoğlu Konağı (1804) ile başlayan, Sarı Kışla (1829), Katipoğlu Konağı yerine inşa edilen İzmir Hükümet Konağı (1872), İzmir Saat Kulesi (1901), İzmir Hapishanesi (1912), uzun yıllar İzmir Adliyesi'ne ev sahipliği yapan İzmir SSK Blokları (İzmir Konak İş Sitesi, 1970), İzmir Hükümet Konağı Hizmet Binaları (1972) ve son olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi Binası'nın (1978) inşası, Konak ilçesinin kentin "yönetim merkezi" olarak biçimlenmesinde etkili olmuştur.

Bina yıkılır ise kentin en önemli meydanında sadece merkezi hükümete ait binalar kalacak, yapılması planlandığı söylenen sembolik bir Başkanlık ve Meclis binası da yönetim merkezinin yerel yönetim ayağını temsil etmekte yetersiz kalacaktır. Ayrıca sembolik olacağı düşünülen bu binanın hangi tasarım parametreleri ile yapılacağı belirsizdir. Yeşil alanda kalmakta olan parselde yeniden yapılaşmak da yürürlükteki plana göre mümkün değildir.

5. Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası en kısa zamanda kalıcı yerine geçmelidir. Bazı birimlerin Kemeraltı içinde değerlendirilmesi önerisini destekliyoruz.

Sayın Sıtkı Şükürer, Belediye Hizmet Binası'nın tarihi alan içerisinde bu amaca uygun olabilecek Tevfik Paşa Konağı, Albayrak Pasajı, Alga Binası gibi binalara taşınmasını önermiştir. Bu, Kemeraltı çarşımızın canlanması

için çok olumlu bir öneridir. Odamız tarafından da desteklenmektedir.

Konak Belediyesi Hizmet Binası için yarışma açılmıştır. Kazanan müellif belediyeye ait farklı daireler ve müdürlükler ile nihai proje için toplantılar yapmış ve işleyişi aktif hâle getirmek için sayısız değişiklik yapmak durumunda kalmıştır. Yeni yapılacak bir binada bile bu tür zorluklar yaşanırken, var olan binalar içerisinde bu yerleşimleri gerçekleştirmenin zorlukları düşünülmelidir. Gerekli yerleşim çizimleri yapıldıktan sonra bu fikrin uygulanıp uygulanamayacağı anlaşılabilir.

Elimizde korumamız gereken bir Cumhuriyet dönemi kültür mirasımız varken, bu yapıyı güçlendirmek (arsa payı da düşünüldüğünde) yeni yapı yapmaktan çok daha ucuz iken aksi yönde hareket etmemek gerekir.

Belediyemiz Kültürpark alanındaki çeşitli binalara yerleşmiştir. Hizmet binası hızlı bir şekilde güçlendirilirse kentliye bırakılması gereken Kültürpark çok kısa süreliğine kullanılmış olacak ve Belediyemiz ana binasına çok hızlı bir şekilde dönebilecektir.

Sonuç olarak; yapı hakkındaki kararın, yapının ve yapı çevrenin önemi göz ardı edilmeden, tüm paydaşlar ile birlikte her açıdan değerlendirilerek verilmesi gerekir.

Ekte Valilik ve Emniyet Müdürlüğü binalarının bulunduğu alanın mimari müellifi olan ailenin temsilcisi olarak mimar Sayın Emre Arolat'ın düşüncelerimizi destekleyen yazısını görüşlerinize sunuyoruz.

Yazımızda belirtilen hususları tartışmak için; KEY Otel karbon fiber güçlendirme işini yapan firmanın da yer almasını önerdiğimiz yüz yüze veya çevrimiçi bir toplantı talep ediyoruz, uygun göreceğinizi umuyoruz.

Yıkım kararı vermeden önce (bina kullanılmaz ve risk oluşturmaz iken) bir güçlendirme projesi hazırlanarak değerlendirme yapılması ve elde edilen veriler ışığında ilgili kurumlardan görüş alarak nihai kararın verilmesi gerektiğini bilgilerinize sunuyoruz.

**MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ
PEYZAJ MİMARLARI İZMİR ŞUBESİ
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ İZMİR ŞUBESİ
11 Aralık 2020**

Olivelo İzmir Kent Çeperinde Ekolojik Ortak Yaşam Alanı Fikir Projesi Yarışması

İzmir Büyükşehir Belediyesi Serbest, Ulusal ve Tek Kademeli Fikir Proje Yarışması

Doğal varlıkların korunması ve artırılması, insanın karbon yükünün, doğanın taşıma kapasitesine uygun olarak azaltılmasında büyük önem taşır. Bu anlamda, yoğun kentsel alanlardan kentsel çepere doğru oluşabilecek ekolojik koridor ve bağlantıların önemli bir entegrasyon aracı olarak bisiklet kullanımının yaygınlaşması ve etkinliğini arttırması, İzmir Yeşil Altyapı Stratejisi'nin önemli bir bileşenidir. Bu bileşen İzmir'in Ekim 2019 sonu itibarıyla 8 no'lu Akdeniz EuroVelo bisiklet ağına dahil olması ile daha da güçlenmiştir. Bununla birlikte, OliVelo projesi ile, koruma alanı yönetimi pratiklerini ve politikalarını geliştirmek, kültürel ve doğal mirası korumak ve sürdürülebilir alanlara değer verilmesini sağlama vizyonu ile Avrupa'nın en geniş ve etkili ağı olma özelliğine sahip olan Europarc Avrupa Doğa ve Kültür Mirası Ağı'na da üyelik gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. (...) Kadim zeytin kültürü ve ekolojik karakteri itibarıyla nadir görülen bir yerel varlık olan alan, korunup geliştirilmesi ve kentli ile kuracağı ilişkinin tanımlanması gibi ihtiyaçlara sahiptir. (...) Alanın zeytin ve bisiklet rotalarının kesişiminde yer alması, gelecekte çok önemli bir ekolojik istasyon olma potansiyelini kuvvetlendirmekte ve bu koşullarda zeytin ve bisiklet odağında bir gelişim göstermesi beklenmektedir.

Yarışmanın Amacı

İzmir Kent Çeperinde Ekolojik Ortak Yaşam Alanı Fikir Projesi Yarışması ile ekoloji öncelikli bir ortak yaşam alanı için model oluşturabilme çekirdeği taşıyan fikir projelerinin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda; alanın peyzaj bütünlüğünün korunması, koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi, hassas ekosistemin varlığının öne çıkarılması, kent ve

kır bağlamının tartışılması, ekolojiyi hem bir teknik hem de içerik oluşturucu bir değer olarak ele alarak yaratıcı ve yenilikçi çözümler üretilmesi, çağdaş bir çevre ve mimari anlayışa sahip olunması yarışmanın amacının altında yatan özgül temel hedeflerdir.

Söz konusu bu süreçte; proje ve müelliflerin saptanması, güzel sanatların teşviki, ilgili mesleklerin gelişmesi, mesleki etik değerlerin pekişmesi, ekiplerin uluslararası rekabet gücü kazanmalarına uygun ortamın sağlanması da genel hedefler olarak olarak bulurlar.

Jüri Danışman Üyeleri

Eser Atak, Şehir Plancısı, İzmir Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı
Zeynep Durmuş Arsan, Mimar
Funda Barbaros, İktisatçı
Güven Eken, İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı
Feridun Ekmekçi, Ulusal Eurovelo Koordinatörü
Yusuf Kurucu, Ziraat Mühendisi
Serdar Gökhan Şenol, Biyolog, Botanik Uzmanı

Asli Jüri Üyeleri

Koray Velibeyoğlu, Şehir Plancısı (Jüri Başkanı)
Ferdî Akarsu, Biyolog, Ekolog
Aslıhan Demirtaş, Mimar
Enise Burcu Derinboğaz, Peyzaj Mimarı
Meltem Erdem Kaya, Peyzaj Mimarı
Can Kubin, Şehir Plancısı
Han Tümertekin, Mimar

Yedek Jüri Üyeleri

Zeliha Demirel, Şehir Plancısı, İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik D. Başkanı
Erdal Onur Diktaş, Mimar
Nurdan Erdoğan, Peyzaj Mimarı
Mert Uslu, Mimar

Raportörler

Nilgün Aksüt, Peyzaj Mimarı
Duygu Aral, Mimar
Gülben Özsoy, Mimar

Raportör Yardımcıları

Didem Arat, Teknisyen
Zeynep Bilgili, Ekonomist
U. Tufan Temel, V.H.K.İ.

*Jüri başkanı ayrı olmak üzere, soyadı harf sırasına göre düzenlenmiştir.

Olivelo Sürecinin Öğrettikleri: Kente Sosyo-Ekolojik Vizyondan Bakmak

Kentlerin son yıllarda çok hızlı büyüme göstermesi ve çevre üzerindeki baskıların artması, kent ve doğal-kırsal çevre arasında etkileşimi sağlayan ve kent sağlığının/dayanıklılığının korunmasında etkin rol oynayan kent çeperinin korunmasını zorunlu kılmaktadır. Bir geçiş ekosistemi olması nedeniyle çok sayıda ekosistem hizmetini sunan bu alanların korunmasına yönelik yeni ve etkili yönetim önlemlerine ihtiyaç vardır. Son dönemlerde İzmir merkez kent nüfusunun çepere doğru genişlemesi ile birlikte doğal alanlar ve kent çevresindeki kırsal hayat üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkmıştır.

Yarışma öncesinde belirtilen olumsuzlukları gidermeye yönelik aktif tutum almakta öncülük edecek katılımcı bir süreç işletilmiş 2019 yılında “Kent-Kır Arakesitinde Kent Çeperi Parkları/Ekolojik Parklar” çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştaya 2018’de tamamlanan “İzmir Yeşil Altyapı Stratejisi”nin yeşil alanlar ana başlığında “Yeşil ağ sistemi oluşturulmasına yönelik kent içi ve kent bölgelerindeki kopuklukların giderilmesi” ve bağlantılar/koridorlar ana başlığındaki “geçiş bölgeleri” önerileri kaynaklık etmiştir. Çalıştay sonrası fikirler aynı yıl başlatılan “Orman İzmir” kampanyasında öne çıkan “Yaşayan Parklar”a yönelik faaliyetler ile birleştirilmiştir. Böylelikle, çeper alanlarda aktif tutum almaya yönelik “Yaşayan Parklar”ın ilk uygulaması olabilecek “Olivelo: İzmir Kent Çeperinde Ekolojik Ortak Yaşam Alanı Fikir Projesi Yarışması” açılmıştır.

Yarışmaya birbirinden nitelikli 42 proje katılmış ve yukarıda ana hatları verilen çerçevede çeper alanlarını yeşil ağın bir parçası

hâline getirecek ekosistem temelli yenilikçi fikirler üretmiştir. Türkiye’de son yıllarda açılan kentsel tasarım yarışmaları kent çeperinde bulunan ve kentle entegrasyon beklentisi olan nehir boyu ya da bir vadi sistemi gibi açık alanların problem edilmesiyle ilgilenmiştir. Ancak bu çabaların kent vizyonunun bir parçası olarak konumlandığını söylemek güçtür. Olivelo yarışması ise havza ölçeğinden kentsel açık alanlara kadar bir dizi strateji, eylem planı kampanya ve proje-temelli gelişimin izini takip etmektedir. Bu çok-katmanlı konumlanma yarışma projelerinde görülen kısa sürede yere dair kısıtlı bilgi ve bağlama dair eksiklikleri büyük ölçüde gidermiş, teslim edilen projelerin niteliğini pozitif etkilemiştir.

Ülkemizde kentsel tasarım yarışmalarının uygulanmasında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Yarışma sonrası atılan adımlar uygulamanın sağlıklı bir biçimde hayata geçmesine yönelik önemli gelişmelerdir. Yeşil Altyapı stratejisinin uygulamaya geçilmesi ve bu doğrultuda kent içi parkların önce yaşayan parklara, oradan da kırsal alanlara bağlanmasına yönelik “Yaşayan Parklar Ağı” oluşturulmasına dair ön çalışmalar tamamlanmış, “yeşil altyapı” İzmir Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı içinde yaşam bütünlüğünü kuran, “il genelinde iklim dostu yeşil alanlar ağı oluşturulacak” temel bir kritik altyapı olarak uygulama için dayanağı oluşturmuştur. Bu bütünlüğün realizasyonuna yönelik İzmirdeniz projesiyle iç körfezden başlayarak geniş art alana uzanan Meles Çayı ve Yeşildere Vadisi Yarışması’nın yanı sıra sistemi İzmir rotaları ile “Olivelo”nun da bulunduğu “Yaşayan Parklar”a bağlayacak düzenlemelere

girişilmiştir. Proje yönetimini kalıcı hâle getirecek ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığında örgütlenen “Yaşayan Parklar” birimi oluşturulmuştur. Yaşayan Parklar ağı çeper alanlarda ekolojik restorasyon, rekreasyon, yerel kalkınma ve iklim değişikliği etkilerini azaltma hedefleriyle harekete geçecek Olivelo gibi yarışma ve diğer proje elde etme prosedürleri ile içinde bulunduğu kadim üretim havzaları ve önemli doğa alanları ile bütünleşen bir örüntü oluşacaktır.

Yenilikçi bir yarışmanın kendi boyutlarının ötesinde çok ölçekli ve çok işlevli konumlanıyor olması başka bağlanma imkânlarını da beraberinde getirmektedir. Avrupa Europark Federasyonu’na üyelik, Avrupa Bisikletli Turizm Ağı olan Eurovelo ile bağlantı gibi çıktılar şüphesiz sürece uluslararası yeni açınımlar kazandıracaktır. Son olarak, İzmir Büyükşehir Belediyesinin kentin doğa-esaslı dönüşümüne ilham verecek ilk uygulaması için yarışma yolunu tercih etmiş olması ve yarışma öncesi ve sonrası süreç tanımını yaparak sağlıklı bir şekilde yürütecek ortamı sağlamış olması takdire değer bir çabadır. Umuyoruz ki yarışma sonrası süreçte başlayan girişimler yarışmada elde edilen tüm birikimlerin verimli bir şekilde değerlendirilmesine yönelik uygulama rehber ve ilkelerinin oluşturulması, coğrafyanın niteliklerini, sosyo-ekonomik gelişimi olumlu etkileyecek girişimlerin başlatılması ve buna dair çok aktörlü özgün eko-sosyal yaşam modellerinin geliştirilmesine öncülük eder.

Koray Velibeyoğlu; Doç. Dr., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümü; Yarışma Jüri Başkanı

Ömer Selçuk Baz (Ekip Temsilcisi, Mimar), Pınar Kılıç (Mimar), Doğu Kaptan (Y. Mimar), Fatma Gençdoğuş Karabacak (Y. Mimar), Erkan Göray (Şehir Plancı), Zeynep Hagur Sorguç (Peyzaj Mimarı), Elif Çelik Tangör (Mimar)

Atakan Koca (Mimar), Ece Özdür (Mimar), Beyza Ayaz (Mimarlık öğrencisi), Seray Doğan (Mimarlık öğrencisi)

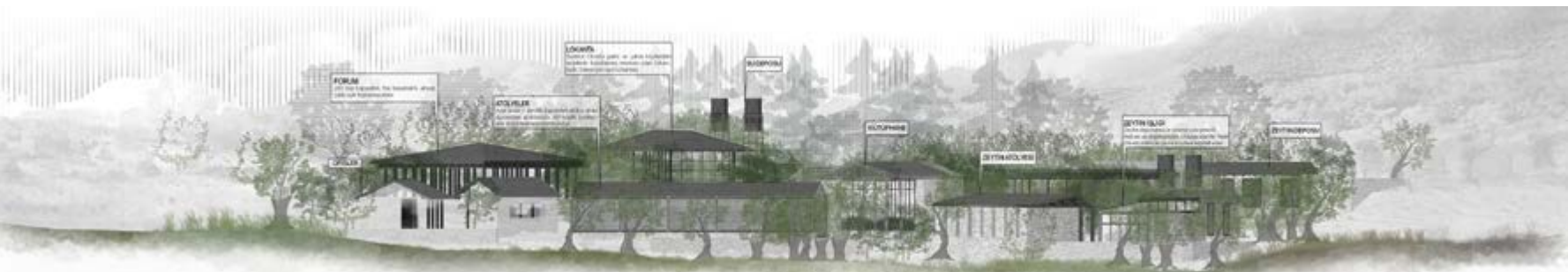
Ata Turak (Y. Orman Mühendisi), Marco Lombardini (Y. Mimar), Ömer Kıvanç Başak (Y. Mimar), Müge Yorgancı (Şehir Plancı), Prof. Dr. Hasan Hayri Tok (Y. Ziraat Mühendisi)

Emre Sezgin Sunman

Tabiat kentli için ender karşılaştığı, dokununca şaşırdığı ve sevindiği, ne yazık ki kentin onu öteye ittiği bir yokluk. Hiçbiri bir diğerine benzemeyen zeytin ağaçları, sağda solda bitkiler, çeşitli ağaçlar, dalların üzerindeki böcekler, yerdeki dal parçaları ve bilmediği hayvan izleri yabancı olduğu bir ortam... Oysa, bu anlatılan doku da bulunduğumuz bölge için oldukça sıradan bir durum. Ufukta görülen yerleşimler, kentliyi yaşadığı çevre ile bulunduğu mekânın arasındaki vahşi ilişkiyi idrak edebilmesine yol açıyor. Neyin, nasıl dönüştüğünü görmek, hem tasarlayan, hem ziyaret eden, hem de kullanan için duysal ve algısal bir çapa olarak karşımıza çıkıyor.

Bu alanı bir karşılaşma mekânı olarak tarif etmek hatalı olmaz. Anlatılan doğa parçası, bir üretim metodu ile görmediğimiz canlılar ve bitkilerin, tanımadığımız üreticilerin, haftasonunu keyifle geçirmek isteyen kentlinin, üretim pratiği için destek bekleyen yerel üreticinin, geçen giden bisikletli seyyahın bir köyle ve doğa parkı ile karşılaşma noktası. Tasarımcı ise müdahale

edilmeksizin izlenebilen bu doğal doku içerisinde dolaylı bir izleyici olmayı başarabilmeli.

Tariflediğimiz bu habitat, yüzyıllardır süregelen ve kendiliğinden plansız oluşan bu dokunun etkileyici potansiyelinin zemini. Tekrar kabul etmek lazım ki her ne kadar alan içine girdiğimizde doğal tüm etmenleri ile bizi etkilese de bölge için herhangi bir doku. Ziyaretçi ve kullanıcıların bunu anlamasını sağlamak da işin bir parçası. Tasarımcının rolü ise kritik ve gerçekçi olmalı: anlayarak ve kendine bırakarak müdahale etmek.

Bu döngü içinde yaptıklarımızdan çok yapmadıklarımız belirleyici. Doğa içine az ve hassas yapmak, yaptıklarımızın tasarım şehveti yerine bazen biraz alelade hatta sıradan olmasını göze alarak yapmak, doğal doku içinde tamamlamalar, aşılamlar yapmak temel düşüncelerimiz. Ancak hepsinden öte bu düşünceleri sahada alana gerçekten az müdahale ederek, yerinde bazı kararları vererek dönüştürerek yapmanın çok önemli olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede projemizi, önerilerimizi yeri anlamak ve kavramak üzerine bir niyetler bütünü olarak okumanızı önemsiyoruz. Bu projenin bazı bölümleri ve prensipleri dışında kağıt üzerinde tam olarak tasarlanamayacağını düşünüyoruz. Alanda yerinde olmanın, zemini, toprağı tabiatı tam olarak kavrayarak verilen korumaya ve geliştirmeye yönelik kararların zaman zarfından uygulanmasını önemli buluyoruz.

(...) Bu yedi örüntüyü, yapmak istediğimiz soyut ve somut müdahaleler anlatacak yöntem olarak seçtik. Ancak anımsatmak isteriz ki; bu proje ile kümelenen, birleşen, birikerek kurgulanan fikirler demeti elde etmeye gayret ettik. Bunu olabildiğince konvansiyonel masa başı projesi yerine, alan, coğrafya ile ilişkilenebilmeye gayret ederek yaptık. Yine de dilek ve niyetimiz, bu üretimin sahada, alanı iyi tanıyıp, içselleştirerek yapmanın alternatif yollarını bulmaktır. Tüm ağlar ve katmanlarla birlikte, bu arayışı paydaşları ile tasarlamak, sürecim üretiminin ayrılmaz ve en değerli parçası olabilir.

1. Sosyal Ağ 2. Coğrafi Ağ 3. Bilgi Ağ 4. Kullanıcı Ağ 5. Ekoloji Ağ 6. Algı Ağ 7. Program Ağ

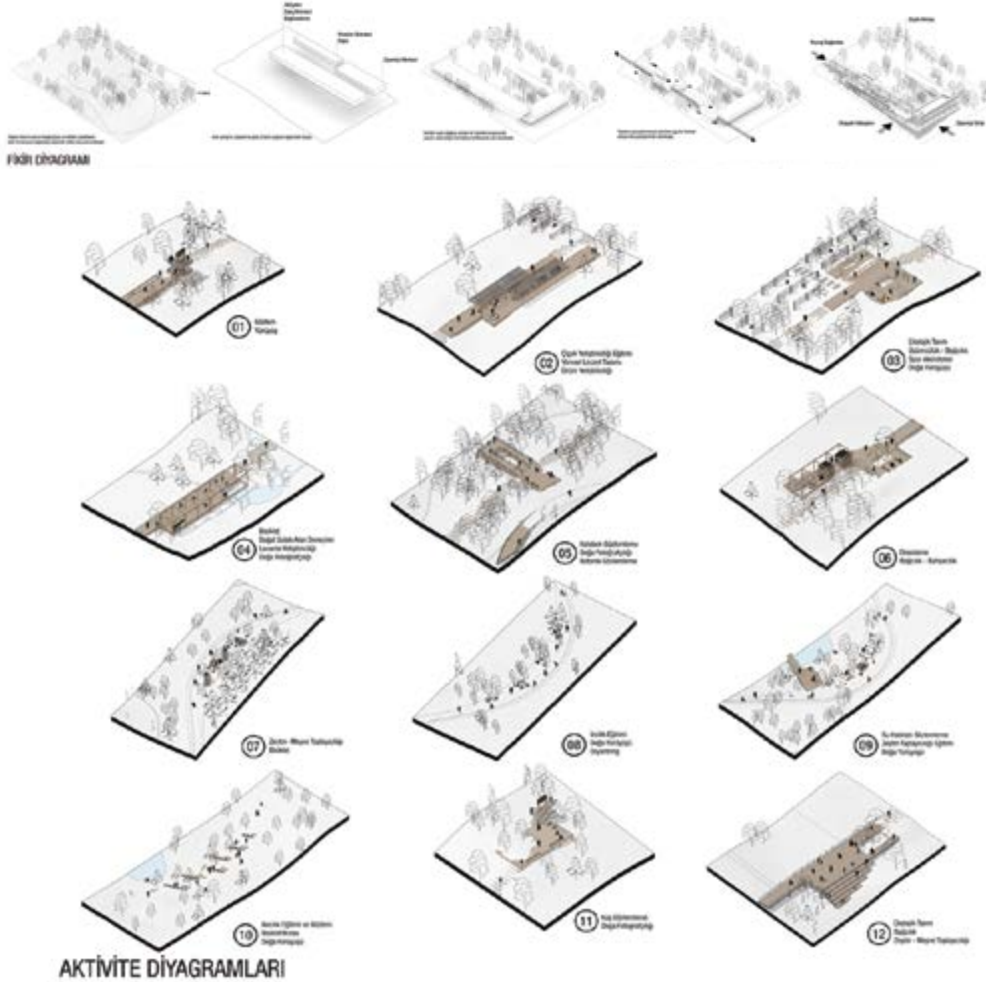

2. ÖDÜL

Aslı Özbek (Ekip Temsilcisi, Y. Mimar), Seden Cinasal (Mimar), Ramazan Avcı (Mimar), Nihat Eyce (Y. Mimar), Savaş Zafer Şahin (Y. Şehir Plancısı), Esra Ekincioglu (Peyzaj Mimarı)

YARDIMCILAR

Merve Şen (Mimar), Büşra Bal (Mimarlık öğrencisi), Oğuz Kağan Erge (Mimarlık öğrencisi), Fatih İbiş (Mimarlık öğrencisi)

AKTİVİTE DİYAGRAMLARI

Pastoral bir coğrafya ve alanda, ağaçlara, bitkilere ve toprağa görece dokunmadan, ince bir çizgide beliren bir iskele ve ona eklenen birimler önerilmiştir. Ziyaretçi merkezi işlevi yüklenen yapılar bütünü alanın topoğrafyası ve habitatı gözetilerek alanın düşük ve kentle temasın sağlandığı bir kotta konumlanmaktadır. Kentten eşsiz doğaya uzanan "kır iskelesi" kurgusunda yapılar doğal alana doğru ilerledikçe hafifleyip yok olarak iskelenin 'yer' ile hemhal olması fikri pekiştirilmek istenmiştir. Yapılar bütünü ziyaretçilerin kentten kıra serüveninde bir eşik yaratmaktansa eşlikçi olmayı hedeflemekte, doğal alanla bütünleşip önerdiği "zeytin avlusu" ile kır-kentli ilişkisi ve karşılaşmasının aracı olmayı üstlenmektedir. Bu manada yapılaşan programlar asgaride tutulmuş, alanda hedeflenen ekolojik turizm ve kullanım gereksinimlerinin makul düzeyde karşılanması sağlanmıştır. Program öğeleri gelen ziyaretçilerin alan ve zeytincilik ile ilgili bilgilendirilmesi, zeytinlerin toplanmasıyla başlayan ve zeytinyağı olmasına kadar giden süreçte kısmi olarak tanıklık etmeleri, bölgenin yerel lezzetlerini tatmaları, tanımları gibi amaçlarla sergi alanları, atölyeler (zeytin, zeytinyağı, sabun, bisiklet) ve yeme-içme alanlarından oluşmaktadır. Bunun dışında yakın çevredeki kentli ve alan idaresinin ekonomik sürdürülebilirliğini desteklemek adına az sayıda ticari birim de önerilmiştir. Yapılar bütünü arasındaki tüm dolaşım alanları açık olarak planlanmış fakat gölgelenme ve yağıştan korunma olanaklarına sahiptir. Dolaşım alanları bisikletli ve yaya dostu olarak kurgulanmıştır. Yapı taşıyıcı sistemi ise kır iskelesi fikrini destekler biçimde ahşap taşıyıcılardan oluşmaktadır. Yine kaplama malzemesi olarak doğal malzemelerden faydalanılmış, yapıların alan ve ekosistemi ile birlikte yaşanması planlanmıştır.

3. ÖDÜL

Fatih Yavuz (Ekip Temsilcisi, Y. Mimar), Emre Şavural, (Mimar), Dr. Murat Z. Memlük (Peyzaj Mimarı), Ebru Dehmen Memioğlu (Peyzaj Mimarı), Sevgi Çalı (Peyzaj Mimarı), Ece Metin (Peyzaj Mimarı), Kıvanç Tunçkale (Peyzaj Mimarı), Mehmet Nazım Özer (Şehir Plancısı), Dr. Emrah Söylemez (Şehir Plancısı)

YARDIMCILAR

Hasan Hüseyin Özdemir (Mimar), Sema Çağlayan (Mimar), Alperen Pehlivan (Mimarlık öğrencisi), Adır Rumet Birtane (Mimarlık öğrencisi), Okan Mutlu Akpınar (Peyzaj Mimarı), Hüseyin Kezer (Mimar), Gülsüm Katmer (Mimar)

DANIŞMANLAR

Mümin Yavuz (Zeytin ve Zeytinyağı Üreticisi), Hazal Tonguç (Biyolog-Sürdürülebilirlik Uzmanı), Mert Ayaroğlu (Y. Mimar, Sürdürülebilir Tasarım Danışmanı), Emel Rona (Ziraat Mühendisi), A. Hami Çetin (Jeofizik Mühendisi), Başak Uçar Kırmızıgül (Y. Mimar)

MÜŞTEREK “Herkese aitim ve kimseye ait değilim, siz gelmeden önce de buradaydım, siz gittikten sonra da burada olacağım.” Homeros

Başlangıca dair 3 soru:

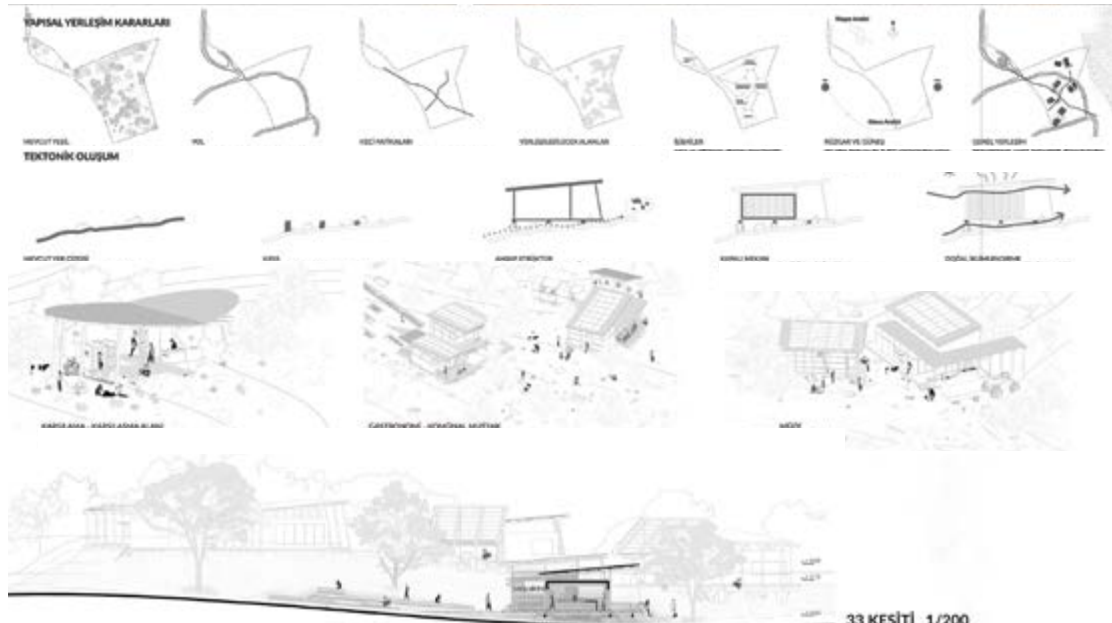
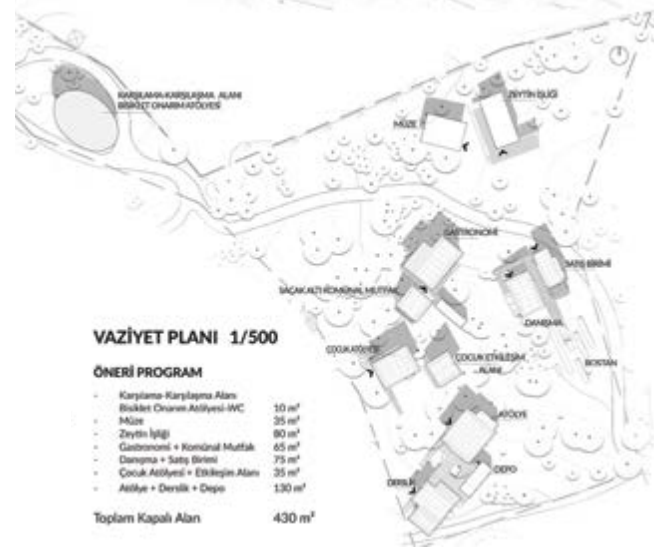
1. (...) İnsan-doğa ilişkisinde yeni bilinmezlikler ve farkındalıklar aynı anda nasıl üretilir?
2. (...) Doğa uygun ölçekten gözlemlendiğinde gözlemcisine neler sunar?
3. (...) Bugünkü kentsel yaşam insanın parçası olduğu doğa ile kurduğu ilişkiyi yeniden gözden geçirmesi gerektiğini zorunlu kılmaktadır. İnsanın doğaya tahakkümü sürecinde yaptıklarının bilançosuna dair: Ne Pahasına?

Yaklaşım

İnsan, doğanın ötekisi değil, tamamlayıcısıdır. Bu açıdan OliVelo için insanın içinde bulunduğu öznel gerçekleştirme çağına uygun, kendi bilgi ve bilinci çerçevesinde doğa düzenine entegre olabilecek, doğaya sığınmanın kodlarını ortaya çıkaracak ve ortak yaşam çevresinin bir parçası olmasına imkân sağlayacak yaşantı ve mekân senaryosu önerilmektedir.

Mekânsal ve Yapısal Kurgu

Yarışma alanının evrensel bir kademelenme içerisinde sürekli yenilenmeye açık bir yaklaşımla “Zeytin (Oli) ve Tamamlayıcıları” odaklı bir alana dönüştürülmesi çerçevesinde yerel ve küresel misafirleri için alanda sürekli, dinamik, tesadüfi olarak farklı ölçek hassasiyetlerinde keşfedilen bir kurgu önerilmektedir. Alana yönelik önerilen yaşantı ve mekân senaryosuna paralel olarak Oli-Velo ikilisine ek olarak Zeytinle kurgunun diğer parçaları arasındaki ilişkisi çerçevesinde oluşan ikili kavramlar önerilmektedir. OliVelo’nun alt programları Alan Yönetimi ile birlikte düşünülmektedir.

1. MANSİYON

Derya Ekim Öztepe (Ekip Başı, Y. Mimar), Ozan Öztepe (Y. Mimar), Engin Aktaş (Y. Peyzaj Mimarı), İlknur Kelso (Şehir Plancısı)

YARDIMCILAR

Zsofia Török (Y. Mimar), Yiğit Çuhacıbaşı (Mimar), Altuğ Coşkun (Y. Mimar)

2. MANSİYON

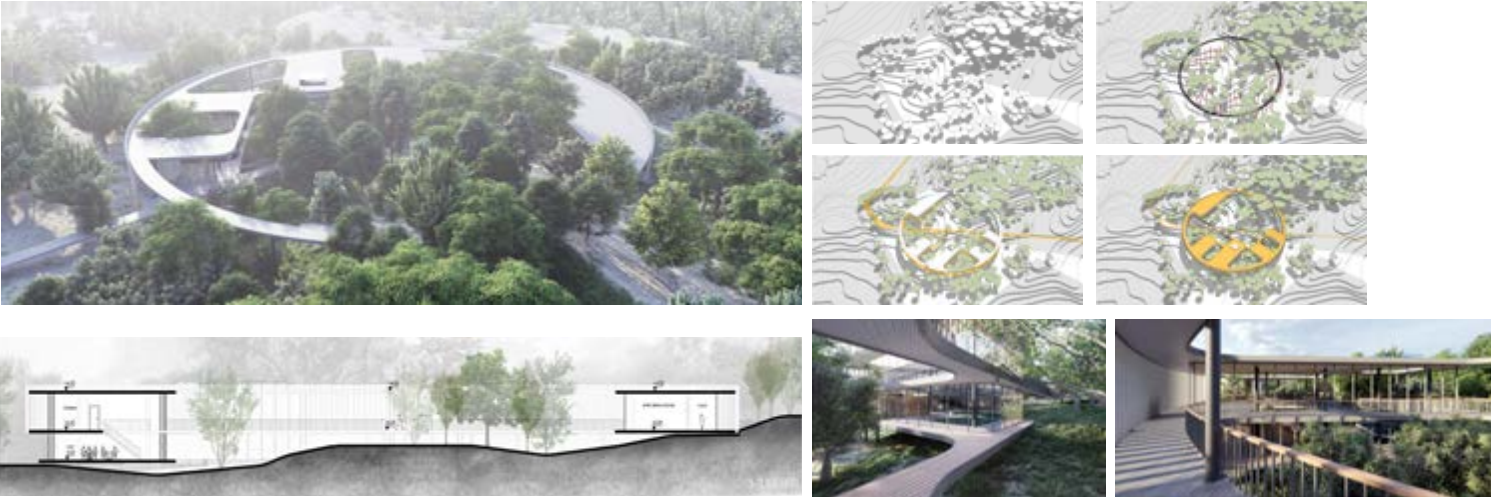
Hakan Evkaya (Ekip Temsilcisi, Mimar), Kutlu İnanç Bal (Mimar), Barış Ekmekçi (Peyzaj Mimarı), Münire Sagat (Peyzaj Mimarı), Gamze Özer (Şehir Plancı)

YARDIMCILAR

Yasemin Kılıç (Mimar), Serhat Çakır (Mimar), Kıvanç Mutlu (Mimar), İpek Gönüllü (Öğrenci), Emir Kocaman (Öğrenci)

DANIŞMANLAR

Yasin İlemin (Biyolog), Anıl Birlik (Ziraat Mühendisi)

3. MANSİYON

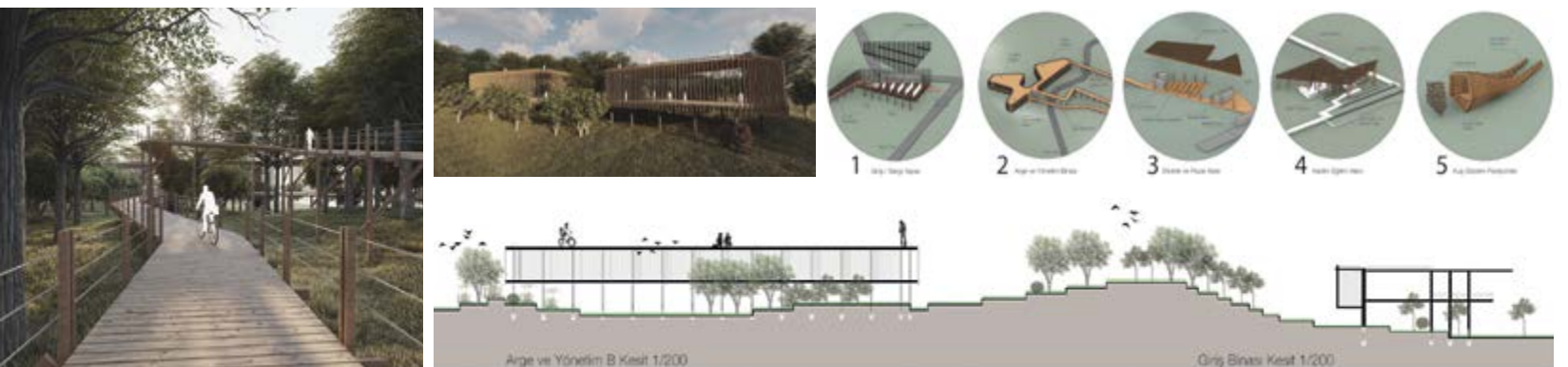
Azime Tezer (Ekip Temsilcisi, Şehir ve Bölge Plancısı), Meliz Akyol Alay (Peyzaj Mimarı), Dicle Hökenek (Mimar), Sabri Gökmen (Mimar), Mete Başar Baypınar (Şehir ve Bölge Plancısı), Batu Kepekcioglu (Mimar), Burak Belli (Şehir ve Bölge Plancısı), Ebru Satılmış (Şehir ve Bölge Plancısı), Berna Yaylalı (Peyzaj Mimarı), Seren Pasin (Peyzaj Mimarı), Nida Bıçak (Peyzaj Mimarı)

YARDIMCILAR

Gülgün Atalay (Peyzaj Mimarı), Seda Ekiyor (Mimar), Yağmur Aksu (Şehir ve Bölge Plancısı), Kardelen Ülkü (Mimarlık öğrencisi)

DANIŞMANLAR

Elif Koparal (Arkeolog), Gizem Ezgi Kurangil (Endüstri Ürünleri Tasarımcısı)

4. MANSİYON

Ayşen Savaş Sargın (Ekip Temsilcisi, Mimar), Funda Baş Bütüner (Peyzaj Mimarı), Olgu Çalışkan (Şehir Plancısı), Nesli Naz Aksu (Mimar-Peyzaj Mimarı), Osman Sümer (Mimar), Ömer Faruk Ağırsoy (Mimar), Sezin Sarıca (Mimar), Dilara Turgut (Mimar)

YARDIMCILAR

İpek Erol (Mimar), Süleyman Demirel (Yönetmen)

DANIŞMANLAR

Prof. Dr. Ruhsar Yanmaz (Ziraat Mühendisi), Aytek Savaş (Makina Mühendisi)

5. MANSİYON

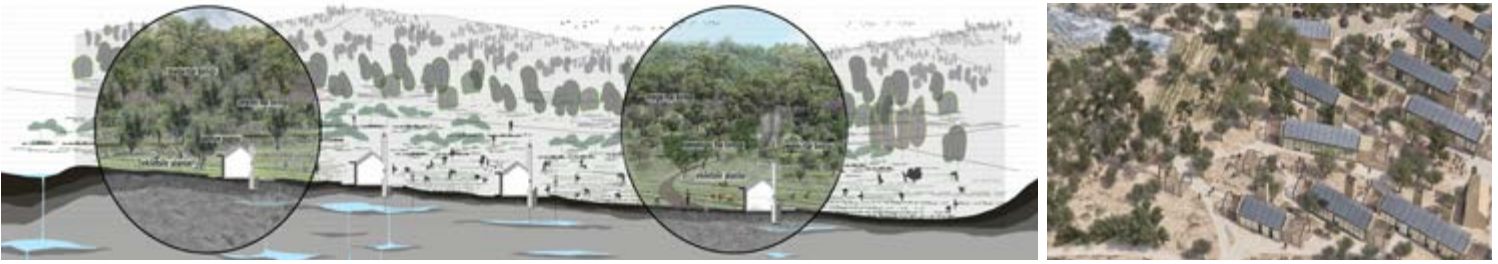
Tarık Yaşar (Ekip Temsilcisi, Peyzaj Mimarı), Gülce Kantürer Yaşar (Peyzaj Mimarı), Turan Altıntaş (Mimar), Elif Tan (Şehir Plancısı)

YARDIMCILAR

Ece Sıla Bora (Mimar), Ece Özetler (Öğrenci)

DANIŞMANLAR

Prof. Dr. İbrahim Turna (Orman Mühendisi)

SATINALMA

Burak Pelenk (Ekip Temsilcisi, Mimar), Zeynep Oksay (Peyzaj Mimarı), Ebru Çakmak (Şehir Plancısı)

YARDIMCILAR

Eda Yazkurt Pelenk (Mimar), Soysal Cirit (Mimar), Elif Turna (Mimar), Ezel Özbey (Öğrenci), Marlene Muhlbauer (Öğrenci)

DANIŞMANLAR

Esen-Şamil Köroğlu (Ekoloji Danışmanı)

SATINALMA

Prof. Dr. Hariye Eşbah Tunçay (Ekip Temsilcisi, Peyzaj Mimarı), Prof. Dr. Fatih Terzi (Şehir Plancısı), Doç. Dr. Ebru Erbaş Gürler (Peyzaj Mimarı), Ozan Ertuğ (Mimar), Prof. Dr. Adnan Kaplan (Peyzaj Mimarı), Dilara Akülke (Peyzaj Mimarı), Arzu Güler (Y. Peyzaj Mimarı), Ayşen Tabak Oflaz (Peyzaj Mimarı, Mimar), Ayça Keskin (Y. Peyzaj Mimarı), Mert Akay (Y. Şehir Plancısı), Pınar Gökçe (Y. Şehir Plancısı), Aykut Uçar (İktisatçı), Emir Drahşan (Çiftçi)

YARDIMCILAR

Utku Güler (Mimar, Yönetmen)

İzmir Büyükşehir Belediyesi Ana Transfer Merkezi Mimari Proje Yarışması

Serbest, Ulusal ve İki Kademeli Mimari Proje Yarışması

Kente gelen otoyolların kesişim noktasında bulunan ve 1998 yılından beri yirmi beş yıla yakın bir süredir İzmir'e ve bölgeye hizmet vermekte olan mevcut otogar; kentin hem fiziksel hem de nüfus olarak büyümesi, ulaşım araçları ve teknolojilerinin gelişmesi, yolcu ve kentli ihtiyaçlarının artması gibi sebeplerle değişen yönetmelik gerekliliklerine karşılık veremez hale gelmiştir. Mevcut otogarın konumu itibarıyla güçlü otoyol bağlantıları üzerinde olması, trafik açısından önemli yük getirmeden kenti ülke ile doğrudan bağlayabilmesi, bunun yanında 2023 yılında tamamlanması öngörülen ve proje çalışmaları ve inşaatı hükümet ve ilgili bakanlık tarafından yapılacak hafif raylı sistem ve Ankara-İzmir YHT hattı üzerinde bulunması proje alanının güncel durumda ve gelecekte önemli bir kentsel ulaşım odağı olma konumunu desteklemektedir. Bu gerekçelerle mevcut otogar alanının bir ana transfer merkezi olarak yeniden tasarlanması kararı alınmıştır.

Yarışma Süreci

Mevcut İzmir Otogarı'nın yenilenmesi ile ilgili Mayıs 2019'da çalışmalara başlanmış ve projenin mimari proje yarışması ile elde edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda jüri heyeti oluşturulmuş, yapılan toplantılarda projenin kapsamı göz önüne alınarak yarışmanın iki etap halinde yapılması kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte, eklenecek yeni fonksiyonları ile birlikte projenin büyüklüğü göz önüne alındığında; yapıyı kullanan tüm paydaşların fikrinin alınmasının gerekliliği ön plana çıkmıştır. Bu sebeple tüm paydaşların (kamu kurumları, otobüs firmaları, dernekler, odalar, yerel halk) katılımı ile Paydaş Çalıştayı gerçekleştirilmiş ve fikirleri alınmıştır. Ayrıca projenin yapısı gereği yüksek yoğunluklu araç trafiği ve etkilerini belirleyebilmek adına Ulaşım Etüdü çalışması Aralık 2019 ayı içerisinde

tamamlanmıştır. Yapılan jüri toplantılarında ihtiyaç programı üzerinde değerlendirmeler yapılmış ve kapasite ve fonksiyon bakımından benzer örneklerin incelenmesi jüri tarafından talep edilmiştir. Bunun üzerine AŞTİ-Ankara Otobüs Terminaline Teknik İnceleme gezisi düzenlenmiş ve elde edilen bilgiler jüri toplantısında raporlanarak jüriye sunulmuştur. Bu toplantı neticesinde ihtiyaç programı, yarışma şartnamesi ve yarışma takvimi belirlenmiştir. Yapılan tüm bu çalışmaların neticesinde 28 Şubat 2020 tarihinde yarışma ilan edilmiştir.

Yarışmanın Amacı

Yarışmaya konu tasarım alanında, ihtiyaç programı çerçevesinde ekonomik, özgün ve nitelikli tasarım yaklaşımlarının, işlevsel ve yenilikçi çözümlerin öne çıkarılması; çağdaş bir çevre ve mimari anlayışı ortaya koyan proje ve müelliflerin saptanması; güzel sanatların teşviki, ilgili mesleklerin gelişmesi, etik değerlerin yerleşmesi, ekiplerin uluslararası rekabet gücü kazanmalarına uygun ortamın sağlanması amaçlanmaktadır.

Jüri Üyeleri

Tülin Hadi, Mimar (Jüri Başkanı)

Haluk Gerçek, İnşaat Y. Müh.

Dürrin Süer, Mimar

Mehmet Murat Uluğ, Mimar

Boğaçhan Dündaralp, Mimar

Danışman Jüri Üyeleri

Buğra Gökçe, Şehir Plancısı, İzmir B. B. Gen. Sek

Eser Atak, Şehir Plancısı, İzmir B. B. Gen. Sek. Yrd

Koray Velibeyoğlu, Şehir Plancısı

Halil İbrahim Alpaslan, Mimar

Mert Yaygel, Mimar, İzmir B. B. Ulaşım Dai. Bşk

Yedek Jüri Üyeleri

Ahenk Yılmaz, Mimar

Ebru Türkdamar, Mimar

Cemal Yıldız, İnşaat Müh.

Raportörler ve Yardımcıları

Ayşe Didem Yaygel, Mimar

İbrahim Kızmaz, Mimar

Murat Özyılmaz, Mimar

U. Tufan Temel, V. H. K. İ.

Zeynep Bilgili, Ekonomist

İzmir Ana Transfer Merkezi Proje Yarışması Süreci Üzerine Bir Değerlendirme

İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB), 2019 Eylül'ünde İzmir Otogarı'nda mevcut durumda yaşanan sorunları ortadan kaldıran, yerel yönetim olarak benimsediği çağdaşlık anlayışını hem mekânsal, hem de işletme açısından yansıtan bir proje elde etmek üzere İzmir Ana Transfer Merkezi Mimari Proje Yarışması'nı açmak isteğini bildirmiş ve konuyu görüşmek üzere jüriyi davet etmişti.

Jüri konuya mevcut yapının değerlendirilmesinin mümkün olup olmayacağını sorgulayarak giriş yaptıysa da, yerinde yapılan incelemede yapının içerdiği depreme dayanıklılık, yeraltı suyu yalıtımı, enerji verimliliği gibi yapısal ve teknik sorunlar taşıdığı, kullanıcı/yolcu profili kullanım alışkanlıkları, taşıma şirketleri hizmet ve organizasyon biçimleri, tesis işletim modeli kaynaklı sorunları da barındırdığı, güvenlik, hijyen, düzen açısından beklenen mekânsal niteliği karşılayamadığı ve gelecekte raylı sistemler ile bağlantının kurulması durumunda bir ana transfer merkezi işlevini yerine getiremeyeceği tespit edilmişti. Bahsi geçen sorunların bir kısmı zaten giderilememekte, giderilebilenler de bir yapının yenilenmesi ve güçlendirmesi için kabul edilebilecek maliyet sınırlarını aşmaktaydı. Böylece, henüz ekonomik ömrünün ancak yarısını tamamlamış bir yapının geleceğe aktarılmasını oluşturan varlığının kaçınılmaz olarak noktalanması zorunluluğu daha ilk aşamalarda jüri değerlendirmelerinin ana kriterlerinden biri olarak belirdi.

Ana Transfer Merkezi'nin kent içindeki konumu, raylı sistemlerle ilişkisi, alan çevresindeki muhtemel dönüşümler, bu dönüşümler sırasında belirleyici rol üstlenerek kentsel ölçekte dönüştürücü bir güç olma beklentisi, sadece bir ulaşım yapısı olmayıp içereceği yeni karma işlevler,

bu işlevlerin eklenmesi ile yeni bir kamusal mekân oluşturma potansiyeli şartname verileri olarak hazırlık aşamalarında jüri tarafından tartışıldı. Tüm bu tartışmaların sonucunda hem kentsel ve hem yapısal çözümlerin tek bir seferde ele alınmasının hem yarışmaya katılacak tasarımcılar hem de değerlendirmeyi yapacak jüri üyeleri açısından yükü artıracacağı düşüncesiyle yarışmanın iki aşamalı yapılmasına karar verildi.

İzmir Ana Transfer Merkezi Mimari Proje Yarışması'nın hazırlık, yarışma açılması ve 2 kademeli değerlendirmeyi kapsayan sürecinde, jüri değerlendirme raporunda da yazılı olduğu üzere;

. 2023 yılında tamamlanması planlanan hafif raylı sistem ve Ankara-İzmir YHT hattı üzerinde bulunan ve İzmir Ulaşım Ana Planı'nda önerilen ulaşım ağı ile bütünleşmesi beklenen; lastik tekerlekli araç terminali olarak tasarlanmış olan İzmir Otogarı'nın ihtiyaca yanıt verememesi nedeniyle seçilecek projenin şu anda tanımlı olmayan boş alanlar, küçük sanayi sitesi ve çimento fabrikası gibi kentsel ve çevresel değişkenlerin dönüşümü ile kuracağı ilişki ve programın farklı koşullara uyum yeteneği;

. Günümüzün değişkenliği, geleceğin belirsizliğinde yapının dönüşümsel potansiyelinin esneklik ve zamana dayanım (Resilience ya da Futureproof) kavramları ile değerlendirilmesi;

. Güçlü bir kentsel imge olarak yeniden üretilmesi;

. Enerji etkin yapı çözümünün yalnızca bir transfer merkezi olmasının ötesinde "eko-yenilikçi simge" olarak da potansiyeller taşıması;

. İzmir'in iklim koşulları, yer kimliği ile ilişkisi, sürdürülebilirlik yapısı, esneklik, yaya, bisiklet, araç, otobüs trafiklerinin ele alınma biçimi, kamusal üretim

olanaklarını bir bütünlük anlayışı ile taşıması;

. Yapısal çözüme indirgenmiş tasarımsal fikirlerin ve çözümlerin ötesinde özgün bir tasarım olarak yer olma niteliklerinin yorumlanması değerlendirilmeyi etkileyen temel ölçütler oldu.

İhtiyaç programının oluşturulması ve yukarıda sıralanmış olan tüm ölçütlerin belirlenmesi, kristalleşmesi mimarlık, mühendislik ve planlama disiplinlerinden gelen asil, yedek ve danışman tüm jüri üyelerinin katılımı ve mutabakatı ile sağlandı. Bu konu, jüri raporlarında yazılı bulunmamakla beraber, bu kısa ve ikinci bir jüri raporu niteliğindeki yazıda aktarılmayı hak ediyor. Jüri kompozisyonlarında yer alan inşaat mühendislerinin konuya hakimiyetleri ve oylarının taşıdığı ağırlık öteden beri tartışma konusudur. Bu yarışmada, inşaat mühendisi olarak asil jüride yer alan Sn. Haluk Gerçek ve yedek jüride yer alan Sn. Cemal Yıldız taşıyıcı sistem yeterliliklerini değerlendirmekten ziyade bir ulaşım yapısı söz konusu olduğunda atlanmaması gereken bir takım kavramları tartışma ortamına taşıdılar. Böylelikle yarışma değerlendirmesi farklı disiplinler ve bu disiplinler içindeki uzmanlıkların konuları zenginleştirdiği bir deneyim oldu.

İzmir Ana Transfer Merkezi Mimari Proje Yarışması 3 Eylül 2019'da başlayıp, 3 Eylül 2020 tarihinde sonuçlandı. Salgının etkisi ile uzayan bu sürecin konunun çeşitli düzeylerde yeterince tartışılıp olgunlaşmasına fırsat verdiği söylenebilir.

Temennimiz, bir yıllık çalışmanın ardından seçilen projenin belli bir uygulama olgunluğuna eriştikten sonra en titiz şekilde uygulanması ve mümkün olan en kısa sürede İzmirliilerin kullanımına sunulmasıdır.

Tülin Hadi, Mimari Yarışma Jüri Başkanı

1. ÖDÜL

Nurbin Pakar (Ekip Temsilcisi, Y. Mimar), Hüseyin Kahvecioğlu (Y. Mimar), Damla Turan (Y. Mimar, Peyzaj Mimarı), Hatice Ersoy (Mimar), Elçin Kara Vatansever (Y. Mimar), Bahadır Özcihan (İnş. Y. Müh.)

YARDIMCILAR

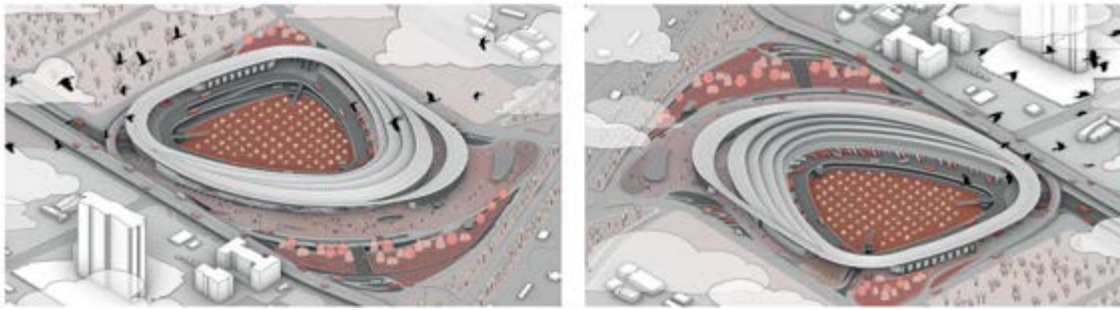
Cansu Uçar (Mimar), Arda Oral Koçak (Mimar), Sibel Ürem (Y. Mimar)

DANIŞMANLAR

Melis Nur İhtiyar Varol (Y. Mimar), Oğuz Cem Çelik (İnş. Y. Müh.), Cevat Tanrıöver (Makina Y. Müh.)

MAKET

Murat Küçük (Mimar)

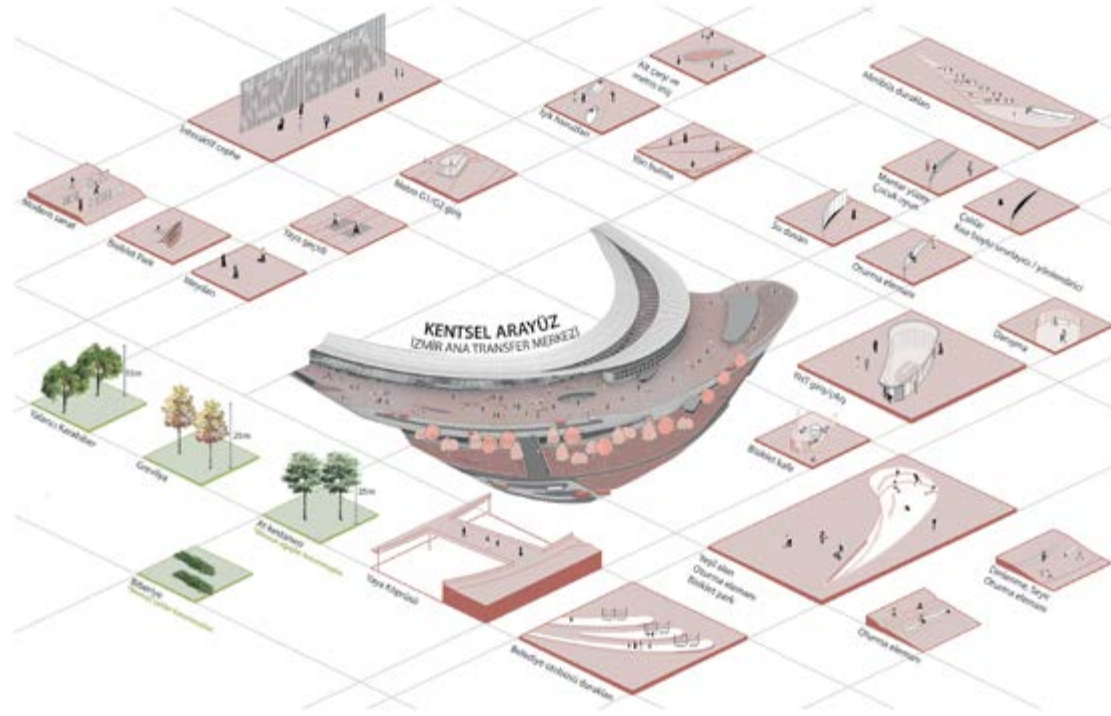
“Olea prima omnium arborum est”
(zeytin, bütün ağaçların ilkidir)

Yolculuk: Gündelik hayatın rutinine verilen bir ara...

Yolculuk, insanın ruhsal, duygusal ve psikolojik dünyasında etki yaratan bir eylem olarak sıradan bir yer değiştirme olarak tariflenebilecek işlevselliğinin ötesinde anlamlar ifade eder. Yolcuğa konu vasıtanın teknik ve mekânsal koşulları insanı fiziksel olarak saatlerce bir koltukta oturmakla sınırlı bir bağlama sokarken, zihinsel olarak gündelik hayatın rutinine ara vermeyi sağlar. Fiziksel anlamdaki bu zorunlu sınırlanma, aslında bir avantajdır; zira bu sayede zihinsel, ruhsal ve duygusal anlamdaki hareket alanı genişler. Terminal mekânları, yolculuk nedeniyle gündelik hayatın rutinine verilen bu aranın başlangıç ve bitiş mekânlarıdır.

Mekân ve İnsan Psikolojisi: “telaş/endişe veya huzur/güven” ve “yön bulma” (wayfinding)

(...) Terminale adım atan yolcunun mekânı kavraması, okuması, yönünü bulması, erişmek istediği noktaları zahmetsizce algılayabilmesi, kolaylıkla erişebilmesi, mekânsal tasarımın performansına bağlıdır. Bu yönlerden yüksek bir niteliğe erişen mekânsal düzenleme, kullanıcısı üzerinde olumlu psikolojik ve ruhsal etki yaratır. Bu tür mekanların insanda telaş/endişe veya huzur/güven hissi yaratması konusunda “yön bulma” (wayfinding) en önemli kriterlerden biridir.

Bir Ulaşım Alt Yapısı Olmanın Ötesi: Çok işlevlilik

(...) Dünyadaki benzer örneklerde de görüleceği gibi, bu tür yapılar kentin önemli sosyal ve kamusal mekânlarıdır. Bir ulaşım sistemini kullanmak veya sistemler arası transfer olmakla sınırlı temel işlevselliğe; sosyal, kültürel, ekonomik anlamda insan hayatına değen her alandaki ilave işlevlerin eklenmesiyle mekân zenginleşir, yeni boyutlar kazanır. Mekânsal deneyim zenginleşir. Bünyesindeki ilave işlevleriyle kullanıcısının ihtiyaçlarına cevap verir, gündelik hayatında daha geniş ve nitelikli bir yer edinir. Terminal artık salt ulaşım aktivitesine değil, bununla bütünleşebilen buluşmalara, karşılaşmalara, rekreasyona, kültürel etkinliklere, gündelik alışverişe, sosyal etkileşime, eğitime, kısaca kent sakinine hitap eden her tür işleve ortam sağlayan dinamik ve etkin bir kamusal mekândır.

Kentsel Bağlamla İlişki: Kentle güçlü arayüz

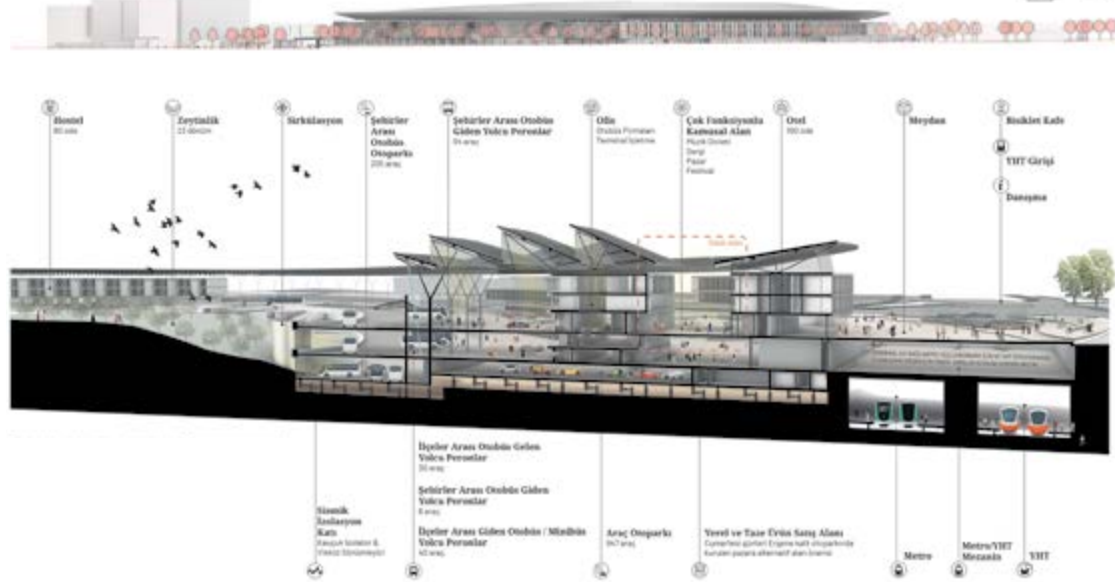
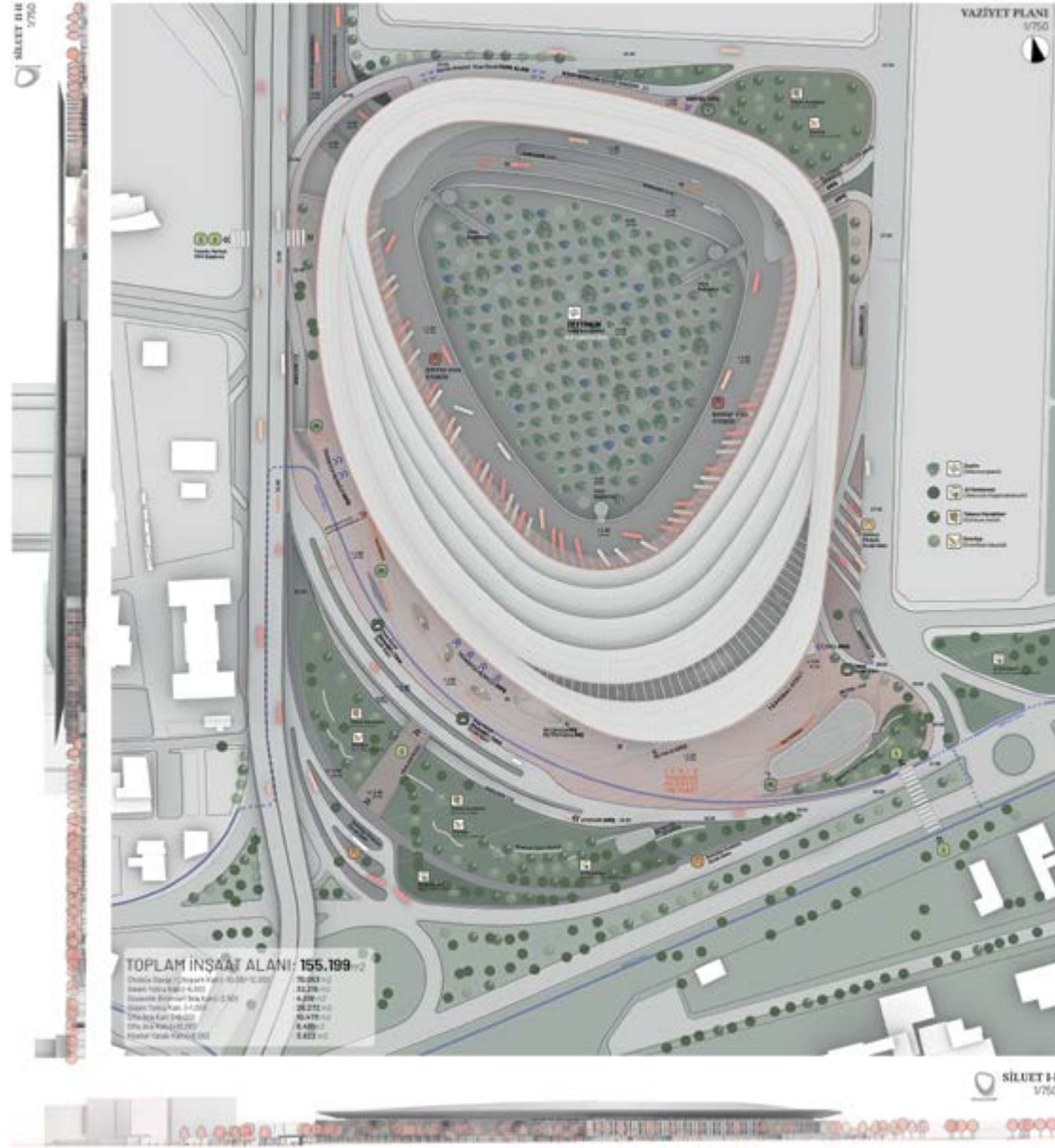
(...) Temel işlevin en iyi çalışır düzeyde çözülmesinden taviz vermeksizin, aynı zamanda kentle güçlü bağlar kurabilecek dinamik, çok işlevli, kamusal mekân boyutu güçlü bir çevre oluşturmak, terminal ve ulaşım aktarma yapılarının tasarımında önemsenmesi gereken bir boyuttur. Bu doğrultuda, yaygın çözüme alternatif bir yol seçilerek aktarma merkezinin şehirle bütünleşmesi hedeflenmiştir.

Yaygın Çözüm: Yapıyı kuşatan peronlar

Öneri Çözüm: Peronları kuşatan yapı

Projenin "Mimari/Proje Açıklama Raporu'nda" ele alınan diğer ana başlıklar şöyledir:

- . Alan Kullanımı: yarından fazlası doğal yeşil ve kente açılmış kamusal mekân
- . Ulaşım ve Erişimin Akıcılığı
- . Enerji Etkin Tasarım: sıfır enerjiye doğru
- . Sağlıklı ve Enerji Dostu İklimlendirme Sistemi: proklima / prooxion
- . Peyzaj Tasarımı: nitelikli dış mekanlar
- . Çok işlevlilik: alternatif kullanım senaryoları
- . Pilot İşlev: Pazar
- . Yolculuk ve Üretim/Tüketim Kültürünün Entegrasyonu
- . Farklı Kullanıcılar; Karşılaşmalar, Etkileşimler
- . Metin kaynağı: Mimari/Proje Açıklama Raporu

2. ÖDÜL

Ömer Selçuk Baz (Ekip Temsilcisi, Mimar), Ece Özdür (Mimar), Atakan Koca (Mimar), Ahmet Topbaş (İnşaat Mühendisi)

YARDIMCILAR

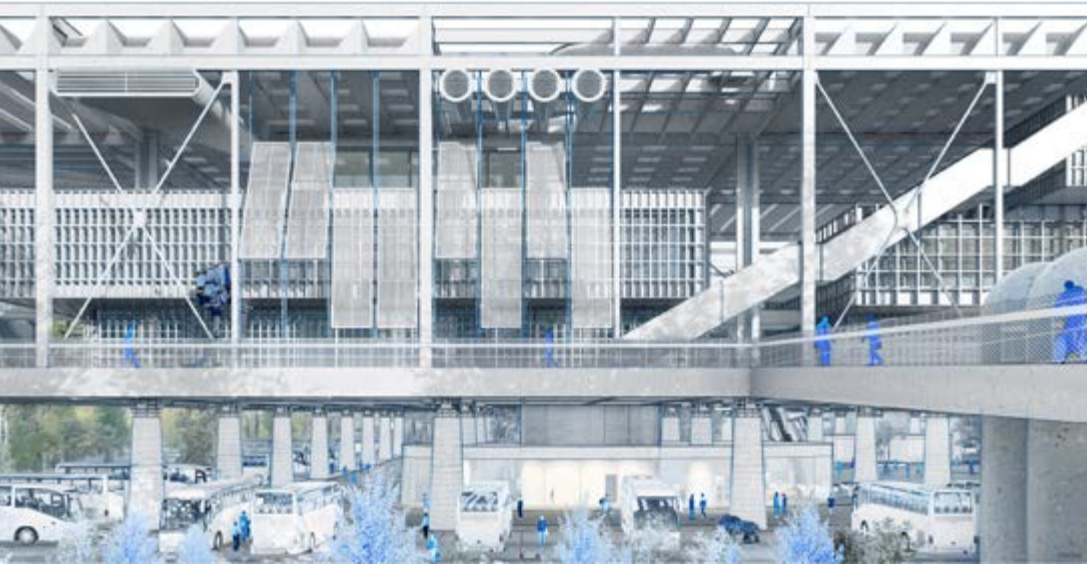
Pınar Kılıç (Mimar), Elif Tuğçe Sarıhan (Mimar), Mehmet Erdönmez (Mimarlık öğrencisi), Enver Yiğit Doğan (Mimarlık öğrencisi), Serenay Gürkan (Mimarlık öğrencisi)

DANIŞMANLAR

Ata Turak (Peyzaj Mimarı), Lebriz Atan Karaatlı (Mimar)

MAKET

Murat Küçük (Mimar)

Yarışma şartnamesinde de belirtildiği üzere keşke mevcut terminal yapısının kısmen revize edilerek kullanılabileceği bir senaryo olabilseydi. Yıkıp yeniden ve yeniden yapmaların anavatanında, bizler de başka açılardan bakıldığında bunu yapmanın çok kolay olmadığını tekrar gördük. Bu görüş ile belki yıllar sonra otobüsün hayatımızda olmayacağı zamanlarda, yıkılmadan tekrar işlevlendirilebilecek bir yapı da tasarlamaya gayret ettik. Şartnamede belirtilen teknik olanak ve olanak-sızlıkların yanı sıra belki de bu yeni operasyon ile çok daha verimli etkin bir alan, zemin kullanımı mümkün olabilir. Bizler bu yeni tasarımı geliştirirken söz konusu transfer merkezi işlevini yerine getirmenin yanı sıra mahalleye, bölgeye ve terminal kullanıcılarına alternatif ve başka tür bir kamusal alanı içeren bir sistem üretmeye, faydalı olmaya çalıştık. Bu tavrı bu irice yapıyı yapmamız sonucunda kentten ve doğadan aldıklarımızı bir şekilde geri verme niyeti olarak değerlendirebilirsiniz.

(...) Alanın kentsel örüntü ile ilişkisi daha çok ulaşım doğrultuları, düğümleri nezdinde gerçekleşiyor. Ancak bu yoğun düğüm noktasının ve buna bağlı 'yok-yer' etkisinin yeni transfer merkezi operasyonu ile iyileştirilebileceğini düşünüyoruz. Bu iyileştirmeyi, yeşil alanları artırmak, mahalleye ve terminal kullanıcılarına yeni kamusal kullanım olanakları sunmak gibi kent ölçeğinde minör sayılabilecek müdahalelerin yaşanabilir, olumlu hissettiren bir dış mekan dizisi ile kent çevresini değiştirebileceği savından hareket ediyoruz.

Bu minör müdahaleler yaya ve bisiklet etkin bir ulaşımı teşvik etmekle de başlıyor.

(...) Yeni transfer merkezini sürdürülebilir, yeşil, esnek, değişebilir ve çevresine olumlu örnek olabilecek, kamusal alanlarla kuşatılmış çok işlevli bir "makine" olarak tanımlıyoruz.

(...) Esas niyetimiz makine'nin kendi program yükü ile birlikte, park alanının da dahil olduğu bir yaşantıyı, işleyişi nasıl esnek şekilde kurgulayabileceğine dair önermeleri üretmek oldu.

3. ÖDÜL

Rıfat Yılmaz (Ekip Temsilcisi, Mimar), Burcu Sevinç Yılmaz (Mimar), Süleyman Yıldız (Mimar), Şerif Süveydan (Y.Mimar), Sezer Bahtiyar (Y. Mimar), Özkan Çalışkan (İnşaat Mühendisi)

DANIŞMANLAR

Emrah Erdem Özlü (İnşaat-Ulaştırma Mühendisi), Cantekin Turan (İnşaat-Ulaştırma Mühendisi), Deniz Aslan (Mimar), Evrim Gürel Süveydan (Grafik Tasarımcı), Orhan Murat Gürson (Makine Mühendisi), Hakan Mintaş (Çevre Mühendisi), Ramazan Cumhuri (Jeoloji Mühendisi)

Kent Parkı

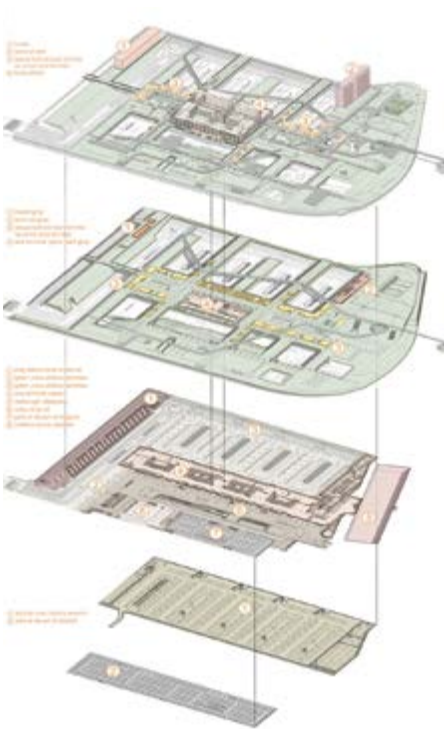
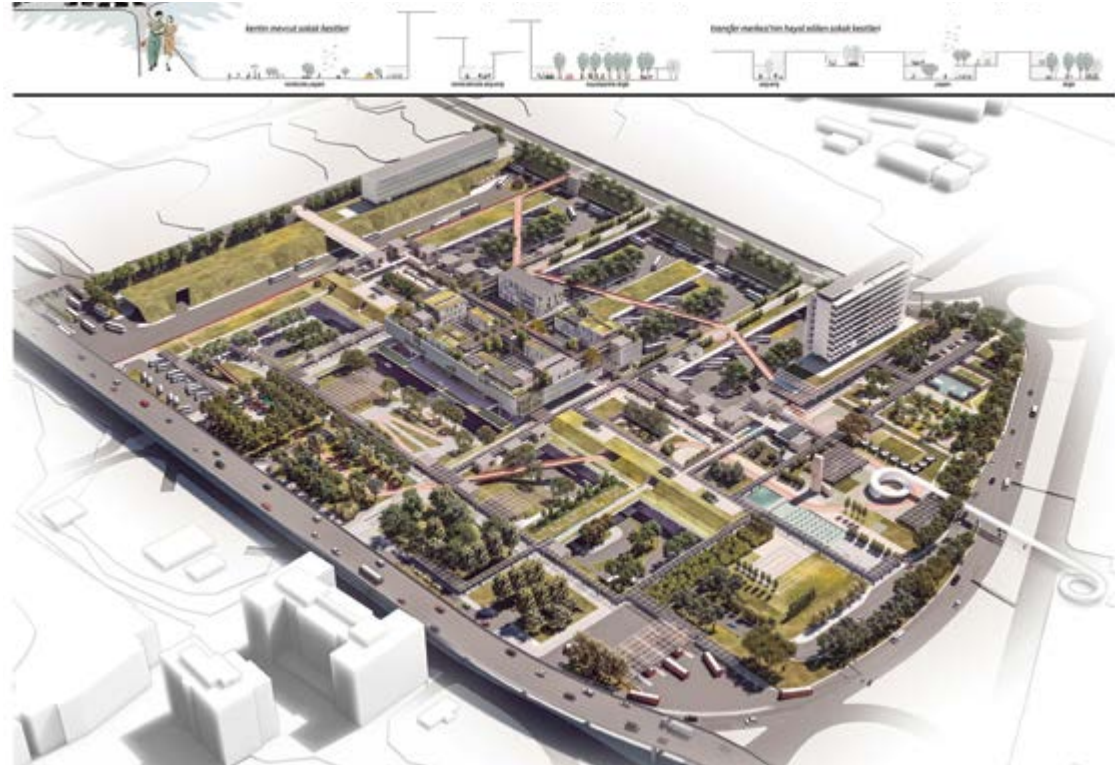
İzmir'i bildiğimiz İzmir yapan ve şiirlere konu olmasını sağlayan birçok özellikten bahsedilebilir.

Bu özelliklerden belki de en önemlisi, İzmir'i diğer sahil kentlerinden ayıran ve kenti ziyaret edenlerin akıllarında kendine özgü bir tat bırakan, yılın neredeyse tamamına yayılan çeşitli ve konforlu dış mekan kullanım alışkanlığıdır.

İzmirliyi de bu bağlam içinde düşündüğümüzde, İzmir'i; kendine has kent kültürü olan bir yaşam şekli olarak tarif etmek doğru olacaktır.

Ana Transfer Merkezi kent dışından gelenlerin İzmir'e ait ilk izlenimlerini edinecekleri, İzmirliğin ise gündelik yaşamlarında yoğun olarak kullanacakları bir mekân olacaktır.

Kentin bu önemli kamusal mekânının tasarımında İzmir'e has yaşam şekline ait referansların göz önünde bulundurulması kaçınılmaz bir gereklilik olarak görülmüş, projenin bulunduğu yere ait, kentli tarafından benimsenen ve İzmir'in imgesi ile uyumlu kentsel bir odak haline gelmesi hedeflenmiştir.

1. MANSİYON

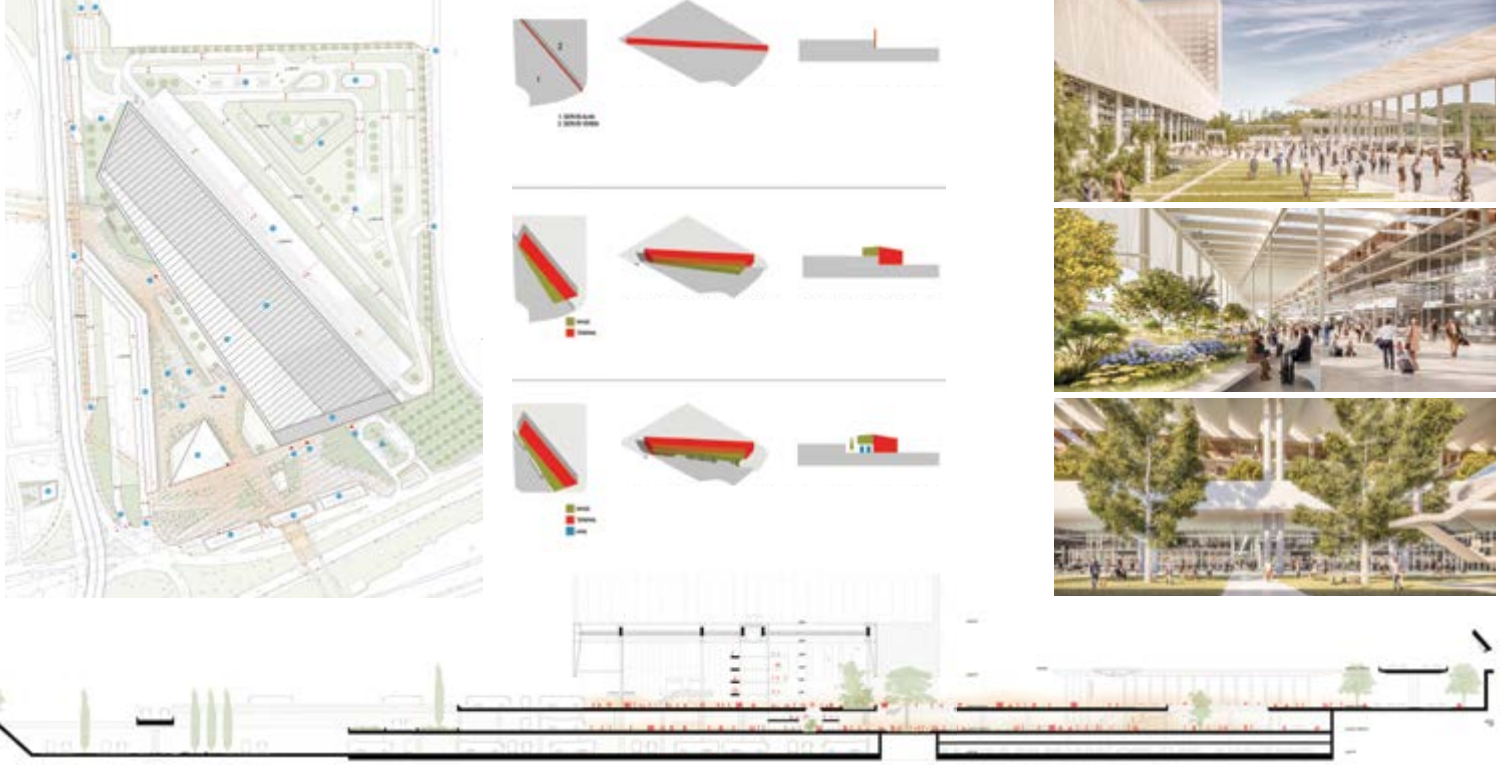
Nil Bıçak (Ekip Temsilcisi, Y.Mimar), Kemal Bal (Mimar), Erol Kalmaz (Mimar), Doruk Kemal Kaplan (İnşaat Mühendisi)

YARDIMCILAR

Ali Gürer (Mimar), Demet Satı (Öğrenci)

DANIŞMANLAR

Arzu Güler (Peyzaj Mimarı), Mehmet Okumuş (Makine Müh.)

2. MANSİYON

Hakan Evkaya (Ekip Temsilcisi, Mimar), Kutlu İnanç Bal (Mimar)

YARDIMCILAR

Yasemin Kılıç (Mimar), Serhat Çakır (Mimar), İpek Gönüllü (Öğrenci), Kıvanç Mutlu (Mimar), Lal Gülten (Öğrenci), Sevi Özdemir (Öğrenci), Eda Nur Motcu (Öğrenci), Sina Çiftçi (Öğrenci), Beyza Hilal Özer (Öğrenci), Damla Demir (Öğrenci)

DANIŞMANLAR

Münire Sağat (Peyzaj Mimarı), Fatih Mustafa Şahin (İnşaat Müh.), Erdal Kara (Akustik Uzmanı)

3. MANSİYON

Ezgi Başar (Ekip Temsilcisi, Mimar), Nesli Naz Aksu (Mimar, Peyzaj Mimarı), Zehra Aksu (Mimar), Ata Gün Aksu (Mimar), Zeliha Burcu Demirci (Mimar), Eren Gözde Anıl (Mimar)

YARDIMCILAR

Naz Yıldız (Mimar), Talya Polat (Öğrenci), Zeynep Coşkun (Öğrenci), Şeyma Şanlıbaba (Öğrenci)

DANIŞMANLAR

Gürkan Erduman (İnşaat Mühendisi), Gülşen Aytaç (Peyzaj Mimarı), Seda Temizer Yöntem (Mimar, Ekolojik Danışman)

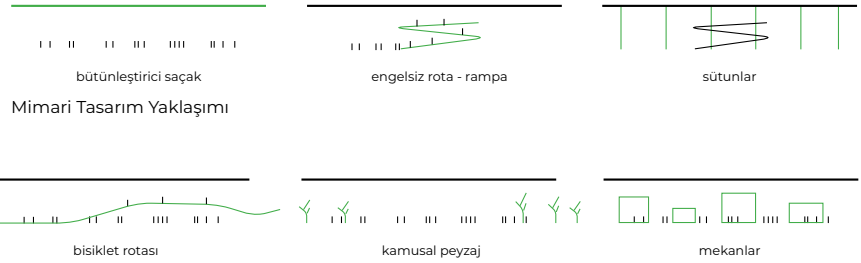

4. MANSİYON

Melike Kavalalı (Ekip Temsilcisi, Mimar), Berin Erikçi (Mimar), Nimet Değertaş (Mimar)

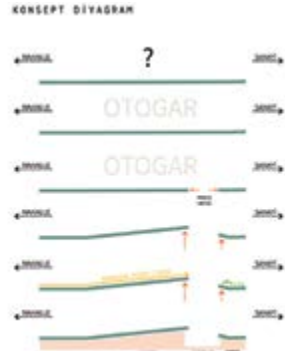
DANIŞMANLAR

Prof. Dr. Arda İnçeoğlu (Mimar), Prof. Dr. Deniz ASLAN (Mimar), Tomris Akın (Mimar), Oral Göktaş (Mimar), Mustafa İspir Gürbüz (İnşaat Müh.), Akın Akgül (Elektrik Müh.), Mehmet Oskay (Makine Müh.), Bilge Kobaş (Mimar), Coşkun Yazar (Makine Müh.), Yalçın Arıcı (Jeodezi ve Fotogrametri Müh.)

5. MANSİYON

Fırat Doğan (Ekip Temsilcisi, Y.Mimar), Burcu Kircan Doğan (Y.Mimar), Önder Volkan Yaltıraklı (İnşaat Y.Mühendisi)

Mimarlık Pratiği ve Eğitimi Arasında Bir Köprü: Prof. Dr. Ing. Doğan Tuna

İzmir mimarlık kültürü içerisinde Doğan Tuna'nın uygulama ve eğitim arasındaki kaynaştırıcı rolü nedeni ile özel bir yeri olmuştur. Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin çekirdek kadrolarını oluşturacak pek çok ismi yetiştirmiş Buca Özel Mimarlık Okulu'nun önde gelen hocalarından Doğan Tuna, aktif çalışma yaşamı boyunca çok sayıda yarışma derecesi kazanmış ve sayısız uygulama projesine de imza atmıştır.

Doğan Tuna 1931 yılında Mersin'de doğdu ve 1948 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'ne girdi ve 1954 yılına kadar geçen lisans eğitimi döneminde Emin Onat başta olmak üzere Türk modern mimarlığında çok önemli roller oynamış isimler ile yakından çalışma olanağı buldu. Türk modern mimarlık tarihi yazımında kişisel arşivlerin çoğu zaman dağılmış olması nedeni ile, orijinal belge ile çalışma yapmak gerçekten zor olmasına karşın, Doğan Tuna tüm kariyerini yapı yapı, en ince detayına kadar anlattığı ve 2015 yılında son haline getirdiği Birikinti Bir Mimarın Otobiyografisi adlı kitabı ile çok az rastlayabileceğimiz bir arşiv çalışması yayınlamıştır. Yıllar içinde Hannover, Köln, İstanbul ve Türkiye arasındaki taşınmalara rağmen, bu kadar kapsamlı bir arşivin toplanmış olması çok değerli bir katkıdır. Ülkemizde solo ofis sürdürmüş mimarların emeklilik sonrası çizim ve fotoğraf koleksiyonlarının dağılması ne yazık ki, çok yaygındır. Almanya'da çalıştığı dönemde Hildesheim Belediyesi ek binası ve kentsel tasarımı projesinde arşive verilen değer karşısındaki hayranlığını Doğan Tuna Hoca şu sözlerle dile getirir:

Yeni bina ile ilişkiyi kuracak bir geçit söz konusu idi. Rölöveler

istendi, bir hafta sonra kalın bir dosya gönderilmişti. İncelediğimde bu dosyada yalnız plan kesit ve cepheler değil binanın en ufak ayrıntısı ve süslemelerine kadar tüm ayrıntılarının rölövesinin bulunduğu ve bu rölövelerin de 1909 yılında yapılmış olduğunu gördüm (Tuna, 2015, 29).

Arşivlemenin değerini sık sık tekrarlayan Tuna, tarihsel yapı belgelemenin mesleki önemini yanı sıra, anı ve otobiyografi yazım türlerinin de kültürel bellek açısından değerine vurgu yapar ve bu nedenle kariyerini yazıya aktarmayı, bir hobi olarak değil, entelektüel sorumluluk olarak görür.

Ege Mimarlık için hazırlanan bu bölümde ağırlıklı olarak bu otobiyografi üzerinden çalışılmış, buna ek olarak Doğan Tuna Hoca'nın mesai arkadaşı veya öğrencisi olan kişilerin aktardığı anılar ile tamamlanmıştır.

Türkiye'de ilk dönem mimarlık eğitimi, plastik ve görsel sanatlar ile sıkı ilişkili olmasına rağmen, 1950'li yılların sonlarında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yeni bir çalışma alanı olan şehir planlama ile akademik açıdan etkileşim hissedilir olmuştur. Mimarlık eğitiminin kabuk değiştirmeye başladığı bu dönemde öğrencilik yapan Doğan Tuna, 1948 yılında başladığı İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki ilk yıllarında ahşap, metal, kil gibi pek çok farklı malzeme ile plastik üç boyutlu çalışmalar yapmıştır. Okulda aldığı eğitimin yanı sıra Mimar Can Egeli ile olan komşuluk ilişkisinin, bir tür danışman-danışan ilişkisine dönüşmesi ile hem hızlı biçimde mimarlık uygulamasına girmiş, hem de Egeli'nin ailesi dolayısıyla sanatın pek çok alanı ile ilgilenmeye başlamıştır. Paul Bonatz, Kemali Söylemezoğlu ve Emin Onat ile yaptığı öğrenci projelerinin yanı sıra, Mukadder Çizer'in ofisinde yanı

Yasemin Yılmaz Sayar, Dr. Mimar

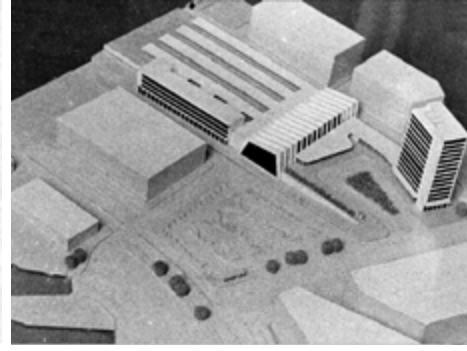
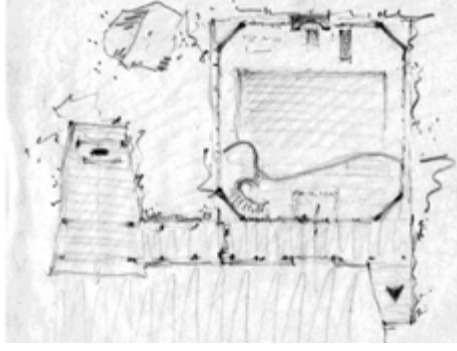
Özlem Erdoğan Erkarlan, Prof. Dr.

KAYNAK

• Tuna, Doğan, Birikinti II, Bir Mimarın Otobiyografisi, İzmir, 2015

NOT

• Bölüm içinde görseller, kaynak belirtilmedikçe: Tuna, Doğan, Birikinti II, Bir Mimarın Otobiyografisi, İzmir, 2015

zamanlı çalışarak sağlam bir kariyerin başlangıcını yapmıştır (Resim 1-5).

1953 yılındaki mezuniyetinin ardından bir süre Tire ve İstanbul'da çalışan Doğan Tuna, Prof. Dr. Emin Onat'ın tavsiyesi ile, 1954 yılında Hannover Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Prof. Dr. Gerhard Graubner ile çalışmaya başlamıştır. Hayati Tabanlıoğlu gibi bazı isimler de dahil olmak üzere Graubner'in İTÜ mimarlık akademisi ve öğrencileri ile çok uzun yıllar mesleki ilişkileri olmuştur. 1961 yılında TH Hannover'de tiyatro yapıları üzerine hazırladığı tezi ile doktor ünvanını almıştır.

Tiyatro yapıları, Doğan Tuna için sadece bir akademik tez çalışması değildir. Almanya'daki ofis deneyiminde çok sayıda tiyatro yapısının tasarımını üstlenmiştir. Garubner'in Ofisi'nde; Solingen Şehir Tiyatrosu-İkincilik ödülü (1958), Essen Opera Yarışması-Satın alma ödülü (1959), Krefeld Şehir Tiyatrosu-Uygulama projeleri (1960), Karlsruhe Tiyatro Yarışması-Birinci mansiyon ödülü (1962) Tuna için önemli deneyimlerdir.

Prof. Dr. Ing Doğan Tuna'nın Almanya'daki kariyeri, Hannover ve Köln arasında farklı ofislerde ve ağırlıklı olarak Garubner'in ofisinde geçmiştir. Bu dönem boyunca Tuna, Almanya'daki yarışma sistemini ve takım çalışması geleneği ile çalışan ofis sistemini çok yakından tanımak, akademi ve uygulama arasında kurulmuş güçlü ilişkilerin getirdiği mesleki yapıyı özümsemek olanağını elde etmiştir. Bu dönemin deneyimlerini daha sonra Türkiye'deki meslek yaşamına ve bir parçası olduğu mimarlık eğitime taşımak için gösterdiği çaba, kısaca 1966-1998 yılları arasındaki döneminin özetini oluşturur. Graubner'in ofisinde önceleri takım elemanı, takım lideri

ve en son büro şefi olarak yaptığı çalışmaların yanı sıra tek başına üstlendiği Bensberg'deki Suter Evi Projesi bu anlamda önemli bir yapıttır. Doğan Tuna opera, tiyatro ve kapalı yüzme havuzu gibi çok kapsamlı ve karmaşık işlevler ve yapısal nitelikler isteyen konularda uzmanlaşmış olmasına rağmen, Suter Evi (1959) daha sonra İzmir'de pek çok konut tasarımının başlangıcını teşkil eder (Resim 6-14 ve Resim 15-16).

1966 yılında İzmir'de başlayan akademik kariyeri 1971'de doçent ünvanı ile devam etmiştir. Doğan Tuna, 1975 yılında DAAD bursu ile Almanya'ya araştırma yapmak üzere gitmiş, 1976 yılında Tasarım ve Uygulamada Modül başlıklı çalışması ile profesör ünvanı almıştır. Bölüm başkanlığı yanı sıra Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı görevi de yapan Doğan Tuna 1998 yılında yaş haddinden emekli olmuştur.

Doğan Tuna'nın Türkiye dönüşü sonrası iki önemli nokta dikkatini çekmiştir. Birincisi, akademi ve uygulama arasında ilişkilerin zayıflığı ve özellikle YÖK'ün kuruluşundan sonra tamamen kopması... İkincisi, mimari yarışma süreçlerinde katılımcılar ve jüri üyeleri arasındaki tanışlığın yasal olarak çıkar birliğine girmesine rağmen sürdürülmesi... Doğan Tuna, daima yasal olanaklar çerçevesinde uygulama ve eğitimci rolünü sürdürmüştür. Almanya'da öğretim üyeleri, kürsüler, asistanlar ve öğrenciler ile beraber sürdürülen takım çalışmasını Türkiye'ye taşıma konusunda gösterdiği gayrete rağmen, maalesef olumlu sonuç elde edememiştir. Bununla beraber, yarışmaları artık bir iş alma yöntemi olarak görmenin mümkün olmadığını anlayınca, en azından eğitim için bir simülasyon olarak kullanılabileceğini

düşünmüş ve bu nedenle yarıyıllardan en az birinin gündemdeki yarışmalardan bir tanesine eklemelenecek biçimde organize edilmesini sağlamıştır. Bölüm Başkanı olarak en önemli hassasiyetlerinden birisi olan uygulama ve akademi arasındaki kopukluk sorununa bu müfredat düzenlemesi ile olumlu sonuçlar veren bir çözüm getirmiştir.

Doğan Tuna'nın 1980 sonrası Türkiye yapılarının zaman zaman yerel veya tarihi bazı cephe elemanlarına aşırıya kaçmadan yer vermesine rağmen, işlevin tüm tasarım problemi girdileri içinde başat bir rol oynadığı görülmektedir. Türk Ticaret Bankası Dinlenme Tesisleri (1970), Tuzcuoğlu Büro Binası (1970), AOSB Yönetim Binası (1975), Yeni Asır Gazetesi Matbaa Binası (1982) ve Ege Palas Oteli (1991) gibi büyüklü küçüklü 60 kadar projenin tasarımını veya uygulamasını yürütmüştür (Resim 17-27).

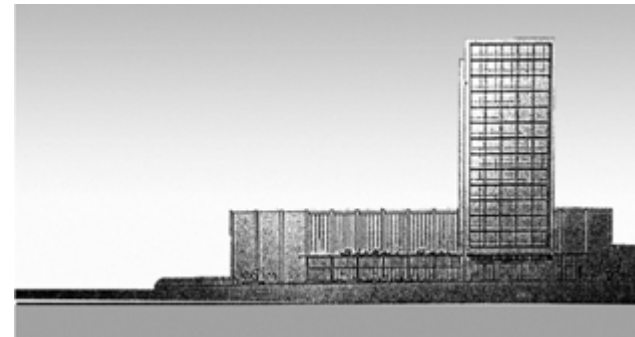
ÜSTTE Doğan Tuna'nın öğrencilik dönemlerinde telden yaptığı bir çalışma (Resim 1)

Paul Bonatz ile bir cami eskizi - öğrenci çalışması (Resim 2)

Paul Bonatz ile bir cami projesi, caminin Kadınlar Mahfeli eskizi (Resim 3)

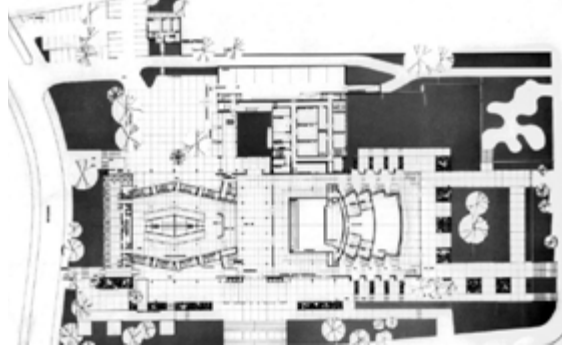
Mezuniyet Projesi: Sirkeci DDY Teminal Binası Maketi (Resim 4)

ALTTA Mezuniyet Projesi: Sirkeci DDY Teminal Binası Cephesi (Resim 5)

Solingen Şehir Tiyatrosu, İkincilik Ödülü, Maket, 1958

Solingen Şehir Tiyatrosu, İkincilik Ödülü, Zemin Kat Planı, 1958

Essen Opera Binası, Vaziyet Planı, 1959

1958

Mimarlık Eğitiminde Sayısız İdari Görevler

İTÜ Dekanlık Holüne açılan, Dekanlık Fakülte ve Yönetim Kurullarının yapıldığı mekânda doçentlik yabancı dil sınavında karşılaşmış ama tanışmamıştım Doğan Hoca ile. Sanırım 1971-72 akademik yılı olmalı. Kim bilirdi 1974-75 Akademik yılında İzmir'de aynı akademik çatı altında buluşacağımızı. Doğan Hocam Ege Üniversitesi bünyesinde yer alan Mühendislik Bilimleri Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyesiydi. Benim de İzmir'de ilk adım attığım akademik kurumdu.

Daha sonra 1976'da başlayan ve 80'li yıllarda da süren yeni bir üniversite ve fakülteleşmenin getirdiği bir kıyamet yükü, yeni açılan bölümler, birdenbire zenginleşen akademik kadro/bünye, 1980 yılı 12 Eylül sonrası DEÜ'nin kurulmasıyla Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi'ne dönüştük. Biz mimarlık olarak Mühendislik Fakültesi çatısı altına girmiştik. Daha sonra birkaç kez daha ismi değişse de sonunda Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı ve bağlı bölümleri ve en sonunda DEÜ Mimarlık Fakültesi'nde karar kılındı.

Sayın Doğan Tuna Hocamız, bu isimlendirmelerin her birinde, Bölüm Başkanı, Dekan, Senato Üyesi ve Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı. Fakültenin bir adım daha ilerlemesi için çalışmalar yürütüp daha iyi ve daha gelişmiş fakülteye dönüşmesinde önemli rol üstlendi. Mimarlığın fakülteleşmesinde önemli katkıları ile sorumluluk taşıdı.

Önce İTÜ, sonra Almanya'da mimarlık eğitimi aldığı Üniversitelerin Mimarlık Fakülteleri, Doğan Hoca'nın eğitimdeki ve yönetimdeki başarısını besleyen akademik kuruluşlardır.

Herkesi ve her anlayışı olgunlukla dinler yeni anlayış ve kurguların oluşmasını sağlamaya çalışırdı. Kolay değildi yaptığını yapmak! Önemli farklılığa sahip akademik kurum ve Anabilim Dallarının akademisyenlerini bir çatı altına toplamak her biriyle tek tek ilgilenmek ve bir denge unsuru olmak zorun da zoruydu.

Özgeçmiş herkesi şaşırtacak kadar zengindir Sayın Hoca'nın. Yayınları ve akademik hayata kattıkları kadar önemli olan Mimarlık mesleğindeki ürünleri ve ürün çeşitliliği imrenilecek düzeydedir. Kaynak zengin olunca durmak kolay olmuyor. Nereden yürüyeceğimi hangi alanda yer alacağımı bilemiyorum. Bu yollardan biri ve belki de en önemlisi yetiştirdiği gençler, oluşturduğu akademik ve yönetsel kadrolar, diğeri sorumluluğu dağıtmayı ve başarmayı amaçlayan yönetim yöntemleri ve bugün DEÜ Mimarlık Fakültesinde görev alan tüm akademisyenlere kadar uzanmıştır.

Bir akademisyen ve eğitime emek vermiş Doğan Hoca için şu sıraladıklarım, sayamadıklarımın çok altındadır. Hangi mimara sorarsanız (eğer, İzmir Alsancak Mimarlık mezunu ise) Doğan Hoca ile ilgili bir anı mutlaka anlatacaktır. Bu anı ve anılar, Doğan Hoca'nın bir değerini daha içeren hoş bir hatıra olarak aktarılacaktır.

Kim ne derse desin hatırlayıp, Doğan Hocamla ilgili bir şeyler yazar mısınız diye beni arayan ve şu dönemde Doğan Hoca'dan aldığı akademik görevi sürdüren GENÇ AKADEMİSYENLERE ve 1974-2000 yılları arasındaki dönemlerde eğitim almış tüm Mimarlık Bölümü öğrencilerime iyi ki öğrencilerimiz olmuşsunuz diyerek sevgiler sunuyorum.

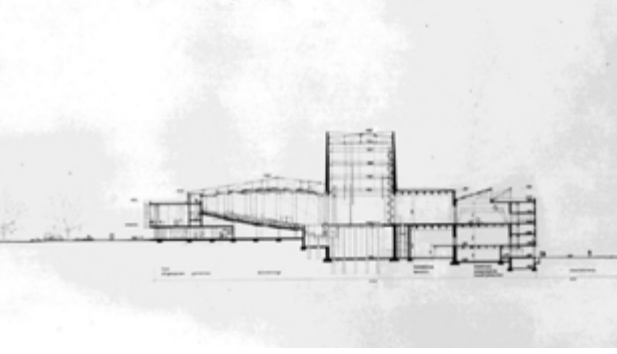
Necati Şen, Prof. Dr.

1959

İki Komşu: Güzel Sanatlar ve Mimarlık Akademik İlişkileri

MEB burslusu olarak atamamın İzmir Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi'ne olacağını öğrenince görüşmek üzere 1975 bahar yarıyılında Alsancak'taki akademi binasına gitmiş ve ODTÜ'den tanıdığım mimarlık bölüm başkanı Prof. Dr. Rauf Beyru ile görüşmüştüm. Rauf Hoca, yakında kurulacak Güzel Sanatlar Fakültesi'nde (GSF) Mimarlık Bölümü'nün en kıdemli mimar hocası olacak Doç. Dr. Doğan Tuna ile tanışmamın yararlı olacağını söyleyerek beni Buca'daki özel mimarlık eğitiminin yapıldığı binaya göndermişti. Böylece Doğan hocayla ilk kez tanışmış oldum. 1975 Eylül ayında GSF kurulmuş ve ben de doktor asistan olarak kadroya atanmıştım. O zamandan başlayan tanışıklığımız farklı evrelerle günümüze kadar geldi ve hâlâ sürmektedir.

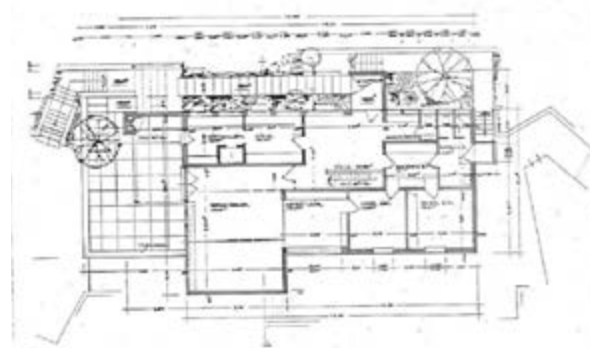
Doğan Hoca GSF'de 1982 yılına kadar önce bölüm başkanımız, sonra da dekanımız olmuştu. Uzmanlık alanlarımız farklı olduğundan Doğan hocayla birlikte tasarım stüdyolarına girmedim ama 1978 yılında doçent olmamdan sonra fakülte kurullarında sıklıkla görüşüyorduk. Yapıcı ve ileri görüşlü bir öğretim üyesi ve yöneticiydi. YÖK'ün kurulduğu 1982 yılında Mimarlık ve Şehir ve Bölge Planlama bölümlerimiz GSF'den ayrılarak Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi adı altında mühendislik bölümleriyle birleşmişti. Bu ayırımda Doğan Hoca, GSF dekanlığına atanmış, yani aramızdan kadro olarak ayrılarak GSF'ye geçmişti. Mimarlık bölümü ile Şehir ve Bölge Planlama bölümlerinin yerleri değişmediği için, Alsancak'taki

Essen Opera Binası, Uzun Kesit, 1959

Sutter Evi, Bensberg, 1959

Sutter Evi, Bensberg, Zemin Kat Planı, 1959

binamızda GSF dekanlığı ve bazı bölümleri alt katta, biz ise üst katta yaşadık. 1984 yılında DEÜ Mimarlık bölüm başkanı olduğumda mekân sorunlarımızı GSF dekanı olan Doğan Beyle tartışıyorduk; ama bunlar hep karşılıklı bir anlayış ve dostluk ilişkisi içinde yürümüşü. GSF'nin tüm tiyatro, sinema, sergi benzeri etkinliklerine davet ediliyorduk. Kısaca fakültelerimiz ayrı, ama düşüncelerimiz birlikteydi.

1992 yılında Dalyanköy'de aldığım yazlık ev Doğan Hoca'nın evinden iki sokak ötede çıkınca, aramızda meslektaşlığın yanı sıra komşuluk ilişkisi de gelişti. Bu buluşmalarda onun ailesi ve çocuklarına düşkün, her türlü sanat dalından zevk alan, mimarlık bilgisi ve tecrübesi çok olan biri olduğunu daha yakından izleyerek gördüm.

2005 yılında hayatını ve yaptıklarını anlatan BİRİKİNTİ başlıklı otobiyografisini imzalayarak bana hediye etmişti. Onu okuduğumda Doğan beyin Almanya ve Türkiye'de yaptığı mimari proje ve uygulamalarının çokluğu dikkatimi çekmişti. Bana göre Doğan Hoca, iyi bir tasarımcı, iyi bir yönetici ve mimarlık mesleğinin sorunlarına çözüm arayan ve öneren örnek bir eğitimci olarak İzmir'in duayan mimarlarından biri olmuştur.

Çetin Türkçü, Prof. Dr.

İkon

Ne lisansta ne yüksek lisansta hocam olmadı Doğan Hocam. Biz okula başlarken Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Bölümüydük. İkinci sınıfa geçtiğimizde D.E.Ü. Mühendislik Fakültesi Mimarlık Bölümü olduk... O dönemde, Doğan Hoca, Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanıydı...

Tabii ki bir fikrimiz vardı, hakkında, jilet gibi ütülü pantolonlarını, cilalı ayakkabılarını, özel kravatlarını, her daim sinekkaydı tıraşını ve tel çerçeve özel tasarım gözlük ve saatlerini fark ederdik. Artı çok ciddi bir öğrenci dostu olduğunu da dinlerdik... Kendisine, "Hocaların Hocası" denildiğini de duyardık...

Asistandım, sanırım 3-4 yıllık, o ana kadar sevgili hocam, ağabeyim Ahmet Eyüce dışında kimseyle derse girmemişim, Doğan Hoca, derse girmeye başlayalı bir sömestr, bir gün odama geldim, Doğan Hoca seninle görüşmek istiyormuş dedi oda arkadaşlarım...

Gittim hemen, dedi ki, "eğer istersen beni diploma projesinde asiste edebilirsin".

Aman Allah'ım, "Lordum", gençler arasındaki lakabı buydu, beni derse çağırıyor, böyle bir lütuf var mı?... Dedim ki, önce Ahmet Ağabey ile konuşmam lazım, ama şeref duyarım... Gittim Ahmet Eyüce'ye. O güne kadar, 3-4 yıl sadece onunla proje dersine girmişim, "kesinlikle olmaz" dedi bana... Nasıl ağlayarak çıktım odadan anlatamam, kolay ağlayan biri hiç olmadım aslında, Göksel Ağabeyim gördü beni, sevgili hocam, neden ağlıyorsun, çabuk odama gel dedi, sonra anlat, anlattım, burada otur, bir yere kıpırdama dedi, gitti, 15-20 dakika sonra geri döndü, tamam dedi, sorun halloldu...

Sonra, biz birlikte çalışmaya başladık, lisansta veya yüksek lisansta kendisinin rahle-i tedrisatından feyz alamayan ben, nice öğretiyi keyifle yaşadım, ben olmamda çok emeği vardır Doğan Hocam'ın...

Bambaşka bir durum anlatmalıyım, şimdi... Bir sömestr arası, Şubat, İstanbul'dayız, Hikmet ile... İ.T.Ü. Misafirhanesi'nde konaklıyoruz, Doğan Hoca da orada kalıyormuş, nerde cep telefonları o zaman, Hocam resepsiyona not bırakmış, "burada olduğunuzu öğrendim, eğer akşam programınız yoksa birlikte yemek yiyelim" diye... Tabii, bütün programlar iptal, hazırlandık akşamüstü. Önce Çırağan Sarayı'nda birer kadeh viski ile güneşi batırdık, ardından Etiler'de De Mario'da yemek yedik, sonra, Dedeman'ın Roof'unda İlham Gencer izledik...

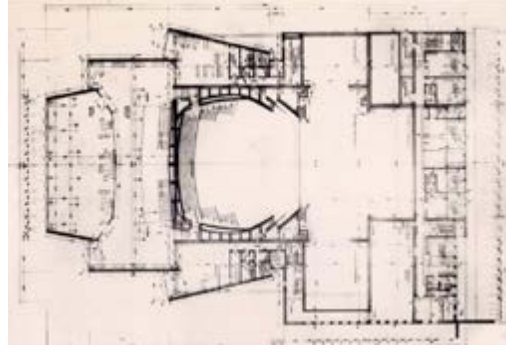
Tüm bu program sonucunda, yine de geç kalmadan saat bir gibi odamızdaydık, Hikmet ile birbirimize baktık, "hoca, adam, lord, klas, tarz, şık, asil, zarif, örnek" kriterlerini yaşamımıza keyifle yazıp, ne çok şanslıyız biz dedik...

Hocam, sağ olun, var olun, iyi ki sizin asistanınız olma şerefine ermişim...

Kıvılcım Keskiner, Dr. Mimar

Krefeld Şehir Tiyatroları, Giriş Cephesi, 1960

Krefeld Şehir Tiyatroları, Balkon ve Fuaye Kat Planı, 1960

Krefeld Şehir Tiyatroları, Ana Salon İç Mekân, 1960

1960

Tasarım ve Mimarlık Eğitiminde Uluslararası İlişkiler

Doğan Hocam...

Yıl 1973... Ahmet ile benim ODTÜ'den mezun olup İzmir'e döndüğümüz yıl.

Yeni mezun mimarlar olarak, o yıllarda pek çok kişinin yaptığı gibi, Almanya'ya gitmek üzere hazırlık yaparken, tüm dünyada önemli değişimlere yol açan petrol krizi nedeni ile planlarımızı iptal etmek zorunda kaldığımız yıl...

Ancak tam da hayat siz başka planlar yaparken yaşadıklarınızdır¹ sözünü doğrular gibi, bizim de planlarımızı bir yana bırakarak, İzmir'de yeni bir düzen kurmak üzere iş arayışlarına başladığımız günlerdi. Bir tesadüf, Kemeraltı'nda Ahmet'in eski bir arkadaşı ile karşılaşması ve Ege Üniversitesi Buca Mimarlık ve Mühendislik Yüksek Okulu'nda asistan sınavı açılacağını söylemesi, bizim de sınava girmemiz ile başlayan, Doğan Hoca ile tanışmamıza ve akademik kariyere adım atmamıza neden olan süreci başlatmış oldu.

Sınavının ardından önce Ahmet, birkaç ay sonrasında da ben asistan olarak göreve başladık. O sıralarda, artık özel okulların kapatılması ile resmi olarak Ege Üniversitesi'ne bağlanmış olan Buca Mimarlık Okulu'nun Bölüm Başkanı Doç. Dr. Doğan Tuna ve asistanlar dışında tüm öğretim üyeleri dışarıdan geliyordu². Öğretim üyelerinin büyük bir kısmı Ege Üniversitesi'ne bağlı olan Alsancak'ta Stadyumun yanındaki Mimarlık Mühendislik Akademisi'nden gelirken, İstanbul'dan gelen bazı öğretim üyelerinin yanı sıra, İzmir'de serbest çalışan mimarlardan da öğretim görevlisi olarak katılan zengin bir kadro mimarlık eğitimine katkıda

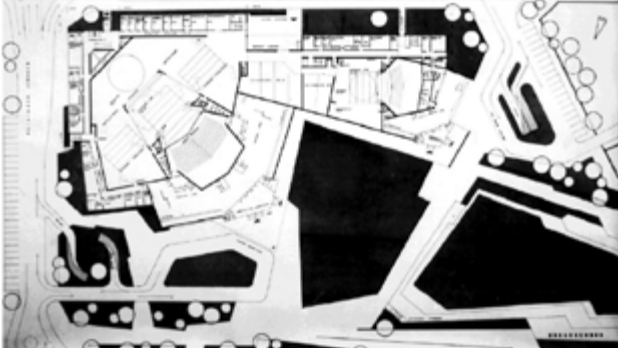
bulunuyordu. Şüphesiz, asistanlar dışında kalıcı olmayan böyle zengin ve çeşitliliğe sahip bir kadro ile eğitimi sürdürmeye çalışmak Bölüm Başkanı Doğan Hoca'ya önemli bir sorumluluk yüklüyordu. Özellikle, benim asistan olarak göreve başladığım dönemin sonunda yaptığı inceleme gezisinde Amerika'daki Mimarlık eğitimindeki son gelişmeleri inceleyerek eğitim programında yapmak istediği yenilikleri tüm karşı çıkanlara rağmen gerçekleştirmekteki kararlılığı bugün dahi takdir ettiğim bir tutumdur.

Bu dönem, bir yandan sağ-sol çatışmalarının yaşandığı karmaşık bir dönemdi. Bir yandan da özel okulların kapatılmış olmasına rağmen intibak ettirilmiş uzatmalı ve sorunlu öğrenciler yönetimi daha da sorunlu bir hâle getiriyordu. Doğan Hoca'nın sürekli sorunlu öğrencilerden şikâyetçi öğretim üyeleri ile ve gerek sorunlu öğrencilere karşı verilen kararların arkasında duran, taviz vermeyen tutumu, daha sonraları yöneticilik yaptığım yıllarda takdir ettiğim ve örnek aldığım bir davranış biçimi olmuştur.

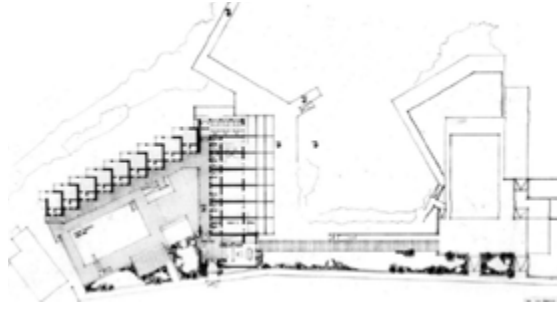
Doğan Hoca aynı anda Mimarlık Akademisi'nde de Bölüm Başkanıydı. Alsancak'taki Mimarlık Okulunda, o yıllarda resmi dairelerde görebileceğimiz idari ofislerden çok farklı bir bölüm başkanlığı ofisine sahipti. Fonda koyu renkli bir duvarın önünde yer alan büyük beyaz bir çalışma masası ve önündeki iki adet tasarım ürünü "Butterfly Chair" ile tam bir mimari ofis ortamı, adeta Doğan Hoca'nın tasarımcı yönünün de bir yansımasıydı. Bu tasarımcı yönünü gerek Almanya'da ve gerek İzmir'de gerçekleştirdiği projeleri ile zaten biliyorduk. Daha kendisi ile tanışmadan Montrö Meydanı'nda

bir üçgen parselde gerçekleştirdiği Tuzcuoğlu İşhanı'nın modüler yapısı ile tanışmıştım. Asistanlığını yaptığım tasarım stüdyolarında, öğrencilere verdiği kritikler sırasında da deneyimlerinden çokça yararlandım.

Ancak daha da önemlisi, Doğan Hoca'nın birlikte çalıştığım yöneticiler arasında, Ahmet ile benim akademik kariyerde kalmamızda ve öğretim üyesi olmamızda katkısı yadsınamaz. Şimdilerde olduğu gibi öğretim üyesi yetiştirme programlarının olmadığı bir dönemde, bize izin vererek Güzel Sanatlar Fakültesi adını alan Alsancak Mimarlık Okulunda yüksek lisans yapmamıza olanak sağlaması - her ne kadar gece eğitiminde ek asistanlık görevi üstlenmiş olsak da, akademik kariyere adım atabilmemiz için inanılmaz bir destek olmuştur. Ayrıca, o dönem pek çok öğretim üyesinden farklı olarak, bizlere güvenerek sorumluluk vermesi ve öğrenciler önünde bize verdiği değeri hissettirmesi kariyerimizin başlangıcında gerekli özgüveni kazanmamıza yardımcı olmuştur. Bize olan güvenini de boşa çıkarmadığımızı umuyorum. Doğan Hoca, Almanya ile olan ilişkileri sayesinde Ahmet'in DAAD burslusu olmasını ve yine bir grup öğrencinin DAAD burslusu olarak bir aylık Almanya gezisi yapmalarına olanak yaratmıştır. Bu tutum ise, bir yöneticinin yönetimindeki kişilerin kendilerini geliştirmesine özen göstermesinin önemli bir örneğidir. Doğan Hocamızın, sadece iş ortamında değil, okul dışında da gerek öğrencilerle gerek dostlarla olan toplantılarda da yanımızda olması, desteğinin hep bizimle olduğunu hissetmemize neden olmuştur.

Karlsruhe Tiyatro Yarışması, Giriş Kat Planı, 1962

Çeşme Türk Ticaret Bankası Dinlenme Tesisleri, Giriş Kat Planı, 1970

Çeşme Türk Ticaret Bankası Dinlenme Tesisleri, Kesit, 1970

1962

Nitekim, 1995 yılında, İYTE kadrosuna geçtiğimiz zaman da bizi yalnız bırakmamış, yine İstanbul'a geldiklerinde de Bahçeşehir Üniversitesi'nde Doğan Hoca ve eşi ile Ahmet ve ben son kez birlikte keyifli bir akşam geçirmiştik.

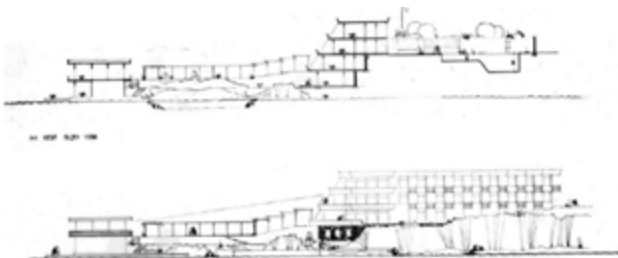
Doğan Hocama teşekkür ederken nice sağlıklı günler diliyorum.

Özen Eyüce, Prof. Dr.

DİPNOTLAR

1 John Lennon'a atfedilen Allen Saunders'in sözü, 1957, Reader's Digest

2 Benim asistan olduğum dönemde İstanbul'dan gelen öğretim üyeleri arasında Prof. Asım Mutlu, Prof. Orhan Safa, Alsancak Mimarlık Akademisinden Betonarme dersi için Prof. Semih Kavala; Mimarlık Tarihi için Doç.Dr. Ayda Arel; Yapı dersleri için Prof. Necati Şen ve Sami Uzunoğlu; Tasarım dersleri için Namık Arkun, Dr. Aydın Ay; İmar Hukuku için Sevim Ünal ve tüm Şehircilik kadrosu Prof. Rauf Beyru, Doç.Dr. Akın Süel, Dr. Cemal Arkon, Dr. Erkal Serim, Dr. Güneş Gür, Dr. Esin Aydar ve Üniversite dışından Tasarım dersleri için Beden Terbiyesi Genel Md'nden Harbi Hotan, Bedri Kökten, Cengiz Onaran, Dr. Yılmaz Tosun, Yüksel Ceztınrak (Cesi), Orhan Doğu, Tamer Kamiller; Tasarı Geometri dersleri için Teoman Akdoğan, Tarih dersleri için Arkeolog Musa Baran, Malzeme derslerini vermek üzere Okulun kurucularından Prof. Mehmet Ünver, Statik dersleri için Prof. Kemal Karhan hatırlayabildiğim isimler.

Çeşme Türk Ticaret Bankası Dinlenme Tesisleri, Kesitler, 1970

Karlsruhe Tiyatro Yarışması, Salonlardan Kesit, 1962

1970

"Ahmet'i (Eyüce) Arabistan'a Uğurlama Yemeği"; (soldan sağa) Özen Eyüce, Ahmet Eyüce, Ayda Arel, Gürhan Tümer, Doğan Tuna, Sevim Ünal, Mutlu Başakman; Özen Eyüce Arşivi

"İYTE Açılış Kokteyli"; (soldan sağa) Özen Eyüce, Ahmet Eyüce, Doğan Tuna, İsmet Gölbaş; Özen Eyüce Arşivi

"Bir Okul Yemeği"; (soldan sağa) Ayla Çevik, İlgin Günöy, Doğan Tuna, Özen Eyüce, Hikmet Sivri Gökmen, Dürrin Süer; Özen Eyüce Arşivi

3 Nisan 2012, İstanbul; (soldan sağa) Ahmet Eyüce, Özen Eyüce, Doğan Tuna, Berrin Tuna; Özen Eyüce Arşivi

Tuzcuoğlu İş Hani, Alsancak, 1970

Tuzcuoğlu İş Hani, Kat Planı, 1970

Çiğli AOSB EBSO Yönetim Binası, 1975

1970

Eleman Etütü

Doğan Tuna Hocamız'ın stüdyoda asistanlığını yapma ve aynı dönemde Alsancak Binası'nın uzun koridorlarını paylaşma ayrıcalığına erişmiş bir mimar olarak, ben de DEÜ Mimarlığa kattığı renkleri not düşmek isterim.

80 ve 90'lı yılların punk-grunge kılık kıyafetlerine düşkün ve postmodern mimarlığı külahtan dondurma yalayan bebeler gibi bir an önce yutmaya çalışan sabırsız genç mimar adayları için Doğan Tuna Hoca, stüdyoda fazla "resmi" ve "teferruatlı" idi. Özetle, stüdyoda öğrenciler arkadaşları, pedimentleri veya ortogonal olmayan aksları bir an önce makete ve çizime aktarmaya hevesli olduğundan, alelacele bir arazi etüdü ardından konsept üretmeye geçmek istiyordu. İşlevin formu izlemeye başladığı yıllardı... Plan, şimdiki gibi ölmüş olmasa da, can çekişiyordu. Ama hala Neufert ciltleri kütüphanemizin raflarındaki yerini korumakta idi.

Doğan Tuna Hocamız dönem başında stüdyoyu en az iki hafta sürecek arazi analizi ve arazi maketi ardından, bir haftalık eleman etütüne ayırarak organize ederdi. Büyük olasılıkla, 2000 yılı ve sonrasında öğrenci olmuş mimarların pek azının bu etüdün ne olduğuna dair fikri vardır. Eleman Etütü, mimari programda yer alan farklı işlevlere göre, mekân içerisinde yer alacak tüm hareketli ve sabit tefriş elemanlarının boyutlarının çizilerek, tefrişler arasında bırakılması gereken boşlukları ve kullanıcı sayılarını temel alarak mekân büyüklüklerinin belirlenmesi çalışmalarına verilen addır. Özellikle İstanbul Teknik Üniversitesi ve Mimar Sinan kökenli atölye geleneği ve Bina Bilgisi kürsüsü, bu adımı eğitimin önemli bir parçası sayardı. Yani ister ikinci sınıfta, ister dördüncü sınıfta olsun, daha önce kaç kez çizdiğinin

önemi olmadan, öğrencinin en temel tefriş elemanlarını bile tekrar tekrar sabırla çizmesi, boyutlandırması ve mimari programın büyüklüğünü hem standartlara bakarak, hem de bu rasyonel yöntem ile hesaplaması gerekirdi.

Doğan Tuna Hoca'yı dördüncü sınıf stüdyosunda asiste ederdim. Bu koddan öğrenciler biraz "palazlanmış" olduğundan, "çarpım tablosu" ezberletilmesi gibi kabul ettikleri eleman etütüne karşı pasif-agresif bir protesto yürütürlerdi. Pasif-agresif terimini çok da dikkatli kullanmalıyım; çünkü stüdyoda yazılı olmayan, ama asla aşılmayan davranış normları vardı. Bunlardan birisi de nezaket barajının hiçbir zaman ihlal edilmemesi idi. Stüdyoda iktidar figürü çok katı idi ve formun işleve karşı "özgürlükçü" mücadelesine karşın hâlâ stüdyoda hocaya "sizinle aynı fikirde değilim" demenin çok kolay olmadığı günlerdi. Doğan Hoca grubu toplar, arazi etüdünü anlatır, istediği ödev formatını tarif eder ve çalışma tamamlanana kadar beni öğrenciler ile bırakarak çıkardı. İşte ondan sonra gelen tüm sızlanmaları ve "pasif agresif" isyanları bastırmak benim görevimdi - ki ben de içten içe daha progresif(!) bir atölye düzeni hayali ile, dördüncü sınıfta çizim gerektirmeyen bir etüdün yeterli görüldüm. Yine de hocanın iş paketi tanımına bağlı kalarak, isyanı büyümeden bastırmaya ve o çizimleri tamamlatmaya çalışırdım. Şikayetle vakit geçireceklerine hızlıca yapıp, teslim etmelerini ve bir an önce projeye geçmelerini telkin ederdim. Dördüncü sınıf öğrencileri benden ya birkaç yaş küçüktü ya da bir çoğu ile aynı yaşta idik. Bir yandan stüdyodaki rolüm gereği zaten zorlanıyordum; öte yandan da Doğan Hoca'ya duyduğum büyük saygıya rağmen, bazı prosedürlerin gereksiz olduğunu içten

1975

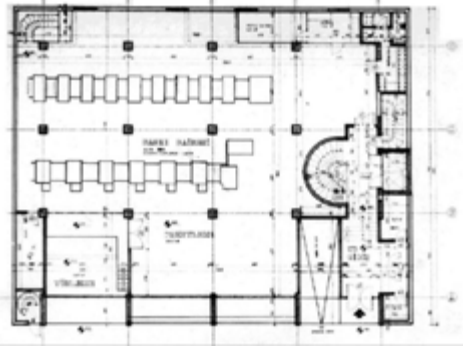
çe düşünüyordum. Asistanlık günlerim bu iki uç arasındaki dengeyi bulma çabası ile geçti ve benim için eşsiz bir deneyimdi.

Stüdyo, eleman etütü "badire"sini atlattıktan sonra biraz daha kolaylaştırdı. Doğan Hoca pedagojik olarak katı bir sisteme bağlı olmasına rağmen, stüdyoda fikir üretme aşamasında öğrenciye özgürlük alanı yaratır, sadece işlemeyen ve sorunlu alanları işaret ederdi. Görüşmelerde sözü uzatmaz, işlev ve strüktürün integrasyonuna önem vererek öğrencinin fikri, mimari ürüne dönüştürmesi için mihmendarlık yapardı. Fikrin özüne zarar vermeden ve bir mimar olarak kendi görüşünü üste çıkarmadan verdiği kritikleri dinlemek büyük bir zevkti.

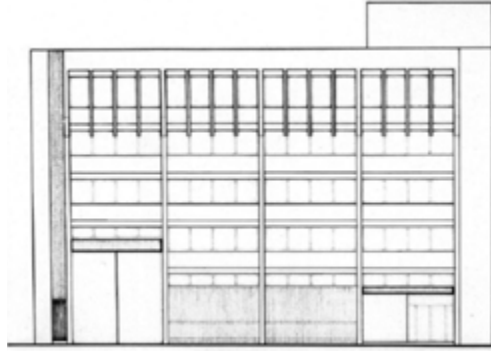
Yıllar geçti; tüm pedagojik protokoller yerini kişisel, algısal, zamansal, göreceli olana bırakırken, önce çizim, ardından maket kayboldu. Elin ölçmediğini beyin kaydetmez, elin çizmediğini de göz seçemezmiş meğer... Geriye dönüp baktığımda el beyin koordinasyonunun çizim veya maket aracılığı ile geliştirilmiş olduğu bir eğitim modeli ile tamamen sayısal çizim ve modelleme ağırlıklı eğitim modelini gayet iyi karşılayabiliyorum. Çizim ve hesap yolu ile tekrar etmek, belleme yolu ile öğrenmenin bir parçasını oluşturuyor. Tekrar etmek, yapılan işte hızlanmayı, keskinleşmeyi, hassaslaşmayı da sağlıyor. Eskilerin "meleke" diye adlandırdıkları, kazanılan bilgi ve becerinin hem alışkanlığa hem ustalığa dönüşmesi, aslında bu süreç... Sonuç olarak yıl 2020 oldu ve ben stüdyoda eleman etütü benzeri küçük alıştırma yaptırma seviyorum. Her seferinde de sınıftan çıkarken Doğan Hoca'nın sesi kulaklarımda çınlıyor: "Eleman etütleri ders sonuna hazır olsun, efendim!"

Öğrenciler ve asistanlar arasındaki lakabınız olan "Tuna Lordu Doğan Hocamız", sizinle stüdyoyu paylaşmak, başlı başına bir okuldu. Uzun ve sağlıklı yıllar yaşayınız.

Özlem Erdoğan Erkarlan, Prof. Dr.

Yeni Asır Matbahı, Kat Planı, 1982

Yeni Asır Matbahı, Giriş Cephesi, 1982

Ege Palas Oteli, Alsancak, 1991

1982

Rol Model

Doğan Bey, Doğan Hocam...

Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Bölümüne başladığım 1977 yılında Prof. Dr. Ing Doğan Tuna bölüm başkanımızdı. Lisans öğrenciliğim boyunca okul koridorlarından tanıdığım Doğan Bey, çok şık, zarif, mesafeli bir kişiliğe sahipti. O yıllarda, sakin tavrı ve bir o kadar da keskin eleştirileri ile final jürilerimize katılırdı. Jüriye geldiği zaman, bizler öğrenci olarak biraz gerilirdik.

1982 yılında başladığım yüksek lisans eğitiminde proje stüdyo hocamız olarak iki dönem Doğan Hoca ile çalıştık. Sınıf arkadaşlarım Aliye Afşaroğlu Bakioğlu ve Tijen Mütevellioğlu Songür'le birlikte, "Temel Eğitim Yapıları" üzerine ortak bir rapor ve proje hazırladık. Bu süreçte hocayı daha yakından tanıma olanağımız oldu. Lisans öğrenciliğimizde çekindiğimiz hoca gitmiş, bizimle mesleki tartışmalar yapan, yaptığımız işler üzerine saatlerce sohbet eden bir hocamız gelmişti. Hocamız bu yıllarda, aynı zamanda, Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı olarak görev yapıyordu. Çok yoğun çalışma temposu içinde olmasına rağmen, derslerimizi verimli ve keyifli bir şekilde sürdürdük.

Yüksek lisans eğitimimizin ikinci yılında tez danışmanlarımız belirlenecekti, ben araştırma görevlisi olarak bölümde çalışmaya başlamıştım. Bölümde, tez çalışma konularımızı hocalarımıza aktaracağımız bir toplantı yapıldı, ilgi duyduğumuz çalışma alanlarına yönelik birer sunum yaptık. Doğan Hoca, benimle çalışabileceğini belirtti, tez danışmanım oldu. Önce biraz ürktüm, bu ürkme korkudan kaynaklanan bir şey değildi. Hocanın çok yoğun temposu içinde bana yeterli zamanı ayırıp ayıramayacağı endişesi idi. Fakat, tez görüşmelerimiz başladıktan

sonra, düzenli bir şekilde yaptığımız görüşmeler ve hocamın her zaman beni motive eden ve yönlendirici yorumları ile tezimi tamamladım.

80'lerin sonu, 90'ların başında bu kez, proje derslerinde Doğan Hoca ile çalıştım, yani asistanı oldum. Birlikte çalıştığınız her hocanın size kattığı birçok şey oluyor. Onlar sizin rol modeliniz oluyor. Her zaman şık takım elbisesi ve kravatları, evinden okula getirdiği Almanca mimarlık kitapları, derse ait şık dosyası ve güzel kalemeleri ile hem bizlerin hem de öğrencilerin üzerinde farklı bir etkisi oldu hep hocamızın...

Yıllar sonra, Doğan Hoca bir gün kendi hayatını kaleme alacağı bir kitap hazırlamaya başladığını söyledi, bir telefon konuşmamızda. "Hocam, size nasıl yardımcı olabilirim?" dedim. "Yarın gel, konuşalım" dedi. Önce bana, kitabın adını söyledi. "Birikinti - Bir Mimarın Otobiyografisi". Bu kitabın sadece mimari işleri ve mimarlık eğitimi üzerine olmayacağı, hayatı üzerine olacağına değindi. Hoca ile, yeni bir çalışma başlamıştı. Bu süreçte hem kitaptaki bazı çizimlere katkı koydum, hem de hocanın yıllarca biriktirdiği slaytların (yanlış hatırlamıyorsam 10 000 slayt, tabii hepsini taramadık...) taramasını yaptım. Bu çalışma sırasında, onun işine olan sevgisini, merakını daha yakından tanıdım. Bu kitap hazırlığı sürecindeki her sohbet bana yeni şeyler öğretti.

Ege Mimarlık adına yaptığım Profil söyleşilerinden biri de 2001 yılında Doğan hocam ile yaptığım söyleşidir. Söyleşi için birkaç kez hocanın evinde buluştuk. Yine her zamanki şıklığı ve zarif ev sahipliği ile beni karşılayan hocamla bir kez daha keyifli bir çalışmayı tamamlamış oldum.

Hocam öğretmeye hâlâ devam ediyor. Nasıl mı? 24 Ekim 2020, Saat:

1991

18.30 gibi, telefonum çaldı. "Doğum günün kutlu olsun şekerim" diyen bir ses... "Ahhh, hocam..." Yaklaşık 15-20 dakika sohbet ettik. Ne mi öğrendim? Bir kez daha hocalığı, sıcak dostluğu...

Öğrettikleriniz için çok minnettarım Doğan hocam...

Hikmet Sivri Gökmen, Doç., Dr.

ALTTA Çiğli AOSB EBSO Yönetim Binası, Giriş Holü, 1975

Ege Palas Oteli, Alsancak, Perspektif, Giriş ve Ara Kat Planları, 1991

Glyfada'da Anaokulu

YUNANİSTAN'DA ATİNA'NIN BİR BELDESİ OLAN GLYFADA'DA YER ALAN ANAOKULU PROJESİ, TAŞINABİLİR BİRİMLERİN ÇOĞALTILMASIYLA OLUŞTURULMUŞ KURGUSU VE EN KÜÇÜK BİRİMİNİN FORMDAKİ PRİMİTİFLİĞİ İLE DİKKAT ÇEKİYOR

METİN KLab Architecture ÇEVİRİ Çiçek Ş. Tezer Yıldız

PROJE ADI **Glyfada'da Devlet Anaokulu**
MİMARİ TASARIM **KLab Architecture - Konstantinos Labrinopoulos**
TASARIM EKİBİ **Konstantinos Labrinopoulos, Veronika Vasileiou, Petra Xynidou (stajyer), Myrto Lantza (stajyer)**
PROJE YÖNETİMİ **Future Constractions**
TASARIM YILI **2015-2016**
YAPIM YILI **2016-2017**
FOTOĞRAFLAR **Mariana Bisti**

Yunanistan'da inşaat sorumlularının mimarlar olmaması, ülkedeki kamu binalarının tasarımı ve inşası ile ilgili sorunlu bir durum yaratmaktadır. "Glyfada Anaokulu" projesinin en büyük zorluklarından biri, mimarın sürece temel katkı sağlayan bir aktör olarak rolünü yeniden tanıtmak oldu.

Bunun yanında, projede prefabrikasyon yapım yönteminin ön plana çıkarılması amaçlandı. Yarışmanın şartlarından biri olan prefabrikasyon kullanımı, yapının temel modülünün bir kamyonla taşınmasını gerektirdiğinden, binanın nihai formunu da tanımlamış oldu.

Projenin konsepti, kullanıcılarının ölçeğiyle ilişkili olacak bir bina tasarlamaya ve aynı zamanda bu kent-köye yeni bir tipoloji sunmaya dayandırıldı. Yapının temel modülü, bir çocuk tarafından algılanan bir evin arketip çiziminden ilhamla geliştirildi. Projede yer alan sınıf birimi, bu temel modülün üç kez tekrarlanmasıyla oluşturuldu.

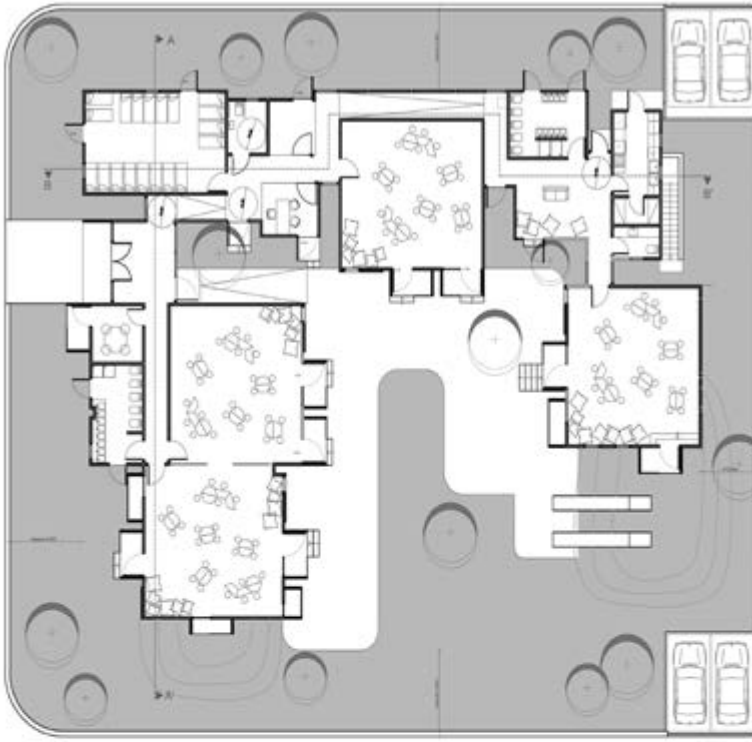
Anaokulu, tüm sınıfların üçer tarafında açık mekânları olacak şekilde tasarlandı. Bunun bir sonucu olarak, sınıflar merkezi bir avlu

etrafında konumlandırılırken aynı zamanda daha küçük avlular tarafından şekillendirildi.

Düşük karbon ayak izine sahip karmaşık bir yapı oluşturabilmek için oldukça yaygın malzemeler ve yapım yöntemleri kullanmaya çalışıldı. Dış duvarlar, mevcut iç mekânın en geniş şekilde kullanılmasına izin verecek şekilde 10cm. kalınlığında inşa edildi ve çatılarla birlikte dış duvar yalıtım malzemesi ile kaplandı. Dış duvarlara özenle açılan pencereler boyunca ahşap pergolaların yerleştirilmesi de göz önünde bulundurularak, yapının çocuklara konfor sağlayacak şekilde sürdürülebilir bir yapısı olduğu söylenebilir.

Diğer yandan, büyük çınar (platanus) ağaçları iç avluya gölge sağlarken diğer ağaç türleri mevsimsel değişiklikleri vurgulayacağından bitki örtüsünün tasarımın en önemli unsuru hâline geleceği umulmaktadır.

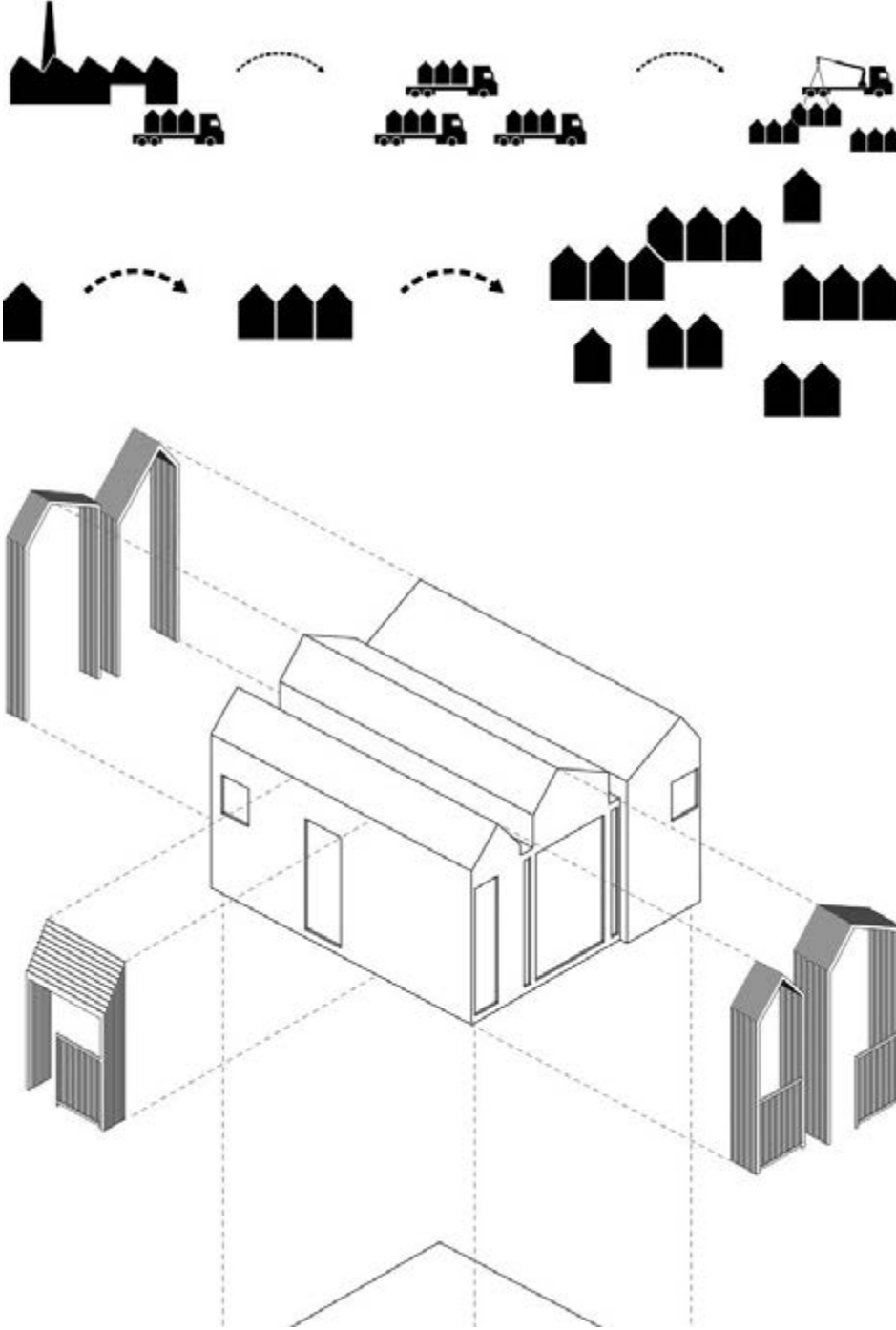

“ANAOKULU, TÜM SINIFLARIN ÜÇER TARAFINDA AÇIK MEKÂNLARI OLACAK ŞEKİLDE TASARLANDI. BUNUN BİR SONUCU OLARAK, SINIFLAR MERKEZİ BİR AVLU ETRAFINDA KONUMLANDIRILIRKEN AYNI ZAMANDA DAHA KÜÇÜK AVLULAR TARAFINDAN ŞEKİLLENDİRİLDİ”

“YARIŞMANIN ŞARTLARINDAN BİRİ OLAN PREFABRİKASYON KULLANIMI, YAPININ TEMEL MODÜLÜNÜN BİR KAMYONLA TAŞINMASINI GEREKTİRDİĞİNDEN, BİNANIN NİHAİ FORMUNU DA TANIMLAMIS OLDU”

İzmir Yeni Kent Merkezinde Yer Alan Yüksek Yapıların Yakın Çevrelerinde Yarattığı Gölge Alanların Işık Hakkı Bağlamında İrdelenmesi

Ahmet İlker Yaliner, Erdal Onur Diktaş

MAKALENİN ADI **İzmir Yeni Kent Merkezinde Yer Alan Yüksek Yapıların Yakın Çevrelerinde Yarattığı Gölge Alanların Işık Hakkı Bağlamında İrdelenmesi**
Investigation of Shadow Areas Created by High-rise Buildings in İzmir New City Center in the Context of Right to Light

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2021-1 (109); 42-47**

MAKALENİN YAZARI **Ahmet İlker Yaliner**, Ar. Gör. Y.

Mimar; Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü

Erdal Onur Diktaş, Doç. Dr. Mimar, Kentsel Tasarımcı;

Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama

Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **03.05.2019**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **21.08.2019**

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **iyaliner@gmail.com; erdal.diktaş@gmail.com**

ORCID **0000-0002-3488-0638 (A. İ. Yaliner);**

0000-0001-5372-7666 (E. O. Diktaş)

ÖZET İzmir Bayraklı Adalet Mahallesi'nde yeni bir kent merkezi geliştirilmesi süreci 2000'li yılların başından bu yana devam etmektedir. Gelişimin bir kısmı özellikle yüksek yapıların üretilmesini içermektedir. Yapıların bir kısmı gerçekleştirilmiş bu yapıların çevrelerine rüzgâr, ısı, gün ışığı gibi konularda gerek kullanıcılarına gerek kentliye etkileri bulunmaktadır.

Bu çalışmada özellikle kentlinin gün ışığından yararlanma hakkı göz önünde bulundurularak, 2020 yılına kadar tamamlanmış sekiz yüksek yapının, yıl boyunca yakın çevrelerinde bulunan kentsel kamusal mekanlara olan gölgeleme etkilerinin niceliksel ve niteliksel olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER yüksek yapılar; çevresel etki; gölgeleme etkisi; ışık hakkı; İzmir Yeni Kent Merkezi; kentsel dönüşüm

SAĞ ÜSTTE Dekay ve Brown tarafından hazırlanan yapı iç mekânı ile kamusal açık mekân arasında gün ışığı erişim dengesinin sağlanmasına yönelik çalışma (Şekil 1)

SAĞ ALTTA Yeni Kent Merkezi Öngörüsü, web5 (Şekil 2)

Çok ve az katlı yapılaşma alan sınırları, Baz fotoğraf kaynağı: Google Earth (Şekil 3)

Kent içerisinde “dönüşen alanlar” gelişen kentlerin önemli konularından birisidir. İzmir Yeni Kent Merkezi de dönüşmesi öngörülen alanlardan birisidir. Merkezin oluşum sürecinde yüksek yapılaşmaya olanak tanıyan plan düzenlemeleri geçtiğimiz yıllarda yapılmıştır.

Plana bağlı olarak, yeni kent merkezinde çok sayıda yüksek yapı bulunmaktadır. My plaza, Megapol Tower, Tepekule İş Merkezi, Folkart Towers, Novus-Ventus, Sunucu Plaza, Ege Perla, Mistral Towers farklı plan tipleri ve yapı nizamı (tek ya da iki blok) ile inşa edilmiştir. Her yüksek yapının yakın çevresinde rüzgâr, ısı, güneş vb. açılardan gerek yapının kullanıcısına gerek kentliye yönelik farklı fiziksel etkiler oluşturduğu görülmektedir.

Bu etkilerin önem taşıyanlarından birisi kentlinin güneş ışığı ile olan bağında yaşadığı kısıtlanma durumudur. Güneş ışığı doğal ısı ve ışık kaynağıdır. Bu nedenle kentte yaşayan herkesin güneş ışığına doğal olarak erişim hakkı olmalıdır. Yapıların iç mekânlarında görsel kalitenin doğru şekilde oluşması doğal aydınlanma koşullarına bağlıdır. Bunun yanında yine yapının ısısal konforu üzerinde de güneş ışığı son derece etkin rol oynamaktadır.

Kamusal açık mekânda yapılan faaliyetlerin niteliğine göre gün ışığına duyulan gereksinim de farklılık göstermektedir. Dekay ve Brown (2014), kentlinin ısı ve ışık konforunun sağlanmasında birinci derece önemli olan etkenin gün ışığı olduğunu ortaya koymaktadırlar. Gün ışığına erişim sağlandıktan sonra gereksinimler

dâhilinde gün ışığının kontrolü ile konfor koşullarının oluşturulması hem yapı içerisinde hem de kamusal mekânlarda mümkün olacaktır (Şekil 1).

Yüksek yapıların inşa edilmeye başlanması sonrası, 20. yüzyılın başlarında gün ışığına erişim araştırmaları yapılmaya başlanmıştır. Bunların bir bölümünü, Grophius'da olduğu gibi, birbirine yakın konumda bulunan yapıların arasındaki mesafeye bağlı olarak ışığın yapıya geliş açısının ve miktarının değişimini inceleyen araştırmalar oluşturmaktadır. Martin ve March (1972), Grophius'un tek yapı ve güneş ilişkisi üzerine yaptığı araştırmaları, çoklu yapılar ve aralarındaki mesafe üzerinden geliştirmiştir. Knowless ve Berry (1980), yapı yakın çevresinde günışığına erişim sağlanan alanların matematiksel hesaplarının 3 boyutlu koordinatlar üzerinden ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Givoni (1992), araştırmalarında kentsel mekân tasarımlarının iklim ile ilişkisinin yere özgü değerlere dayanması gerektiğini saptamıştır. Brandao (2005) ise farklı kent verileri ile farklı plan tipolojilerini ısısal değişimler üzerinden test etmiştir. Monteiro (2008) tasarım ve açık mekân arasındaki ilişkiyi sorgularken, Ali ve Aksamija (2008) kent ve yüksek yapılar arasındaki ilişkinin kalitesini kentsel konfor üzerinden sorgulamıştır.

Bu gelişmelerin ulaştığı noktada günümüzde özellikle bilgisayar teknolojilerine bağlı olarak dünya üzerinde herhangi bir yer için gün ışığının geliş açısının ve süresinin hesaplanması tasarım aşamasında mümkün olmaktadır. Bu nedenle ışık

hakkının hem kamusal açık mekânda hem de yapı içerisinde korunması mümkündür.

Bu çalışma ile İzmir yeni kent merkezinde inşa edilmiş olan yüksek yapıların fiziksel yakın çevresinde oluşturduğu gölge alanların ışık hakkı bağlamında araştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışma için yeni kent merkezinin koordinatları aracılığıyla güneş ışığının geliş açısı, süresi, izlediği rota ve etkin güneşlenme süreleri bilgisayarda hesaplanmıştır. Özellikle gölge boylarının hesaplanmasında ışık hakkı üzerine yapılan tüm çalışmaların başlangıcı kabul edilen Grophius'un araştırmaları referans olarak alınmıştır.

Bu veriler ışığında, İzmir Yeni Kent Merkezinde yer alan yapıların yükseklikleri, konumları ve biçimleri göz önünde bulundurularak yapıların yıl boyunca neden oldukları gölge alanlar belirlenmiş ve uydu haritalar üzerinde etki altındaki bölgeler gösterilmiştir.

İzmir Yeni Kent Merkezi ve Değerlendirilecek Yüksek Yapılar

Alsancak Limanı arka bölgesi ile Turan Mahallesi arasında kalan 471 hektarlık alan 2003 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen Nazım İmar Planı ile birlikte yeni kent merkezi olarak ilan edilmiştir. Alanda inşa edilecek yüksek yapıların yanında Bayraklı rekreasyon alanı başta olmak üzere, toplu ulaşım bekleme alanları, dere kenarı oyun alanları, açık spor alanları gibi çok sayıda kamusal düzenleme yapılmaktadır. Yeni kent merkezine ulaşım çalışmalarında da başta Manas Bulvarı ve Altinyol olmak üzere çok sayıda ana trafik arteri geliştirilmektedir. Alanda yapılan imar planı düzenlemelerini esas alan 2030 yılı projeksiyonunda tahmini yapılaşma Şekil 2'de görülmektedir.

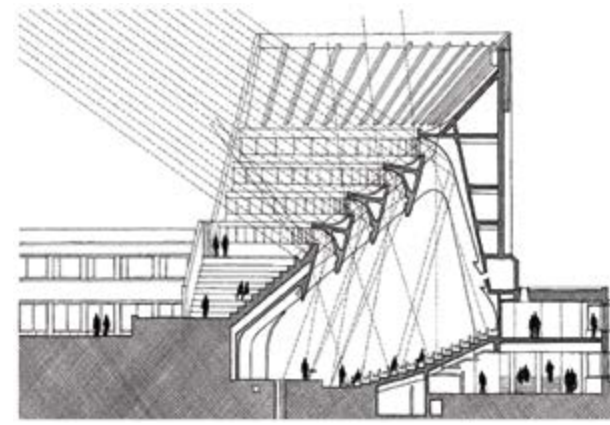
İzmir Bayraklı'da Adalet Mahallesi olarak anılan ve çalışma için seçilen örnek yapıları barındıran bölge 1990'lı yılların ilk yarısına kadar görece düşük yoğunluklu sanayi, depo gibi işlevleri barındırmıştır. Ancak 1990'ların ikinci yarısı ile birlikte, yapılan düzenlemeler sonucu ana arterlerde 8 kat, iç yollarda ise çoğunlukla 4-5 kat olarak üretilmiş bir yapı dokusu oluşmaya başlamıştır (Şekil 3).

Yeni kent merkezi dışında hemen hemen tüm kent içerisinde yüksek yapılaşmaya yönelik projeler üretilmektedir. Özellikle Alsancak ve Konak bölgelerinde inşası başlamış, tamamlanmış ya da proje aşamasında olan çok sayıda yüksek yapı bulunmaktadır. İnternet kaynaklarında bu alandaki yüksek yapılaşmayı gösteren görsellere erişmek mümkündür. İlgili yapıların alandaki konumları Şekil 4'te diğer pek çok inşa edilmiş ve edilmesi beklenen yapıyla birlikte siyah renkle gösterilmiştir.

Ayrıca söz konusu yapıların Alsancak Limanı tarafından görünüşleri de Şekil 5'te verilmiştir.

Çalışmada yakın çevrelerinde oluşturdukları gölge alanları ışık hakkı bağlamında incelenecek olan yapılar şunlardır:

- . Tepekule İş Merkezi (tamamlanma tarihi: 2003, yükseklik: 68 metre) tek blok
- . Sunucu Plaza (tamamlanma tarihi: 2005, yükseklik: 76 ve 93 metre) iki blok
- . Megapol Tower (tamamlanma tarihi: 2012, yükseklik: 112 metre) tek blok
- . My Plaza (tamamlanma tarihi: 2013, yükseklik: 106 metre) tek blok
- . Folkart Towers (tamamlanma tarihi: 2014 ve 2015, yükseklik: 200 metre) iki blok
- . Ege Perla (tamamlanma tarihi: 2016, yükseklik: 130 ve 186 metre) iki blok

- . Mistral (tamamlanma tarihi: 2017, yükseklik: 154 ve 216 metre) iki blok
- . Novus-Ventus (tamamlanma tarihi 2020, yükseklik: 126 ve 135 metre) iki blok (Web -3, 2019).

Yüksek Yapıların Fiziksel Çevreye Etkileri

Yüksek yapıların yer seçimleri yapılırken, kaynak tüketimleri, erişilebilirlikleri, bulundukları çevrede mikro iklimsel etkileri gibi pek çok bakımdan değerlendirilmeleri zorunludur. Yapılar boyutlarına, biçimlerine, yüzey malzemelerine, renklerine bağlı olarak; ısı artışı, hava akımı değişimleri, gölge alan oluşumu ve ışık yansımaları gibi doğrudan fiziksel etkiler oluştururken; yapıların kullanıcıları da ulaşım sorunları, yoğunluk artışı gibi dolaylı etkiler oluşturmaktadır.

Işık hakkı merkeze alındığında, yapıların yarattığı gölge alanlar üzerine çalışma yapan araştırmacılardan Sujal ve Brotas (2014) ise Clair'in (2010) yapı yoğunluğu ve gölge oluşum ilişkisini referans alarak:

- a. Kentsel geometri; yapılar arası mesafelerin ve yüksekliklerin varyasyonu
- b. Yerel iklim; dış hava sıcaklığı, bağıl nem, rüzgâr yönü ve hızı
- c. Konumlanma ve gölgeleme; yapının güneye göre konumu (kuzey yarımküre için) ve yapının gün ışığı yansıtması ve

SOLDA İzmir Yeni Kent Merkezi ve Alsancak-Konak bölgelerinde yer alan ya da yer alacak yüksek yapılar, Web 2 (Şekil 4)

ALTTA Alsancak'tan yeni kent merkezinde yer alan yüksek yapıların görünüşü; Diktaş, E. O., Kişisel F. Arşivi, 2017 (Şekil 5)

SAĞ ÜSTTE Gropius'un gün ışığı ve güneş erişimi araştırmaları, Gonçalves, 2010 (Şekil 6)

New York'da kamusal mekân yakınında yer alan yapılarda yükseklik arttıkça kademeli geri çekilmeyi zorunlu kılan rehber doğrultusunda inşa edilmiş bir yüksek yapı fotoğrafı, Gonçalves, 2010 (Şekil 7)

Londra'da belediyenin verdiği ışık hakkını gösteren bir fotoğraf, Web 3 (Şekil 8)

SAĞ ORTADA Yapıların oluşturduğu gölge alanlar, Gonçalves, 2010 (Şekil 9)

Bina Gölge Boyu: Bina yüksekliği/Güneş ışığının yatayla yaptığı açı ($\tan 45$) (Şekil 10)

Bina gölge boyu hesaplama yöntemi ve yeni kent merkezi için hesaplanan güneş eğrisi (Şekil 11)

SAĞ ALTTA Yıl boyunca güneşin İzmir Yeni Kent Merkezini etkilediği süreler ve gölge hesapları için gerekli diğer veriler (Şekil 12)

yakındaki yapılar üzerine düşen gölgesi
d. Güneş erişimi; güneş radyasyonu ve
aklık (doğrudan güneş erişimi)
e. Kentsel kanyon
Başlıklarını kullanmaktadırlar.

Ayrıca benzer çalışmalarda gölgelenme konusunda Grophius'un gün ışığı ve güneş erişimi incelemelerine de sıkça yer verildiği görülmektedir (Şekil 6).

Grophius ve onun çalışmalarına bağlı olarak yapılan araştırmalar sonucunda birçok kentte ışık hakkı düzenlemeleri yapılmıştır. 1916 yılında New York kenti kamusal mekân yakınında yer alan yüksek yapıların, yükseklikleri arttıkça geriye çekilmeleri gerektiğine karar veren bir yüksek yapı rehberi yayınlamıştır (Şekil 7).

İkinci Dünya savaşında çok sayıda yıkılan yapının yer aldığı Avrupa kentlerinde yeni kentlerin kurulması için yapılan çalışmalarda da ışık hakkı gözetilmiştir. İngiltere’de ışık alma hakkı “ancient light” ya da “right to light” olarak tanımlanmaktadır. Yapıda yer alan pencerelerin 20 yıldır aynı ışığa maruz kaldığının ispat edilmesi durumunda söz konusu yapı ve pencerelerine belediye tarafından

“ancient lights” tabelası asılmaktadır (Şekil 8). Böylece ilerleyen yıllarda inşa edilecek yapıların ışık hakkına müdahale edemeyeceği bir düzenleme getirilmiştir.

Ayrıca ışık hakkı yalnızca mimari ya da kentsel bir sorun değildir. Güneş ışığı gereksinimi biyolojik açıdan da insanlık için son derece önemlidir. Bu durum hem bilimsel hem de görece popüler tıp yazınında çokça dile getirilmektedir (bir örnek için bkz. Web 4).

Yapıların formları ve yüzeylerinde kullanılan malzemeler, tek blok ya da iki blok olarak yapılması, formda yırtıklar ile gölge alanların oluşturulma özellikleri ya da kullanılan renk tercihleri gölge etkisinin nitelik ve niceliğini değiştirmektedir. Gonçalves (2010), yapıların gerek diğer yapılar gerek kentsel boşluklar üzerine düşürdükleri gölge alanlar üzerine yaptığı araştırmalar sonucunda; yüksek yapıların yakın çevrelerinde bulunan az katlı yapılar üzerinde yoğun gölge alanlar oluşturduğu ve yüksek yapıların boyutları gereği taradığı gölge alanların sadece yakın çevreleri ile sınırlı kalmadığını göstermektedir (Şekil 9).

Yeni Kent Merkezinde Yer Alan Yüksek Yapıların Yarattığı Gölge Alanların Hesaplanması

Çalışmanın bu bölümünde, Bayraklı'daki yeni kent merkezinde inşası tamamlanan ya da devam etmekle birlikte yeterli fiziksel veri sağlayabilecek, isimleri daha önce verilen, yüksek yapıların gölge bırakma alanları hesaplanacaktır.

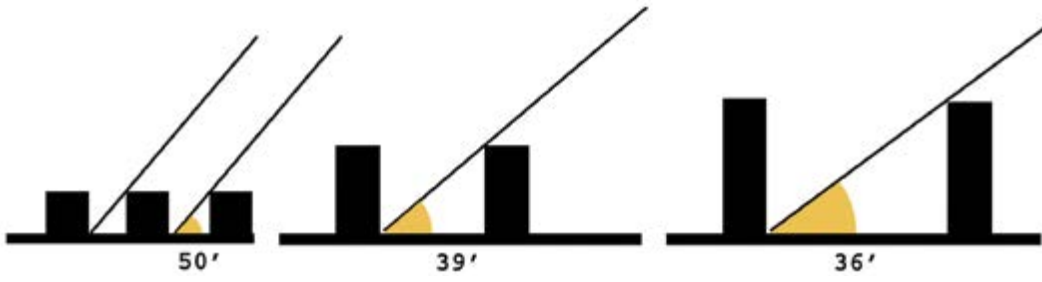
Bu yapıların gölge boyu hesaplamalarında Grophius tarafından yükseklikleri dikkate alarak geliştirilen formüller kullanılmıştır (Şekil 10)

Güneş ışığının aylara ve gün içerisinde bulunduğu konuma bağlı olarak değişen açısı da gün ışığı hesaplama araçları yardımı ile tablolara aktarılmıştır. Tüm bu veriler birleştirilerek yüksek yapının farklı ay, gün ve saatlerde oluşturduğu gölge alanlar hesaplanmış, uydu haritaları üzerine aktarılmıştır.

Grophius'un araştırmalarında geliştirdiği formüle dayanarak gölge boyunun hesaplanması için kullanılacak formül Şekil 11'de tanımlanmıştır.

Şekil 11'de gösterildiği gibi yapının gölge boyu (x); yapı yüksekliğinin (h) güneş açısının (a) tanjantına bölünmesi ile hesaplanır. Güney yarımkürede güneşin aylara göre izlediği yol

değişkenlik göstermektedir. Ekinoks zamanları gün ışığı araştırmalarında önemli tarihler olarak yer almaktadır. Ek olarak çalışmamızda gölge boyunun hesaplanması için 15 günlük aralarla gün ışığı tablosu oluşturulmuştur. Tablo yardımı ile gün ışığının Yeni Kent Merkezinde saat ve açı değerlerine bağlı olarak yaklaşık gölge boyları ve gölgenin taradığı alan hesaplanmıştır.

Gün süresi havanın bulutlu ya da rüzgârlı olmasına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bu nedenle güneşin etkin olduğu süre de değişmektedir. Hesaplama İzmir için meteoroloji genel müdürlüğünün 2017 yılı etkin güneşlenme verileri de dikkate alınarak etkin gün ışığı yüzdesi hesaplanmış, yaratılan gölge alanın niteliği de öne çıkartılmıştır (Şekil 12). Elde edilen hesaplar doğrultusunda yüksek yapılar şu şekilde incelenmiştir:

Tepekule İş Merkezi

Tepekule İş Merkezi 68 metre yüksekliğinde, baza üzerinde yükselen "L" formunda bir kule olarak inşa edilmiştir. Şekil 13'te gösterilen koyu alanlarda yapı gölgesinden etkilenen bölge görülmektedir. Yapının tüm yıl boyunca taradığı gölge alanlar incelendiğinde, Bayraklı rekreasyon alan düzenlemelerinin, raylı sistem hattının ve Anadolu Caddesi'nin kısmen yapı gölgesinde kaldığı görülmektedir. Yapının zemin kotunda kamusal mekân kullanımlarının kısıtlı oluşu, çok yakın çevrede yeşil alanların olmayışı gölge alan etkisinin şimdilik düşük olmasına neden olmaktadır. Ayrıca yapının yüksekliği nedeniyle yeni kent merkezi çeperinde yer alan konut yapıları üzerinde gölge alan etkisi yaratmadığı görülmektedir.

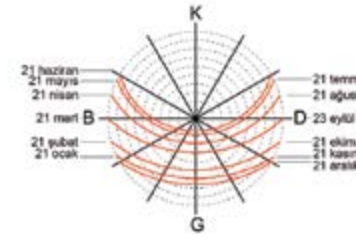
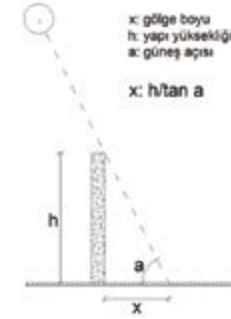
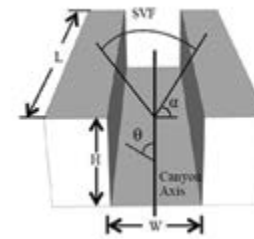
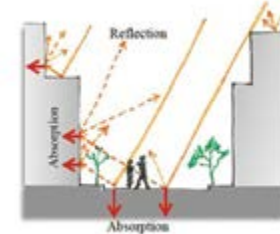
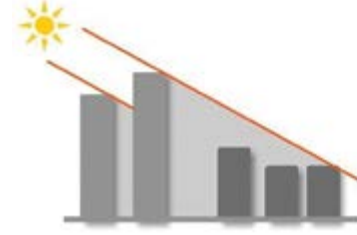
Sunucu Plaza

Sunucu Plaza zeminde yer alan bir baza üzerinde yükselen kare planlı iki kuleden oluşmaktadır. Gerek Manas Bulvarı gerekse yakında yer alan Adliye, yapı çevresinde kamusal mekândaki yaya kullanımını arttırmaktadır. Kare plana sahip farklı yükseklikteki her iki kule de birbiri üzerine gölge düşürmektedir. Yapılan gölge alan analiz çalışmalarında yapının iki kule şeklinde tasarlanması nedeniyle

gölge alanlar çakışmakta ve yapının gölgesinin etkilediği alanların tek bloklu yapılara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Yapının yakınında konut alanları olmamasına karşın, yapıda tercih edilen mimari biçim, gölge alanların nispeten uzak alanda kalan konut ve rekreasyon alanları etkilemesine neden olmaktadır. Bayraklı rekreasyon alanı ve Anadolu Caddesi üzerinde yapının gölgesi etkin değildir ancak yapının zemin kotunda ticari kullanımların bulunması ve Manas Bulvarı'nın ticaret aksı olarak neden olduğu yaya trafiği yapının gölgesinden etkilenmektedir (Şekil 4).

Megapol Tower

Megapol Tower Bayraklı rekreasyon alanına en yakın hatta yer almaktadır. Yapı kare plan şemasına sahiptir. Yapı yakın çevresinde konut dokusu bulunmamakla birlikte yüksek yapılaşmaya elverişli çok sayıda parsel bulunmaktadır. Yapının zemin kotunda kamusal alan kullanımı olmaması önemli bir durumdur.

Aylar	Gün Doğumu	Gün Batımı	Ortalama Güneş Süresi	Etkin Güneşlenme Süresi	Etkin Gün Işığı Yüzdesi	Güneşin Yeryüzü ile Yatay Açısı			Güneşin Yeryüzü ile Dikey Açısı		
						SAAT 09:00	En Dik Zaman	SAAT 17:00	SAAT 09:00	En Dik Zaman	SAAT 17:00
6 Ocak	08:34	18:02	9 saat	4 saat	43,44%	123	175	244	4	29	10
21 Ocak	08:30	18:17	40 dakika	12 dakika		121	182	248	5	31	9
6 Şubat	08:18	18:34	10 saat	5 saat	48,34%	117	173	234	8	36	16
21 Şubat	08:02	18:51	33 dakika	6 dakika		113	172	237	11	41	20
6 Mart	07:44	19:04	11 saat	6 saat	53,22%	110	182	241	15	45	23
21 Mart	07:21	19:19	39 dakika	12 dakika		106	185	247	20	51	27
6 Nisan	06:56	19:34	12 saat	7 saat	57,98%	102	174	253	25	58	30
21 Nisan	06:34	19:48	56 dakika	30 dakika		98	174	259	29	63	33
6 Mayıs	06:15	20:02	14 Saat	9 saat	67,85%	94	175	263	32	68	35
21 Mayıs	06:02	20:15		30 dakika		90	174	267	34	72	37
6 Haziran	05:54	20:27	14 saat	11 saat	78,08%	87	172	269	35	74	39
21 Haziran	05:54	20:33	36 dakika	24 dakika		86	169	270	35	75	40
6 Temmuz	06:00	20:33	14 saat	12 saat	84,72%	86	167	268	34	74	40
21 Temmuz	06:10	20:26	24 dakika	12 dakika		88	167	266	32	72	39
6 Ağustos	06:24	20:11	13 saat	11 saat	85,82%	92	169	262	30	69	37
21 Ağustos	06:37	19:52	31 dakika	36 dakika		97	172	258	28	64	34
6 Eylül	06:52	19:28	12 saat	10 saat	76,22%	103	175	254	25	58	29
23 Eylül	07:07	19:00	15 dakika	6 dakika		109	178	250	22	52	24
6 Ekim	07:19	18:40	11 saat	7 saat	66,06%	114	180	246	20	47	20
21 Ekim	07:34	18:19	3 dakika	18 dakika		119	181	243	16	41	15
6 Kasım	07:50	18:01	9 saat	5 saat	53,17%	123	182	239	13	36	11
21 Kasım	08:06	17:51	58 dakika	18 dakika		125	181	236	10	32	9
6 Aralık	08:20	17:48	9 saat	4 saat	43,54%	126	179	233	7	29	7
21 Aralık	08:30	17:51	25 dakika	6 dakika		125	178	232	5	28	8

Şekil 15'te yapının gölgesinin, bir diğer yüksek yapı olan My Plaza'yı doğrudan etkilediği görülmektedir. Anadolu Caddesi ve raylı sistem hattı da bu gölge alan içerisinde kalmaktadır. Ayrıca yapı, Bayraklı Rekreasyon düzenlemesine oldukça yakın olarak konumlanmış olması nedeniyle alan üzerine önemli ölçüde gölge bırakmaktadır.

My Plaza

My Plaza, Megapol Tower'ın kuzeyinde yer almaktadır. Bu nedenle Megapol Tower ile benzer çevresel özelliklere sahiptir. Yapı baza üzerinde, kare plan şemasına sahip bir kule olarak yükselmektedir. Yapının yakın çevresinde konut dokusu bulunmamaktadır. Ayrıca yakın çevrede yüksek yapılaşmaya uygun parseller bulunmasına rağmen henüz yoğun bir yüksek yapılaşmadan söz edilemez.

Şekil 16'da yapının kuzeyinde yer alan nispeten uzak konut dokusu gölgeden etkilenmezken, yapı özellikle rekreasyon alanına yakın olması nedeniyle gölge alan etkisinin yoğun olduğu görülmektedir. Yapının yakın çevresinde özellikle zemin kot kullanımında kamusal kullanımların olmaması ve yaya yoğunluğunun düşük olması nedeniyle rekreasyon alanı dışında kalan bölgelerde gölge alanların etkisi nispeten düşüktür.

Folkart Towers

Folkart Towers, ofis ve konut kullanımlı, yaklaşık 200 metre yüksekliğe sahip iki kuleden oluşmaktadır. Kuleler yeni kent merkezinin doğu sınırını oluşturan Manas Bulvarı üzerinde yer almaktadır. Kuleler birbirinden farklı parseller üzerinde inşa edilmiş olup, parsellerin arasında kentsel yeşil alan bulunmaktadır. Ayrıca kuleler zemin katlarında yoğun ticaret kullanımına sahiptir.

Dikdörtgen planlı kulelerin uzun cepheleri denize (batı yönü) paralel olarak konumlandırılmıştır. Plan şeması nedeniyle kulelerin oluşturduğu gölge alanlar da geniş ölçektedir. Yapının üzerinde yer aldığı Manas Bulvarı'nın doğusunda kalan alanda az katlı (3-4 kat) yoğun konut ve işyeri kullanımlı yapılar bulunmaktadır. Bulvar üzerinde yoğun araç ve yaya trafiği görülmektedir.

Şekil 17'de yapının yakın çevresinde yer alan konut dokusunun yapının

gölgesinden etkilendiği görülmektedir. Yapıların arasında kalan rekreasyon alanı da yoğun gölge altındadır. Bu durum yaz ayları için kent kullanıcılarına olumlu etkiler yapsa da, özellikle kış aylarında ihtiyaç duyulan gün ışığı kesilmektedir. Yapıların yükseklikleri nedeniyle başta birbirlerini olmak üzere, Bayraklı rekreasyon alanı gibi çok sayıda mekânı gölgesiyle etkilediği görülmektedir.

Ege Perla

Ege Perla aynı parselde, birbirlerine yakın konumda farklı yüksekliğe sahip iki kuleden oluşmaktadır. İki kule zemin kotunda alışveriş merkezi ve sosyal alanlar içeren geniş bir baza üzerinde yükselmektedir.

Ege Perla görece yoğun kent yerleşiminden uzakta kalmaktadır. Yapının yakın çevresinde başta İzmir Adliyesi olmak üzere çok sayıda yüksek yapı da bulunmaktadır. Zemin kotunda yer alan alışveriş merkezi ile birlikte yakın çevrede Bayraklı Rekreasyon alanı ve çocuk oyun alanları ile çok sayıda spor alanı bulunmaktadır.

Ege Perla farklı yüksekliklerde iki kuleden oluşmasına karşın, kulelerin birbirine göre konumu nedeniyle, oluşan gölge alanlar çakışmakta ve tek büyük bir kütle etkisi yaratmaktadır. Yapının yakın çevresinde yer alan diğer yüksek yapılar, yapının taradığı gölge izinin kısmen dışında kalmaktadır. Yüksek olan kulenin gölgesi alçak olan kuleyi etkilese de yapı kabuğu ve biçimlenme kararları nedeni ile gölge alan yapının sağır cephesinde oluşmaktadır. Yapıların gölgeleri, Altinyol, Bayraklı rekreasyon alanı ve İzmir Adliyesi'ni de etkilemektedir. Adliye çevresinde açık kamusal mekân düzenlemesi bulunmamaktadır ve gölge alanların etkileri yalnızca Adliye yapısının kapalı alanlarında görülmektedir.

Mistral

Mistral kuleleri, bir baza üzerinde birbirinden farklı yükseklikte iki kule olarak tasarlanmıştır. Yapının yakın çevresinde sanayi ve ticaret kullanımları yoğundur. Konut dokusundan uzakta yer alan yapının zemin kotunda yer alan alışveriş merkezi dışında, parselin kuzey sınırını oluşturan dere ve yakın çevresinde açık alan kullanım düzenlemeleri bulunmaktadır. Ancak bu alan yoğun trafik ve gürültü nedeniyle

kamusal kullanım yoğunluğuna sahip değildir.

Şekil 19'da Mistral kulelerinin oluşturduğu gölge alan sınırlarının konut dokusuna fazla ulaşmadığı görülmektedir. Yapının kuzeyinde yer alan Sunucu Plaza kısmen gölge alan etkisi altındadır. Yapı yakın çevresinde bulunan ancak yoğun kullanılmayan kamusal açık mekânlar da gölge etkisindedir. Kulelerin yarattığı gölge alanlar çakışmaktadır. Manas Bulvarı üzerinde yoğun gölge oluşumu, yaya ve araç kullanıcılarını da etkilemektedir. Ayrıca gölge etkisi Bayraklı Rekreatyon alanına kadar sınırlı da olsa uzanmaktadır.

Novus-Ventus

Novus-Ventus kuleleri yapımı ince yapı düzeyinde devam eden ve iki bloktan oluşan bir projedir. Yapılar tamamlanma yüksekliğine ulaştığı için çalışma kapsamına alınmıştır. İki kule de dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Kulelerden birisi geniş yüzüyle denize paralel iken, diğeri dik olarak konumlanmıştır.

Yapının doğusunda az katlı konut ve işyerleri bulunmaktadır. Yakın çevresinde yer alan parsellerde yapılaşma yok denecek kadar azdır. Ayrıca yoğun kullanımlı İzmir Adliyesi de yapının güneyinde kaldığı için gölge etkisinde değildir.

Her iki bloğun gölgesi ayrı alanlar taramaktadır. Bu nedenle yapı kendi boyutlarından çok daha geniş bir gölge izi yaratmaktadır. Özellikle yapının doğu kesiminde kalan az katlı yapılar üzerine etkili biçimde gölge düştüğü görülmektedir. Yapının, konumu itibarıyla, Bayraklı Rekreatyon alanına düşen gölge miktarı ise görece azdır.

Sonuç ve Değerlendirmeler

Bayraklı Bölgesi'nin yeni kent merkezi olarak ilan edilmesi ile birlikte bölgede, yüksek yapıların inşasına olanak sağlayan imar düzenlemeleri de oluşturulmuştur. Alanda inşası tamamlanmış yüksek yapıların sayısı, gelecekte yapılması olası yüksek yapılara kıyasla azdır. Ancak alanda bulunan az sayıda yüksek yapının bile kent kullanıcılarını hem yapıların içinde hem de kamusal açık mekânlarda etkilediği görülmektedir. Tekil olarak yüksek yapılara bakıldığında oluşan gölge alanlar fazla etkili değilmiş gibi görünse dahi tüm yapıların yıl içerisinde oluşturduğu gölge alanlar tek bir harita

üzerine işlendiğinde etkinin gerçek boyutları görülmektedir (Şekil 21).

Yeni Kent Merkezi'nde yer alan yüksek yapıların gölge izleri yakın çevrelerinde mevsimlere ve saatlere bağlı olarak 2000 metreye kadar etki etmektedir. Yakın alanda yer alan yapılar ve kamusal mekânlar bu etkiye maruz kalmaktadır. Oluşan gölge alanlar diğer yüksek yapıları da etkilemektedir. Ayrıca yakın çevrede bulunan 3-4 katlı konut ve işyeri kullanımlı yapılar da gölge etkisindedirler. Bayraklı rekreatyon bölgesi başta olmak üzere, söz konusu alan yakınında bulunan oyun alanları, parklar, ana ulaşım arterleri, çok sayıda toplu taşıma bekleme alanları, kıyı kullanım alanları gibi kamusal düzenlemeler yüksek yapıların gölge etkileri altında kalmaktadır.

Mevsim gereklerine bağlı olarak gölge alanlar negatif ve pozitif etkiler yaratabilir. Kış aylarında ısınma ve aydınlanma gereksinimi artacağı için gölge alan oluşumu hem yapılar hem de kamusal açık alanlar için negatif etki yaratırken, yaz aylarında sıcaklık etkisinin daha az hissedilmesine katkısından ötürü pozitif olarak değerlendirilebilir.

Tüm bu incelemeler doğrultusunda yüksek yapılaşmaya açılan Yeni Kent Merkezi'nde yakın gelecekte artacak yüksek yapı sayısına bağlı olarak, gölge alan etkilerinin de artması beklenmektedir. Çalışmada yapıların yüksekliklerine, formlarına ve konumlarına göre farklı gölge oluşumlarına neden oldukları saptanmıştır. Bu çerçevede Yeni Kent Merkezi'nde planlanacak ve tasarlanacak yapılar için, söz konusu etkileri de dikkate alan bir tasarım rehberinin oluşturulması son derece önemlidir.

Yaz ve kış aylarında güneş ışınlarının farklı açılar ile yeryüzüne düşmesi nedeniyle gölge boyları da değişkenlik göstermektedir. Oluşturulacak tasarım rehberinde bu durum dikkate alınarak yüksek yapı yakın çevresinde hangi kriterlere bağlı kalınarak kentsel tasarım yapılacağı belirlenebilir. Ayrıca yüksek yapının inşa edilmesine olanak veren alanlarda, proje aşamasında yükseklik sınırlaması ya da form ile ilgili kısıtlamalar belirlenerek oluşacak gölge alanların etkilerinin önceden belirlenmesi mümkün olacaktır. Yeni Kent Merkezi'nde tasarlanacak

yüksek yapılar kadar, kamusal açık ve kapalı mekân kullanımları da göz önünde bulundurulmalıdır. Böylelikle fiziksel değişimlere rağmen, kentsel tasarım kararları ile hem yapı hem de kent kullanıcılarının değişimlerden en az şekilde etkilenmesine olanak sağlayacak düzenlemeler yapmak mümkün olacaktır. ■

SOL ÜSTTE SIRAYLA Tepekule İş Merkezi Gölge Alan Analizi (Şekil 13)

Sunucu Plaza Gölge Alan Analizi (Şekil 14)

Megapol Tower Gölge Alan Analizi (Şekil 15)

My Plaza Gölge Alan Analizi (Şekil 16)

Folkart Towers Gölge Alan Analizi (Şekil 17)

Ege Perla Gölge Alan Analizi (Şekil 18)

Mistral Gölge Alan Analizi (Şekil 19)

Novus-Ventus Gölge Alan Analizi (Şekil 20)

Yeni Kent Merkezi Tüm Yüksek Yapılar Gölge Alan Analizi (Şekil 21)

KAYNAKLAR

- Ali, Mir M., Aksamija, A. 2008. "Towards Better Urban Life: Integration of Cities and Tall Buildings", 4th Architectural Conference on High Rise Buildings, 9-11 June, Amman, Ürdün.
- Brandão, R. 2005. "Solar access in tropical cities: Towards a multi-criteria solar envelope, in Passive and Low-Energy Architecture", 22, PLAE, Santiago.
- Clair, P.S. 2010. "The Climate of Tall Buildings- An investigation of building height and bio-climatic design". http://www.peterstclair.com/pdf/The-Climate-of-Tall-Buildings-Science-Review_LR.pdf. Son erişim tarihi: 15.04.2019.
- Dekay, M., and Brown, G. Z. Sun, Wind & Light: Architectural Design Strategies. Wiley, 2014
- Diktaş, E. O., Kişisel Fotoğraf Arşivi
- Givoni, B. 1992. "Climatic aspects of urban design in tropic climates", Atmospheric Environment, vol 26B no 3, 397-406.
- Givoni, B. (1998) Climate consideration in building and urban design. John Wiley & Sons Inc. USA
- Google Earth, Baz Alan Fotoğraflarının alımında kullanılmıştır
- Knowles, R., Berry, R. 1980. "Solar Envelope Concepts: Moderate Density Building Applications", University of Southern California, Los Angeles.
- Martin, L., March, L. 1972. "Urban Space and Structures", Cambridge University Press, Londra.
- Monteiro, L. M. 2008. "Thermal comfort predictive models: Quantification of relation ships between microclimatic and thermal sensation variables for outdoor spaces assessment and design", Doktora tezi, Faculty of Architecture and Urbanism of University of São Paulo, São Paulo, Brezilya.
- Sarıkaya Dündar, D. (1997), Location of Highrise Buildings in İzmir Central Business District-İzmir Merkezi İş Alanlarındaki Yüksek Yapıların Konumu. D. E. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Sleeper, R. (1981), Architectural Graphic Standards, American Institute of Architecture, p.112.
- William, P. Cunningham et al (1977), Environmental science, McGraw - Hill.
- Web 1: http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/7892fb3c2f009c6_ek.pdf
- Web2: http://farm8.staticflickr.com/7378/12211870995_bb768e4390_h.jpg
- Web 3: <https://www.britannica.com/topic/ancient-lights/media/1/23348/18736>
- Web 4: <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/osman-muftuoglu/gunes-geldi-hos-geldi-28912135>
- Web 5: <http://www.egepostasi.com/haber/izmir-in-yeni-kent-merkezi/116372>
- Yaliner, A. İ., Kişisel Fotoğraf Arşivi

Mimarlığı Deneyimlemenin Arayüzü Olarak Mimarlık Okulları

Ahmed Emin Saka, Ayhan Usta

MAKALENİN ADI **Mimarlığı Deneyimlemenin Arayüzü Olarak Mimarlık Okulları**
Architecture Schools As the Interface to Experience Architecture

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2021-1 (109); 48-55**

MAKALENİN YAZARI **Ahmed Emin Saka**, Arş. Gör. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Ayhan Usta, Prof. Dr. İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **26.06.2019**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **15.06.2020**

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **aeminsaka@gmail.com; ayhanustaca@gmail.com**

ORCID **0000-0002-9888-8583 (A. E. Saka), 0000-0002-1541-7576 (A. Usta)**

ÖZET Mimarlık, insan ve çevresi arasındaki ilişkiye müdahale eylemidir. Söz konusu müdahale öncelikle zihinsel bir eylem olup yaratıcı bir düşünceyi içerir. Burada önemli olan “müdahalenin” nasıl olacağı kadar, müdahalenin nasıl öğretileceğidir. Geleneksel usta-çırak ilişkisine dayalı öğrenme biçimleri modern dönemlerde mimarlık okulları ile birlikte farklı modellerin uygulandığı bir alana dönüşmüştür. Ancak her durumda yaratıcı düşünceyi besleyen kaynak bellektir. Çünkü bellek sadece öğrendiklerimizin ve deneyimlerimizin depolandığı bir yer değil olaylar veya şeyler arasında ilişki kurduğumuz ya da olayları ve şeyleri farklı sorunlar karşısında çözüm için yeniden kurguladığımız bir ilişkidir. Bu çalışmada mimarlık okullarının mekânsal niteliklerinin (tasarım stüdyoları ve sirkülasyon alanları), mimarlık öğrencileri tarafından deneyimlenerek, yaratıcı düşüncenin gelişimi açısından bellekte bir arayüz işlevi gördüğü konusu tartışılmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER stüdyo mekânları, sirkülasyon alanları, mimarlık okulları, mimari tasarım stüdyosu, mekân deneyimi

Sayıları gün geçtikçe artan mimarlık okullarının, eğitim müfredatları veya stüdyo kurguları üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmasına karşın; mimarlık okullarının mimari tasarımlarının, mimarlık eğitimi üzerindeki etkilerini inceleyen bilimsel çalışmalar oldukça sınırlıdır. Eğitim mekânların mimari karakterlerinin analizi, daha çok ilk ve orta öğrenim seviyesindeki okulların mimari tasarımlarının irdelenmesi üzerinedir. Oysa kuramsal çalışmaların yanında, mekânsal tartışmalar ve yapı üretimi mimarlık pratiğinin en önemli paydaşlarından biridir. Meslek hayatları boyunca mekânsal tartışmaların odağında olacak olan mimar adaylarının, mimarlık mesleğini öğrenmeye başladıkları mekânlar olan mimarlık okullarının, tasarım girdilerinin irdelenmesi, incelenmeye değer bir konudur.

Mimarlık eğitimi, diğer disiplinlerdeki formal eğitimlerden farklı olarak, okuldaki eğitim-öğretim müfredatından ibaret değildir, aksine çok yönlü araştırma, deneme, deneyimleme, etkileşim ve üretim gerektiren bir süreçtir. Pallasma (2018)’ya göre, sanat ve mimarlık üretimi çoğu zaman zihinsel etkileşimler ve deneyimlenen öğeler üzerine kurulmuştur. Mimarlık bir görsel sanat formu olarak düşünülmekte, değerlendirilmekte ve öğretilmektedir. Ancak mimarlık zaman, mekân deneyimi, anlam, bellek ve hayal gücü gibi etmenlerin beslediği algılarımızla deneyimleyebilmekteyiz. Mekân deneyimi, kişinin mekânı hem fiziksel hem de tinsel olarak algılamasını sağlar. Kullanıcı, deneyimlenen her

mekân için zihninde yaşayan bir dünya yaratmaktadır (Seamon, 2013). Mekân deneyimi bedeninin mekân içindeki hareketiyle, mekânı üçüncü boyuttan dördüncü boyuta taşımaktadır. Mekân içinde hareket etmeye başlayan bedenin algısı, mekân içinde durağan olan bedene göre daha zenginleşmektedir (Atılğan, 2006). Holl (2007), mekân deneyimini öznesne dualitesinin yerine beden, zihin ve dünya arasında kurulan üç boyutlu etkileşim alanı olarak tanımlamaktadır.

Mimari çevre, kent ve bağlamin, öğrenme ve bellekte yer etme yeteneğinin gelişmesi üzerindeki güçlü etkisi Antik Roma’dan günümüze bir öğretici arayüz olarak kullanılmıştır. Roma’daki retorik okullarında, öğrencilerin üzerinde çalışmaları gereken uzun ve detaylı metinler; konuttan başlayarak, avlu, sokak ve kent belliğindeki önemli mekânlara uzanacak biçimde zihinde oluşturulan bir rota üzerinde parçalanarak, mekânlar ve metinler eşleştirilmeye çalışılmış, öğrenme mimari çevre ve kent deneyimi üzerinden gerçekleşmiştir (Yates, 1999).

Amaç-Kapsam-Yöntem

Öğrencilerin mimarlık eğitimine başlayana kadar çoğunlukla farkında olmadan gerçekleştirdikleri doğal ve yapıli çevre etkileşimi, mimarlık eğitimine başlamalarının ardından bilinç kazanmaya başlamakta bu da onların çevresel algılarının gelişmesine katkı sunmaktadır. Bu durum öğrencilerde mimari bellek ve mekânsal bilinç oluşturmada, onların mekânsal öğrenmelerine eleştirel bir boyut

SAĞ ÜSTTE İncelenen Mimarlık Okulları (Şekil 1)

SAĞ ALTTA Gri degrade alanlar üzerinden arayüz mekânların soyutlanması, Fujimoto, 2008 (Şekil 2)

katmaktadır. Bu sürecin en önemli yönlerinden biri de mimarlık okullarının mekânsal kurgusunun, mimarlık eğitimi için öğretici bir rol oynamasıdır.

Mimarlık okullarındaki mekân deneyimiyle, mekânın edilgen tutumu, mimarlık öğrencileri için etken bir tavra dönüşmekte, bu durum ise mekânsal deneyim açısından arayüz işlevi görmektedir. Mimarlık okullarında mekânın deneyimlenmesi, mimarlık bilinci yaratma, analitik ve yaratıcı düşünme becerisini geliştirme, çağrışım yapma, ölçeklendirme ve sinama bağlamında bir model işlevi görmektedir. Çünkü deneyimleyerek öğrenme bağlamında mimarlık okulları adeta bir laboratuvar gibidir.

Kent ile kurduğu ilişkiden itibaren, öğrenciler üzerinde aktif bir öğreticiye dönüşen mimarlık okullarının mekânsal arayüzlerinin irdelendiği bu çalışmada, stüdyo mekânları ve sirkülasyon alanlarının arayüz kavramı üzerinden okumasının yapılması bu çalışmanın ana amacıdır. Arayüz mekanlar incelenirken; her bir mimarlık okulunun kentle kurduğu ilişki, stüdyo mekânları ve sirkülasyon alanlarının yatay ve düşey düzlemdeki iletişim ve etkileşimi, stüdyoların kendi içindeki mekânsal kurgu ve organizasyonlarının irdelenmesi, tablolastırılması, ardından incelenen mimarlık okullarının kıyaslanması amaçlanmaktadır.

Mimarlık okullarının tasarımlarının irdelendiği bu çalışmada dünyanın en iyi on mimarlık okulunun incelenmesine karar verilmiştir. Bilindiği üzere, üniversite sıralama kuruluşları her yıl dünyanın en iyi üniversitelerinin sıralamalarını yayınlamaktadırlar. Bu çalışmanın sınırlarının belirlenmesi için dünyanın en saygın sıralama kuruluşlarının değerlendirme kriterleri arasında bir çalışma yapılmış ve en kapsamlı değerlendirme kriterlerine sahip olan QS Rankings'in 2017 yılı en iyi on mimarlık okulu listesinin, çalışma alanının sınırlarını çizmesine karar verilmiştir (Şekil 1).

Mimarlık Okullarında Mekân Deneyimi-Sınır / Sınırsızlık-Arayüz

Günümüzde bilişim alanıyla yakından ilişkili olan "arayüz" kavramı, TDK tarafından, "Bilgisayar yazılımlarının kullanıcı tarafından çalıştırılmasını

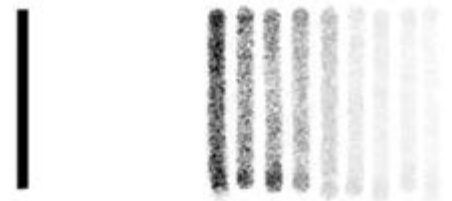
	Yapı	Tasarım Ekibi Yenileme Ekibi	Üretim Yılı Yenileme Yılı	Tasarım Önerisi & Tasarım Süreci	Zemin Kat Kurgusu	Uçyu	Mekânsal Kurgu
Massachusetts Institute of Technology School of Architecture		W. W. Bosworth Leers Weinzapfel Associates	1937 2004				Yatay
UCL The Bartlett School of Architecture		Hawkins/Brown	1975 2014				Yatay-Düşey
Delft University of Technology School of Architecture		Braaksm-Ross	1975 2014				Yatay-Düşey
University of California College of Environmental Design		Joseph Escherick	1964				Yatay
ETH Zurich School of Architecture			1976				Yatay
Manchester School of Architecture		Felken Clegg Bradley Studios	2013				Bütüncül
Harvard University Graduate School of Design		John Andrews	1972				Bütüncül
University of Cambridge School of Architecture		Mole Architects	2007				Yatay
National University of Singapore School of Architecture		Serie Architects	2016-				Bütüncül
University of Hong Kong School of Architecture			1973				Yatay

sağlayan, çeşitli resimlerin, grafiklerin, yazıların yer aldığı ön sayfa" (URL-1) olarak tanımlanmıştır. Mimarlıkta ise arayüz kavramı için farklı tanımlamalar yapılabilir. Bunlardan ilki; kullanıcı-mekân ilişkisinde, mekânın deneyiminden elde edilen kişisel edinimlerin, bellekte kodlanması olayı için yapılan "mekânsal arayüz" tanımıdır. Buna göre mekânların kullanıcılar üzerinde yaratmış oldukları arayüzler, fiziksel parametreler, algı ve tinsel sürecin ilişkisi üzerinden gerçekleşmektedir. Kullanıcı-mekân ilişkisinde mekânsal zenginlikler, kullanıcıların zihinlerinde farklı bölgelerle iletişime girmekte, bunun sonucunda kullanıcılar üzerinde çeşitli mekânsal arayüzler oluşturmaktadır (Turgay, 2013).

Bir diğer arayüz mekân yorumu, tasarımlarında düalist (ikici) yaklaşımın karşısında olan Fujimoto tarafından yapılmıştır. Buna göre Fujimoto; kamusal-özel, iç-dış, konut-kent gibi karşıtlıkları oluşturan ikinci mantığı aşmaya çalışmış, bunun için de karşıt görüşlere aracılık eden arayüz mekânlar üretmeye odaklanmıştır. Fujimoto, arayüz mekânları iki biçimde üretmektedir; bunlardan ilkinin mekânsal bölümlenmeleri arttırarak diğerini ise sınırları bulanıklaştırarak yapmaktadır (Worrall, 2009).

Fujimoto tasarımı siyah ve beyazın keskin ayrımına karşılık gri ve degrade degrade alanların varlığını savunmuştur. Şekil 2'de görüldüğü üzere sol kısımdaki siyah ve beyaz ayrım iç ve dış mekânı keskin bir biçimde ayırmaktadır. Sağ taraftaki grili alanlar ise dış ve iç mekânı anlatabilirken, içlik ve dışlık kavramının iç içe girdiğini görmek mümkündür. İç aynı anda diğer griye göre dış olabilir. Aynı gri daha koyu bir griye göre iç olabilir. Aslında iç ve dış arasındaki geçirgenlik düzeyindeki farklılaşma kullanıcı için arayüzler yaratarak, mekândaki sınır kavramını sorgulamakta ve mekândaki kullanım seçeneklerini arttırmaktadır (Fujimoto, 2008).

Tschumi'nin ise arayüz mekân sorgulaması, bina programı eleştirisi ve boşlukların kullanımı üzerinedir. Bunu yaparken beden mekândaki hareketini önemsemiştir. Tschumi, işlevlendirilmemiş arayüz mekânların kullanıcı hareketleri tarafından gizli potansiyellerini açığa çıkarmayı

SAĞ ALTTA TU Delft Mimarlık Okulu Arayüz Tablosu ^{3,4} (Şekil 6)

amaçlamıştır. Arayüz mekânlar yaratmak için kesit düzleminde, köprü, rampa, platform gibi katmanlardan yararlanarak “olay”ların gerçekleşeceği ortamı sağlamıştır (Tschumi, 1996; Park, 2015). Holl (2000)’e göre, mekânla ilişki kurmamızın en temel koşulu, bedeninin mekân içindeki hareketiyle algıladığı farklı perspektiflerin üst üste çakışmasıdır. Mekân içindeki kırılmalar, boşlukların içinden geçişler, aşağı ve yukarı hareketler, aydınlık-karanlık mekân deneyimleri, geometrik ritimler mekân içinde farklı perspektifler sunmak zengin mekânsal arayüzler yaratmaktadır.

Mimarlık okullarının mekânsal arayüzlerinin incelendiği bu çalışmada arayüz kavramının kuramsal karşılıkları, mimarlık okullarındaki sirkülasyon alanları ve stüdyo mekânları üzerinden aranmıştır. Turgay (2013) arayüz kavramını, deneyimlenen mekânın zenginliği sonucu zihinlerde oluşturulan çeşitli aktivitelere ortam sağlayan bir barınak olarak tanımlamaktadır.

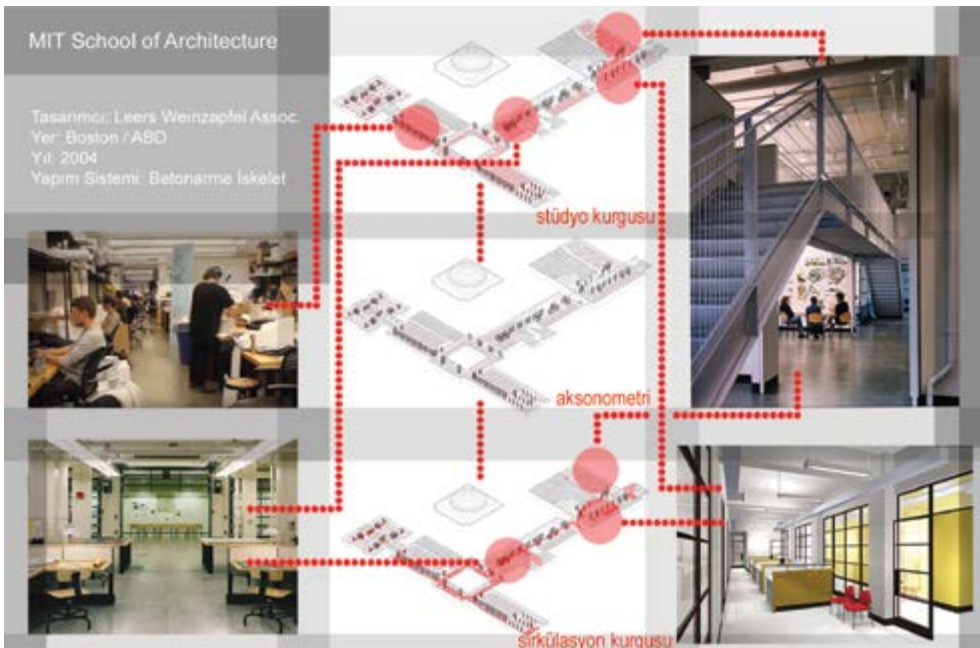
Mimarlık okullarının mekânsal zenginlikleri ne kadar çoksa, okulların yaratmış olduğu öğretici mekânsal arayüzler de o kadar zengin olacaktır. Arayüz tanımının çalışmadaki ikinci kullanımı ise Fujimoto'nun sorgulaması olduğu arayüz kavramının mimarlık okullarındaki yansımalarının incelenmesi üzerinedir. Mimarlık okullarında özellikle stüdyo mekânları ve sirkülasyon alanlarının iletişim ve etkileşimi arttırmaya yönelik tasarımları okullardaki fiziksel sınırların sorgulanmasına neden olmuştur. Okullarda stüdyonun dışı, sirkülasyon alanıyla kesişmiş, sirkülasyon alanı stüdyoya dahil olmuş, mekânlar arasındaki bölünmeler sorgulanmıştır. Arayüz kavramının çalışmadaki son kullanımı, Tschumi'nin arayüz mekân kullanımı üzerinden irdelenmesidir. Bu kapsamda, çalışma mimarlık okullarındaki mekânsal kurguların, öğrencilerin belirleyeceği “olay”lara ortam hazırlayacak mekânsal zenginliklerin varlığının sorgulanması üzerinedir.

Bulgular ve Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında incelenen okulların mekânsal arayüz analizleri, yapıların üretim tarihleri üzerinden bir zaman çizelgesiyle açıklanabilir. Yaklaşık 100 yıllık bir periyodu kapsayan bu çizelgede, yapı üretim zaman aralıkları işaretlenmiştir (Şekil 3). Üretim tarihleri yakın olan okullarda benzer tasarım girdilerinin varlığı tespit edilmiştir.

Buna göre incelenen mimarlık okullarından özellikle son on yılda inşa edilen ya da yenilenen; Bartlett Mimarlık Okulu, Manchester Mimarlık Okulu ve Ulusal Singapur Üniversitesi Mimarlık Okullarında, mekânsal etkileşimi arttıracak mekân organizasyonun yalnızca stüdyolar üzerinden değil yapının tasarım kurgusunun ana strüktürünü oluşturacak biçimde tasarlandığı tespit edilmiştir. Bu yapılar aynı zamanda düşey düzlem üzerinde etkileşim ve iletişimi arttıracak biçimde tasarlanmıştır. Güncel olan bu örneklerin kesit düzlemi üzerinde kurmuş oldukları güçlü ilişkilerden, mimarlık okulu tasarımları için etkileşimin yalnızca plan düzleminde olmadığını, üçüncü boyuttan kurulan mekânsal ilişkilerin de çok önemli olduğu sonucu çıkarılabilir.

MIT Mimarlık Okulu yatay düzlemde birbiriyle güçlü mekânsal etkileşime imkân sağlayan tasarım kurgusuna sahip olmasına rağmen bu mekânların etkileşimi düşey düzlem üzerinden okunamamaktadır. Ancak MIT kampüsünün ana tasarım gayesi olan farklı disiplinlerin bir arada çalışmasının sağlanması bu okulda oldukça güçlü olarak okunabilmektedir. MIT Mimarlık

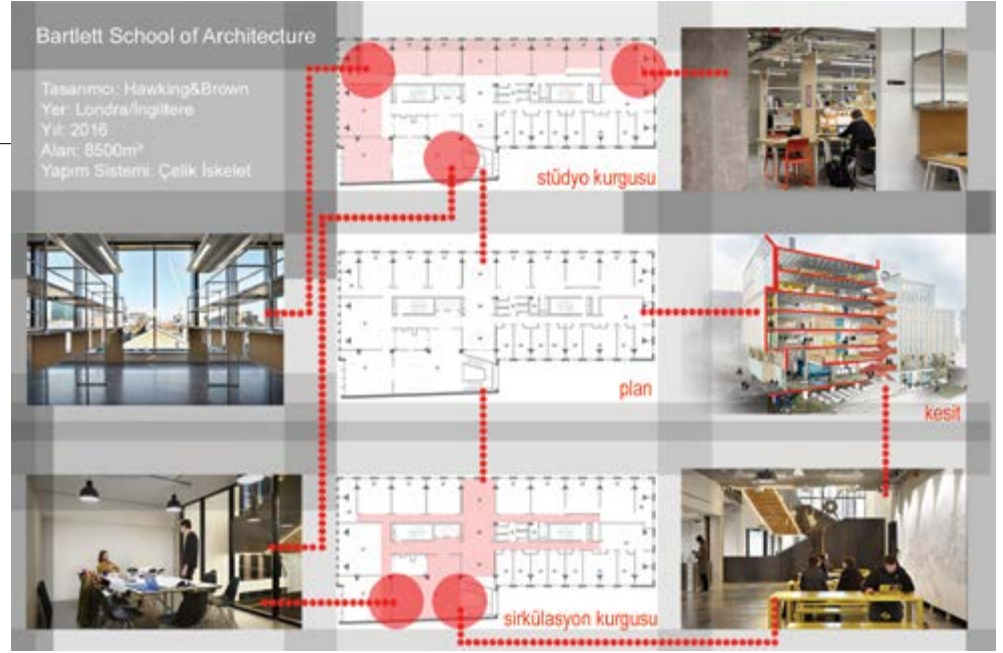

Okulunun 2004 yılında tamamlanan iç mekân düzenlemesiyle, okuldaki masif yüzeyler azaltılmış, geçirgen-şeffaf bölücüler kullanılmış, etkileşim ve iletişimin artırılması hedeflenmiştir.

California Üniversitesi Çevre Tasarımı Okulu 1964'te, Hong Kong Mimarlık Okulu ise 1973'te yakın bir zaman aralığında inşa edilmiş ve dönemin brütalist etkisi altında kalmıştır. İki yapı da stüdyo etkileşimini üçüncü boyutta yeterli olarak kuramamaktadır. Yakın bir zaman diliminde 1971'de üretilmiş olan Harvard GSD benzer bir üslupla tasarlanmıştır. Ancak yapı mimarlık stüdyosu olarak tasarlandığı için hem yatay hem de düşey düzlemde güçlü mekânsal etkileşime imkân sağlamaktadır. MIT Mimarlık Okulu stüdyoları, ana yapının birçok farklı yerine konumlandırılmıştır. Bu durumun sebebi okulun tek bir yapıdan oluşarak tüm birim ve bölümlerin birlikte çözülmüş olmasıdır. Doğrusal ve kesintisiz bir sirkülasyon aksı etrafında birçok stüdyo üretilmiştir. Stüdyolar ana mekân içinde konumlandırılırken, birbirleri ile yakın tasarlanarak etkileşimin artırılması hedeflenmiştir. Öyle ki çoğu zaman stüdyolar ve sirkülasyon alanları arasında yapılan düzenlemelerle, sirkülasyon alanları stüdyolara dahil edilmiştir. Örneğin binanın girişinin üstünü örten ikonik kubbe ve düşey kısmındaki sirkülasyon alanları, mimarlık bölümü katında stüdyo olarak çalışmaktadır (Şekil 4).

Bartlett Mimarlık Okulunun mekânsal organizasyonuna göre katlarda stüdyolar, akademik ofisler ve servis mekânları bulunmaktadır. Stüdyolar yapının iki cephesi boyunca uzanır. Stüdyolar aslında tek mekândır fakat kendi içinde hafif bölücü elemanlarla ayrılmıştır. Bu bölünmelerin amacı tasarımcıların kişiselleştirebilecekleri alanlar yaratmaktır. Stüdyoların, kendi içinde bölünmesine karşın sirkülasyon alanları ile aralarında herhangi bir ayrım yoktur. Aslında stüdyolar ve sirkülasyon alanları birlikte çalışmaktadır. Okulun bazı kısımlarında tasarlanmış olan hareketli duvar sistemleri ile de mekân farklı üretimlere imkân sağlamaktadır (Şekil 5).

Delft Mimarlık Okulu, kimya okulunun eski binasına taşındığından dolayı, yapının mimarlık okulu olarak

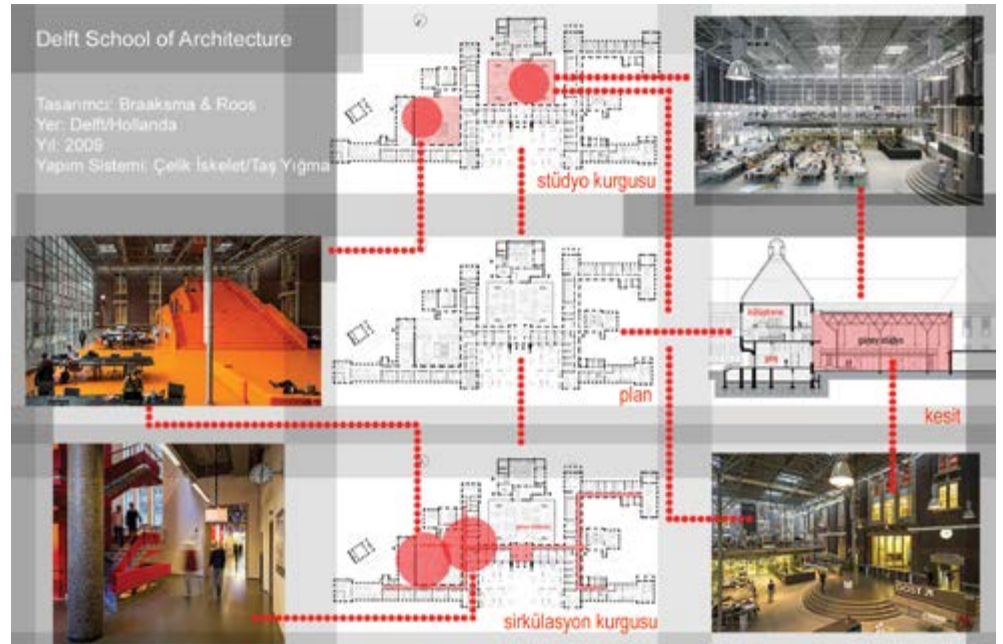

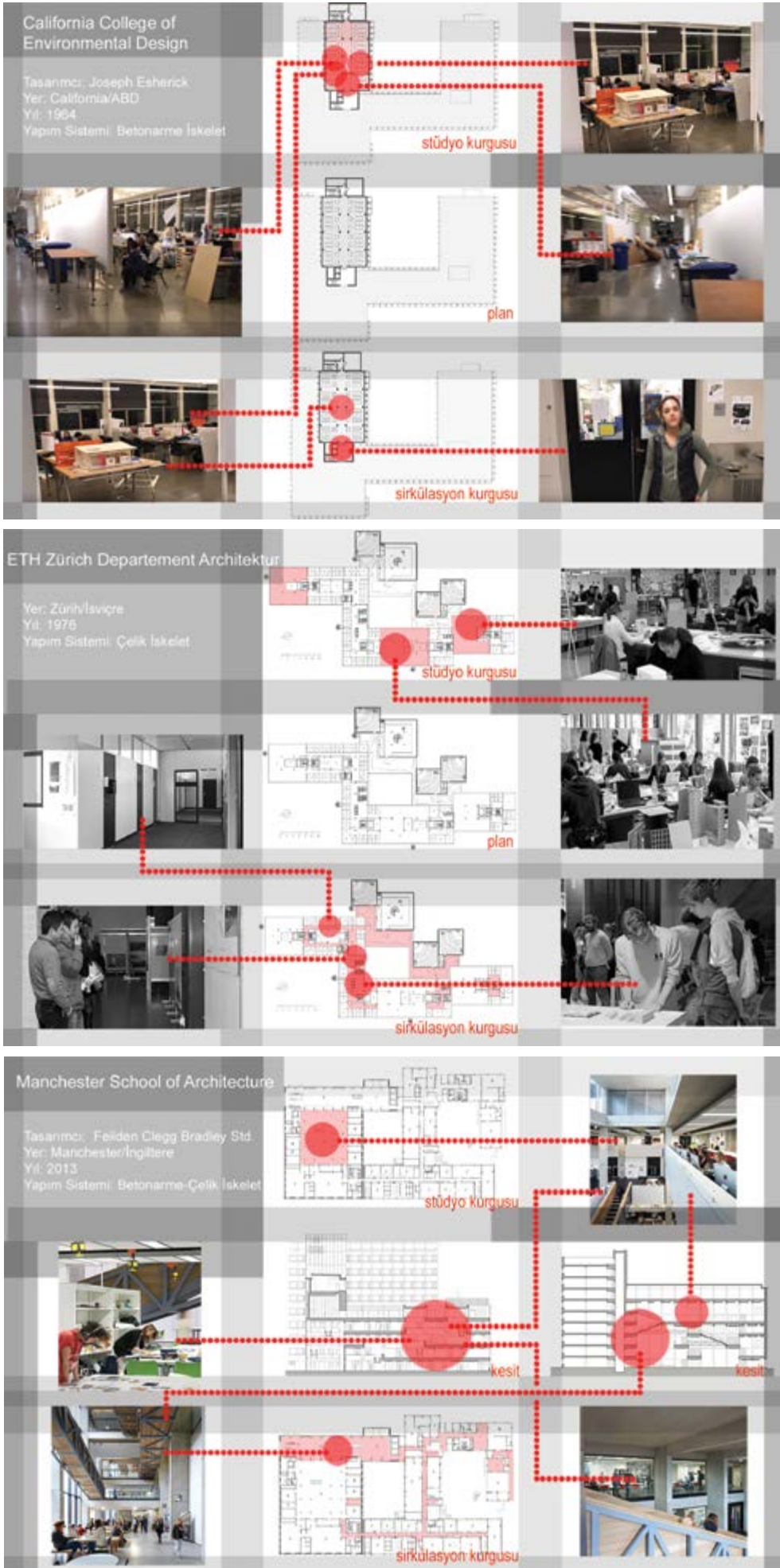
“MİMARLIK OKULLARINDA ÖZELLİKLE STÜDYO MEKÂNLARI VE SİRKÜLASYON ALANLARININ İLETİŞİM VE ETKİLEŞİMİ ARTTIRMAYA YÖNELİK TASARIMLARI OKULLARDAKİ FİZİKSEL SINIRLARIN SORGULANMASINA NEDEN OLMUŞTUR”

kullanılabilmesi için, okulun en büyük mekânsal ihtiyacı stüdyoların tasarımı olmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda yapının iki büyük avlusuna stüdyo mekânları ilave edilmiştir. Bu stüdyo mekânlarının saçak kotu yapı yüksekliğine denktir. Delft Mimarlık Okulu'nun stüdyoları, katlar-hacimler arası üretime imkân verir bir biçimde tasarlanmıştır. Güney stüdyosu yapının giriş aksı üzerinde konumlandırılmış, giriş karşılama ve stüdyo mekânsal dizgesi üretilmiştir. Güney stüdyoda ayrıca tek katlı ve galerili çalışma alanları mevcuttur. Batı stüdyosu, aynı zamanda içindeki turuncu amfi sayesinde, turuncu amfi olarak da isimlendirilmektedir. Bu amfi yapının farklı kat ve kotlarından stüdyoya fiziksel bağlantılar sağlamıştır. Yine

bu stüdyoda da üretim tek kottan çıkıp farklı platform ve kotlarda çeşitlendirilmiştir. Okullar sıralamasında üçüncü boyutta ya da kesit düzleminde etkileşimin kurgulandığı ilk okul, Delft Mimarlık Okuludur (Şekil 6).

Berkeley California Üniversitesi Mimarlık Okulu Wurster binası dönemsel mimari üsluptan oldukça etkilenmiş brütalist bir tarzda üretilmiştir. Yapıyı oluşturan kütlelerden en büyüğü stüdyo kütesidir. Bu kısım 3. kattan 9. kata kadar üst üste stüdyolardan oluşmaktadır. Bu stüdyoları düşey aks boyunca asansör ve merdiven bağlamaktadır. Stüdyo mekânları, birçok okulda benzer olarak karşımıza çıkan dikdörtgen formdadır. Okulun stüdyo mekânlarının etkileşimi diğer okullarla kıyaslandığında daha

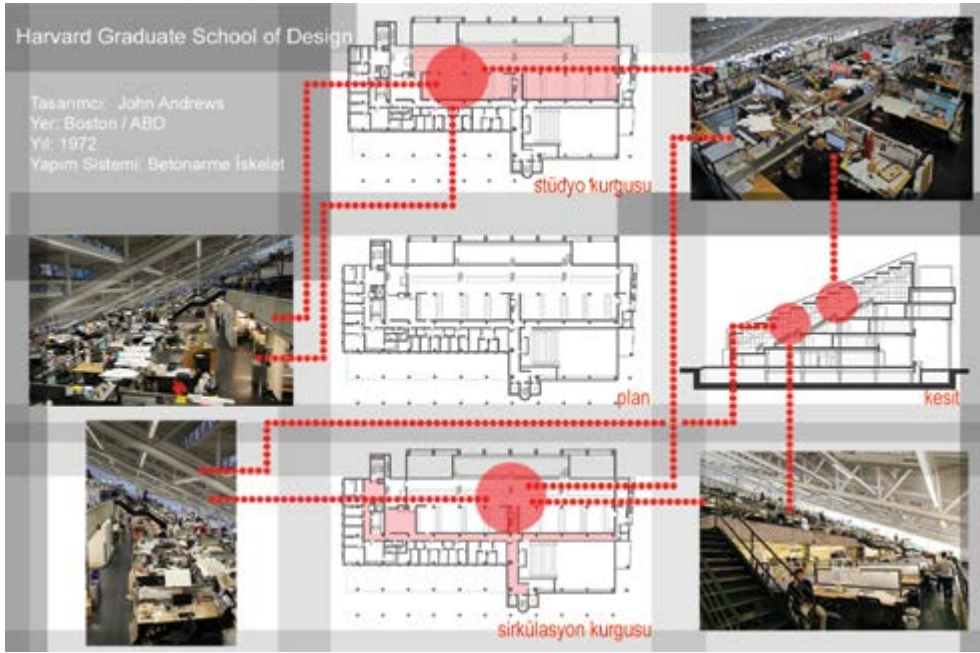

kısıtlıdır. Her kat kendi içinde çalışan bir sisteme sahiptir. Hatta stüdyoların girişleri kartlı sistemle çalışmaktadır yani yalnızca o stüdyoyu kullananlar o mekâna erişebilmektedir. Bu da etkileşimi kısıtlayan bir unsurdur. Ancak stüdyo mekânlarının her biri kendi içinde iyi tasarlanmış alanlardır. Stüdyolar iki cepheden doğal ışık ve hava almaktadır. Stüdyo içinde tefrişat kolayca hareket ettirilebilmekte bireysel ve grup çalışmaları için zemin hazırlamakta, bu durum da stüdyo mekânına kısıtlı da olsa bir esneklik katmaktadır (Şekil 7).

ETH Zürich mimarlık okulunda dört stüdyo mevcuttur bunlardan ilki yapının zemin katında ve kuzey cephede, diğer üç stüdyo ise yapının ikinci katında, kuzey-güney ve batı cephelerde konumlandırılmıştır. Kuzey cephedeki stüdyolar yapının bitiş noktasında olduğu için üç cepheli bir çalışma alanıdır. Diğer stüdyolar ise iki cephe boyunca doğal aydınlatılır. ETH Zürich mimarlık okulunun batı stüdyosu kuzey güney aksında devam eden sirkülasyon hattının genişlemesi ile oluşmuştur. Bu stüdyolarda sirkülasyon alanları ve stüdyo mekânları birlikte çalışmaktadır (Şekil 8).

Manchester Mimarlık Okulu binası birçok tasarım disiplininin stüdyolarını etkileşimi en yüksek seviyede tutacak biçimde tasarlanmıştır. Okulda stüdyo kavramı ortak alan kavramına dönüşmüştür. Binadaki tüm tasarım branşlarının stüdyoları etkileşim hâlinindedir. Bu etkileşim bazen fiziksel birliktelik bazen ise yalnızca görsel temas ile sağlanmaktadır. Okulun tasarımı, mekânın tek hacim olarak düşünülmesi üzerine kurgulanmış bu yüzden mekânın içinde birçok galeri tasarlanmıştır. Birbirlerinden farklı bu galeriler birçok farklı noktada birbirleri ile birleşmektedir. Boşluklu bir plan düzenine sahip olan okulun, ana tasarım kararlarının kesit düzlemi üzerinden verildiği ifade edilebilir (Şekil 9).

Harvard GSD lisansüstü mimarlık okulu, mimarlık okulu olarak tasarlanmış bir yapıdır. Okul hacminin büyük bir kısmını stüdyo mekânı oluşturmaktadır. Stüdyo mekânı kat kat birbirini üzerinde geri çekilmeler yaparak konumlandırılmıştır. Okulda tek bir stüdyo bulunmakta ve tüm öğrenim seviyelerindeki tasarımcılar aynı mekân altında üretim yapmaktadır. Stüdyodaki

SOL ÜSTTE, ORTADA, SOL ALTTA Berkeley Kaliforniya Üniversitesi Mimarlık Okulu Arayüz Tablosu^{5,6} (Şekil 7)

ETH Zürih Mimarlık Okulu arayüz tablosu⁷ (Şekil 8)

Manchester Mimarlık Okulu Arayüz Tablosu⁸ (Şekil 9)

SOLDA Harvard Mimarlık Okulu Arayüz Tablosu⁹ (Şekil 10)

ALTTA Cambridge Mimarlık Okulu Arayüz Tablosu¹⁰ (Şekil 11)

yüksek etkileşim alanları, kesit düzlemi üzerinden rahatlıkla okunmaktadır. Ana ulaşım aksından kesit düzlemi üzerinden yapılan boşaltmalar, okulun giriş cephesinde kamusal bir boşluk tanımlamakta, kolonlarla yükseltilen bu mekânı akademik birimler örtmektedir. Gund Hall'da eğimli tek çatı altındaki stüdyo mekânını "L" formunda akademik birimler sarmaktadır. Bu mekânlar ana mekân olan stüdyonun yan ve destekleyici mekânı olarak çalışmaktadır. Harvard GSD'de akademik ve kuramsal üretim, stüdyodaki uygulamalı üretimle paralel ilerlemektedir (Şekil 10).

Cambridge Üniversitesi Mimarlık Okulu, tarihi Scroope Terrace

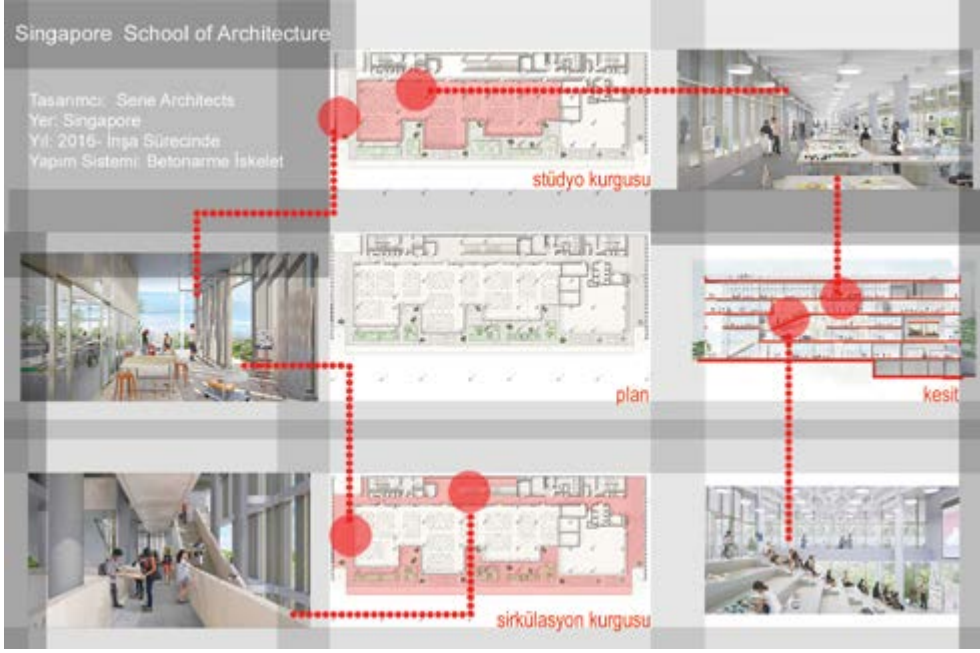
“ANA ULAŞIM AKSINDAN KESİT DÜZLEMİ ÜZERİNDEN YAPILAN BOŞALTMALAR, OKULUN GİRİŞ CEPHESİNDE KAMUSAL BİR BOŞLUK TANIMLAMAKTA, KOLONLARLA YÜKSELTİLEN BU MEKÂNİ AKADEMİK BİRİMLER ÖRTMEKTEDİR”

binasının mimarlık okulu olarak yeniden işlevlendirilmesiyle buraya taşınmıştır. Okulda ihtiyaç duyulan yeni stüdyo için tarihi binada uygun yer olamamasından dolayı, okulun arka bahçesindeki alana yeni bir stüdyo yapısı tasarlanmıştır. Bu stüdyo ahşap strüktüre sahiptir ve kolonlarla

zeminden koparılmıştır. Stüdyo yapısı dikdörtgen tabanlı bir mekândır. Stüdyonun kuzey cephesinde geniş bir açıklık bulunmakta ve mekân buradan difüze olarak aydınlatılmaktadır. Ayrıca yapı tıpkı bir endüstri yapısında ki mekânsal organizasyona ve çatı tipine sahiptir. Şet tipindeki çatı sayesinde mekân içerideki üretim faaliyetlerinde oluşabilecek konsantrasyon problemlerinin önüne geçer ve mekân doğal ışıkla aydınlatılır (Şekil 11).

Ulusal Singapur Üniversitesi mimarlık okulu yönetimi, okuldaki stüdyoların yetersizliği dolayısı ile mevcut binanın güney kısmına yeni bir stüdyo yapısı inşa edilmesine karar vermiştir. Yeni stüdyo yapısı mevcut okula bir köprü vasıtası ile iki kottan bağlanmaktadır. Yapı bir üretim merkezidir. Stüdyolar kesit düzlemi içinde ilişkilendirilmemiştir. Her stüdyo kendi içinde işlemektedir. Kesit düzlemi üzerinde sirkülasyon alanları ilişkilendirilmiştir. Kesit düzlemi üzerinde ilişkisiz olmasına karşın stüdyolar, plan düzleminde açık ve kapalı sirkülasyon alanlarıyla

SOLDA Singapur Üniversitesi Mimarlık Okulu Arayüz Tablosu¹¹ (Şekil 12)

ALTTA Hong Kong Üniversitesi Mimarlık Okulu Arayüz Tablosu¹² (Şekil 13)

“GÜNCEL ÖRNEKLERİN SAĞLAMIS OLDUĞU MEKÂNSAL ZENGİNLİK, DENEYİMLEYEREK ÖĞRENME SÜRECİNİ HIZLANDIRACAK BİR ETMEN OLARAK KARŞIMIZA ÇIKMAKTADIR”

iletişimi yüksek mekânlar olarak tasarlanmıştır. Her bir stüdyo kendi katındaki sirkülasyon alanı ile güçlü ilişkiler kurmaktadır fakat stüdyoların birbirleriyle olan ilişkileri zayıftır. Lisansüstü stüdyosu dikdörtgen plan şemasından yapılan boşaltmalarla girintili çıkıntılı bir plan şemasına bürünmüştür. Bu biçim, stüdyonun

daha çok cepheden doğal ışık ve hava almasına ve daha çok açık alan kullanılmasına sebep olmuştur (Şekil 12).

Hong Kong Üniversitesi Mimarlık Okulu, Hong Kong'un arazi kısıtları ve kullanım yoğunluğu nedeniyle yüksek katlı, farklı birim ve bölümlerin birlikte aynı binayı

kullanıldığı bir okuldur. Okul mimarlık okulu olarak tasarlanmamıştır. Okul binanın üç ve dördüncü katlarını kullanmaktadır. Okulun üç cephesinde dikdörtgen planlı üç stüdyo bulunmaktadır. Yapının doğu ve batı cephesindeki stüdyoların ortak kullandıkları ve gerektiği zaman mekânsal olarak birleştirilebilen bir stüdyo mekânı daha bulunmaktadır. Stüdyolar kendi içinde çalışan mekânlar olsa bile içe dönük, etkileşimden uzak olarak tasarlanmıştır. Bu durumun nedeni, yapının dönüştürülerek iç mekân düzenlemesi ile 3. katın stüdyolara dönüştürülmesidir (Şekil 13).

Sonuç

Mekânsal deneyim, bireyin hayata gözlerini açtığı andan itibaren başlar. Birey, bilinçli ya da bilinçsiz olarak mekânlarla etkileşime girer. Mekân ve birey arasında ilk günden itibaren başlayan bu etkileşim, tüm yaşamı boyunca devam eder. Mimarlık eğitimi almaya başlayan öğrenciler, mimarlık okullarında belki de daha önce farkında olmadan yaptıkları, mekân deneyimleme işini, artık bilinçli olarak yapmaya başlamaktadır. Böylece fiziksel boyutta kazanılan deneyimlerin yanında sezgisel olarak kazanılan estetik duyular da önem kazanmakta bu durum da öğrenme için bir arayüz işlevi görmektedir. Çünkü beden, zihin ve dünya üzerinden kurulan algı ağı,

mimarlık okullarında deneysel bir üretim zeminine dönüşmektedir. Bu durum mimarlık okullarının kullanıcıları ve mekânın aktörleri olan mimarlık öğrencilerinin, zengin mekân deneyimleriyle ile mümkün olabilmektedir. İncelenen mimarlık okullarından son 20 yılda üretilen ya da yenilenen mimarlık okullarında, program kesit düzlemine yayılmakta, kullanıcıların mekân içindeki hareketleri zihinlerinde mekânların farklı perspektiflerinin çakıştırılmasına imkân sağlanmakta, dönüşebilir-esnek-işlevlendirilmemiş alanlarla kullanıcının yaratıcılığı tetiklenmekte, sirkülasyon alanları iletim-ulaşım görevinin ötesinde etkileşim-iletişim mekânlarına dönüşmekte, ortak stüdyolar ve deneysel alanlarla sınır kavramı anlamını yitirmekte; Manchester Mimarlık Okulu örneğinde incelendiği üzere okulun tamamının ortak bir tasarım stüdyosu olarak işlediği görülmektedir. Ancak incelenen mimarlık okullarından 1980 öncesi inşa edilen okullarda, mekân deyimi ve mekânsal zenginlik açısından daha zayıf çıktılar elde edilmektedir. Bu durumunun en büyük sebebi, 1980 öncesi inşa edilen okullarda programın kesit düzlemine yayılamamasıdır. Bedenin mekân içinde hareketinin tasarımda göz ardı edildiği, mekânın metrik ölçütlerle oluşturulup, program gereksinimlerinin mekânın bütüncül tasarım karakterini oluşturması yerine, mekânda bölümlenmelerin ve ayrımların artırıldığı bir tasarım yaklaşımının benimsenmesi bu mimarlık okullarında mekân deneyimi ve deneysel öğrenme zeminini zayıflatmaktadır. 1972 yılında üretilen Harvard Mimarlık Okulu'nda, stüdyo mekânı kesit düzleminde farklı kotlara yayılarak, bütünleşik, esnek ve yüksek etkileşimli bir üretim ortamı yaratılmış olmasına karşın; programda stüdyo ve diğer mekânlar arasında keskin bir ayrım göze çarpmaktadır. Bu problemin çözümü için Herzog & de Meuron ve Beyer Blinder Belle şirketleri Harvard Mimarlık okulu için stüdyo, seminer odaları, sınıflar, akademik ofisler, fabrikasyon laboratuvarı gibi mekânları keşistirecek yeni

bir öneride bulunmuştur (URL-2). MIT Mimarlık Okulu'nda ise mekânları ayıran rijit bölücülerin yaratmış olduğu iletişim ve etkileşim probleminin, bu bölücülerin şeffaflaştırılması ve yer yer kaldırılması müdahalesiyle asgari düzeye indirilmesi amaçlanmıştır.

Güncel örneklerin sağlamış olduğu mekânsal zenginlik, deneyimleyerek öğrenme sürecini hızlandıracak bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha eski örneklerde ise rijit bölücülerin şeffaflaştırılması, yapıları ortak stüdyoların eklemlenmesi gibi müdahaleler, iletişim ve etkileşimi arttırarak ortak çalışma için yaratıcı bir bilişsel ortam sağlama çabalarıdır.

Tüm bu veriler ışığında yeni tasarlanacak mimarlık okullarının, kullanıcıları -aktörleri- olan mimarlık öğrencileri için bir arayüz olarak; beden-zihin-mekân etkileşiminin gerçekleşebileceği, deneysel öğrenmeye zemin hazırlayacak, tüm programın kesit düzleminde yüksek etkileşim ve iletişim ortamında kurgulanacağı, dönüşebilir, kullanıcı tarafında işlevlendirilemeye imkân sağlayacak-esnek mekânlara sahip olan, kent-çevre ve bağlamla ilişki kuran, enerji etkin tasarım kriteriyle tasarlanabileceği sonucuna varılmıştır. □

DİPNOTLAR

- 1 MIT Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
Leers, A. ve Weinzapfel, J. (2011) Made to Measure The Architecture of Leers Weinzapfel Associates. Princeton Architectural Press kitabından elde edilmiştir.
- 2 Bartlett Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<https://www.hawkinsbrown.com/projects/22-gordon-street-the-bartlett-school-of-architecture> adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 04.03.2018
- 3 Delft Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<http://www.braaksmaroots.nl/project/bk-city/> adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 11.03.2018
- 4 Delft Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<http://miesarch.com/work/1079> adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 11.03.2018
- 5 Berkeley Kaliforniya Üniversitesi Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<http://www.saitowitz.com/work/4th-floor-link-and-library-carrels/> adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 16.03.2018
- 6 Berkeley Kaliforniya Üniversitesi Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<https://www.youtube.com/watch?v=tkYfuc-DOY> adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 16.03.2018
- 7 ETH Zürih Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<http://www.vvz.ethz.ch/Vorlesungsverzeichnis/>

- sucheLehrveranstaltungen.view?lang=de&search=on&semkez=2018S&studiengangAbschnittId=73182&titel=&famname=&rufname=&wochentag=&begin n=&areal=&gebaeude=&search=arama adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 02.04.2018
- 8 Manchester Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<https://fcbstudios.com/work/view/manchester-school-of-art?sort=sector&direction=all> Erişim Tarihi: 06.04.2018
- 9 Harvard Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
http://www.marvelbuilding.com/wp-content/uploads/2010/06/Gund_Hall_Ground_Plan.jpg adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 10.04.2018
- 10 Cambridge Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<https://fcbstudios.com/work/view/manchester-school-of-art?sort=sector&direction=all> adresinden elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 16.04.2018
- 11 Singapur Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<http://www.serie.co.uk/projects/school-design-environment-nus> Erişim Tarihi: 12.04.2018
- 12 Hong Kong Mimarlık Okulu Arayüz Tablosunda kullanılan görseller:
<http://www.safety.hku.hk/homepage/pdf/FPKB16.pdf> Erişim Tarihi: 14.02.2018

KAYNAKLAR

- Atılğan, D. (2006). Mimari Tasarım Araç ve Teknolojilerinde Duyuların Rolü ve Mekansal Deneyim. Ege Mimarlık, 3(58), 10-13.
- Fujimoto, S. (2008). Primitive Future. INAX-Shuppan.
- Holl, S. (2000). Parallax. Basel, (s 26) Boston and New York: Birkhäuser and Princeton Architectural Press.
- Holl, S. (2007). House : Black Swan Theory. (s 10-18)New York: Princeton Architectural Press
- Pallasmaa, J. (2018). Architecture as Experience: The fusion of the world and the self. Architectural Research in Finland., Vol:2(No:1), 9-17.
- Park, H. (2015). A Study on the Meaning of In-Between Space in Sou Fujimoto and Bernard Tschumi's Architecture. Korean Institute of Interior Design Journal, 24(6), 87-95.
- Seamon, D. (2013). Lived Bodies, Place, and Phenomenology: Implications for Human Rights and. Journal of Human Rights and Environment, 4(2), 143-166.
- Tschumi, B. (1996). Architecture and Disjunction. Boston: MIT Press.
- Turgay, O. (2013). Mekanların "Arayüz" Nitelikleri Bağlamında Gündelik Yaşantıdaki Kalıcılığı. Beykent University Journal of Science and Engineering, 6(1), 27-46.
- URL-1 <http://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 07.05.2018
- URL-2 <https://www.gsd.harvard.edu/2018/07/harvard-gsd-selects-herzog-de-meuron-beyer-blinder-belle-for-transformative-expansion-of-schools-gund-hall/> Erişim Tarihi: 02.04.2020
- Worrall, J. (2009). The Significance of Sou Fujimoto. 2G International Architecture Magazine, 50, 10-23
- Yates, F. (1999). Three Latin Sources for the Classical Art Memory. The Art of Memory (s. 19-23), London and New York: Routledge.

Kentsel Belleğin Müşterek Mekânı: Kültürpark

Dalya Hazar Kalonya, Sevim Pelin Öztürk

MAKALENİN ADI **Kentsel Belleğin Müşterek Mekânı: Kültürpark**

The Common Space of Urban Memory: Kültürpark
MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2021-1 (109); 56-61**

MAKALENİN YAZARI **Dalya Hazar Kalonya, Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü**

Sevim Pelin Öztürk, Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **14.10.2019**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **09.09.2020**

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **dalyahazar@gmail.com; seplnz@gmail.com**

ORCID **0000-0003-0075-0234 (D. Hazar Kalonya), 0000-0002-1698-0344 (S. P. Öztürk)**

ÖZET Çalışma, İzmir'in önemli bir kent parkı ve kamusal alanı olan Kültürpark'ın bir kentsel müşterek önemini literatür ve medya taraması, etkinlikler, kullanıcı mülakatları ve kişisel gözlemler üzerinden yapılan karşılaştırmalı analizler ile incelemektedir. Kentlilerin Kültürpark'ın ekolojisine ve belleğine duydukları ilgi parkın son yıllarda bir kentsel müşterek olarak daha çok sahiplenildiğini göstermektedir. Kentliler, ortak bir akıl ve tavır oluşturabilmek için çeşitli etkinlikler yoluyla parka dair taleplerini dile getirmeye devam etmektedirler.

ANAHTAR KELİMELER müşterekler, kamusal alan, kentsel ekoloji, kentsel bellek, Kültürpark

G ünümüzde müşterekler, egemen güç ilişkilerinin aracı hâline getirilen kentlerde tahakküm biçimlerinin ötesinde yaratıcı alternatiflere olanak sağlayan bir araştırma alanı hâline gelmiştir. Bu sebepten, kentlilerin müştereklerini sahiplenmesi, yeni paylaşım mekânları oluşturması, kolektif icatçılık ile eşik mekânlar üretmesi ve kolektif bir halk kültürünü oluşturması gerekmektedir (Stavrides, 2016).

Modernizmin sembolü olarak kent belleğindeki yeri ile Kültürpark, kent merkezindeki tek büyük yeşil ve kamusal alan olma özelliğiyle bugün İzmir'in en önemli kentsel müştereklerinden biridir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında İzmir'de meydana gelen büyük yangının ardından hazırlanan Danger ve Prost Planında (1925-1933) Kültürpark'ın bulunduğu alana "kent parkı" fonksiyonu yüklenmiştir. 1929 Ekonomik Buhranının negatif etkilerini azaltmak isteyen merkezi yönetimin İzmir'de uluslararası bir fuar organize etmek istemesiyle birlikte 1933 yılında Kültürpark "kent parkı ve fuar alanı" olarak kente kazandırılmıştır (Kaya, 2002). Kültürpark'ta gerçekleştirilen ihtisas fuarlarının 2015'te Gaziemir'e taşınması ardından, parkın süreçteki dönüşümü kent gündemine gelmiştir. Kentlilerin oluşturduğu kolektifler ve meslek odaları aracılığıyla düzenlenen forum, çalıştay vb. etkinlikler ile parkın geleceğine dair bir müşterek karar alma mekanizması yaratılmaktadır.

Kente ilişkin her şey kentin kendisini ve belleğini içinde barındırmakta ve insanlar arasındaki sosyal ilişkiyi mekânsal olarak görünür kılmaktadır

(Rossi, 1982). Belleğin olduğu kentsel mekân ise fiziksel olduğu kadar toplumsal bir üretdir (Lefebvre, 1991). Halbwachs'a göre (1950), aynı tarihsel süreçte çeşitli gruplar (topluluklar) tarafından oluşturulan birden fazla kolektif bellek bulunabilir. Kolektif bellek, tarihsel bellekten farklı olarak benzerlikleri odağına alır ve sadece müşterek özelliğe sahip olayları hatırlar. Kentlilerin bellek alanlarını dönüştürmek isteyen güçlere karşı direnç göstermesi ise kolektif belleğin mekânsal imgelerden beslendiğini kanıtlar. Her kolektif bellek mekânsal bir çerçevede oluşur ve hatırlamak için dikkat edilmesi gereken şey, mekânın imgesidir. Mülkiyet hakkı (ve müşterekler) ancak kolektif bellekle var olabilir (Halbwachs, 1950). Kültürpark da mekânsal temsil biçimleri ve müşterek özellikleriyle "kolektif belleğin" oluşumunda ve İzmir kent kimliğinde önemli bir yere sahiptir (Durmaz Drinkwater ve Can, 2015).

Çalışma, literatür ve medya taraması, yerinde gözlemler ve KP tarafından 2018 yılında yürütülen "kullanıcı algısı mülakatı" üzerinden Kültürpark'ın kolektif bellek mekânı olarak geçmişten bugüne sahip olduğu mekânsal temsil biçimlerinin ve müşterek özelliklerinin tarihsel süreçteki değişimini incelemektedir.

Bir Kentsel Müşterek Olarak Kültürpark

Müşterekler, en genel anlamıyla "birlikte sahip olduğumuz ve birlikte yaptığımız her şey" olarak tanımlanabilir (Walljasper, 2014). Müşterekler, hava, su, ormanlar ve meralar gibi "doğal/

ekolojik"; ve kamusal alanlar ve toplu taşıma sistemleri gibi "yapay/ insan-yapımı" müşterekler olarak farklılaşmakta ve gelenek, dil, bilgi, hukuk sistemi ve internet gibi soyut varlıkları da kapsamaktadır (Ostrom, 1990). Müşterekler üzerinde süregelen çitleme (özelleştirme) ve dönüşüm baskısı, 17. yüzyılda İngiltere kırsalında başlayan ve ilkel birikimi oluşturan "çitleme hareketlerine" dayandırılmakta ve 1980'li yıllardan itibaren "yeni bir çitleme hareketi" olarak da ifade edilen (Benlisoy, 2014); tarım alanlarının, ormanların, meraların, kıyıların ve kamu arazilerinin inşaat, turizm, maden ve enerji sektörleri önceliğinde özelleştirilerek yeni "neoliberal kentleşme mekânları" oluşturulması üzerinden devam etmektedir (Penpecioğlu, 2013; Christophers, 2018).

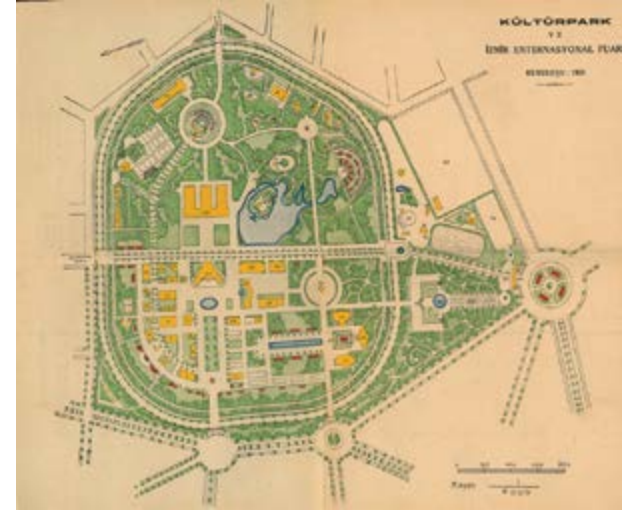
Neoliberal süreçte kentsel toprak sermaye açısından tekel rantı yaratılabilecek bir alan hâline gelmiş; spekülasyon plan değişiklikleri ve imar faaliyetleri eliyle sermaye tarafından birikim amacıyla kullanılabilecek diferansiyel rant yaratılmıştır. Kentsel alan, finans ve inşaat sektörleri önceliğinde çeşitli mekanizmalar kullanılarak uzun dönem yatırım yapılabilen (krediler vb.) ve sermayenin ekonomik buhranlarını çözebilen bir alana dönüşmüştür (Serter, 2018).

Kentin bir yaşam alanı olmaktan öte sermaye birikimini çoğaltmak için kullanılan spekülasyon bir alan hâlini alması için kentin metalaşması ve değişim değerinin olduğu bir piyasa oluşması gerekmiştir. Kentsel alanın metalaşması kullanım değerinden çok değişim değeri üzerinden tanımlanan bir meta olarak tariflenmesini gerektirmiştir (Lefebvre, 1968; Serter, 2018). Bu durum da kullanım değeri üzerinden tartışılan müşterekler ve kentli hakları kavramları karşısına değişim değeri üzerinden kenti metalaştıran sermaye birikim rejimlerini konumlandırmıştır.

Neoliberal ekonomik model yerel yönetimlerin kent politikalarını da etkilemiş; yönetici yerine girişimci bir kentsel örgütlenme modeli ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde kamusal alanlar sermayenin kentsel alandaki başlıca hedefleri olmuştur. Kolektif olarak üretilen müşterekleri sermaye lehine transfer edecek (çitleyecek)

uygulamalar hayata geçirilerek, kentsel alanda kolektifliğin yok edilmesi, neoliberal dönemin başlıca kent politikası hâline getirilmiştir. Kolektif kullanım değeri, değişim değeri uğruna gözden çıkarılmış; evler, mahalleler, parklar vb. kullanım değeri değil, değişim değeri üzerinden ölçülmeye başlanmıştır. Bu metalaşmanın en önemli stratejik aracı ise kamusal alanların özelleştirilmesi, yani çitlenmesidir (Serter, 2018).

Kapitalist birikim stratejileri içerisinde kaynak olarak görülen doğal alanların, kentsel alanların ve sosyo-kültürel değerlerin tümü, özellikle müşterekler bakımından zengin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde çitleme baskısı altında kalmaktadır (Duru, 2018). Çitleme süreçleri üç biçimde meydana gelebilir: (1) özelleştirme yoluyla, (2) mülksüzleştirme yoluyla ve (3) kapitalist özelleştirme yoluyla. Kapitalizmin sürekliliği için zorunlu olan çitleme karşısında konumlanan müşterekleştirme pratiklerinin sistemde çatlaklar oluşturma imkânına sahip olduğu söylenmektedir. Kentlilerin bu kolektif güce sahip olabilmelerinin ise iki temel şartı vardır: (1) kentsel mekâna dair karar verme süreçlerine doğrudan katılım hakkı ve (2) ihtiyaçları doğrultusunda kentsel mekânı kullanma/erişme hakkı (Hodkinson, 2012; Purcell, 2002). Bu şartlar, "kentli hakları" perspektifinden ele alınabilir. Avrupa Konseyi tarafından 1992'de kabul edilen "Avrupa Kentsel Şartı" kentli hakları konusunda bir başlangıç olarak kabul edilmektedir. Konsey, çağdaş yerel ve küresel kentsel sorunlara karşı ortak ilke ve kavramlar bütünü belirlemek amacıyla 2008 yılında "Avrupa Kentsel Şartı-2"yi yayınlamıştır. Bu manifesto ise temelde Avrupa değerleri esas alınarak, kamu politikalarında etik yönetim, sürdürülebilir kalkınma ve ileri düzeyde dayanışma ilkeleri içermektedir (MO, 2008). Tekeli (1994) çalışmasında üç gruba ayırdığı insan haklarını; (1) temel haklar, (2) ekonomik, sosyal ve siyasal haklar ve (3) dayanışma hakları olarak yaşam kalitesi ve kamu yararı perspektifi üzerinden gruplandırmakta ve kentli haklarını da üçüncü grup hakları içerisinde tariflemektedir. Bu bağlamda, kentli haklarını yaşama geçirerek "iyi bir kentsel

yaşam oluşturmak" için devletin, özellikle yerel yönetimlerin, bireyleri toplumsallaştırmasına ve kentlilerin kentteki ortak (müşterek) alanlarını yeniden oluşturmaya ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir (Tekeli, 1994).

Kılınç, Yılmaz ve Pasin (2015), bir kentsel müşterek olan Kültürpark'ın kent merkezindeki konumu sebebiyle yapılaşmaya açılma ve kamusal niteliğini yitirme riski bulunduğunun altı çizmektedir. TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu (İKK) ve diğerleri, 2017 yılında hazırladıkları raporda, plan revizyonlarında spekülasyon noktasal değişiklikler yapıldığı ve İzmir üzerindeki rant politikalarının en önemli aracının "ayrıcalıklı imar hakları" olduğunu belirtmektedir (TMMOB İzmir İKK ve diğ., 2017). Özkan ve diğerleri ise (2019), başta Çeşme, Urla, Bayraklı, Konak, Bornova ve Karşıyaka ilçeleri olmak üzere ulaşım, konut, rezidans, AVM vb. inşaat projelerinin üretimi önündeki engellerin ayrıcalıklı imar hakları ve parsel bazlı imar planı değişiklikleriyle kaldırılması sonucunda İzmir'in sermaye açısından daha kârlı bir alan haline geldiğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Kültürpark ve yakın çevresinin de çitleme baskısı altında kaldığı düşünülmektedir (ör. Basmane Çukuru, İZFAŞ binası).

Müşterekler, Türkiye'de 2013 yılında gerçekleşen Gezi Parkı eylemleri ile kamuoyunun ilgisini çekmeye başlamıştır. Süreçteki kamu kazanımlarının (ör. parka "henüz" AVM yapılmamış olması), Türkiye'de kolektif eylem refleksini yaygınlaştırdığı düşünülmektedir. Kültürpark da bu örneklerden biridir. Pasin ve arkadaşları

MÜŞTEREKLER	Kırsal Müşterekler		Kentsel Müşterekler	
	Somut	Soyut	Somut	Soyut
Doğal / Ekolojik	Tohum, mera, nehir, orman vb. doğal / biyolojik kaynaklar vb.	-	Nehirler, deniz kenarları, yeşil alanlar vb.	-
Yapay / İnsan-yapımı	Köy meydanı, piknik alanı, köy çeşmesi, mezarlıklar vb.	Köy gelenekleri, kıyafet biçimleri, danslar, müzik, şiveler, imece vb.	Sokaklar, kent meydanları, kamusal alanlar, kent parkları, toplu ulaşım, mezarlıklar, atıklar vb.	Kent gelenekleri, görgü kuralları, müzik, moda, bilgi, yazılım, internet (ör. wikipedia) vb.

	Doğal Müşterekler	Yapay Müşterekler	Soyut Müşterekler
1936-1960	-	- Fuar ve kültür-sanat mekânı	- Modernleşmenin sembolü
1960-1980	-	- Fuar, kültür-sanat ve eğlence alanında öne çıkmıştır	- Kültürel etkinlikler, eğlence ve keyifli zaman geçirme mekânı
1980-1990	-	- Fuar niteliği, eğlence ve kamusal nitelik azalmıştır	-
	- Yeşil alan miktarı artmıştır	- Fuar neoliberal politikalar doğrultusunda farklılaşarak tekrar güçlenmiştir	- Kültürel etkinlikler, eğlence ve keyifli zaman geçirme mekânı
1990-2000	- 2. Derece doğal sit ve tarihi sit alanı ilan edilmiştir	- Kültürel etkinlikler artmıştır (ör. İzmir Sanat, Açık hava konser alanı, Arkeoloji müzesi)	-
	- Yeşil alan miktarı artmıştır	- Fuar etkinliğinin taşınması için girişimler başlamıştır	- Kültürel etkinlikler, eğlence ve keyifli zaman geçirme mekânı
2000-2010	- Hayvanat bahçesi kapatılıp Çiğli Doğal Yaşam Parkı'na taşınmış, alan yeşil alana dönüştürülmüştür	- Yapılaşma artmıştır (ör. sanat merkezleri, ihtisas fuarları binaları, yeraltı otoparkı)	-
	- Yeraltı otoparkının üstü yeşil alan olarak tasarlanmıştır	- Fuar niteliği azalmış, Fuar etkinlikleri (Enternasyonal ve kitap fuarı hariç) yeni fuar alanına taşınmıştır	- Direniş mekânı, kaçış ortamı, özgürlük duygusu, nefes alınacak yer, eğlence, keyifli zaman geçirme mekânı
2015-2020	- Kültürpark'tayız etkinliği ile başlayan yeşil alan / kent parkı temasının vurgulanması devam etmiştir	- Parktaki pavilyonlar (ya da eklentileri) yıkılmıştır	-
		- Lunapark koronavirüs tedbirleri sebebiyle kapatılmıştır	-

(2016), fuar fonksiyonunun taşınması ardından gerçekleşen “Kültürpark'tayız” etkinliği gibi müşterek etkinliklerin çeşitlendirilebilir aktivitelerle parkın dönüşüm sürecine rehber olabileceğinin altını çizmektedir (Pasin ve diğ., 2016). Bu etkinliği takiben alanda gerçekleşen konser, dans, yoga vb. etkinliklerin, kullanıcıların parkı kendi ilgi alanlarına göre sahiplenmesi ve parkla kendiliğinden etkileşime geçmesini sağlayarak müşterekleştirme pratiklerini arttırdığı düşünülmektedir.

Müşterekler üzerinde süregelen mücadelelerin kent meydanlarını korumak, gecekondu alanlarını savunmak, yeşil alanları ve tarihi binaları korumak vb. motivasyonlarla sıklıkla sermaye birikimi ve imar rantına tepki olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Duru, 2018). Müşterekler söz konusu olduğunda, çok boyutlu ve ölçekli hak talepli mücadelelere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, çitleme hareketlerine karşı örgütlenen mücadelelerin genellikle küçük ölçekli, reaktif ve yerele odaklı olduğu görülmektedir. Müşterekleri odağına alan mücadelelerin belli grupların

eline geçerek, kutuplaşma/dışlama yoluyla bir kısıtlılık yaratmaması adına, mahalle toplantıları, platformlar, kooperatifler gibi, öz-yönetim ve öz-güçlenme pratiklerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Kültürpark için de yeni bir kamu inşasına ihtiyaç duyulması sonucunda, meslek odaları, demokratik kitle örgütleri, STK'lar, kent konseyleri vb. bileşenlerin katılımıyla 2016 yılında “Kültürpark Platformu” (KP) kurulmuştur. Platform, “Koruma Amaçlı İmar Planı” hazırlanmasını talep etmiş, parkta kongre merkezi gibi yeni yapılaşmalara karşı çıkmış, Basmane Çukurundaki inşaat girişimlerine karşı hukuki süreçler yürütmüş, 2018’de İZFAŞ binasının bir üniversiteye geçici tahsisini engellemek amacıyla örgütlenmiş ve etkinlikler, mülakat araştırması, çalıştay, panel, forum ve basın açıklamaları düzenlemiştir (KP, 2018).

Kültürpark'ın bir kent parkı, kolektif bellek mekânı ve kentsel müşterek olarak önemini vurgulayan birçok görüş bulunmaktadır. Bu görüşleri üç başlık altında kategorilendirmek mümkündür;

(1) Kültürpark'taki aşırı yapılaşmanın giderilerek, yeşil alan ve kent parkı fonksiyonlarını sürdürülmesini ve doğal flora ve faunasının korunmasını önceleyen görüşler (Gündüz, 1991; TMMOB İzmir İKK, 2014; ŞPO İzmir, 2016; MO İzmir, 2019); (2) Kültürpark'ın bir müşterek olarak kentin kolektif belleğindeki yerini ve önemini ve “halk okulu” vizyonunu korumayı önceleyen görüşler (ŞPO İzmir, 2016; KP, 2018; Penpecioglu, 2019); (3) Kültürpark'ın kültürel değerini taşıyan mevcut işlevlerin sürdürülmesini ve alanın kültür ve sanat aktiviteleri için kullanılmasını önceleyen görüşler (Dereli, 2015; MO İzmir, 2019).

Bu görüşlere ek olarak, bugün ikinci derece doğal ve tarihi sit alanı olarak tescilli olan Kültürpark, ekolojik sürdürülebilirlik açısından önemlidir ve parkın korunması ve iyileştirilmesi kentsel ısı adası etkisini azaltma ve iklim değişikliğine karşı uyum kapasitesini (resilience) artırma potansiyeli bakımından da önceliklendirilmelidir.

Bu bağlamda, yapılan çalışmada Kültürpark'ın bir kolektif bellek mekânı olarak geçmişten bugüne sahip olduğu mekânsal temsil biçimlerini ve müşterek özelliklerini analiz etmek için KP tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen mülakat çalışması analiz edilmiştir.

Yöntem ve Bulgular

Çalışma, literatür ve medya taraması, yerinde gözlemler ve KP tarafından 2018 yılında yapılan “kullanıcı algısı mülakatı” üzerinden yapılan içerik analiziyle, Kültürpark'ı müşterekler ekseninde incelemektedir. Yarı yapılandırılmış mülakat, demografik yapı, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim, kişinin oturduğu semt, İzmir’de yaşam süresi, parkın kullanım amacı ve sıklığı, parkın kişiye ne anlam ifade ettiği, parkta sevilen ve rahatsız olunan şeyler ve tutum ölçeğine dair ucu kapalı ve parkın gelecek tahayyülüne dair ucu açık 15 sorudan oluşmaktadır.

Mülakatta genelde oranlı bir yaş ve cinsiyet dağılımı gösteren katılımcıların çoğunlukla Konak (%31), Karşıyaka (%15) ve Buca (%13) ilçelerinde ikamet ettiği; %60'ının parkı ayda en az bir kez kullandığı ve %74'ünün parkı sosyo-kültürel etkinlikler ve dinlenme

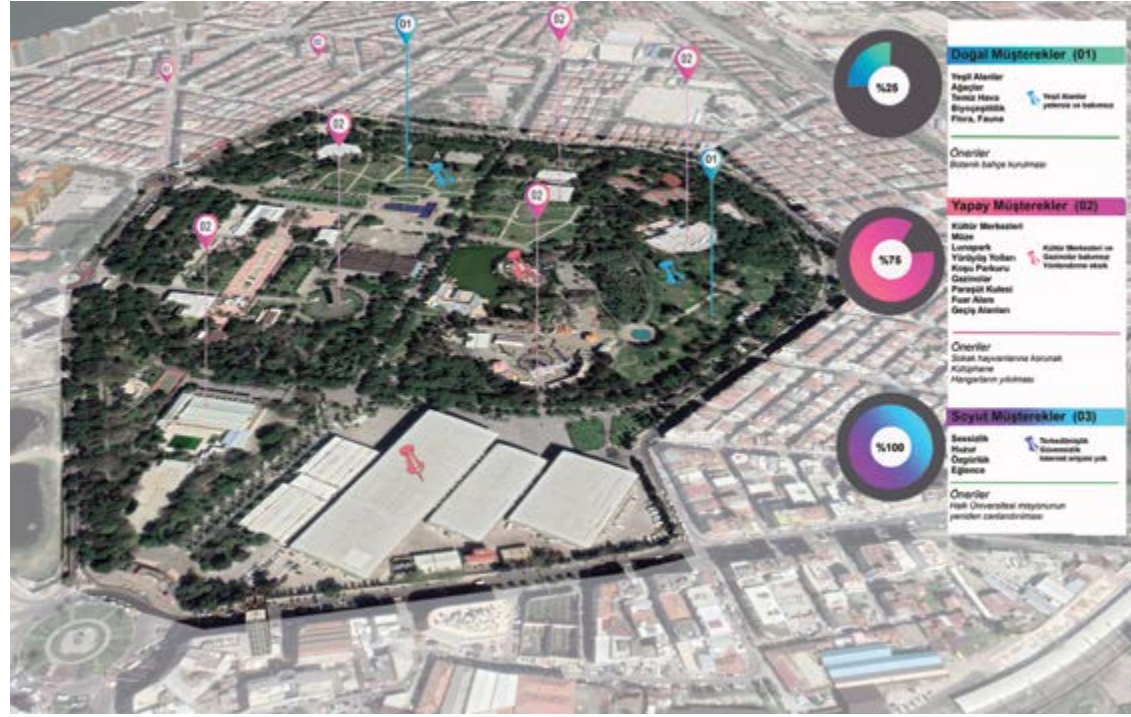
amacıyla kullandığı tespit edilmiştir (Kültürpark Platformu, 2018).

Mülakat sonuçları Ostrom'un (1990) müşterek kategorileri üzerinden değerlendirilmiştir (Tablo 1). Buna göre, müşterekler, doğal, yapay ve soyut müşterekler olarak üç kategoride incelenmiş ve Kültürpark'ın tarihsel olarak hangi mekânsal temsil biçimlerine sahip olduğu ve hangi müşterek özelliklerinin öne çıktığı tespit edilmiştir (Tablo 2).

Bu analize göre, Kültürpark bir fuar alanı ve Türkiye'nin modern yüzünü temsil eden bir kentsel müşterek olarak ortaya çıktıktan sonra, özellikle 1980-1990 yılları arasında fuar niteliğini giderek kaybetmiştir. 1990-2000 yılları arasında fuar niteliği, neoliberal politikaların da etkisiyle farklılaşarak devam etmiş ve alanda kültürel faaliyetler çoğalmıştır. Bu dönemde parkın yapay müşterek mekân niteliği azalırken; yeşil alan ve doğal müşterek mekân niteliği artmıştır. 2000'lerden günümüze ise düzenli olarak yeşil alan niteliğine vurgu artmış ve fuar niteliği azalmıştır.

Güncel mekân algısı için, kullanıcı algısı mülakat sonuçları incelenmiş ve kullanıcıların parka dair mekânsal deneyimleri içerisinde sırasıyla soyut (%100), yapay (%75) ve doğal müştereklerden (%25) bahsettikleri (Şekil 2); ve parkı sırasıyla kültürel etkinlik (%29-39), sosyal etkinlik (%21-29), dinlenme ve eğlence (%17-21), spor ve eğlence (%4-17) ve geçiş (%0-4) amaçlarıyla kullandıkları tespit edilmiştir (Şekil 3). Kullanıcı algısı mülakatına göre, bugün Kültürpark'ın yapay müşterek mekân yerine doğal ve soyut müşterek mekân özellikleriyle ön planda olduğu söylenebilir.

Mülakat çalışması ardından KP tarafından Kültürpark Çalıştayı (2018), "Nasıl Bir Kültürpark İstiyoruz?" Forumu (2019) ve "Kültürpark Arama Konferansı" (2019) düzenlenmiştir. Bu etkinliklerde katılımcıların, parkın kuruluşundaki kent parkı ve halk okulu misyonunun canlandırılması gerektiği, parkın kentlinin spor, kültür, eğlence ve dinlenme amacıyla kullandığı kent merkezindeki en önemli ve tek yeşil alan olduğu, Koruma Amaçlı İmar Planı yapılırken kent parkı algısının zedelenmemesi gerektiği, parkın yakın çevresi ve kıyı alanıyla bir

“MÜŞTEREKLERİ ODAĞINA ALAN MÜCADELELERİN (...) KUTUPLAŞMA/DIŞLAMA YOLUYLA BİR KISITLILIK YARATMAMASI ADINA, MAHALLE TOPLANTILARI, PLATFORMLAR, KOOPERATİFLER GİBİ, ÖZ-YÖNETİM VE ÖZ-GÜÇLENME PRATİKLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR”

SOL ÜSTTE Müşterek Kategorileri, Ostrom, 1990 (Tablo 1)

Tarihsel Süreçte Kültürpark Müşterekler Analizi (Tablo 2)

ÜSTTE Mülakat Müşterekler Analizi, 2018 (Şekil 2)

ALTTA Kullanım Nokta Yoğunluk Analizi, 2018 (%) (Şekil 3)

SOLDA, ALTTA, SAĞ ÜSTTE Kültürpark'ı Birlikte Düşünme Atölyesi, İyi Tasarım, 2018 (Şekil 4)

“(...) (KÜLTÜR)PARKIN SERMAYENİN ÇITILEME BASKISINA KARŞI SAVUNULMASININ YANI SIRA, YENİ BİR MÜŞTEREK OLUŞTURMA POTANSİYELİ OLMADIĞI SÜRECE, BELLEĞİNDE YER ALMAYAN FONKSİYONLARIN PARKA EKLEMLENMEYE ÇALIŞILMASININ DA ÖNÜNE GEÇİLMELİDİR”

bütün olarak düşünülmesi gerektiği ve özellikle Basmane Çukuru imar kararlarının parkın ekolojisine yönelik negatif etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiğine dair görüşleri sıklıkla dile getirildiği gözlemlenmiştir.

Ayrıca, ŞPO İzmir tarafından İyi Tasarım Günleri kapsamında düzenlenen “Kültürpark'ı Birlikte Düşünme Atölyesi”nde (2018) parkın

geleceğine dair fikir alışverişi ve mekânsal soyutlama çalışması yapılmıştır. Katılımcılar tarafından, Basmane Çukurunun parka dahil edilmesi, yeşil alanın artırılması, hangarların yıkılması, park içinde yeni yaya aksları oluşturulması ve Lunapark'ın çevrede gürültü kirliliğine sebep olmayacak bir noktaya taşınması önerileri getirildiği gözlemlenmiştir (Şekil 4).

Kültürpark'ın ekolojisine ve belleğine duyulan ilgi ve rekreatif talepler sonucu gerçekleşen herkesin katılımına açık bu etkinlikler, son yıllarda parkın kentliler tarafından bir kentsel müşterek olarak daha çok sahiplenildiğini gösterir niteliktedir. Ancak, ortak bir akıl ve tavır oluşturabilmek adına, kentlilerin bu etkinlikler yoluyla hâlen paylaşmaya devam ettikleri talep ve öneriler, planlama ve kamu yönetimi perspektiflerinden daha fazla ilgi gerektirmektedir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Kültürpark, İzmir kentsel belleğinin en önemli müşterek mekânlarından biri olarak, fuar, açık kamusal alan ve sosyo-kültürel alan fonksiyonlarıyla kentliler tarafından tarihsel süreçte farklılaşan amaçlarla kullanılmıştır.

Özellikle 1980-1990 yılları arasında Kültürpark'ın fuar niteliği giderek kaybolmaya başlamış, 1990-2000 yılları arasında neoliberal politikaların da etkisiyle fuar niteliği farklılaşarak devam etmiş ve alandaki kültürel faaliyetler çoğalmıştır. Bu dönemde parkın yapay müşterek mekân niteliği azalırken; yeşil alan ve doğal müşterek mekân niteliği giderek artmakta olduğu tespit edilmiştir. 2000'lerden günümüze ise Avrupa Kentsel Şartı-2 (2008) kapsamındaki sürdürülebilir kalkınma ilkelerine paralel olarak Kültürpark'ın kent parkı fonksiyonuna ve yeşil alan niteliğine

vurgunun arttığı görülmektedir. Kullanıcı algısı mülakatına göre bugün Kültürpark'ın yapay müşterek yerine doğal ve soyut bir müşterek mekân olarak ön plana çıktığı söylenebilir.

Neoliberal kentleşme stratejileri karşısında Kültürpark'ın bir kentsel müşterek olarak sürekliliğini sağlayabilmek için Avrupa Kentsel Şartları ilkelerine uyulması ve plan yapım süreçlerinde, planlama ve tasarım kriterleri belirlenirken kent sakinlerini, kolektif ve inisiyatifleri ve ilgili meslek odalarını kapsayan katılımcı bir yaklaşım izlenmelidir. Bu ilkeler ve kriterler, parkın kentin bütünüyle ilişkisini güçlendirerek “kent parkı” fonksiyonunu korumayı ve kentlilerin bir araya gelip müşterekleşme pratiklerini icra edebilecekleri bir niteliğe kavuşturmayı odağına alarak, İzmir'in hâlihazırdaki yeşil altyapı stratejisi çalışmalarıyla, kültürel ve endüstriyel miras alanlarıyla (liman art bölgesi vb.), toplu ulaşım bağlantıları ve kıyı düzenlemeleriyle entegre edilmelidir.

İhtisas fuarının taşınmasının ardından kentliler, kolektif ve inisiyatifler ve meslek odaları tarafından Kültürpark'ın kuruluşundaki “kent parkı” ve “halk okulu” misyonunun yeniden canlandırılması gerektiği çeşitli platformlarda dile getirilmiştir. Bu süreçte, parkın sermayenin çitleme baskısına karşı savunulmasının yanı sıra, yeni bir müşterek oluşturma potansiyeli olmadığı sürece, belleğinde yer almayan fonksiyonların parka eklenmeye çalışılmasının da önüne geçilmelidir.

Kültürpark'ın bir kent parkı, kolektif bellek mekânı ve kentsel müşterek olarak tarihsel süreçte kentlilik bilincinin yaratılmasına katkı sağlayan niteliklerinin hatırlatılması, korunması, yeniden üretilmesi ve kolektifler ve inisiyatifler aracılığıyla çitleme hareketlerine karşı müşterekleşme pratikleri ile çeşitli grupları/toplulukları ortak bir amaçla bir araya getirecek bir kent hakkı¹ fikrinin desteklenmesi çok önemlidir.

■

. Yazarlar, çalışmaya yapmış oldukları katkılardan dolayı Kültürpark Platformu ve TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi'ne teşekkür eder.

DİPNOT

1 Kent hakkı, çok değerli ancak yeterince önemsenmemiş insan haklarından biridir. Bireysel özgürlüğün ötesinde, kenti değiştirerek kentlilerin kendilerini de değiştirme hakkıdır. Ortak (müşterek) bir haktır çünkü dönüşüm kaçınılmaz olarak kentleşme sürecini yeniden şekillendirecek müşterek bir gücü gerektirir. Kentleşme, artı üretim ve kullanım arasındaki bağlantıya kimin hâkim olduğu sorusuna odaklanır ve kentleşme biçimlerini denetleyebilecek geniş bir toplumsal hareketi gerektirir (Lefebvre, 1968; Harvey, 2003).

KAYNAKLAR

- APIKAM (2019). İzmir Şehir Rehberi 1941, Ahmet Piristina Kent Arşivi ve Müzesi, İzmir.
- Benlisoy, S. (2014). Müşterekler Üzerinde Piyasa Baskısı, Erişim tarihi: 14.04.2015, <http://tr.boell.org/tr/2014/11/05/musterekler-uzerinde-piyasa-baskisi>.
- Yeşil Ekonomi Konferansı, İstanbul.
- Christophers, B. (2018). The new enclosure: The appropriation of public land in neoliberal Britain. Verso Trade.
- Dereli, C. H. (2015). #kültürparktayız, <https://www.arkitera.com/gorus/kulturparktayiz/>, Erişim tarihi: 30.12.2019.
- Durmaz Drinkwater, S. B., & Can, I. (2015). Kolektif bellek ve kamusal alan: Kültürpark'ın anımsattıkları ve mekânsal dönüşümü, İzmir Kültürpark'ın Anımsa(ma)dıkları: Temsiller, Mekanlar, Aktörler içinde, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Duru, B. (2018). Müşterekler Nedir? Doğal, Kentsel, Sosyal Müşterekler ve Kentsel Toplumsal Hareketlere Etkileri Üzerine, Teoriden Mücadeleye Müşterekler Siyaseti içinde, sf. 10-26.
- Gündüz, O. (1991). Kültürpark mı, Fuar mı, Ege Mimarlık 1991/2, sf.12.
- Halbwachs, M. (1950). Kolektif Bellek, çev. Zuhar Karagöz (Pinhan Yayıncılık, 2018).
- Harvey, D. (2003). The right to the city. International Journal of Urban and Regional Research, 27(4), 939-941.
- Hodgkinson, S. (2012). The new urban enclosures. City, 16(5), 500-518.
- İyi Tasarım (2018). İyi Tasarım İzmir 3: Bir Arada, Kültürpark 1 No'lu Hol, İzmir.
- Kaya, N. (2002). Analysis of the interaction between theory and practice in urban planning: Understanding İzmir experience, Doktora Tezi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir.
- Kılınç, K., Yılmaz, A., ve Pasin, B. (2015). Hatırlamanın ve Unutmanın Kentsel Sahnesi Olarak Kültürpark'ın Belleği, İzmir Kültürpark'ın Anımsa(ma)dıkları: Temsiller, Mekanlar, Aktörler içinde, İletişim Yayınları, İstanbul.
- KP (2018). Kültürpark Platformu grup açıklaması, <https://www.facebook.com/groups/kulturparkplatformu/>, Erişim tarihi: 30.12.2019.
- KP (2018). Kültürpark Araştırma Sonuç Raporu. Kültürpark Platformu Arşivi, İzmir.
- Lefebvre, H. ve Nicholson-Smith, D. (1991). The production of space (Vol. 142). Blackwell: Oxford.
- Lefebvre, H. (1968). Şehir Hakkı, çev. Işık Ergüden (Sel Yayıncılık, 2016).
- Mimarlar Odası İzmir Şubesi (2019). Kültürpark'ın Yapı Envanteri, Rapor <http://www.izmimod.org.tr/v2/uploads/files/KulturparkYapiRaporu2019.pdf>, Erişim tarihi: 30.12.2019.
- MO (2008). Mimarlar Odası, Avrupa Kentsel Şartı-2: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto, http://ceidizleme.org/ekutuphanesim/dosya/125_1.pdf, Erişim tarihi: 17.06.2020.
- Ostrom, E. (1990). Governing the commons: the evolution of institutions for collective action, Cambridge University Press.
- Özkan, S. P., Hazar, D., Özyiğit, M., Çelik, A., & Aktaş, A. (2019). Sermayenin Mekân Arayışları: 2016-2018 Yılları Arası İzmir İnşaat Sektörü Örneği, Ege Mimarlık Vol. 104, sf. 52-57.

- Pasin, B., Kılınç, K. ve Yılmaz, A. (2016). Herkesin Parkı: İzmir Kültürpark için Gelecek Tahayyülleri, Mimarlık Vol. 387, sf. 74-76.
- Penpecioglu, M. (2013). Büyük ölçekli kentsel projeler, mekânın üretimi ve neo-liberal hegemonya: İzmir örneğinde karşılaştırmalı bir araştırma. Megaron Dergisi, 8(2), 97-114.
- Penpecioglu, M. (2019). Basmane Çukuru Kültürpark ile Birlikte Düşünülmeli, Röportaj, <https://www.izgazete.net/politika/dr-mehmet-penbecioglu-basmane-cukuru-kulturpark-ile-birlikte-h35659.html>, Erişim tarihi: 16 Mayıs 2019.
- Purcell, M. (2002). Excavating Lefebvre: the right to the city and its urban politics of the inhabitant, GeoJournal 58, pp. 99-108.
- Rossi, A. (1982). Architettura della città. Cambridge, MA: MIT Press.
- Serter, G. (2018). Muhafazakâr Kentin İnşası - Neoliberalizm ve Muhafazakârlık İlişkisinde Mekânın Yeri, NotaBene Yayınları, İstanbul, 69-78.
- Stavrides, S. (2016). Müşterek Mekân: Müşterekler Olarak Şehir, çev. Cenk Saraçoğlu (Sel Yayıncılık: 2018) İstanbul.
- Tekeli, İ. (1994). Kente Karşı İşlenen Suç Mu? Yoksa Kentlinin Gasp Edilen Hakkı mı?, Bozkurt Güvenç'e Armağan, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 463-73.
- TMMOB İzmir İKK (2014). Kültürpark, Yeşil Alan Olarak Korunmalı, <http://www.tmmobizmir.org/?p=2010>, Erişim tarihi: 30.12.2019.
- TMMOB İzmir İKK, EGECEP ve Doğa Derneği (2017). İzmir ve Bölgemizde Planlanan Rant Projeleri Hakkında Rapor, http://www.tmmobizmir.org/?page_id=2681, Erişim tarihi: 27.12.2019.
- Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi (2016). Kültürpark İmar Planlarına İlişkin Ek Rapor, http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/391147812165f81_ek.pdf?tipi=4&turu=H&sube=6, Erişim tarihi: 30.12.2019.
- Walljasper, J. (2014). Hakikaten, Neymiş Bu Müşterekler?, Müştereklerimiz, Paylaştığımız Her Şey içinde, Metis Yayınları, İstanbul, sf. 20-21.

Ekonomik Durgunluk Dönemlerinde Yüksek Binalar: Kriz Dönemleri ve 2021 Beklentisi

Hasan Begeç, A. İlker Yaliner

MAKALENİN ADI **Ekonomik Durgunluk Dönemlerinde Yüksek Binalar: Kriz Dönemleri ve 2021 Beklentisi**
Tall Buildings During Periods of Economic Recession: Crisis Periods and 2021 Expectation

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2021-1 (109); 62-67**

MAKALENİN YAZARI **Hasan Begeç**, Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü

A. İlker Yaliner, Ar. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **10.10.2019**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **12.06.2020**

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **hasan.begec@deu.edu.tr, ilker.yaliner@deu.edu.tr**

ORCID **0000-0002-0137-2848 (H. Begeç), 0000-0002-3488-0638 (A.İ. Yaliner)**

ÖZET Ekonomi tüm mimarlık kavramlarında olduğu gibi, yüksek yapılarda da bağlayıcı, sınırlayıcı ve zorlayıcı bir niteliktedir. Bu çalışma yüksek yapı gelişim sürecinde dünyada yaşanan ekonomik krizler ile yüksek yapı arasındaki ilişkinin değerlendirmesini yapmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda yaşanan ekonomik krizlerin yüksek yapılaşmada ve yapıların yükseklik artışı üzerindeki niceliksel etkileri, Yüksek Binalar ve Kentsel Alan Konseyi'nin (CTBUH) verileri ile oluşturulan grafikler ile aktarılmaya çalışılmış ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmada ayrıca olası yeni ekonomik kriz dönemlerinde yüksek yapılaşmanın geleceği ile ilgili öngörünün oluşturulması amaçlanmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER ekonomik kriz, yüksek yapılar, yüksek yapılaşma-ekonomik kriz ilişkisi

Yüksek yapıların tasarımında ve uygulanmasında dikkat edilmesi gereken birçok kriter bulunmaktadır. Bu kriterler içinde yüksek yapının maliyeti ve ekonomik planlama kararları önemli bir yer tutmaktadır. Yüksek yapılar ülkelerin, kentlerin ve yaptırımların ekonomik gücünün bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. Çalışmada bilinen anlamdaki yüksek yapıların yapılmaya başlandığı tarih olarak kabul edilen 19. yy sonundan günümüze kadarki sürede yaşanan ekonomik krizler ile yüksek yapı ilişkisinin yükseklik sınırındaki artış ve yüksek yapılardaki niceliksel değişim ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Genellikle ekonomik kriz ve durgunluk dönemlerinde inşaat sektörünün de yavaşladığından söz edilebilir. Bu genellemeye bağlı olarak yüksek yapıların ekonomik kriz dönemlerinde inşaat sektöründe yaşanması muhtemel yavaşlamanın bir parçası olup olmadığının araştırılması ve yakın gelecekle ilgili bir öngörünün oluşturulması da bu çalışmanın bir diğer amacıdır. Çalışmada bu bağlamda öncelikle yüksek yapı kavramı ve ekonomik kriz kavramı ele alınmış, daha sonra dünyada yaşanan ve küresel etkisi tartışmasız olarak hissedilen ekonomik krizler olarak; 1929 “Büyük Buhranı”, 1997 “Asya Finans Krizi” ve 2008 “Küresel Finans Krizi” ve bu krizlerin yüksek yapılar üzerinde oluşturduğu etkiler incelenmiştir. Yaşanan bu ekonomik krizlerin yüksek yapılaşmada ve yapıların yükseklik artışı üzerindeki niceliksel etkileri, Yüksek Binalar ve Kentsel Alan Konseyi'nin

(CTBUH) verileri ile oluşturulan grafiklerle aktarılmaya çalışılmış ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Ekonomik Kriz Kavramı ve Yaşanan Krizler

Kriz bir kişinin, bir grubun yaşamında, bir etkinliğin devamında, bir kurumun işleyişinde ortaya çıkan zorluk, bunalım olarak tanımlanabilir. Kriz ile ilgili yapılacak çalışmalar, iç içe geçmiş ve çok boyutlu durumların ele alınmasını gerektirmektedir. Başka bir ifadeyle krizin, birbiri ile ilişkili ekonomik, siyasal, toplumsal ve coğrafi dinamikleri bulunmaktadır. Dolayısıyla, ekonomik krizi, siyasal ve toplumsal dinamikleri ve coğrafi kentsel sonuçları ile birlikte değerlendirmek gereklidir (Bayırbağ ve Penpecioğlu, 2015).

Kriz kelimesinin ekonomi kavramı ile bu alanda kullanılması, genel olarak 19. yüzyıldaki ticaret ağlarının önem kazandığı ve uluslararası ticaret ve finans ağlarının kurulduğu dönem ile başlamaktadır (Aktan, ve Şen, 2001). Ekonomik kriz denildiği zaman ne şekilde tanımlanacağı ile ilgili farklı açıklamalar ve görüşler bulunmaktadır.

Tarihsel süreç içinde yaşanan ekonomik krizler incelendiğinde, ekonomik krizlerin çoğunlukla ticari sistemdeki çöküntüler olarak ortaya çıktıkları görülmektedir. Ekonomik kriz sırasında üretim seviyesinin en düşük düzeyde kalması, artan likiditenin son bulması beraberinde zayıf firmaların piyasadan elenmesini getirmektedir. Bu durum; ekonominin tekrar toparlanması için piyasaların temizlenmesi sürecine girmesi olarak görülmektedir. Nobel ödüllü iktisatçı

SAĞ ÜSTTE Dünyanın en yüksek on yapısının yıllara göre ortalama yüksekliği ve ekonomik kriz dönemleri, CTBUH veri (Şekil 1)

Paul Samuelson'un "Küresel finansal kriz hakkında bildiğimiz şey, pek fazla bir şey bilmediğimizdir" ifadesi ekonomik krizler hakkındaki bulgu ve çıkarımların hep bulanık kalacağını da bir göstergesi olmaktadır (Dalğar, Kalkan ve Kalkan, 2012).

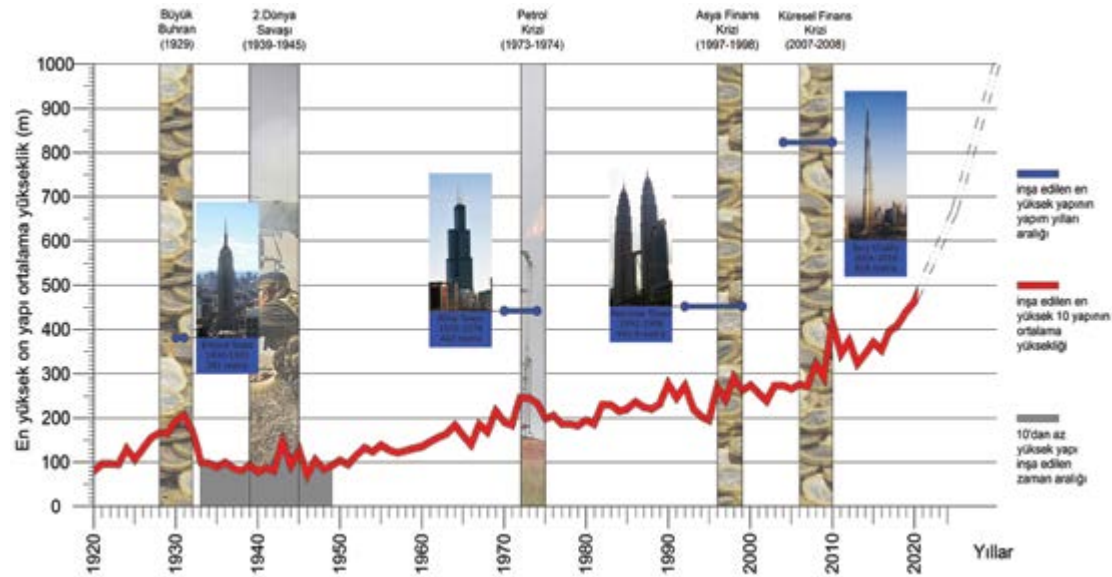
Dünyamız sosyal, ekonomik ve politik anlamda 1980'li yıllardan itibaren küreselleşme ve beraberinde getirdiklerine bağlı olarak oldukça hızlı bir değişime ve etkileşime girmiştir. Dünyanın ekonomik anlamda küreselleşmesi ülkeleri birbirlerine bağlı hale getirmiştir. Dolayısıyla dünya üzerinde herhangi bir bölge ya da ülke üzerinde oluşan en ufak dalgalanma hareketi ve/veya ekonomik kriz; öncelikle o ülke ile ticari ilişkileri fazla olan ülkeler olmak üzere tüm ülkeleri farklı şekillerde ve boyutlarda da olsa etkisi altına almaktadır. Küreselleşme, dünya üzerinde dengelerin kolaylıkla bozulabildiği, iş dünyasında yeni fırsat ve tehditlerin oluşabildiği, krizlerin yaşanabileceği bir ortamı meydana getirmiştir.

Dünyada 19. yüzyıldan günümüze kadar yüzyılı aşkın dönemde birçok kriz meydana gelmiştir. Bu krizlerin bazıları; 1878 Ekonomik krizi, 1907 Bankacılık krizi, 1929 Büyük Buhran, 1973 Petrol krizi, 1980-82, 1997-98 Asya Finans krizi, 2008 Küresel Finans krizleridir.

1878 Ekonomik Krizi: Bu kriz artan üretim fazlası nedeniyle yaşanmıştır. New York Menkul Kıymetler Borsası'nın faaliyetleri 20 Eylül'den itibaren "Long Depression" olarak adlandırılmış ve 10 gün süreyle işleme kapatılmıştır.

1907 Bankacılık Krizi: İki aracı kurumun, piyasada tekel oluşturma planlarında başarılı olamaması ile patlak veren 1907 bankacılık krizi, halkın paralarını çekmek için banka ve tröst şirketlerine akın etmesiyle ortaya çıkmış, yaklaşık 6 hafta sürmüştür. Kriz; 1913 yılında ABD merkez bankası Fed'in (Federal Rezerv Sistemi) kurulmasına neden olmuştur.

1929 Büyük Buhran: Dünyadaki en önemli ve büyük krizlerden biri Büyük Buhran olarak bilinen krizdir. Kriz, ABD'de başlayıp etkisini tüm dünyaya göstermiştir. Bundan dolayı Dünya Ekonomik Bunalımı olarak da bilinmektedir. Kriz öncesinde hızla yükselen New York Down Jones Borsasında 3 Ekim 1929 tarihinde

birkaç şirketin hissesinde büyük düşüşler meydana gelmiştir. Borsada oluşan güvensizlik ortamı 21 Ekim günü yabancı yatırımcıların kâğıtlarını ellerinden çıkarmalarıyla hızlanmıştır (Akbaş, 2017). 24 Ekim 1929 Perşembe günü borsa dibe vurmuştur. Tarihte bugün "Kara Perşembe" olarak da adlandırılmaktadır. Bu süre zarfında 4.000'den fazla banka batmış ve milyonlarca kişi işsiz kalmıştır.

1973 Petrol Krizi: 15 Ekim 1973 tarihinde Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Birliğinin (OAPEC), Yom Kippur Savaşında ABD'nin İsrail Ordusuna destek vermesine karşılık olarak ilan ettiği petrol ambargosuna bağlı olarak ortaya çıkan bir kriz olması nedeniyle yaşanan diğer krizlerden farklı bir yanı bulunmaktadır.

1997-98 Asya Finans Krizi: Asya Finans Krizi, 1997 yılının Temmuz ayında Tayland Borsasında başlamıştır. Bu kriz, Asya Kaplanları olarak bilinen birçok Doğu Asya ülkesini, para birimlerinin ve borsalarının çöküşüne kadar etkilemiştir.

2008 Küresel Finans Krizi: Birçok ekonomiste göre, 1929'larda yaşanan Büyük Buhrandan beri görülmüş en büyük finansal krizdir. Kriz, 2007 yılının Ağustos ayında A.B.D' de mortgage (ipotekli konut finansmanı) piyasasının çökmesi ve bir anlık nakit kıtlığı neticesinde ortaya çıkmıştır. Kriz 2008 yılının Eylül ayından itibaren de dünya üzerinde tüm piyasalara ve kurumlara olan güveni sarsmış ve şiddetini artırmıştır.

Yüksek Yapılar ve Ekonomik Kriz Arasındaki İlişki

Gökdelenler, modern kapitalist toplumun, erkin ve statünün mimari göstergeleri ve aynı zamanda 20. yüzyılın en önemli yapı tiplerinden biri olarak görülebilir (Yaliner, ve Doğrusoy, 2016). Fakat hiç kimse bu tip yapılar ile modern kapitalist tarihin iş yapısı arasında bir bağlantı kurmaya çalışmamıştır. Aslında ekonomi ile tekil yapı ölçeğinde, yapım sistemleri, malzeme, işletme vb. birçok alanda ilişkilendirilebilecek olan yüksek yapılar için dünya ekonomik durumu ile arasında bağ olup olmadığı ise günümüze kadar çok az tartışılmıştır. Özellikle dünya üzerinde yaşanan ekonomik durgunluklar ve/veya krizler ile yüksek yapılar arasındaki bağ dikkat çekicidir.

Dünya üzerinde etkili olan en son ekonomik kriz 2008 yılında yaşanmıştır. Bu kriz, öncesindeki on yıl içinde dünya çapında artan inşaat yatırımlarının da duraklamaya girmesine neden olmuştur. Kriz sırasında dünyanın hemen hemen her yerindeki gökdelen projeleri ekonomik yapıya paralel olarak ya iptal edilmiş ya ertelenmiş ya da beklemeye alınmıştır. Bu noktada "gökdelenler ile ekonomik krizler arasında nasıl bir ilişki olduğu" sorusu akla gelmektedir. Aslında yüksek yapılar ile ekonomik krizler arasındaki ilişki çok çok eskilere neredeyse 19. yy'a kadar dayanmaktadır (Willis, 1995). Bununla ilgili olarak Ekonomist Andrew Lawrence 1999 yılında dünyanın en yüksek yapısı

Yıl	Bina	Yer	Yükseklik		Kat	Kriz
			(m)	ft		
1908	Singer	New York	185	612	47	1907 Bankacılık Krizi
1909	Metropolitan	New York	212	700	50	1907 Bankacılık Krizi
1913	Woolworth	New York	240	792	57	-----
1929	40 Wall Street	New York	281	927	71	1929 Büyük Buhran
1930	Chrysler	New York	317	1046	77	1929 Büyük Buhran
1931	Empire State	New York	381	1250	102	1929 Büyük Buhran
1972/73	World Trade Center	New York	420	1368	110	1973 Petrol Krizi
1974	Sears Tower	Chicago	442	1450	110	1973 Petrol Krizi
1997	Petronas Towers	Kuala Lumpur	450	1483	88	1997-98 Asya Finans Krizi
2004	Taipei 101	Taipei	509	1671	101	-----
2010	Burj Khalifa	Dubai	828	2717	162	2008 Küresel Finans Krizi

unvanını almış yapıların neredeyse tamamının büyük bir ekonomik krizin başlaması ile tamamlandığını gösteren “Gökdelen Dizini”ni tamamlamıştır (Lawrence, 1999). Lawrence’ın teorisi; gökdelenlerin ekonomik döngüye bağlı olduğu ve dünyanın en yüksek binasının tamamlanmasının durgunluk veya ekonomik kriz için bir belirleyici olduğunu öne sürmektedir. Teorinin dayandığı varsayım ise; kaynaklarını gökdelen inşa etmeye ayıran ülke ekonomilerinde büyümenin yavaşladığı, bu aşamada riskli ve pek de ekonomik olmayan yatırımların yapılmaya devam etmesi ile gökdelenlerdeki onlarca konut ve ofislerin ucuz kredilerle

satılmasının emlak balonunu şişirmesi ve devamındaysa ekonomik krizin patlak vermesidir (Oldfield, ve Wood, 2009).

Yüksek yapılar ve ekonomik krizler arasındaki ilişki incelendiğinde dünyanın en yüksek yapısı unvanının genellikle büyük ekonomik kriz başlangıcı ve/veya dönemlerinde el değiştirdiği görülmektedir (Şekil 1). Buna örnek olarak 1873 yılında Equitable Life Binası-1878 Ekonomik Krizi, 1929-31 yılları arasında 40 Wall Street, Chrysler Binası ve Empire State Binası-1929 Büyük Buhran, 1972-74 yılları arasında Dünya Ticaret Merkezi ve Sears Tower-1973 petrol krizi, 1997

SOLDA Dünyanın en yüksek yapısı unvanını almış yapılar ve ekonomik kriz dönemleri (Tablo 1)

SOL ALTTA 2018 yılında tamamlanan en yüksek on binanın coğrafi konumları, CTBUH (Şekil 2)

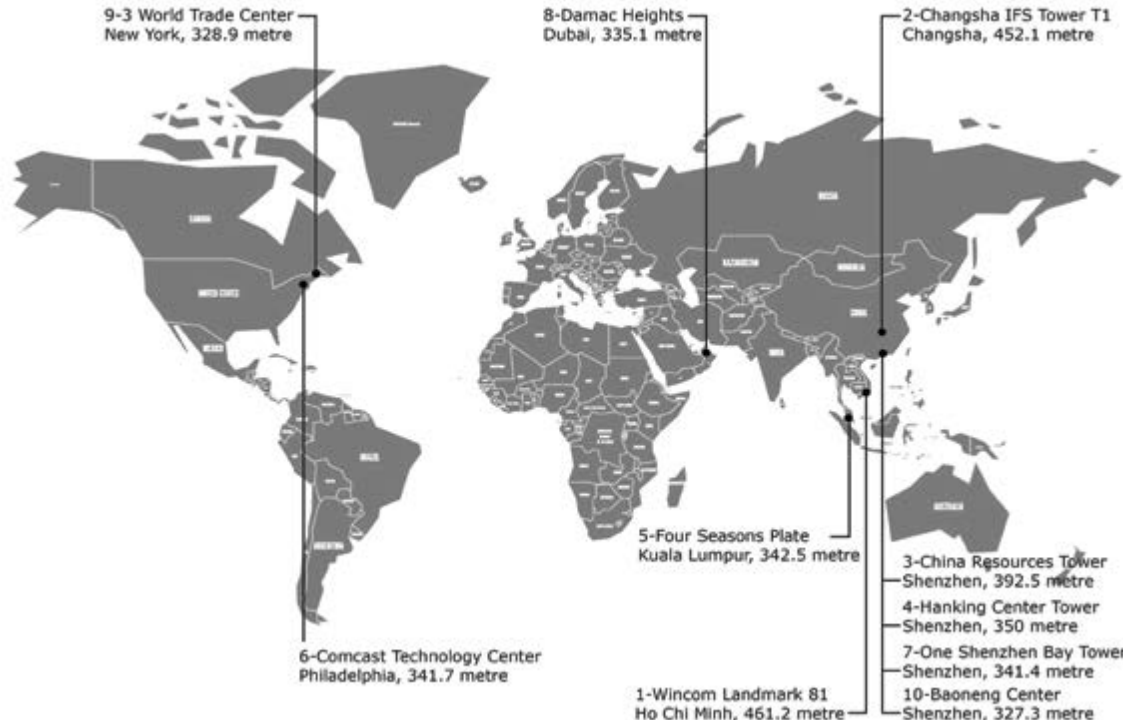
SAĞ ÜSTTE 2018 yılında tamamlanan en yüksek on bina, CTBUH veri (Şekil 3)

Küresel kuzey-güney ülkeleri haritası (Şekil 4)

SAĞ ALTTA Tahvil getiri farkı; ABD için 2 yıllık ve 10 yıllık tahvil getiri farkı- Amerika Merkez Bankası FED verisi, URL 3 (Şekil 5)

yılında Petronas Towers-1997-98 Asya Finans Krizi, 2010 yılında Burj Khalifa-2008 Küresel Finans Krizi verilebilir (Tablo 1).

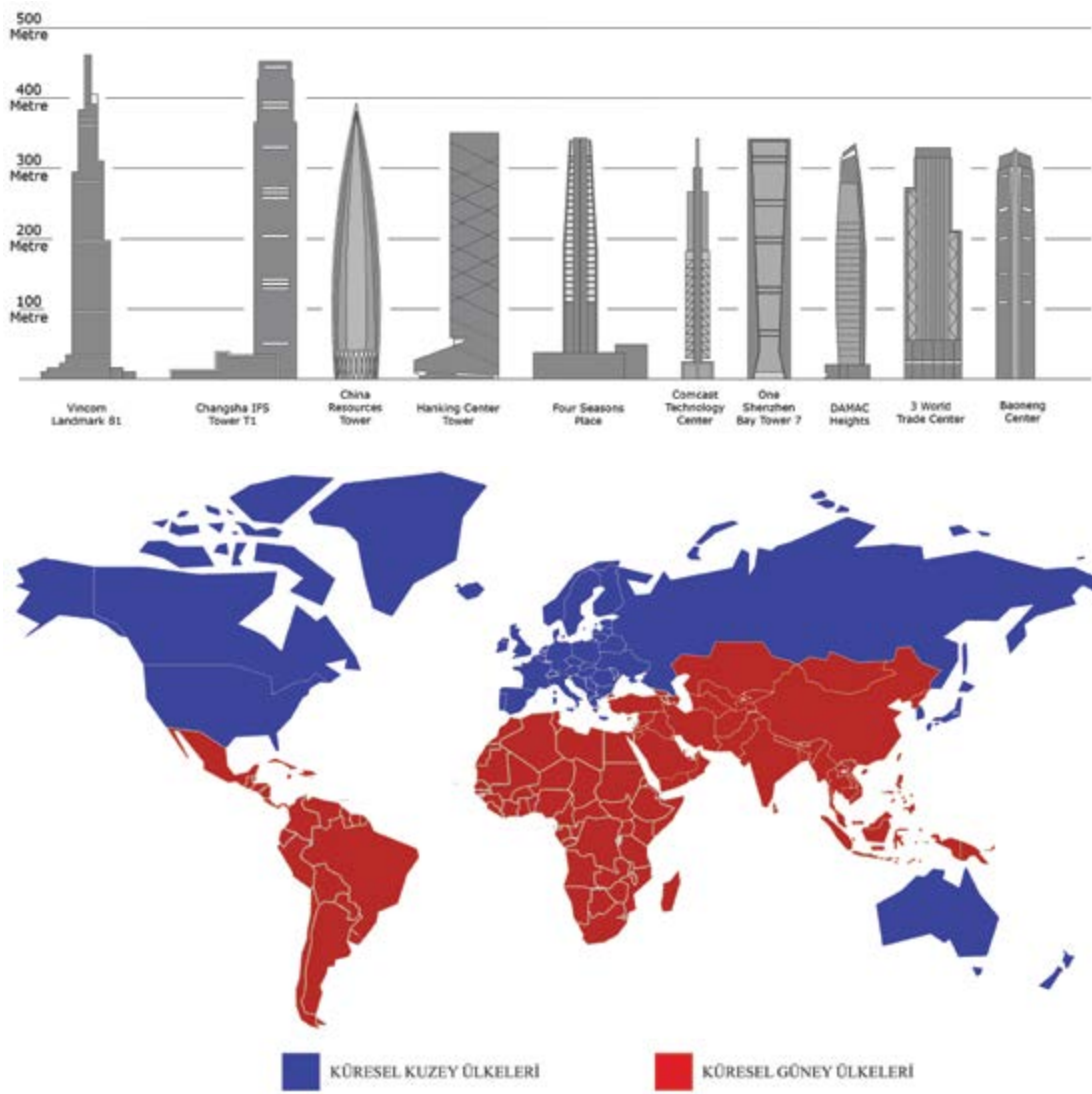
2008 yılında küresel anlamda etkili olan ekonomik krizin yanı sıra CTBUH verileri, 2008 yılının yüksek yapı inşaatında başarılı bir yıl olduğunu göstermektedir. 1998 yılında tamamlanan en yüksek 10 binanın ortalama yüksekliği 288 m iken 2008 yılında tamamlanan en yüksek 10 binanın ortalama yüksekliği 31 m artarak 319 m olmuştur. Yapıların ekonomik gelişmelere paralel olarak ivmelenmesi yani ekonominin kuvvetli olduğu dönemlerde artması, durgunluk dönemlerinde gerilemesi beklenir iken buna karşın yüksek yapı projesinin konsept aşamasından tamamlanmaya kadar 4-5 yıl sürdüğü düşünüldüğünde olması beklenen ile mevcut durum arasındaki “ters eşleşme” şaşırtıcı gelmemektedir. Dünya genelinde son yarım asırlık döneme baktığımızda yaklaşık on yıllık dönemlerde ekonomik büyüme ve sonrasında durağanlık/kriz dönemlerinin yaşandığı görülmektedir (Barr, Mizrach, Mundra 2015). Buna paralel olarak ekonomide büyüme dönemlerinde yüksek yapıların tasarım aşamasında olduğu, planlanan yapıların inşasına başlanarak tamamlanmasına denk gelen sürecin ekonomik durgunluk ve kriz dönemlerine rastladığı görülmektedir. Ayrıca son

yarım asırlık dönemde yaklaşık on yılda bir dünyanın en yüksek yapısı unvanının el değiştirdiğini söyleyebiliriz (Watts, Kalita, ve Maclean, 2007).

Coğrafi olarak bakıldığında da 2018 yılında tamamlanan en yüksek 10 bina, yüksek yapılar için son dönemde dünyada kabul edilmeye başlanan Asya ve Orta Doğu'nun yüksek yapı inşaatlarının merkezi olduğu ilkesini de güçlendirmektedir (Jadevicius, 2016). Bu listedeki 10 yüksek yapının 6'sı Asya'da (5'i Çin'de) 2'si Orta Doğuda yer almaktadır (Şekil 2). Listede Kuzey Amerika'dan sadece iki yapı; Philadelphia'daki Comcast Technology Center ve New York'daki 3 World Trade Center yapıları bulunmaktadır (Şekil 3). Son dönemde yüksek yapıların yapımı, küresel kuzeyde azalmakta, küresel güneyde ise artmaktadır. Yüksek yapıların yapımındaki bu şaşırtıcı değişim son derece hızlı yaşanmıştır. 1990'larda dünyanın en yüksek 100 binası listesine giren 80 bina Kuzey Amerika'da bulunmakta iken 2000 yılında bu rakam 41'e 2010 yılında 22'ye ve 2018 yılında ise 14'e düşmüştür. Ülkelerin küresel güneyden küresel kuzeye geçebilmeleri noktasında gelişmişliklerinin ifadesinde yüksek yapıların bir araç olarak kullanıldıkları görülmektedir (Şekil 4).

Dünyanın en yüksek yapısı unvanı, çoğunlukla büyük ekonomik kriz başlangıcı ve/veya dönemlerinde el değiştirmekle birlikte bu genellemeye uymayan dünyanın en yüksek yapısı unvanını almış binalar ve ekonomik kriz dönemleri de bulunmaktadır (Barr, 2010). 1913 yılında Woolworth binası, ve 2004 yılında Taipei 101 binasının tamamlanmasından önce ve/veya sonra büyük bir ekonomik kriz yaşanmamıştır (Thornton, 2005). Ayrıca 1920-21, 1937-38 ve 1980-81 yıllarındaki ekonomik krizlerde de dünyanın en yüksek yapısı unvanının değişmediği görülmektedir. Buna rağmen Şekil 1'de verilen grafik incelendiğinde son çeyrek asırlık dönem için dünyanın en yüksek yapısı ile ekonomik krizler arasında bir bağ olduğu görülmektedir. Bu grafik kısa vadeli gelecek için öngörülerin oluşturulmasına da yardımcı olmaktadır. Bu grafik ayrıca dünyanın en yüksek binasının tamamlanmasından kısa bir süre sonra hem ekonomik bir krizin olması hem de takip eden

yıllarda tamamlanan en yüksek binanın ortalama yüksekliğinde bir düşüşle takip edilme eğilimini de ortaya koymaktadır.

2021 Beklentisi

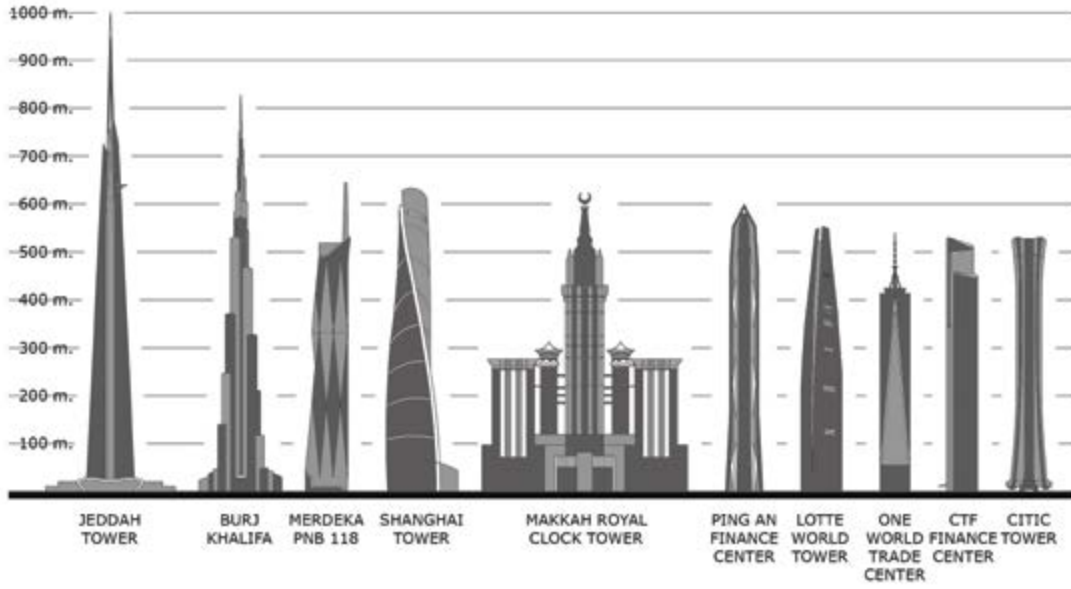
2008 ekonomik krizinden sonra geçen on yılı aşkın süre içinde uygulanan mali kurtarma paketleri ve yaşanan uzun durgunluk döneminden sonra, 2019 yılında dünya ekonomisinin geleceğine yönelik yeni tartışmaların başladığını söyleyebiliriz.

The Economist dergisinin "sallantılı" olarak tanımladığı günümüz dünya ekonomisinde, yeni bir resesyona hatta ekonomik kriz yaşanır mı? Aslında benzer kaygıların son dönem ekonomik verileri takip edildiğinde hiç de yersiz olmadığı görülmekte. 2018 yılının Ekim ve Kasım aylarında, dünyanın önde gelen borsaları, 2018 yılında elde edilen tüm kazanımlarını yok edecek biçimde düşüş yaşadılar. Amerikan Wall Street Journal gazetesindeki bir değerlendirmede, borsalarda oluşan kaybın dünya ekonomisinin yaklaşık %10'una yakın bir büyüklüğe ulaştığı belirtilmektedir (URL 1). Borsalarda yaşanan düşüşlerin nedeni, dünya ekonomisinde faizlerin yükselmesi ve likidite bolluğunun azalması ile "ticaret savaşlarının" olası olumsuz etkilerine

ilişkin kaygıların ön plana çıkması olarak görülmektedir. MarketWatch sitesinin yaptığı araştırmada görüşme yapılan bazı ekonomistlerin, bu sarsıntının 2020 yılı için bir resesyona olasılığını yüzde 20 oranında arttırdığı belirtilmektedir (URL 1).

2008 yılında yaşanan büyük ekonomik krizi önceden tahmin eden ünlü ekonomist Nouriel Roubini 2018 yılının Eylül ayında project-syndicate.org adlı internet sitesinde yayınladığı analizinde yeni bir ekonomik krizin 2020 yılında yaşanacağını belirtmiştir. Roubini, 2020'de beklediği krizin

SOLDA 2021 yılı için en yüksek on bina beklentisi, CTBUH veri (Şekil 6)

SOL ALTTA 2021 yılı için en yüksek on bina coğrafi konumları, CTBUH veri (Şekil 7)

2008 krizinden çok daha ağır bir kriz olacağını belirtmektedir (URL 2).

2008 yılındaki ekonomik krizi önceden tahmin eden bir başka Amerikalı iktisatçı Jesse Columbo'da 16 Ekim 2018'de attığı bir tweet'de ABD'de bono getiri eğrilerinin tersine dönmesi ve ekonomik kriz arasındaki ilişkiyi temel alarak bir sonraki krizin Şubat 2020 civarında yaşanacağını belirtmektedir.

Columbo'nun kriz beklenti öngörüsünde temel aldığı bono-tahvil piyasasının, ABD Merkez Bankası Fed'in

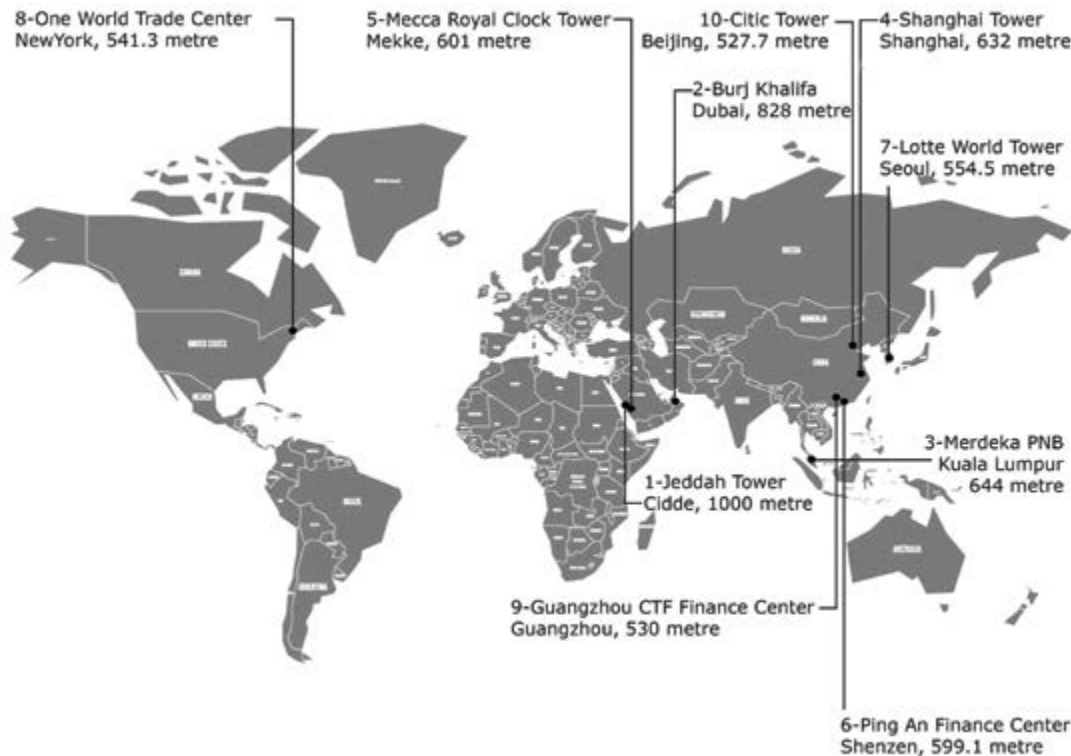
bir araştırmasına göre ABD'de 1955 yılından beri gerçekleşen 5 krizin de habercisi olduğunu göstermektedir (URL 2).

Tahvil piyasasının çeşitli vadeleri ve faiz oranları bulunmaktadır. Farklı vadelerdeki tahvillerin getirileri peş peşe sıralanması ile ortaya çıkacak olan tabloya ise "getiri eğrisi" adı verilmektedir. Normal durumda daha kısa vadeli tahvillerin daha düşük; daha uzun vadeli tahvillerin ise daha yüksek faiz vermesi beklenmektedir. Bir başka ifadeyle on yıllık tahvilin

getirisinin, iki yıllık tahvil getirisinden yüksek olması ve getiri-eğrisinin yukarı doğru olması beklenmektedir (URL 3).

Ancak getiri eğrisi tersine dönerse, yani kısa vadeli tahvillerin faizleri uzun vadeli tahvillerden daha yüksek hâle gelirse, bu durum ekonominin sağlığı açısından bir uyarı olarak görülmektedir. Bu durumun sürekliliğinde bankalar para kazanamaz hâle gelmekte, kredi mekanizması kilitlenmekte ve belirli bir süre sonra da ekonomik kriz yaşanmaktadır. Bu durum ekonomik kriz belirtisi olarak güvenilir bir gösterge oluşturmaktadır (Şekil 5) 1960'lı yıllardan itibaren günümüze kadar, tahvil piyasasına bağlı getiri-eğrisinin tersine dönmesinden 9-24 ay sonra ekonomik krizlerin yaşandığı görülmektedir (URL 3).

Yüksek yapıların geçmişten günümüze kadarki gelişimlerine bakarak değerlendirmelerde bulunabiliriz. Ancak yüksek yapıların geleceği için söz söyleyebilmek, dünyanın en yüksek yapısının ulaşacağı yüksekliğin on-yirmi yıl sonra ne olacağı ile ilgili tahminde bulunmak oldukça güçtür. Şu anda yapımına başlanmış, bitme aşamasına gelmiş yüksek yapı inşaatlarının 4-5 yıl sürdüğünü göz önünde bulundurduğumuzda yapılabilecek en doğru tahminlerin en fazla iki veya üç yıl için olacağını söyleyebiliriz. Yüksek yapılar ile ilgili geniş bir veri tabanı oluşturan CTBUH'un yapımı

devam eden projelere dayanarak belirlendiği 2021 yılı için dünyanın en yüksek on yapısı listesi 2021 yılı beklentisinin öngörülmesi için kullanılabilir (Şekil 6). 2021 yılı için hazırlanan listenin en şaşırtıcı özelliği, 2010 yılında dünyanın en yüksek on yapısı listesinde yer alan sadece bir yapının (Burj Khalifa-2010/dünyanın en yüksek on yapı listesinin birincisi) bu listede bulunacak olmasıdır. Bu liste ayrıca yüksek yapı gelişiminin ağırlıklı olarak Asya ve Uzak doğu ülkelerinde sürmekte olduğu savını da desteklemektedir. Bu listedeki 10 yüksek yapının 6'sı Asya'da 3'ü Orta Doğu'da yer almaktadır. Listede Kuzey Amerika'dan sadece bir yapı bulunmaktadır (Şekil 7).

. Küresel ekonomik kriz ve durgunluk dönemlerinin yaşanmasına neden olan süreçler farklılık gösterse de yapılan incelemelerde yüksek yapı sayısının ve yapı yükseklik sınırının ekonomik kriz ile doğrudan bağlantılı olduğu görülmektedir.

. Yüksek yapı projelerindeki artış ve ekonomik kriz arasındaki ilişkinin "ters-eşleşme" biçiminde yaklaşık on yıllık periyotlarda, birbirini izlediği görülmektedir. On yıllık dönemin başlarında ekonomik krize bağlı olarak yüksek yapı projelerinde durgunluğun yaşanmasını, dönemin ortalarında yüksek yapı projelerinin artmaya başlaması izlenmektedir. Dönemin

. Yüksek yapıların günümüzde Asya ve Orta Doğu'da yoğun olarak inşa edilmelerine bağlı olarak gelecekte yaşanması muhtemel ekonomik krizlerin Asya ve Ortadoğu finansından kaynaklı olması da muhtemeldir. Eğer ön görüldüğü gibi ekonomik krizler Asya ve Orta Doğu kaynaklı hâle gelirse bu kıtalarda Amerika'nın yaşadığına benzer bir değişim ile birlikte yüksek yapılaşma yoğunluğunun farklı kıtalara doğru kayması da beklenebilir. ■

“KÜRESEL EKONOMİK KRİZ VE DURGUNLUK DÖNEMLERİNİN YAŞANMASINA NEDEN OLAN SÜREÇLER FARKLILIK GÖSTERSE DE YAPILAN İNCELEMELERDE YÜKSEK YAPI SAYISININ VE YAPI YÜKSEKLİK SINIRININ EKONOMİK KRİZ İLE DOĞRUDAN BAĞLANTILI OLDUĞU GÖRÜLMEKTEDİR”

Sonuç

On yıllık periyotlarla yaşanan ekonomik durgunluklar bile insanoğlunun yüksek, daha yüksek bina inşa etme arzusunu azaltmamıştır. Bu yazıda genel olarak yapılan araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki tahminler sonuç olarak yapılabilir:

. Ülke kaynaklarının kullanımında gökdelenlerin payının artması, herhangi bir durgunluk döneminde emlak fazlasının oluşmasına ve devamında ekonomik krize neden olmaktadır.

. Dünya ekonomisi izlendiğinde, geçmiş on yıllık süreden farklı olarak likiditede daralmanın başladığı ve buna bağlı olarak özellikle gelişmekte olan ülkelerde faiz artırımına gidildiği görülmektedir. Günümüze kadar yaşanmış ekonomik krizlerin oluşum süreçleri incelendiğinde benzer bir tablo ile karşılaşılmaktadır. Bu da yakın bir dönemde yeni bir ekonomik kriz ile karşı karşıya olduğumuz ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

bitmesine yakın veya bir sonraki krizin başlamasından hemen önce ise yüksek yapı sayısında artış ve yükseklik sınırının, yani "dünyanın en yüksek yapısı unvanı"nın yeni bir yapı ile aşıldığı görülmektedir.

. 2008 yılındaki ekonomik krizden sonra on yıl geçtiği düşünüldüğünde önümüzdeki bir-iki yıllık süre içinde hem dünyanın en yüksek yapısı unvanının el değiştireceğini hem de büyük bir ekonomik krizin başlayacağını öngörebiliriz. Buradan hareketle 2021 yılında tamamlanması beklenen ve dünyanın en yüksek yapısı ünvanının yeni sahibi olacak olan Jeddah Tower binası da yeni bir ekonomik krizin yaklaştığının bir göstergesi olarak görünmektedir.

. Şu anda en yüksek yapı listesinde proje aşamasında görünen bazı yüksek yapıların yaşanacak ekonomik krizin etkilerine bağlı olarak tamamlanamayacağı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, M., E., 1800'lerin Küresel Krizleri, Büyük Depresyon ve 2008 Krizi, İGÜ Sos. Bil. Derg., 4 (1), s: 77-127 doi: <http://dx.doi.org/10.17336/igusb.305553>, 2017.
- Aktan, C., C., Şen, H., Ekonomik Kriz: Nedenler ve Çözüm Önerileri, Yeni Türkiye, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Kasım-Aralık, Sayı:42, Cilt: II, s:1225-1230, 2001.
- Barr, J., Skyscrapers and the Skyline: Manhattan, 1895-2004, Real Estate Economics, V38 3: pp. 567-597, doi: 10.1111/j.1540-6229.2010.00277.x, 2010.
- Barr, J., Mizrach, B. Munda, K., Skyscraper height and the business cycle: Separating myth from reality, Applied Economics, 47 (2): 148-160. doi:10.1080/00036846.2014.967380, 2015
- Bayırbağ, M., Penpecioglu M., Urban Crisis: Limits to Governance of Alienation, Urban Studies, 54(9), s. 2056-2071, 2015.
- Dalğar, H., Kalkan, A., Kalkan, Y., Ekonomik Krizlerin Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerdeki İşletmelerin Finansal Yapılarına Etkileri: İngiltere-Türkiye Karşılaştırması, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 17/3, s.75-98, 2012.
- Jadevicius, A., Skyscraper Indicator and its Application in the UK, Entrepreneurial Business and Economics Review, Vol:4 No:2, doi: 10.15678/EBER.2016.040204, 2016.
- Lawrence, A., The Skyscraper Index: Faulty Towers, Property Report, Dresdner Kleinwort Wasserstein Research, January 15, 1999.
- Oldfield, P., Wood, A., Tall Buildings in the Global Recession: 2008, 2020 and Beyond, CTBUH Journal, Issue I, s:20-26, 2009.
- Thornton, M., Skyscrapers and Business Cycles, The Quarterly Journal of Austrian Economics, 8 (1): 51-74, 2005.
- Yaliner, I., Doğrusoy, I., T., İzmir Yeni Kent Merkezi'ndeki Yüksek Yapıların Çevresel Algı Bağlamında Değerlendirilmesi, Yapı, 62-69, Ocak, 2016
- Watts, S., Kalita, N., & Maclean, M., The economics of super-tall towers, The Structural Design of Tall and Special Buildings, 16(4), 457-470, 2007.
- Willis, C., Form Follows Finance: Skyscrapers and Skylines in New York and Chicago, Princeton Architectural Press, 1995.
- URL 1. bbc.com, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-46478076> (erişim tarihi: 11 03 2019).
- URL 2. internethaber.com, <https://www.internethaber.com/2008-krizini-bilen-unlu-ekonomist-roubini-yeni-kriz-icin-tarih-verdi-1911935.htm>, (erişim tarihi: 14 03 2019).
- URL 3. bbc.com, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46542982>, (erişim tarihi: 11 03 2019).

20. Yüzyıl Apartman Tasarımı Anlayışında Mekânsal Arayüzler Üzerine Bir İnceleme: İzmir, İnönü Caddesi Örneği

Su Kardelen Erdoğan, Gaye Birol

MAKALENİN ADI 20. Yüzyıl Apartman Tasarımı
Anlayışında Mekânsal Arayüzler Üzerine Bir İnceleme:
İzmir, İnönü Caddesi Örneği

A Research on Spatial Interfaces in the 20th Century
Apartment Design Concept: The Example of Inonu
Street, Izmir

MAKALENİN TÜRÜ Araştırma Makalesi

MAKALENİN KODU EgeMim, 2021-1 (109); 68-75

MAKALENİN YAZARI Su Kardelen Erdoğan, Ar. Gör.,
İzmir Demokrasi Üniversitesi Mimarlık Bölümü
Gaye Birol, Prof. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi
Mimarlık Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ 08.04.2020

MAKALENİN KABUL TARİHİ 08.01.2021

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ suartan@gmail.com,
gayebirol@gmail.com

ORCID 0000-0003-0198-2571 (S. K. Erdoğan),
0000-0001-8230-3547 (G. Birol)

ÖZET Bu çalışmada, kamusal ve özel mekânlar arasındaki etkileşim biçimlerini belirleyen ve kentsel yaşamı zenginleştiren "mekânsal arayüzler" in modern dönem tasarım kararları ile üretilen kentsel çevrelerde var olma biçimlerini tartışmak amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, İnönü Caddesi apartmanlarının sahip olduğu arayüzler, "A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction" (Alexander vd, 1977) kitabında önerilen örüntü temelli yöntem ile araştırılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, yerel dinamikler ile şekillenen bu kent parçası üzerinde yer alan modern anlayışla tasarlanan apartmanların konut-kent ilişkisini destekleyecek mekânsal arayüzlere sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER mekânsal arayüz, kamusal-özel mekân, Türkiye'de modernizm, modern konut, İzmir

Yaşayan bir organizma olan kent, iç-dış, kamusal-özel, açık-kapalı alanların mekânsal ilişkilerinden ve toplumun bu mekânlar ile kurduğu fiziksel-sosyal etkileşimden beslenerek var olmaktadır. Bu ilişkiler sisteminin iyi çalışabilmesini sağlayan konut, kentin en temel birimlerinden biri olarak yerleşimlerin yaşamsal niteliğini belirlemektedir. "Arayüzler" ise konut ve kent arasındaki etkileşim derecesini somutlaştıran, kamusal-özel alanlar arasındaki dengeyi kuran mekânsal oluşumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanayi Devrimi sonrası tüm dünyada yaşanan gelişmelerle eş zamanlı ortaya çıkan modern mimarlık akımı ve yapılı çevre için geliştirdiği evrensel çözüm önerileri, kentsel yaşantı üzerinde dönüştürücü bir etki yapmıştır. Yapı malzemeleri ve yapım teknolojilerinin ilerlemesiyle mekân, geleneksel anlayıştan farklı olarak ele alınmış, zaman içerisinde modern mimarlığın bir stil hâline gelmesiyle birlikte mekânsal hacimler taşıyıcı duvarların ağırlığından kurtularak özgürleşmiş, birbirinin içine geçecek biçimde akışkanlaşmış, serbest mekân anlayışı serbest cephe düzeni ile bütünleşerek mekânsal geçirgenliği sağlayan saydamlaşmış cepheler aracılığıyla iç ve dış mekânların birbirleriyle buluşması sağlanmıştır.

2. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan toplumsal değişim ve hızlı kentleşme, tekil yapılaşmadan toplu konut yapılaşmasına geçilmesine neden olmuştur. Modern anlayış ise tüm bu değişimi kontrol edebilmek için bir kentsel planlama ideali aramış, yapı üretiminde öncelik işlevsel,

ekonomik ve hızlı çözümlere verilerek kentten yalıtılmış mega strüktürler önerilmiştir. Bu nedenle, mimari olarak deneyimlenebilen tekil binaların bir araya geldiğinde nitelikli kentsel mekânlar önermemesi bir sorun olarak gündeme gelmiş (Cullen, 1961), mekânsal olarak tekdüze alanların üretilmesi kentlerdeki özgün büyümeyi durdurmuştur (Jacobs, 2009). Modern mimarlığın önerdiği standardize edilmiş, evrensel ve zamansız bir dile sahip olması amaçlanan, yapıyı ve mekânı bağlamından koparan çözümler, kamusal-özel mekân arasındaki güçlü ilişkileri sağlayan özelleşmiş arayüzlerin kaybolmasına neden olarak kentsel mekânın ve dolayısıyla kentsel yaşamın zedelenmesine yol açmıştır (Trancik, 1986).

Öte yandan, modern anlayışın savunduğu evrensellik iddiasının aksine, farklı coğrafyalarda karşılaşılan farklı etkenler, kamusal-özel mekân etkileşimini modern kent çözümleriyle kurgulanan yapılı çevreden bağımsız olarak şekillendirmiştir. Türkiye coğrafyasında da modernleşme, ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal arka planına göre yorumlanmıştır. Yapılı çevre üzerinden de okunabilen bu süreç, özellikle toplumsal yaşamın temeli olan konutu, biçimsel, kurgusal ve kavramsal açıdan çokça etkilemiştir (Asiliskender, 2008). 20. yüzyılın ilk yarısında tasarım anlamında modernleşmenin simgelerinden olan müstakil konutlar ve kira evleri konut sunum biçimi olarak yaygınlaşmıştır (Balamir, 1994). 20. yüzyılın ikinci yarısında ise tüm dünyada olduğu gibi

Türkiye’de de hızlı kentleşme ile birlikte ortaya çıkan konut stoku sorunu, çok katlı yapılar ile çözülmeye çalışılmıştır. Ancak, Türkiye’de modern yaşamı ve kültürel değişimi simgelemenin aksine apartmanlaşma, sermaye azlığı, yetersiz altyapı gibi nesnel koşulların zorlamasıyla yaşanmış (Yürekli ve Uz, 2016), ülkeye özgü koşullar nedeniyle belli bir mimari kaygı taşıyan yapılaşma ortamı etkisini yitirmiştir¹.

Moughtin’in (2003) “yapılı çevre bileşenlerinin birbirini besleyerek oluşturduğu kompozisyon” olarak tanımladığı kentlerin, yaşamsal niteliklerini kaybettiğini görmek ve “evrensel” olma iddiasındaki modernizmin farklı coğrafyalarda bağlamla ilişkilendirme biçimlerini gözlemlemek, kamusal-özel mekân etkileşimlerini tartışmayı tetiklemiştir. Bu doğrultuda, kentsel çözümleme arayışında olan birçok araştırmacı, kentlerin biçimsel, tarihsel, sosyal bileşenlerinin ilişkilerini incelemek amacıyla farklı yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Rossi’nin üzerine düşündüğü kentsel tipoloji kavramı, Conzen’in yoğunlaştığı kent morfolojisi araştırmaları, Trancik’in oluşturduğu kent kuramları bütünü, Hiller’in geliştirdiği mekân dizimi yöntemi ve Alexander ve diğerlerinin kurduğu örüntü dili, söz konusu yaklaşımların birkaçıdır (Çil, 2006). Christopher Alexander ve diğerlerinin “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” (1977) adlı kitapta sunduğu örüntüler bütünü, farklı ölçeklerde ve farklı düzlemlerde kentsel öğelerin birbiriyle kurduğu sistematik ilişkiyi tanımlayarak “kentteki mekânsal ilişkilerin karmaşıklığı (Moughtin, 2003)” üzerine oluşturulduğu için diğer mekân okuma yöntemlerinden farklılaşmaktadır. Birbirini kapsayan, birbirinden beslenen ve birbiriyle kesişen mekânsal özelliklerden oluşan rehber, yaşayan bir kentsel çevrenin kurgulanma biçimleri ile ilgili birtakım araçlar dizisi olarak kullanılabilir.

Bu çalışma, konut-kent arasındaki mekânsal temasların ve konut yapılarının önerdiği mekânsal arayüzlerin tanımlanmasına, modern yaşamın ürünü olan çok katlı konutların -apartmanların- bağlamı ile ilişkilendirilerek önerdiği arayüzleri keşfetmeye ve bu mekânsal ilişkiler

ile şekillenen kentsel yaşamın tartışılmasına odaklanmıştır. Kentsel mekân kurgusunun kentliye önerdiği ilişkiler bütününe önemi bağlamında, modern dönem apartmanlarında oluşan arayüzleri, bu mekânsal oluşumların sahip olduğu yapısal bileşenleri ve tasarıma dâhil edilme biçimlerini araştırmak, bu çalışmanın başlıca hedefi olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda, bu çalışmada modern mimarlığın Türkiye’de yorumlanış biçiminin ve mekân üretim yaklaşımının doğrudan okunabildiği bir bölge olan İzmir kenti İnönü Caddesi, çalışma alanı olarak belirlenmiş ve cadde üzerinde bulunan

ilkesi ile kenti dallanarak büyüyen bir ağaçtan çok, dalların birbirine karışarak oluşturduğu yeni bir sistem olarak tanımlamakta, bu nedenle kentlerin bu dinamiği besleyecek nitelikte mekânsal oluşumlarla desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Benzer şekilde, Madanipour (2003), şehir kurmayı bir sınır belirleme alıştırması olarak tanımlamakta, şehirlerin farklı işlev ve mekânlar yardımıyla kamusal-özel mekân ayrımlarında farklı sınırlar, ilişkiler tanımlayarak ve sınır değiştirerek yaşadığını belirtmektedir. Arayüzler ise, kentlinin gündelik hayatta kentle ve toplumla etkileşime

“KENTLERİN KENTLİYE SUNDUĞU MEKÂNSAL ZENGİNLİK, KENTİN SAHİP OLDUĞU KAMUSAL ALANLARIN ÇEŞİTLİLİĞİ, ÖZEL ALANLARIN NİTELİĞİ VE BU MEKÂNLARIN ETKİLEŞİM DERECELERİ İLE DOĞRU ORANTILI OLARAK SAĞLANABİLMEKTEDİR”

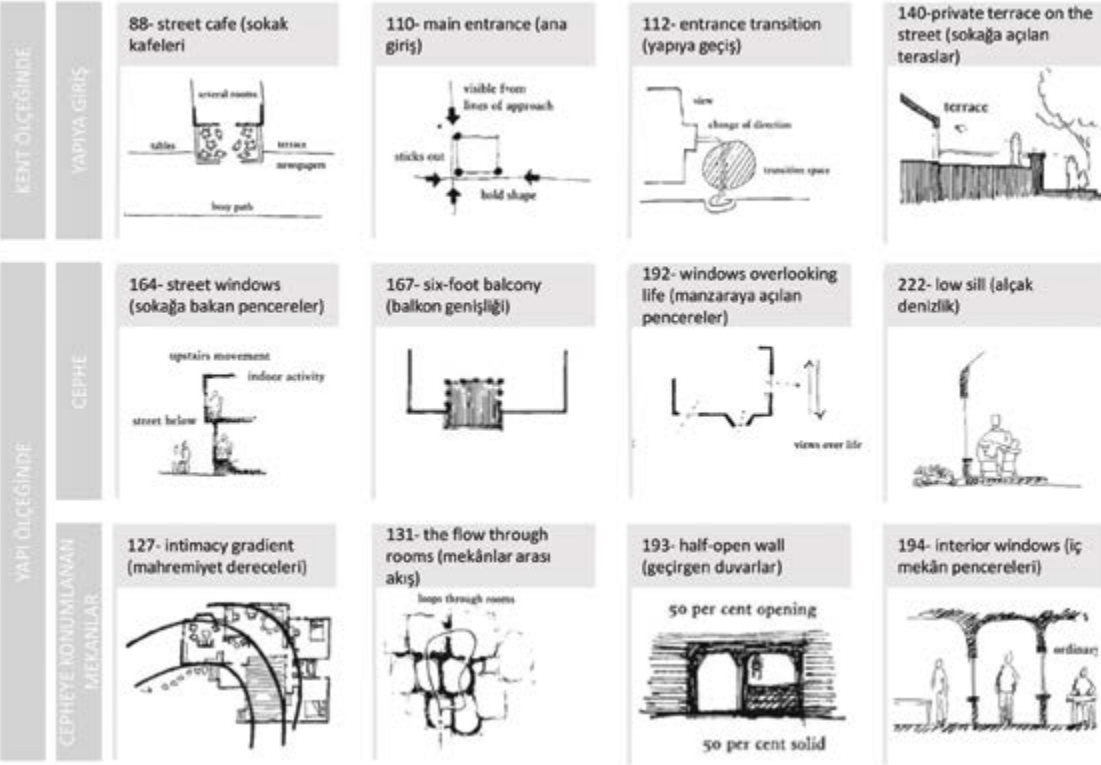
modern dönem ürünlerinin mekânsal arayüzleri analiz edilmiştir. Söz konusu analizde, kentsel çevrelerde kaybedilen mekânsal arayüzleri tekrar bulmayı amaçlayan, farklı ölçeklerdeki karmaşık ilişkileri bir arada inceleyen ve kenti üçüncü boyutta da ele almasıyla diğer çalışmalardan ayrılan örüntü temelli yöntem referans alınmıştır. Böylelikle, “modern anlayışın kimliksiz alanlar yaratması (Trancik, 1986)” tezine karşılık, modern kentleşme ve tasarım yaklaşımlarının bir örneği olarak İnönü Caddesi apartmanlarının zamanla kentsel bağlam ile bütünleşerek önerdikleri kentsel yaşama dikkat çekmek ve mekânsal arayüzlerin önemine değinmek amaçlanmıştır.

Kentsel Çevrede Mekânsal Arayüzler

Kentin sahip olduğu mekânsal çeşitlilik ve süreklilik, kentliler tarafından algılanmasını, kullanılmasını ve yaşatılmasını sağlamaktadır. Kentlerin kentliye sunduğu mekânsal zenginlik, kentin sahip olduğu kamusal alanların çeşitliliği, özel alanların niteliği ve bu mekânların etkileşim dereceleri ile doğru orantılı olarak sağlanabilmektedir. Alexander (1970), vurguladığı “Şehir bir ağaç değildir”

geçmesine ortam oluşturan, farklı kamusal düzeylerdeki mekânlar arasındaki geçirgenliği sağlayan mimari temsiller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konut ve kent arasındaki ilişkileri tanımlayan “mekânsal arayüzler”, insan-bina-sokak arasındaki mekânsal etkileşim sistemini kurarak kentsel yaşamda devinimi sağlamakta, bu anlamda iç-dış arasında yaratılan mekânsal örüntü, özel mekân ile kamusal mekân arasındaki akışkanlığı düzenlemektedir. Öncelikle, özel hayata ev sahipliği yaparak kentsel anatominin bir tamamlayıcısı olan konutlardan (Chermayeff ve Alexander, 1963) başlayan bu ilişkiler sistemi, kamusal mekâna yani sokağa doğru ilerleyerek kentin sosyal dokusunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, çalışma kapsamında, mekânsal arayüzler, yapının kamusal hayat ile buluşan yüzü olarak kent-bina arasındaki tampon bölgeyi niteleyen kent ölçeğinde ve yapının özel alanından dış mekân ile etkileşim biçimlerini tanımlayan yapı ölçeğinde incelenmiştir. Yapılan incelemede, “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” (Alexander vd., 1977) adlı çalışmada sunulan örüntülerden, konut-kent ilişkisini desteklemeye ve

konut sakini-kentli-kent etkileşimini beslemeye yönelik geliştirilen örüntüler seçilmiş ve İnönü Caddesi üzerindeki apartmanlarda seçilen örüntüler incelenmiştir.

Alexander ve diğerlerine (1977) göre, 88, 100, 112 ve 140 numaralı örüntülerde vurgulanan kent ölçeğindeki arayüzler, yani yapıya giriş mekânları, iç-dış arasındaki etkileşimi destekleyici nitelikte olmalı, ayrıca kentli için bir dinlenme noktasına dönüşebilmeli ve farklı işlevlere

sahip olarak kullanıcıya çevresiyle daha fazla etkileşim kurma olanağı sunmalıdır. Dış mekân ile kurulan etkileşimin ve iç mekândaki kurgunun birlikte incelendiği yapı ölçeğinde ise, binanın kent ile temas eden ilk yüzeyi olarak "cephe" ve konut sakininin iç mekân yaşamının analiz edildiği "cepheye konumlanan mekânlar" ele alınmaktadır. 164, 167, 192 ve 222 numaralı örüntülerde detaylandırılan cephe tasarımında, pencerenin en önemli eleman olduğunu ve pencere

SOLDA Mekânsal arayüzleri tanımlayan örüntüler (Alexander vd., 1977) (Tablo 1)

SOL ALTTA Referans alınan örüntülere karşılık gelen mekânsal oluşumlar (Tablo 2)

SAĞ ÜSTTE İnönü Caddesi üzerinde seçilen apartmanlar (Tablo 3)

50 apartman üzerinden yapı girişini tanımlayan mekânsal arayüz niteliklerine ait veriler (Tablo 4)

SAĞ ALTTA Apartman girişlerindeki farklı karşılaşma olanakları yaratan özellikler (Resim 1)

önünün iç mekânda konut sakinine dışarıyla ilişki kurabileceği bir alan yarattığını vurgulayan Alexander ve diğerleri (1977), pencereler aracılığıyla kurulan görsel iletişimin balkonlar ile desteklenerek fiziksel iletişime de izin vermesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, 127, 131, 193 ve 194 numaralı örüntülerde, cepheye konumlanan mekânların, kamusal hayatla kurulan ilişkiyi iç mekâna taşıması ve konut sakini için daha esnek bir mahremiyet yaratmak için geçirgen iç mekân elemanları kullanılması önerilmektedir (Tablo 1).

Yukarıdaki tablo aracılığıyla çalışmanın odak noktası olan mekânsal arayüzlerde aranacak özellikler belirlenmiş ve alan çalışması kısmında incelenecek apartmanların özelliklerini tarifleyecek nitelikler ortaya konmuştur. Referans alınan örüntüler doğrultusunda;

. Kent ölçeğinde, yapıya giriş mekânını niteleyen özellikler, zemin kat işlevinin ticari olması, girişin caddeden farklı bir kotta yapılması, apartman giriş kapısının saçakla örtülerek, zemin döşemesi farklılaştırılarak veya yapıdan geri çekilerek tanımlanması olarak belirlenmiştir.

. Yapı ölçeğinde, cepheyi niteleyen özellikler, konsol balkon tercih edilmesi, pencerelerin alçak denizliğe sahip olması ve cephenin saydamlık oranının

YAPIYA GİRİŞ

88- street cafe (sokak kafeleri)	zemin kat işlevi
110- main entrance (ana giriş)	saçakla örtülü
112- entrance transition (yapıya geçiş)	yapıdan geri çekilmiş
140-private terrace on the street (sokağa açılan teraslar)	zemin döşemesi farklılaştırılmış
	giriş kotu farkı

CEPHE

167- six-foot balcony (balkon genişliği)	konsol balkon
164- street windows (sokağa bakan pencereler)	
192- windows overlooking life (manzaraya açılan pencereler)	saydam/opak oranı yüksek
222- low sill (alçak denizlik)	alçak denizlik

CEPHEYE KONUMLANAN MEKANLAR

127- intimacy gradient (mahremiyet dereceleri)	salon-mutfak ilişkisi / giriş holü-salon ilişkisi
131- the flow through rooms (mekânlar arası akış)	salon bölümleri ilişkisi
193- half-open wall (geçirgen duvarlar)	alçak duvar kullanımı
	camlı bölme kullanımı
194- interior windows (iç mekân penceresi)	iç mekân penceresi kullanımı

%50'nin üzerinde olması şeklinde seçilirken, cepheye konumlanan mekânları niteleyen özellikler, salon-mutfak, giriş holü-salon ve salon bölümleri arasındaki ilişkinin sağlanması ve iç mekânda pencereler, camlı bölmeler, alçak duvarlar gibi geçirgen ayırıcı elemanların tercih edilmesi olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

Çalışmanın devamında, örüntülerden yola çıkarak belirlenen mekânsal arayüz özellikleri, İnönü Caddesi üzerindeki modernist dönem ürünleri özelinde incelenmiştir.

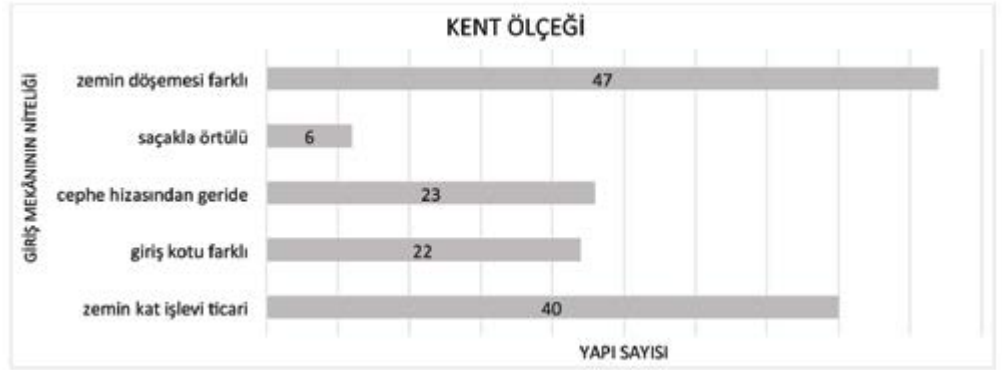
İnönü Caddesi Apartmanları ve Mekânsal Arayüzler

Cumhuriyet dönemi İzmir kent planlama çalışmalarının başlıca odakları, yangın sonrası kent merkezinin yenilenmesi, toplumun modern yaşam modelini destekleyecek mekânlar üretilmesi ve konut bölgelerinin artan nüfusa göre düzenlenmesi olarak belirlenmiş, 1950 sonrası imar çalışmalarında ise öncelikli yaklaşım, hızlı kentleşmeye cevap verecek konut bölgelerinin geliştirilmesi olmuştur (Bilsel, 2009)². Konak ve Üçkuyular'ı sahil yoluna alternatif bir hatla bağlayan İnönü Caddesi ise 1951 yılında açılan İzmir Kenti Nazım İmar Planı Uluslararası Yarışması'nı kazanan Kemal Ahmet Aru-Gündüz Özdeş-Emin Canpolat ekibinin 1/5000 ölçekli imar planı (Arkitekt, 1952) doğrultusunda açılmış ve yeni gelişen bu bölgenin yaşanan konut ihtiyacına çözüm getireceği öngörülmüştür.

1950'lerden önce bahçe içinde bulunan yapıların oluşturduğu seyrek bir yerleşim dokusuna sahip olan cadde (Gökmen, 1997), planlama çalışmaları sonrasında üzerinde çok katlı yapıların çoğalmasıyla kimlik değiştirerek kentin önemli konut bölgelerinden biri hâline gelmiştir. İnönü Caddesi, dönemin mimarları için yeni bir çalışma alanı olmuş ve cadde üzerinde modern mimarinin izlerini taşıyan, modern yaşamı temsil eden nitelikli apartman tipi konut örnekleri üretilmeye başlanmıştır. Türkiye'de mimari modernleşmenin göstergelerinden biri olan çok katlı konuta geçiş, yani çağdaş yaşamı simgeleyen apartmanlaşmanın bir örneği, İnönü Caddesi'nde de karşılık bulmuştur. Söz konusu apartmanların

1	Mimar	Ömer Göl	11	Mimar	Mehmet Beşet	21	Mimar	Murat Demirel	31	Mimar	Bülent Doruk	41	Mimar	Öz Tayan
2	Yapım yılı	1965	12	Yapım yılı	1973	22	Yapım yılı	1973	32	Yapım yılı	1963	42	Yapım yılı	1972
3	Mimar	Orhan Akbaş	13	Mimar	Süha Bekman	23	Mimar	Fahri Doruklu	33	Mimar	Süha Bekman	43	Yapım yılı	1969
4	Yapım yılı	1978	14	Yapım yılı	1975	24	Yapım yılı	1969	34	Yapım yılı	1963	44	Mimar	Canlı Özyer
5	Mimar	Murat Demirel	15	Mimar	Ali Vayrancı	25	Mimar	Fahri Doruklu	35	Mimar	Murat Demirel	45	Yapım yılı	1966
6	Yapım yılı	1978	16	Yapım yılı	1974	26	Mimar	Gökalep Tekelioğlu	36	Yapım yılı	1970	46	Yapım yılı	1966
7	Mimar	Burçak	17	Mimar	Adnan Denker	27	Yapım yılı	1973	37	Mimar	Ferdun Erdil	47	Mimar	Fahrettin Tanık
8	Yapım yılı	1975	18	Yapım yılı	1977	28	Mimar	Ali Söner	38	Yapım yılı	1970	48	Yapım yılı	1969
9	Mimar	Sakir Çetindağ	19	Yapım yılı	1977	29	Mimar	Öküz Örsen	39	Mimar	Kadir Tonan	49	Mimar	Fahrettin Tanık
10	Yapım yılı	1965	20	Mimar	Adnan Denker	30	Mimar	Öküz Örsen	40	Yapım yılı	1969	50	Yapım yılı	1966
	Mimar	Sermet İli		Yapım yılı	1973		Mimar	1965		Mimar	Fahri Doruklu		Mimar	Yücel Arınç
	Yapım yılı	1978		Yapım yılı	1973		Mimar	1965		Mimar	1966		Yapım yılı	1972
	Mimar	Ömer Uğur Kılıç		Mimar	Adnan Denker		Mimar	-		Mimar	Aybars Kendir		Mimar	Yücel Arınç
	Yapım yılı	1975		Yapım yılı	1973		Yapım yılı	1972		Yapım yılı	1965		Yapım yılı	1972
	Mimar	M. Beşet İvi		Mimar	Adnan Denker		Mimar	Fahrettin Tanık		Mimar	Canlı Özyer		Mimar	Azra Kaçanogulları
	Yapım yılı	1979		Yapım yılı	1973		Yapım yılı	1969		Yapım yılı	1966		Yapım yılı	1975
	Mimar	Örken Eker		Mimar	Yücel Çetinağ		Mimar	Nevali Karakurt		Mimar	Altan Oluytu		Mimar	Yusuf Özdoğan
	Yapım yılı	1977		Yapım yılı	1973		Yapım yılı	1965		Yapım yılı	1972		Yapım yılı	1971
	Mimar	Mümtaz Eren		Mimar	Mehmet Ali Yavuz		Mimar	F. Melih Oral		Mimar	Süha Bekman		Mimar	Oral Altan
	Yapım yılı	1975		Yapım yılı	1975		Yapım yılı	1963		Yapım yılı	1971		Yapım yılı	1968

“TÜRKİYE’DE MİMARİ MODERNLEŞMENİN GÖSTERGELERİNDEN BİRİ OLAN ÇOK KATLI KONUTA GEÇİŞ, YANI ÇAĞDAŞ YAŞAMI SİMGELEYEN APARTMANLAŞMANIN BİR ÖRNEĞİ, İNÖNÜ CADDESİ’NDE DE KARŞILIK BULMUŞTUR”

SOLDA 50 apartman üzerinden cephe ölçeğinde incelenen mekânsal arayüzlere ait veriler (Tablo 5)

50 apartman üzerinden cepheye konumlanan mekânlar ölçeğinde incelenen ilişkilere ait veriler (Tablo 6)

SOL ALTTA Konut-kent ilişkisini etkileyen cephe tasarımları ve kesitleri (Resim 2)

SAĞ ÜSTTE Farklı mekânsal kurguları ile yaşama alanlarının beraberliğini gösteren plan şemaları (Resim 3)

bitişik nizam inşa edilmesi, caddedeki kamusal yaşama sınırlar çizmiş, bu sınırı oluşturan yüzeylerin niteliği caddedeki kentsel yaşamı şekillendiren en önemli girdilerden biri hâline gelmiştir. Yüzeyi oluşturan cephelerdeki benzer dolu-boş ilişkilerinin ve kütle hareketlerinin yinelenmesi, plan şemalarındaki esnek tasarım yaklaşımlarının cadde boyunca tekrar edilmesi, kentsel yaşamın konut

içlerine benzer düzeylerde sızmasını sağlamış, fiziksel-mekânsal-işitsel-görsel açılardan kesintisiz etkileşime olanak tanımıştır. Kaftancı'ya göre caddenin bu niteliğine ulaşması, 1960-1970 yılları arasında yaşanan bu dönüşüm ile sağlanmıştır (aktaran Ballice, 2004). Günümüzde, bu apartman dokusu, aynı zamanda kentliye hitap eden bir sosyal

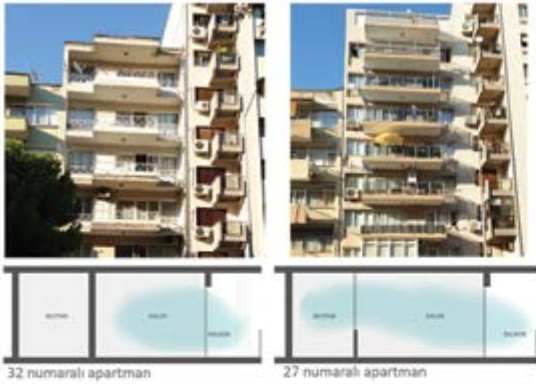
merkezin sınırlarını da oluşturmaktadır. Apartmanların zemin katlarının kamusal kullanıma açık işlevlere ayrılmış olması ve bu işlevlerin yer yer daha üst kotlara yayılması, söz konusu kent parçasının mekânsal ve sosyal karakterini besleyerek caddenin bir alt merkez olarak gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Bayramyeri ve Fahrettin Altay arasında 6 km uzunluğundaki İnönü Caddesi, tüm hat boyunca dönemin tasarım niteliklerini taşıyan önemli apartmanlar barındırmaktadır. Ancak, yapıların tespit edilmesi, belgelerin derlenmesi ve verilerin incelenmesi konusunda daha verimli bir çalışma yürütülmesi için alan, çalışma alanı, Üçkuyular, Fahrettin Altay Metro Durağı ile Hıfzıssıhha, Poligon Metro Durağı arası olarak daraltılmıştır³. Bu alan üzerinde 1960-1980 yılları arasında inşa edilmiş 50 adet apartman incelenmek üzere seçilmiştir (Tablo 3). Daha sonra seçilen apartmanların proje bilgilerine, Karabağlar İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi veya Konak İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi'nden ulaşılmıştır. Derlenen veriler sonucunda ise seçilen yapılar belirlenen arayüzler üzerinden “kent ölçeği” ve “yapı ölçeği” özelinde ele alınıp analiz edilmiştir.

Bulgular

Çalışma kapsamında seçilen 50 apartman, kent ölçeğinde incelendiğinde, giriş mekânının

Konsol balkon

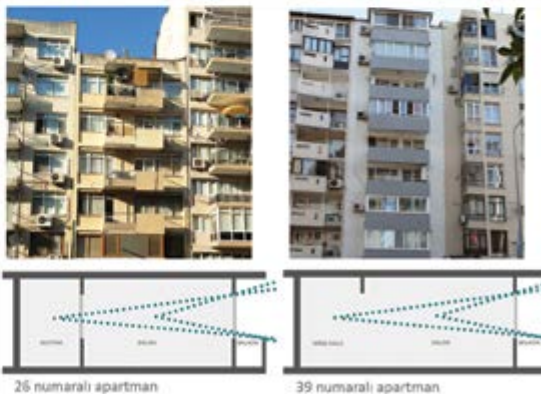
Saydam cephe

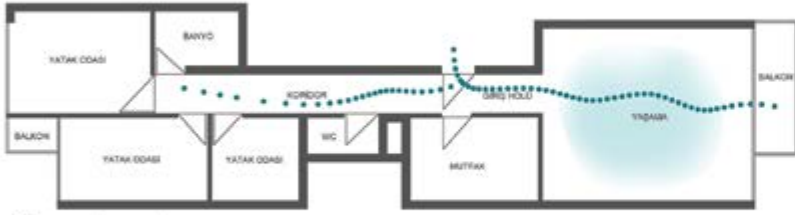

Loca balkon

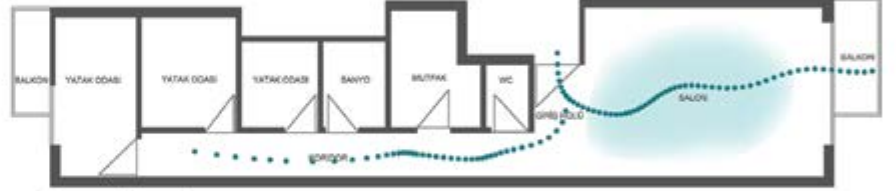

Opak cephe

14 numaralı apartman

6 numaralı apartman

*** görsel iletişim
mekansal akışkanlık

belirlenmiştir. Aysev Deneç'in de (2018), "ev"i betimlerken "(...) Burada, hep birlikteyiz. Farklı köşelerde, farklı şeylerle meşgulken dahi birbirimizi görebilmek, hissedebilmek güzel. Arka masada kitap okuyan biri, halıda yuvarlanan birileri, içerde pişen yemeğin kokusu. Gökyüzü mekânın içinde, mekân ışık içinde..." cümleleriyle açıkladığı gündelik yaşamdaki temas çeşitliliğinin, incelenen konutlarda da farklı biçim ve düzeylerde var olabildiği görülmüştür. Farklı mekânsal kurguları ile yaşama alanlarının beraberliğini gösteren plan şemaları 1, 26, 29 ve 37 numaralı apartmanlar ile örneklendirilmiştir (Resim 3).

Ancak, 1975 yılından sonra inşa edilen yapılarda genellikle bu tavrın kaybedildiği ve söz konusu mekânların plan şemalarında bir koridor etrafında duvarlar aracılığıyla bölünerek birbirinden bağımsız olarak düzenlendiği görülmektedir. Mekânsal akışın kaybedildiği plan şemaları cadde üzerinde incelenen 6 ve 14 numaralı apartmanlar ile örneklendirilmiştir (Resim 4).

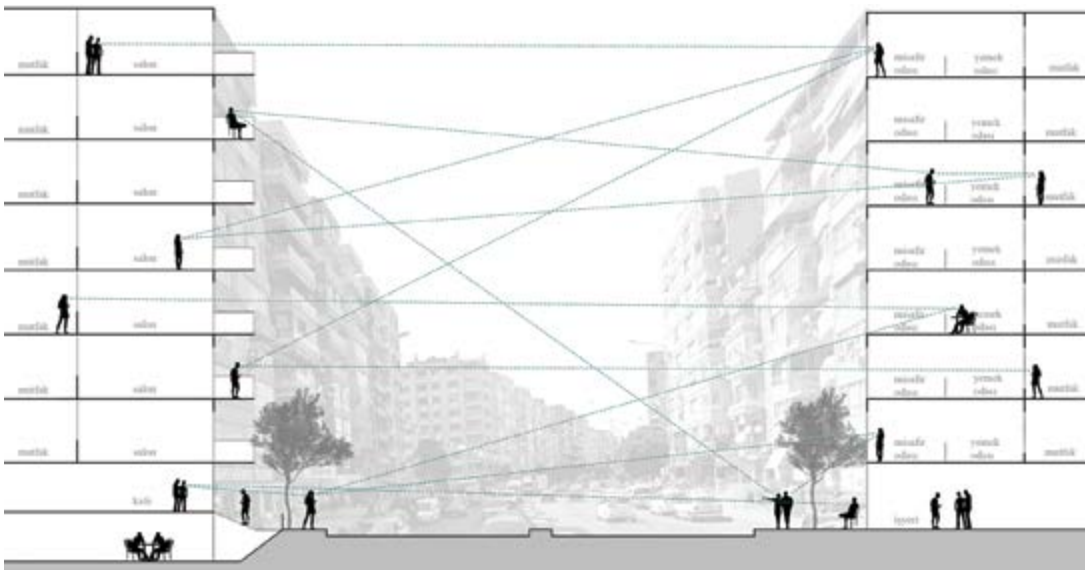
Sonuç ve Tartışma

Tarih boyunca kentlerdeki özel-kamusal mekân ilişkileri her dönemin kendine özgü dinamikleri doğrultusunda farklı biçim ve düzeylerde kurulmuştur. 20. yüzyılın özellikle ilk yarısında ise malzeme ve yapı teknolojisindeki gelişmelerin sağladığı olanaklar, beraberinde saydam cephe tasarımı ve akışkan mekân kurgusu ile iç-dış mekân arasında geçirgenlik arayışlarını getirmiş, ancak söz konusu mekânsal akışkanlık denemeleri, iç mekânın kentsel çevre ve bağlam ile ilişkilendirme amacı yerine inşa edilen yapının salt biçimsel yönden mükemmelliğe erişmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Modern mimarlığın mükemmel bir düzende makine gibi işleyen bir konut modeli (Marsilya Konut Bloğu, Le Corbusier, 1952) önerisi, tüm kentsel işlevleri tek bir yapıda kullanıcıya sunarak yapının yerden bağımsız olarak tekrarlanabilir nitelikte üretilmesine neden olmuştur. Cephe tasarımıyla geçirgen ama yaşamsal kurgu

bağlamında içe dönük olan bu yapılaşma, kentin organik yapısını kaybedip sentetik bir mekanizmaya dönüşümü (Bilgin,1999) ile sonuçlanmış, mimarının kültüre ve yere bağlı olma durumunun göz ardı edildiği (Bozdoğan, 2002) bir ortam yaratmıştır. Bu sürecin sonunda, kentsel yaşamın yeniden canlandırılması, birçok tasarımcının üzerinde durduğu öncelikli konulardan biri hâline gelmiştir. Benimsenen ortak yaklaşım ise kentsel tasarımda "kamusal temas" (Jacobs, 2009) yaratacak adımlar atılması üzerine olmuştur. Bu temas biçiminin de konut-kent çeperinde yer alan mekânsal arayüzlerde gerçekleştiği görülmüş, söz konusu etkileşimin sadece bir yüzey olan cephe ile sağlanamayacağı, bunun yanında mekânsal birlikteliklere de ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmada ise, Alexander'ın (1977) da "Kent; ancak büyük yoğunlukla insanlar, çalışma ve çeşitli yaşam yolları arasında etkileşim olduğu zaman iyi bir yaşamdır." (aktaran Serdar Köknar, 2001) diyerek vurguladığı konut-kent kesişimindeki mekânsal arayüzlerin rolü, İnönü Caddesi'nin modern dönem ürünü olan apartmanları ile desteklediği kentsel yaşam (Resim 5) incelenerek ön plana çıkarılmıştır. Bu doğrultuda, yapı ve kent özelinde farklı mekânsal ihtiyaçları karşılayarak ve konut sakini-kentli ilişkisine zemin hazırlayarak kentsel yaşamı destekleyen mekânsal arayüzlere dikkat çekilmiştir. Çalışmanın sonucunda, apartman girişlerinin çeşitli tasarım yöntemleriyle tanımlı bir giriş mekânı olarak ele alınması, zemin kat işlevlerinin kamusal donatılarla desteklenerek kentli

için ilgi çekici hale getirilmesi kent ölçeğinde alınması gereken kararlar olarak belirlenmiştir. Apartman cephelerinin saydamlık oranı fazla tutularak tasarlanması ve konsol balkon tercih edilmesi ise cephe ölçeğinde dikkat edilecek unsurlar olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte, iç mekânın görsel iletişimi ve mekânsal akışı sağlayacak kurguda organize edilmesi ve cadde iletişiminin konut içine yayılmasının desteklenmesi, cepheye konumlanan mekânlardaki arayüzlerin sahip olması gereken nitelikleri olarak sıralanmıştır. Böylelikle, elde edilen bulgular ile özel mekân-kamusal mekân arasında farklı katman, düzey ve biçimlerde ilişkilenecek var olan çok boyutlu mekânsal arayüzlerin, tasarım kararlarında dikkate alınması gerekliliği bir kez daha vurgulanmıştır.

Bu çalışmanın önemli bulgularından bir diğeri ise İnönü Caddesi üzerinde inşa edilmiş olan modern dönem ürünü apartmanlardaki mekânsal arayüzlerin ele alınışı ile ilgili tasarım kararlarının çevre ve bağlam ile ilişkilenebilir. Bir başka deyişle, İzmir İnönü Caddesi üzerindeki modern apartmanlar üzerine yapılmış olan bu araştırmanın sonucunda, modern mimarlığın bağlamı yadsıyan evrensellik anlayışının bu coğrafyadaki apartmanlarda erozyona uğradığı, modern mimarlık ürünü olan apartmanın, bağlamı ile ilişki kurmayı deneyerek özel ve kamusal mekân arakesitinde biçimlenmiş arayüzlerin ele alınışı aracılığıyla, yere ve bulunduğu coğrafyaya özgü bir karakter kazandığı görülmektedir. Modern mimarlık anlayışı ile tasarlanmış İnönü Caddesi apartmanlarının mekânsal arayüzleri sayesinde zaman içinde bağlamı ile daha güçlü ilişkiler edinerek bulunduğu konumu daha yaşanabilir bir kentsel odak hâline getirmiş olması ise bu durumun göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir. ■

- Bu makale, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalında danışmanlığını Prof. Dr. Gaye Birol'un yürüttüğü, "Mekânsal Arayüzler: 1960-1980 Yılları Arasında İnönü Caddesi'nde İnşa Edilen Modern Apartmanlar Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.
- Tablo ve fotoğraflar yazara aittir.

DİPNOTLAR

- 1 Türkiye coğrafyasında, modernite ile konut sunum biçimlerinin değişim süreci, 19. yüzyılın sonunda başlamış (Tekeli, 1998), apartmanların ilk örnekleri ise yerel olanaklar ile küçük ölçekli sıra evler şeklinde kısıtlı sayıda üretilmiştir (Sey, 1998). Cumhuriyet ile birlikte ülkenin modern kimliğinin bir temsili olarak kentleşme ve konut ön plana taşınmış ve müstakil evler ile az katlı kira apartmanları fonksiyon, malzeme ve teknoloji odaklı tasarım felsefesi ile tasarlanmıştır (Sey, 1998). 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yeni siyasal ve sosyal yaşamın etkisi ile şehirlerde konut sorunu hızla artmış, yapsatçılık, gecekondu ve kooperatifler bu dönemin konut sunum biçimleri olarak ortaya çıkmıştır (Bilgin, 2006). Devamında, 1965 yılında yürürlüğe giren Kat Mülkiyeti Yasası ile apartmanlaşmanın önu açılmıştır. Kısacası, apartman, yeni yasalar ve farklı aktörlerden beslenerek yerelde şekillenmiş ve ülkedeki sosyal, siyasal ve ekonomik yapıdan etkilenerek günümüz kent dokusundaki yaygın konut tipolojisini oluşturmuştur.
- 2 İzmir kenti, 1922'den günümüze farklı ekonomik, sosyal ve siyasal arka planlar ile beslenen birçok imar çalışmasına sahip olmuştur. Kaya (2002) tüm bu çalışmaları, 1925 yılındaki Danger-Prost planı, 1949 yılındaki Le Corbusier planı, 1951 yılındaki Aru-Canpolat-Özdeş planı, 1960 Albert Bodmer planı, 1973 yılından sonra geliştirilen Metropolitan Planlama Ofisi'nin planı ve 1989 yılındaki Büyükşehir Belediyesi'nin planı olmak üzere altı başlıkta sınıflandırmaktadır. Bu çalışmaların en ilgi çekicisi ise Le Corbusier'nin İzmir kentini lineer hatlar oluşturan idari, ticari, endüstriyel ve rekreasyonel alanlar olarak bölümlenen planıdır. Ayrıca, konut bölgesi olarak Karantina ve Hatay bölgesini belirleyen Le Corbusier, günümüzdeki dokudan farklı olarak bu alan için yüksek geniş konut blokları ve buna paralel araç yolları ile boşluklu bir doku önermiştir (Altınkaya Genel, 2017).
- 3 1950'li yılların sonunda açılan İnönü Caddesinde, çalışma alanı olarak seçilen bölge dışında kalan Basın Sitesi, Hatay, Üçyol ve Bayramyeri semtlerinde de modern mimarlık anlayışına uygun olarak tasarlanmış nitelikli apartman yapıları bulunmaktadır. Söz konusu yapıların üzerinde konumlandıkları topografyanın niteliği gereği farklı kotlara yayılan apartman-cadde ilişkisinden doğan farklı mekânsal arayüz potansiyelleri taşıyor olabilecekleri söz konusudur. Bu bölgelerdeki apartman yapıları ileride ayrıca incelenebilecektir.

KAYNAKLAR

- Alexander, Christopher. "Şehir Ağaç Değildir." Çev., Olgun Erşenkal, Mimarlık Dergisi sayı:75 (1970): 56-64.
- Alexander, Christopher, Ishikawa, Sara, Silverstein, Murray. A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction. Londra: Oxford University Press, 1977.
- Altınkaya Genel, Özlem. "İzmir Nazım Planı: Le Corbusier'nin Mimarlığı'nda Mekânsal Bir Strateji Olarak Lineerlik." Ege Mimarlık sayı:96 (2017): 40-43.
- Asiliskender, Burak. "Modernleşme ve Konut: Cumhuriyet'in Sanayi Yatırımları ile Kayseri'de Mekânsal ve Toplumsal Değişim." Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 2008.
- Aysev Deneç, Evren. "Ev." TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 41: Ev. (2018): 77-84.
- Balamir, Murat. "Kira Evlerinden Kat Evlerine Apartmanlaşma: Bir Zihniyet Dönüşümü Tarihçesinden Kesitler." Mimarlık Dergisi sayı:260 (1994): 29-33.
- Ballice, Gülnur. "İzmir Kent Kimliği Oluşum Sürecinin Konut Yapıları Üzerinden İncelenmesi." Ege Mimarlık sayı:52 (2004): 42-46.
- Bilgin, İhsan. "Serbest Plan, Serbest Cephe, Serbest Ev." Cogito sayı:18 (1999): 144-157.
- Bilgin, İhsan. "Kent Üretimini ve Kamu Yaşamının Örgütlenmesinde Güncel Eğilimler."

Toplum ve Bilim sayı:105 (2006): 166-177.

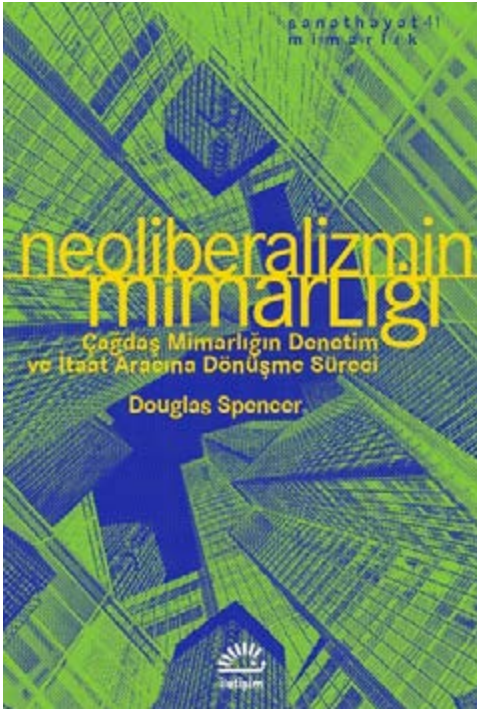
- Bilsel, Căna. "İzmir'de Cumhuriyet Dönemi Planlaması (1923-1965): 20. Yüzyıl Kentsel Mirası." Ege Mimarlık sayı:71 (2009): 12-17.
- Bozdoğan, Sibel. Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür. Çev., Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayıncılık, 2002.
- Carmona, Matthew, Heath, Tim, Oc, Taner, Tiesdall, Steve. Public Places Urban Spaces The Dimensions of Urban Design. Londra: Oxford Architectural Press, 2003.
- Chermayeff, Serge, Alexander, Christopher. Community and Privacy: Toward a New Architecture of Humanism. New York:Doubleday, 1963.
- Colomina, Beatrice. Mahremiyet ve Kamusalılık: Kitle İletişim Aracı Olarak Modern Mimari. Çev., A. U. Kılıç, İstanbul: Metis Yayıncılık, 2011.
- Cullen, Gordon. The Concise Townscape. Oxford: Elsevier, 1961.
- Çil, Ela. "Bir Kent Okuma Aracı Olarak Mekân Dizim Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması." MEGARON sayı:4 (2006):218-233.
- Gehl, Jan, Kaefer, Lotte Johansen, Reigstad, Solvejg. "Close Encounters with Buildings." Urban Design International sayı: 11 (2006): 29-47.
- Gökmen, Hikmet. "Cavit Ölçer." Ege Mimarlık sayı:24 (1997): 8-12.
- İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, Arkitekt sayı:249-250-251-252 (1952): 119-138.
- Jacobs, Jane. Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı. Çev., Bülent Doğan, İstanbul: Metis Yayınları, 2009.
- Kaya, Nursen. "Analysis of the Interaction Between Theory and Practice in Urban Planning: Understanding İzmir Experience." Doktora tezi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, 2002.
- Madanipour, Ali. Public and Private Spaces of the City. Londra: Routledge, 2003.
- Moughtin, Cliff. Urban Design: Street and Square (3rd ed.). Londra: Oxford Architectural Press, 2003.
- Serdar Köknar, Ayşe Burcu. "Mekânsal Arayüzlerin Kente ve Yaşama Katılımları Üzerine Bir İnceleme." Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 2001.
- Sey, Yıldız. "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık ve Yapı Üretimi" 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. İstanbul: Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1998.
- Tekeli, İlhan. "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması" 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. İstanbul: Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1998.
- Tekeli, Doğan. 20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı. İstanbul: YEM Kitabevi, 2017.
- Trancik, Roger. Finding Lost Space: Theories of Urban Design. New York: Van Nostrand Reinhold Company, 1986.
- Yürekli, İpek ve Uz, Funda. "Türkiye Tasarım Kronolojisi: Konut." Geç Olmadan Eve Dön, Konutun Serüveni Üzerine Bir Sergi, İstanbul, 2016.

SOL ÜSTTE Mekânsal akışın kaybedildiği plan şemaları (Resim 4)

SOL ALTTA İnönü Caddesi'nden bir kesit (Resim 5)

Neo-liberalizmin Mimarlığı ya da Birinci Dijital Dönümde Yıldız Mimarlığın Yakın Geçmişine Dair Beklenen Bir Hesaplaşma

M. Batu Kepekçioğlu

YAYIN **Neoliberalizmin Mimarlığı: Çağdaş Mimarlığın Denetim ve İtaat Aracına Dönüşme Süreci**

YAZAR **Douglas Spencer**

ÇEVİRİ **Akın Terzi**

YAYINEVİ **İletişim Yayınları**

BASIM **Ocak 2018**

“Genel olarak İktidar’dan, Devlet’ten, Sermaye’den veya Küreselleşme’den bahsetmeyi bıraksak iyi olur.” Alejandro Zaera-Polo, FOA Kurucu Ortağı

Dünya genelinde beşerî bir etkinlik olarak eleştirinin ve eleştirel düşüncenin gittikçe gözden düştüğü bir dönem içindeyiz. Doğal olarak da eleştirel düşüncenin gerekliliğini vurgulayan mimarlık yayınlarına rastlamak da gittikçe zorlaşıyor. Ama her zaman “akıntıya karşı yüzen” istisnai kişiler çıkıyor. Okuyacağınız metin de o kişilerden biri olan Douglas Spencer’ın 2016 yılında yayınlanan, 2018 yılında Türkçeye çevrilen “Neo-liberalizmin Mimarlığı: Çağdaş Mimarlığın Denetim ve İtaat Aracına Dönüşüm Süreci” adlı son yılların en çok dikkate değer mimarlık yayınlarından birine dair değerlendirme yazısıdır. Dikkat çekiciliğinin sebebi ise 90’lardan 2010’ların ortasına kadar süren dijital mimarlığın ilk evresine bilgisayar destekli teknik olanakların denendiği naif bir dönem gibi bakmak yerine, “yıldız mimarlar”ın teorileri, eleştirileri ve praksisleri üzerinden yola çıkarak hazırlanmış, eksikliği çok hissedilen eleştirel bir tarih yazımı olmasıdır. Dolayısıyla kitabı değerlendirmeye de önce 90’lara dönerek başlamak uygun olacaktır.

90’lar

20. yüzyılın bitimine on kala, Dünya genelinde yüzyılın sonuna yakışan şekilde ardı ardına radikal dönüşümler yaşanmaya başlamıştır: Bilişim ve iletişim alanındaki dijital gelişmeler,

Berlin Duvarı’nın yıkılması, Sovyetler Birliği’nin dağılması, kapitalizm ve komünizm arasındaki mücadelenin kapitalizm lehine sonuçlanması ve çift kutuplu dünyadan tek kutuplu dünyaya geçişin önündeki engellerin kalkması ile hem teknolojik hem ekonomik hem siyasi açıdan küreselleşme, kendisini bir olgu olarak her alanda yoğun biçimde gösterir. Buna paralel olarak mimarlık alanında da teoriden pratiğe, öznenen nesneye birçok katmanda kırılmalar olur.

Eleştirinin Düşüşü ve Yükselen Deleuzecülük

Bu dönemde kültürel alanda eleştirel düşünce faydasız bir entelektüel etkinlik olarak konumlandırılmaya başlar. Hal Foster, bu dönemi sanat ve mimarlık alanında olumsuzlayıcı kiplerin kabul görüp eleştirel kiplerin dışlandığı “eleştirel-sonrası durum (post-critical condition)” olarak adlandırır (2012, s.4). Bu bağlamda belli düşünürler dışarıda bırakılırken belli düşünürler de gündeme daha sık gelir (Zaera-polo’dan aktaran Spencer, 2018, s.114):

“Bana göre, ‘eleştirel’ paradigma 20. yüzyılın başlarında devreye giren düşünsel modellerin bir parçasıdır ve başarılı, yaratıcı olabilmemiz için, yeni olanaklar yaratabilmemiz için gerçekliğe bir nevi ‘negatif’ gözle bakmamız gerektiğini söyler. Bana kalırsa, 20. yüzyılın büyük bölümünde düşünsel doğruculuğunu karakterize eden eleştirel bireysel pratik, artık insanın idrakini aşan bir ölçek ve karmaşıklık arz eden dönüşüm süreçleriyle belirlenmiş bir kültürü ele almaya hiç de uygun değildir

(...) Öznelliğin kuruluşu bakımından konuşacak olursak, eleştirel olan, Freud ve Lacan'a aittir, üretken dediğim şey ise Deleuze'e."

Benzer şekilde mimarlık söyleminde de "eleştirel düşünce" ve Jacques Derrida gözden düşerken Gilles Deleuze en popüler filozoflardan biri olmaya başlar (Kipnis'ten aktaran Spencer, 2011). Özellikle 80'lerde "post-modernizm" ile "dekonstrüktivizm" olarak kabaca etiketlenen mimari tavırlar arasında kalan mimarlık söylemi, 90'larda Greg Lynn, Jeffrey Kipnes ve Peter Eisenman gibi hem teorik hem pratik alanda üretim yapan mimarların girişimleri ile söz konusu dikotomiden çıkış yolu olarak AD'nin (Architectural Design) 1993 yılında yayınlanmış, çığır açan "Mimarlıkta Kıvrım" (Folding in Architecture) adlı özel sayısında sunulur (Spencer, 2018, s. 106). Derginin sayısına ismini vermiş olan "kıvrım" ise sonraki zamanlarda Deleuze ve Guattari külliyyatından devşirilecek kavramlardan ilkidir (Lynn'den aktaran Spencer, 2018, s. 106):

"Hem kıvrılabilirlik hem de pürüssüzlük, mimarlığın ya farklılığın baskısı altında yıkılıp geçecek ya da sabit kalmasına neden olacak iki kamptan da kurtarır. Kıvrılabilirlik, mimarlığın esneklik sayesinde karmaşıklıkla ilişki kurmasına imkân verir. Nitekim karmaşık farklılık ilişkilerini sabit kararlarla baskılamak ya da çelişlere maruz bırakmak yerine, esnek, öngörülmemiş ve yerel bağlantılarla idame ettirmek mümkün olur."

Deleuze ile kurulan bu bağlantı 2010'lara kadar aktif bir düşünsel güzergâh olarak hem felsefeciler hem de mimarlar tarafından kullanılacak ve neo-liberal retorik ile genişletilecektir. Ama Spencer'a göre bu eklemlenmenin bedeli ve Deleuze'ün mimarlığa tahvil edilmesi ancak Marksist ve Lacancı eleştirel boyutunun dışarda bırakılması, "filtrelenmesi"dir (s.114):

"Böylece mimarlık bir yanda dilsel paradigmalardan ya da eleştirel perspektiflerden topyekûn kurtulup özerklik kazanacak, öte yanda kendi biçimsel ve maddi pratiklerinin yaratıcı kapasitesiyle ilişki kurarak ilerici bir hal alacaktı."

Spencer Deleuze'ün düşüncelerinin bu şekilde yassıltılmasını "Deleuzecülük" olarak nitelendirir ve 2011'de yayınladığı "Deleuzecü Mimarlık: Neoliberal Mekân, Kontrol ve Üniver-site" adlı makalesinde geliştirir ki o makale de aslında incelemeye konu olan kitabın çıkış noktasını oluşturur (s.11):

"(...) kimi mimar ve mimarlık kuramcılarını, kendilerini mimarlığa yeni ve özgürleştirici bir yön kazandıran birer öncü gibi göstermek amacıyla Deleuze ve Guattari'ye ait kavramsal söz dağarcığını benimsemesini sorgulamıştım. (...) söz konusu 'mimari' Deleuzecülük'ün hem yazılı söylemini yakın biri okumaya tabi tutmuş, hem de inşa edilmiş projelerini analiz ederek aslında bunların, özgürleştirici olmak bir yana, neo-liberal özneleştirme gündemine alet olduğunu ortaya sermiştim."

Deleuze'ün bu neo-liberalist yorumu mimarlar tarafından şekillendirildiği gibi Bruno Latour, Manuel De Landa ve Niklas Luhmann gibi sosyolog ve filozofların katkısıyla da şekillenir (s.127-129). Dolayısıyla Spencer'ın "Deleuzecü mimarlık" ile başlayan eleştirel tarih yazımı güncel felsefe ve sosyolojinin apolitik Deleuze yorumlarını da eleştirecek şekilde 2015'lere kadar uzanır. Söz konusu dönemi mimarlık tarihçisi ve eleştirmen Mario Carpo, AD'nin "Mimarlıkta Dijital Dönüm: 1992-2012" (Digital Turn in Architecture: 1992-2012) adlı sayısının giriş yazısında "dijital dönüm" (digital turn) olarak adlandırmıştır (s.8). Fakat dönemin "dijital dönüm" olarak anılmasında tek sebep mimari Deleuzecülük değildir. Bu noktada terimin hakkını veren gerçek anlamda dijitalleşen bir mimarlık pratiği ve "Bilbao Etkisi"dir.

Bilbao Etkisi ve Dijital Dönüm

90'lar aynı zamanda "bilgisayar destekli tasarım" (Computer-Aided Design) ve "bilgisayar destekli üretim" (Computure-Aided Manufacturing) de piyasada uygulama şansı bulmaya başladığı zamanlardır. Bu yeni teknolojileri kullanarak tasarlanmış ve inşa edilmiş, başta "Bilbao Etkisi" olarak anılan olguya ismini veren Bilbao Guggenheim Müzesi olmak üzere, bilgisayarla tasarlanan ve üretilen standart olmayan yapıların

imgeleri, Guy Debord tarafından "gösteri" olarak tarif edilen imgesel etkileşim teknikleriyle küresel ağ içinde dolaşıma girerek kentlerin rekabet gücünü arttıracak ve küresel sahnede öne çıkmasını sağlayacak kaldıraçlar hâline gelir (Frampton, s. 617-618). Artık mimarlar bu "küresel gösteri"nin diğer "yıldız"ı olarak yapıyla beraber pazarlamanın ayrılmaz bir parçasıdır (Omacan, s. 9).

2000'lerin ortasından itibaren bu pazarlama eğilimi o kadar yaygınlaşmıştır ki bir dönem yaşadığımız coğrafyada bile denenir. Özellikle de İstanbul'un küresel kent ağında merkez (hub) statüsü kazanabilmesi için birçok "yıldız mimar"a iş imkânı sunulmuştur (Artun): Zaha Hadidi'e Kartal, Ken Yeang'a Küçükçekmece, Frank Gehry'e Tepebaşı ve FOA'ya da Ümraniye'deki Meydan AVM tasarlatılmıştır. Ancak İstanbul'un küresel merkezlerden biri olmayışının tarihsel sebepleri neler ise, aynı sebeplerden sipariş edilen yapıların hiçbirini uygulanamamıştır. Tek istisna ise, Spencer'ın kitabında da incelediği, FOA (Foreign Office Architects) tarafından tasarlanan ve 2007'de kapılarını açan Ümraniye'deki "Meydan Alış-veriş Merkezi"dir. Tabii ki Spencer'ın FOA'yı ve işlerini incelemesi rastlantı değildir.

Kitapta bu örnekle yetinmeyerek kitabında FOA ile beraber birçok "yıldız mimar"ın hem müellifi olduğu yapılara hem de söylemlerine kapsamlı şekilde yer ayırır ama alışlagelenin dışında bahsi geçen "yıldız mimarlar"ı "failler" olarak niteler. "Fail" kelimesi ise hukuki bir terim olup "suçu işleyen kişi" anlamına gelir (TDK). Bu da aslında Spencer'ın söz konusu mimarları bir "suç" ile itham ettiğini gösterir. Spencer'a göre mimarların suçları ise "zincirleme"dir; suçları sadece neo-liberal değerleri normlaştıran, empoze eden yapılar tasarlamak değil aynı zamanda neo-liberal söyleme angaje olup kasten sözcülüğünü de yapmaktır (2018, s.12-13):

"Elimizdeki kitapta sunulan önemli projelere - Zaha Hadid Architects, Foreign Office Architects, Rem Koolhaas/OMA, gibi çeşitli mimarlık bürolarına dair analizlerimde Siegfried Kraucer, Jean Baudrillard ve Frederic Jameson gibi düşünürlerin kullandığı

yöntemlerden yararlandım. Ayrıca belli mimarları ve kuramcılar, metinlerinde savunup yaygınlaştırdıkları argümanlar bakımından, neo-liberal gündemin kasıtlı veya fiili araçları olarak görüyorum. (...) kitapta onların kimi metinlerine dair sunulan kapsamlı analizler de, argümanların ve görüşlerin eleştirisi olarak algılanmamalı, bunların müelliflerinin eleştirisi olarak görülmemelidir.”

Yöntem ve Kaynaklar

Bu noktada Spencer’ın suçladığı faili deşifre etmek için seçtiği yöntem ekonomi-politiğin, estetiğin, hakikatin, kültürün, kurumların ve öznenin, neo-liberal kapitalist sistemle hemhal olması için maruz bırakıldığı kapsayıcı düzeneklerin (dispozitifleri) mimari boyutunu hem teoride hem pratikte görünür kılmaktır. Spencer kitapta, önceki paragrafta ismi geçen düşünürlere ek olarak Theodor Adorno, Michel Foucault, Jean-François Lyotard ve David Harvey gibi eleştirel düşünürlere de açıkça referans verir. Söz konusu bu isimler ise, pek sık başvurulan isimler olmaktan çıkmıştır. Çünkü son 40 yıl içinde sosyal bilimlerdeki “kültürel çalışmalar” gibi ekollerin hâkim olması ile okumalarına ekonomik sistemleri dahil eden eleştirel yaklaşımlar neredeyse “komplo teorisi” gibi görülüp marjinalleştirilmiştir (Masummi’den aktaran Spencer, 2018, s. 253):

“ ‘Eleştirel düşünce’deki temel sorun, gizli olduğunu iddia ettiği bir şeyi açığa çıkardığını ya da dünyadan çekip atmak istediği bir şeyi çürüttüğünü öne sürmesidir. Şayet eleştiriyle meşgulseniz çoğaltmaya pek zaman ayırmıyorsunuz demektir.”

Burada neo-liberal ahlak için en büyük günahlardan biri olan “faydasızlık” ile suçlanan “eleştirel düşünce” ifadesinde kastedilen ekonomiyi belirleyici bir alt-yapı olarak görüp kültürel üst yapıyı şekillendirdiğini iddia eden determinist Marksizm’e indirgenmiş bir muhalif düşünce pratiğidir. Ama “eleştirel düşünce” sadece Klasik Marksizm’den ibaret değildir. Spencer da Marksizm’in bu açmazların farkında olarak kültürel üretimin ve estetik deneyimin ekonomi-politik boyutlarını tartışan Frankfurt Okulu’nun eleştirel geleneği ile beraber

Marksist jargonun dışına çıkarak “özne-iktidar-bilgi”nin tahakküm ve denetim mekanizmaları bağlamında kurulmasını sorunsallaştıran Foucault’ya yönelir. Çünkü neo-liberalizm yeni işletme stratejilerine dayanan kapitalist varoluş kipini önce tatlı dille endoktrine eden, tatlı dil işe yaramadığında fiziksel güç kullanarak kendini dayatan felsefi bir düşünce ve siyasi ideoloji olarak çok-katmanlıdır (Boltanski ve Chipello’dan aktaran Spencer, 2018, s. 148):

“ ‘Denetim, altına alınmayı denetim altına almak’ sonsuz sayıda çözüme sahip bir durum değildir: Aslında bu durumun yegane çözümü, insanların kendi kendilerini denetim altına alması, kurum dışı mekanizmalara ait kısımları kendi içsel yatkinlarına aktarması ve hayata geçirdikleri denetleyici güçlerin şirketin genel tasarısıyla bağdaşır olmasıdır.”

Neo-liberalizm ve Duygulanım Dönümü

1930’larda teorik olarak gündeme gelen, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra IMF, BM gibi küresel ölçekte hareket eden sivil toplum örgütleriyle, 70’lerdeki Petrol Krizi’nden sonra da ekonomik ve siyasi program olarak Anglosakson kültüründe Margaret Thatcher ve Ronald Reagan yönetimi altında bütün dünyaya pazarlanan neo-liberalizmi en etkin şekilde eleştiren ve arkeolojisine soyunan Foucault, 70’lerden başlayarak hayatını 19. yüzyılın başından itibaren modern kapitalizmin iktidar, bilgi ve öznel deneyimin kurulma biçimleri üzerinden değişen tahakküm mekanizmalarını deşifre etmeye adanmış entelektüellerden biri olarak öne çıkar (Foucault’dan aktaran Spencer, 2018, s. 37):

“19. yüzyıldaki anlayışa göre, (bireysel özgürlük hedefine) ulaşmanın yolu ‘bırakınız yapsınlar’ düşüncesinden geçiyordu. Oysa neo-liberalizm bu yolun rekabetten geçtiğini öne sürer. (...) Devlet sistemi gözetleyecek, rekabete uygun koşulları tesis edecek, tekelleşmenin önüne geçecek, istikrarlı bir para sistemi sağlayacak ve büyük yoksulluğa, sefaletle mâni olacaktır. Yurttaşlar sadece devlete karşı korunacaktır, zira serbest bir özel

piyasa mevcut olduğundan, rekabet zaten yurttaşları birbirlerinden korumaktadır.”

Bu açıdan bakılınca neo-liberalizm rekabetçi ahlak anlayışını etik bir kod gibi göstererek öznenin sansürü içselleştirmesini (otosansürü) ve böylece disipline edilmeden otokontrol ile kendisini yönetmesini hedefler. O yüzden Spencer’ın alet çantasındaki “öznelilik”, “iktidar”, neo-liberal “yönetimsellik” (governmentalite), “hakikat oyunları”, “insan sermayesi” “girişimci kendilik” gibi kavramların büyük kısmını Foucault’dan ödünç almış olması da rastlantı değildir. Diğer taraftan Spencer, Foucault dışında Marksist estetik teori ve eleştiri geleneğinden de beslendiğini dile getirir; estetik ile ilgili tartışmaları ise Deleuze ve Guattari’nin “Felsefe Nedir?” adlı kitabında tekrar gündeme getirdiği temsilden azade, kendiliğinden uyumlu bir etkileşim biçimi olan “duygulanım” (affect) ekseninde konumlandırır (Deleuze ve Guattari’den aktaran Spencer, 2018, s. 275):

“Bizler duyumsamaları resme, heykele ve kâğıda dökeriz. Algı olarak duyumsamalar, bir nesneye göndermede bulunan algılamalar değildir: (...) tuvalin üzerindeki gülümseme sadece renklerle, çizgilerle, gölgeyle yapılmıştır. (...) Duyumsama sadece kendi maddesine göndermede bulunur.”

“Duygulanım”, özellikle ilk kez Patricia Cough tarafından “Duygulanımsal Dönüm” olarak da dönemselleştirilen, 90’ların ortasında sosyal bilim ve kültürel çalışmalar alanında post-yapısalcı paradigmanın dil merkezli temsili gerçeklik kurgusuna karşı beden ve duyguların merkeze alındığı, temsili olmayan bütüncül bir temas ve deneyim türüdür (Cough, s. 1). “Deleuzecü Mimarlar” tarafından da sıkça başvurulmuş bu kavramsallaştırma, Spencer için, dilsel/temsili katmanı yok sayarak saf kendiliğindenliği ile manipülasyona kapalı ve mutlak olduğu iddiası taşıyan bu yüzden de “deneyimi apolitize ederek” onu tartışmaya kapatan politik bir ajandaya sahiptir (Zaera-Polo’dan aktaran Spencer, 2018, s. 247):

“Çağdaş mimari ifadenin asli dağarcığı, duygulanımlarla, yani siyasi retoriğin önermeye dayalı mantığını aşan kodlanmamış dil-öncesi bir kimlik biçimine yönelmiştir artık.”

“Duygulanım” üzerine yapılan doğallık vurgusu, eleştirel düşünce geleneğinde 20. yüzyıl boyunca “Kraucer’in kitle sürüsü, Barthes’in mitolojileri, Baudrillard’ın simülasyonları ve Jameson’un bilişsel haritası” ile ifşa edilmiş kapitalist retoriğin hala vazgeçemediği “kültürel” bir mefhumun “doğal” gibi gösterilmesi motifidir (s. 260):

“Doğallaştırılmış olgularda, fetişleştirilmiş metalarda ve estetikleştirilmiş siyasette gizlenen soyut güçleri ve anlamları ortaya sermeyi amaçlayan bu pratikler söz konusu güçleri ve anlamları eleştirel düşünceye tabii kılmaya çalışır.”

Mimari Söylemlerin ve Yapıların Eleştirisi

Bu noktada Spencer estetik ile ekonomi-politik arasındaki neo-liberalist bağlantılara teorik düzlemde değinmekle kalmaz uzun zamandır akademik camiada itibar edilmeyen başka bir entelektüel etkinliğe daha girişerek gözünü estetik deneyimin nesnesi olan mimari yapılara çevirir ve “star-mimarlar”ın yapılarını kapsamlı şekilde çözümlemeye çalışır. Bu bağlamda yapıları hem plastik hem tektonik hem programatik tercihleri bağlamında hem de vaat ettiği estetik deneyim ve o estetik deneyimin politik ajandası bağlamında ele alır. Bu yönüyle Spencer’in eleştirisi, mimari eleştiri geleneği içinde nitelikli eleştirileriyle başat figürlerden biri olan Alan Colquhoun’un anlayışına da eklenir. Colquhoun’a göre “(...) eleştiri yapının göze görünen özgünlüğünün ötesine geçmeli ve onu bir totolojiye dönüştürmeden, ideolojik çerçevesini sergilemelidir” (s.165). Spencer da yapıtı totolojik ve “nötr” şekilde betimlemekten çok ideolojik çerçevesini, yani neo-liberalist ideoloji ile angajmanını görünür kılmayı dener. Bu bağlamda Spencer kitap içinde birçok yapı incelese de özellikle Zaha Hadid Mimarlık tarafından tasarlanan Leipzig’deki BMW Fabrikası üzerine yaptığı değerlendirme her yönüyle doyurucu bir şekilde okuru tekrar

tekrar yapı üzerine düşünmeye itecek güçtedir: Spencer, tasarım aşamasına geçmeden önce uzun uzun işverene yapılan ucuz arazi tahsisini, bölgesel ve yerel ölçekte alınan sübvansiyonları, emeğin sömürülmesini kolaylaştıran olağandışı ekonomik koşullarda mevzuatın seferber edilmesini ve emekçilere rıza ürettirilmesini kapsayan süreci önümüze sererek mimarlığın sermayeyi kollayan neo-liberal sisteme nasıl entegre olduğunu da başından itibaren kapsamlı bir şekilde sıralar; yapıyı sadece “bir imalat girişimi” değil aynı zamanda “neo-liberal öznelilik üretimine hasredilmiş bir proje” olarak nitelendirir (s. 160). Ama kitap boyunca Spencer’in en riskli hamlesi de bu mimari yapı okumalarıdır. Çünkü Spencer bu noktada müellifler (Hadid ve Schumacher) ile işverenin (BMW) iddia ettiği gibi mimari söylem ile yapının biçimlendirilmesi arasında sızdırmaz bir çeviri/tahvil olabileceğini varsayar. Bu da pek ikna edici olmaz çünkü mekânsal bir düzenleme ile kullanım performansının üst düzeye çıkması ya da politik ajandası olan formal tercihlerin estetik üzerinden endoktrinasyon araçlarına dönüşmesi tahayyülü, söylemin eylem tarafından mutlak şekilde belirlenebilir olduğunu kabul etmeyi gerektirir. Dolayısıyla aslında Spencer’in yapı eleştirilerinde kıymetli olan teorik ve pratik arasında açığa çıkartılan birebir belirlenimci bağlantılar değil, neo-liberalist söylem ile “yıldız mimarların” söylemleri arasında kurduğu paralellikler, tasarımlara yön veren ya da pazarlanmasını güçlendirmek için kullanılan ortak kavram ve motivasyonların teker teker arkeolojisinin yapılması, yani mimari alanda neo-liberal retoriğin ve rıza mekanizmalarının mimarlar tarafından benimsenerek yeniden mimarlıkta kurulma biçimlerini ifşa etme çabasıdır.

Örneklere de değindikten sonra değerlendirmemi bitirirken kitaba tekrar baktığımda bana bıraktığı birçok farkındalık olsa da onların arasında en önemlisi “eleştiriye karşı beslenen antipatinin, sadece bu coğrafyada olduğu” ve “sebebinin de Türkiye’ye özgü suskunluğu savunan gelenekçi ahlaktan kaynaklandığı” yönündeki ezberi bozarak “eleştirinin Dünya’da da sistemli bir itibarsızlaştırmayla

dışarda bırakılmak istenen düşünsel bir etkinlik olduğunu” göstermesiydi. Şu an iliklerimize kadar kendini hissettiren eleştirel kuraklık ve konformist iklimde, kimsenin kolay kolay suya sabuna dokunmadığı akademik dünyada, son zamanlardaki en umut ve ilham verici eleştirel metinlerden biri ile karşı karşıya olduğumuzu gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz.

M. Batu Kepekçioğlu, Dr. Mimar, Doğu Üniversitesi Mimarlık Bölümü

KAYNAKLAR

- Artun, Ali. “Mimarın Şöhret Düşkünlüğü- Emre Arolat ve Guy Debord: E-Dergi, Sanat Tarihi.” e-skop, Mart 24, 2012, (erişim 30.12.2020), <https://www.e-skop.com/skopbulten/mimarın-sohret-duskunlugu-emre-arolat-ve-guy-debord/611>.
- Carpo, Mario. “Twenty Years of Digital Design.” Introduction. In The Digital Turn in Architecture 1992-2012, editör Mario Carpo, 8-14. Chichester: Wiley, 2013.
- Colquhoun, Alan. “Bricolage’dan Söylenceye, ya da Kırk Yumurtayı Nasıl Eski Haline Getirmeli.” Mimari Eleştiri Yazıları, editör Alan Colquhoun, 165-185, Çev., Ali Cengizkan, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, 1990.
- Cough, Patricia. “The Affective Turn: Political Economy, Biomedicine and Bodies.” Theory, Culture & Society 25, (Ocak 2008): 1-22, (erişim 30.12.2020), <https://doi.org/10.1177/0263276407085156>.
- Foster, Hal. “Post-critical.” OCTOBER 139, (Kış 2012): 3-8.
- Frampton, Kenneth. Modern Architecture: A Critical History. Londra: Thames & Hudson, 2020.
- Omacan, Sinan. “Neoliberalizmin Mimarlığı: Çağdaş Mimarlığın Denetim ve İtaat Aracına Dönüşme Süreci,” Mimarist 64, (Kış 2019): 9-10.
- Spencer, Douglas. “Architectural Deleuzism: Neoliberal space, control and the ‘univer-city’”, Radical Philosophy 168, (2011), (erişim 30.12.2020), <https://www.radicalphilosophy.com/article/architectural-deleuzism>
- Spencer, Douglas. Neo-liberalizmin Mimarlığı: Çağdaş Mimarlığın Denetim ve İtaat Aracına Dönüşme Süreci. Çev., Akın Terzi, İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- TDK, “fail, isim,” kelimenin altında (erişim 30.12.2020), <https://sozluk.gov.tr/>

Ege Mimarlık Yayın Çizgisi

EGE MİMARLIK, mimarlık mesleğinin çok boyutlu sorunlarını tartışmaya açan, özgün mimari üretimi ve yapısal çevrenin oluşumunda etkili disiplinlerarası karşılaşmaları kapsayan, kentleri, mekânı ve toplumsal yaşamı odağına alan araştırmaları yayınlar. Mimari kültürün sürekliliğini sağlamak adına, akademik çalışmaları ve güncel kuramsal tartışmaları okuyucu ile paylaşır.

Bu bağlamda, geçmiş ve bugünden hareketle, yerel ve küresel arasında ilişkiler kurarak gündemi/günceli yakalamaya, tasarımı tüm boyutlarıyla ele almaya çalışır.

EGE MİMARLIK bir yandan Mimarlar Odası İzmir Şubesi üyeleri için etkin bir mesleki iletişim platformu oluştururken, diğer yandan mimarlık öğrencilerine mesleki ortamın olanaklarını ve olasılıklarını tanıtarak eğitimi de kapsayan geniş bir okuyucu yelpazesine seslenir.

Yılda dört sayı hâlinde basılı ve sayısal olarak yayınlanan hakemli ve ulusal bir dergidir.

Amaç

1. Mimari ürünü merkeze alır.
2. Mimariye kültürel bir olgu olarak yaklaşan akademik üretimi teşvik eder.
3. Mimari üretimi farklı ölçeklerde ve diğer tasarım disiplinleri ile ilişkilendirir.
4. Kuram ile meslek pratiği arasında tutarlı bağlar kurar.
5. Mimari üretimin teknoloji ve mühendislik alanları ile iyi entegrasyonu için sürdürülebilir yapı endüstrisi uygulamalarını yaygınlaştırmaya çalışır.
6. Özellikle Ege Bölgesi'ndeki güncel yerel mimari üretimin nitelikli örneklerini ve bunlara ait tasarım süreçlerini yayınlamaya yaygın etkiyi büyütme amaçlar. Bu anlamda tasarım ekiplerinin nitelikli yaklaşımları kadar kullanıcılar, yerel yönetimler, yapı endüstrisi ve planlama kararları ile olan ilişkileri de içeren bir yapı tanıtımı çizgisini hedefler.
7. İz bırakan mimar ve tasarımcılar ile mimari ürünleri yayınlamaya kent belleğine katkıda bulunur.
8. İzmir kentinin, yakın coğrafyası ile ilişkilerini ve ulusal bağlamda görünürlüğünü artırmayı hedefler.

Kapsam

EGE MİMARLIK, Ege Bölgesi özelinde coğrafi farkındalık yaratan, aynı zamanda süreklilik ve benzerlikleri, nedensellik ilişkileri içerisinde ele alan, eleştirel bakış açısına sahip, akademi ve pratik arasında bağ kuran nitelikli yayınlara yer verir. Böylelikle, mimarlık mesleğinin topluma daha iyi hizmet edebilmesi amacıyla, özgün bilimsel verileri paylaşımına ve tartışmaya açar.

EGE MİMARLIK Makale ve Yazı Gönderim Koşulları

EGE MİMARLIK, her sayı için yazarlara açık çağrıya çıkar. İlan edilen takvim ve formata uyması kaydıyla aşağıdaki türlerde makaleler yayın öncesi ön-değerlendirmeye kabul edilmektedir.

- 1. Hakemli Araştırma Makaleleri:** Yazarlar her sayı için özel olarak ilan edilen tema çağrısındaki içerik ve takvime göre; Ege Mimarlık Yayın Koşulları*na uygun makalelerini (tam metin) egemim@izmimod.org.tr adresine göndermelidirler. Tüm teslimler metni, künyeyi ve küçültülmüş görselleri içeren .doc (word) formatında dosyalar ile tüm görsellerin baskıya uygun hâllerini* içermelidir.
- 2. Görüş Yazıları:** Yazarın bakış açısı ile mesleğin problemlerine odaklanan ve 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar
- 3. Stüdyo ve Atölye Sunumları:** Serbest veya örgün eğitim etkinliği olarak en çok 6 ay içerisinde gerçekleştirilmiş, yürütücü ve katılımcıların ortak bir problem üzerinde çalışarak beraberce üretim yaptığı, süreci ve sonuçları aktaran ve 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar
- 4. Eleştiri Yazıları:** Yapı veya projeleri hem mimari nitelikleri ile inceleyen hem de kavramsal açıdan yaklaşarak karşılaştırmalı olarak analiz eden ve 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar
- 5. Yapı Tanıtımı:** Ege Bölgesi idari sınırları içerisinde ve/veya Ege iklimi etkisi ile yapılmış nitelikli mimari uygulama, kentsel uygulama, veya ödüllü projelerin tanıtıldığı 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar. Yapı tanıtımı bölümünde yer verilecek yazıların detayları için Yayın Koşulları* incelenmelidir.
- 6. Mimari/Kentsel Yarışmalar:** TMMOB yarışmalar yönetmeliği veya KİK yönetmeliğine uygun şekilde hazırlanan, Ege bölgesinde açılan ulusal veya bölgesel yarışmalarda ödül almış eserler ile kısa açıklamaları, yarışma kolokyum özeti veya yarışmada jüriye ait görüşlere yer verilen yazılar

*EGE MİMARLIK Yayın Koşullarına ve detaylı Yazar Rehberine egemimarlik.org adresinden erişilebilir.